PETRI PETITI

MEDICI PARISIENSIS

IN TRES PRIORES

Aretæi Cappadocis Libros

COMMENTARII,

Nunc primum Editi.

LONDINI,

Typis GULIELMI BOWYER,

Impensis JOHANNIS PELLET, ad insigne *Capitis St. Evremont*, in Fœni Foro apud Westm.

M.DCC XXVI.

DOCTISSIMO CLARISSIMOQUE VIRO

RICHARDO HALE

MEDICINÆ DOCTORI

S. P. D.

MICHAEL MAITTAIRE.

ARETÆI medici præcellentis, in quem ſub tui, VIR SPECTATISSIME, nominis præſidio prodeunt hi Commentarii, laudibus immorari ſupervacaneum puto: tum quod importunum ſit in re manifeſta lectoris eruditi patientia abuti, tum quod hac ex parte ſtudioſis omnibus diligentiſſimus authoris hujus Editor Oxonienſis haud ita pridem cumulate ſatisfecerit. Hæ Petri Petiti Animadverſiones a doctis hactenus deſideratæ, fruſtraque Pariſiis quæſitæ, nunc tandem primum ex Grævianis, inter quas diu delituerant, ſchedis eruuntur: at

nescio quo fato iniquissimo accidit, ut ad nos integræ non pervenerint; & pars illarum posterior nondum potuerit reperiri.

Utcunque sit, summo & insperato gaudio fui delibutus, quod ullæ superstites ex literariis tanti viri laboribus reliquiæ e tenebris emersissent: nec usque adeo instare destiti, donec per prælum eorum exemplaria multiplicarentur. Animos mihi accendebat amor Aretæi, scriptoris ob ætatem suam venerandi, stylo politissimi, in quo perlegendo magna cum voluptate temporis aliquantum utiliter consumpseram; nec non recordatio soli natalis, mihi cum Petito communis, cujus licet desiderium Anglia hospitalis illa tellus ademerit, memoriam tamen nunquam possum penitus abjicere: meumque conterraneum majori beneficio & honore afficere me non posse credidi, quam ut mea quantulacunque opella apud Anglos renasceretur, gentem bonarum artium feracem, aliique nulli aut medicinæ peritia aut dignitate præmiisve inferiorem; sibi nimirum

nimirum impenſe gratulaturus, quod ipſi contigerit ibi lucem reviſere, ubi ſuus Aretæus novo quodam oris habitu, qualique nunquam antea auguſtiore, indutus vitam poſtliminio receperat.

Da mihi, Vir Humanissime, copiam, meum hunc popularem tibi, medicum medico, conciliandi: cujus familiaritate ſingularique doctrina, nullus dubito, quin admodum delecteris. Si quando, te ſubinde feſſum reficiendi gratia, otii, quo non multum abundare te patitur quotidiana ægrorum tuam opem implorantium aſſiduitas & frequentia, pauxillulum his chartis impendere libuerit; quævis altera fere pagina tibi coram præſentes ſiſtet familiares tuos, Homerum, aut Hippocratem, Ariſtotelemve, cum permultis aliis, quos jactat ætas priſca & recentior in omni diſciplinarum genere primarios; honeſtum ſane ſodalitium, teque celeberrimi utriuſque Collegii, Philoſophici Medicique, ſocio digniſſimum.

Diu

Diu est, ex quo tibi multis modis devinctus te amico utor, qualem elegerit nemo potiorem: quippe in quo omnes maxime elucent dotes, raræ quidem, at viro bono & liberali pernecessariæ; probitas & fides intemerata; grata indoles; generosus animus ineptæ ostentationis & popularis auræ contemptor, esse scilicet malens quam videri; apertum pectus; certa & stabilis sine fuco sine clandestinis artibus amicitia.

Mihi te promptum studiis meis adjutorem fautoremque toties experto, atque percupienti aliquando occasionem dari, ubi tot benefactis gratias, quas agere meæ tenuitatis non est, saltem habere me publico aliquo pignore testarer; commodum sese obtulerunt hæ medicæ Petiti lucubrationes; tibi artique, quam egregia cum laude successuque prospero inter principes ingenui illius ordinis viros per longum jam temporis spatium exercuisti (& per longius, precor, exerceas) conveniens munusculum.

Nos

Nos omnes pietas hortatur, ut orbis ſubveniamus; tuumque eſt officium, qui cum orphanotrophii curatoribus adnumeraris, orphanis conſulere. Age nunc; tuo, cui nunquam defuiſti, officio fungere: opus hoc Petiti poſthumum ſuſcipe; prolem hanc parente orbam, quam tuo commendo patrocinio, tuere; nec permitte, ut per meam rei medicæ ignorantiam ulla in Petiti manes culpa transferatur.

Quod ad me attinet, quamvis forte videar in temeritatis reprehenſionem incurriſſe, qui rei a conſueta meorum ſtudiorum ratione alienæ voluerim manus admovere; ſpero me nihilominus ab æquis & benevolis judicibus, ſi gratiam nullam, at aliquam tamen veniam conſecuturum, qui, fragmentum hoc literarium ne intercideret, curam adhibuerim. Te interim, Vir Amicissime, tuique ſimilibus fretus, non erit, cur ab iniquorum cenſura mihi multum periculi metuam.

Vale;

Vale; & me meoſque conatus vultu, quo ſoles amicos, excipe. Det Summus ille noſtrum omnium Medicus Deus Opt. Max. ut tua, quam in uſus alienos tam feliciter prodigis, diutiſſime perennet valetudo.

Kalendis Octobribus CIↃ DCC XXVI.

D E

DE

PETRI PETITI

VITA & SCRIPTIS.

PETRUS PETITUS Parisiensis [a] anno 1616 natus est, patre [b] non literato quidem, at probo, pio sagacique, qui usque ad octuagesimum quintum, quo decessit, annum mente constitit. Petrus humanitatis studiis ab adolescentiâ feliciter excultus inter suos coætaneos & populares citò inclaruit, multis suæ indolis ingeniique speciminibus editis: nullámque ferè non attigit bonarum literarum partem.

In veterum Græcorum Latinorúmque authorum lectione familiariter versatum produnt Miscellanearum Observationum libri quatuor anno 1682 emissi. Ex assiduâ illâ cum antiquis scriptoribus consuetudine consecutus est, ut [c] inter illos, qui Romanam elegantiam eruditioni conjunxerant, numeraretur; & [d] sermone minùs vernaculo, quàm Romano polleret.

Poëtices extitit adeò studiosus, ut in Parisinâ poetarum Latinorum [e] Pleiade locum habuerit: quo loco ipsum non indignum fuisse, & in eâ arte non mediocres fecisse progres-

---

[a] Vide postea, quo anno obierit. [b] Comment. in Aret. p. 83. l. 13.
[c] Menagian. Vol. 1. p. 165. [d] Ibid. p. 265. [e] Baillet. tom. 5. p. 390.

ſus probaverunt [f] Poemata anno 1683 excuſa; quibus præfixit Diſſertationem de furore poëtico, ab ipſo in ſuis ad Aretæum [g] Commentariis memoratam. Ejus [h] liber, qui *De Lachrymis* citatur, mihi nondum innotuit.

In Philoſophiam quò meliùs ſe inſinuaret, [i] omnes Platonis & Ariſtotelis libros cum eorum interpretibus perlegit; quin & ſuam in iiſdem exercuit criticen: [k] multáſque in Platonis Plutarchíque opera notas & emendationes ſcripſiſſe fertur; & Ariſtotelicarum [l], quæ ad philoſophiam attinent, vocum Lexicon compoſuiſſe. [m] Scaligeri exercitationibus de ſubtilitate ad Cardanum ſcriptis delectatus admodum perhibetur. [n] Uxorem duxit, minimè ratus homini literato & philoſopho matrimonium non convenire.

De Medicinâ, in quâ Doctoris [o] gradu honeſtatus eſt, quàm æquè ac de Philoſophiâ meruerit, oſtendunt libri duo, quorum ipſe meminit; [p] alter De problematibus medicis, [q] alter De motu animalium ſpontaneo, nondum, quod ſciam, luce publicâ donati: item præſertim hæ, quæ nunc prodeunt, in Aretæum Lucubrationes.

Medicinæ tamen, ingenuæ illi utilíque ſcientiæ, non ita

---

[f] Id. tom. 2. p. 499. & tom. 3, p. 316. [g] P. 86. l. 9.

[h] Menagian. Vol. 4. p. 3. *Pierre Petit appelloit Seneque*, le maitre des ſentences. Seneca, *dit il*, verus (ut quidem arbitror) magiſter ſententiarum. *C'eſt dans ſon livre* de lachrymis, *pag.* 139. [i] Menagian. Vol. 1. p. 222. [k] Bäillet. tom. 2. p. 499. [l] Menag. not. in Laert. edit. Amſtelod. p. 160. col. 2.

[m] Menagian. Vol. 1. p. 144. [n] Ibid. Vol. 1. p. 28. [o] In titulo Miſcellan. obſerv. appellatur Philoſophus & Doctor Medicus. [p] Comment. in Aret. p. 68. l. 23. [q] Ibid. p. 94. l. 4.

unicè

unicè se tradidisse, ut philologiæ culturam omnino missam faceret, ex ipsius [r] verbis comperio.

Inter complures, quorum amicitiam sua Petito singularis doctrina conciliavit & communis studiorum ratio, Menagium potissimum fuisse ut credam, suadet honorifica & frequens, in Menagianis, & Menagii in Laërtium notis, Petiti mentio. Hunc Menagius [f] medico-philosophi, & viri [s] ἰατρικωτάτε titulis ornat; passim [t] laudat ejus poëmata: tantámque de ejus eruditione opinionem conceperat, [v] ut Lamonio primi

---

[r] Præfat. in Miscellan. Observ. p. 3. l. 17. *Nec porrò medici professionem putem abhorrere ab his criticis, cui injuriam faciunt, qui ejus pomæria ad clinices angustias & sordes contrahunt. Non me latet, quàm suaviter medicorum atque aliorum hominum naribus oleat lucrum; non tamen, quæ mea est simplicitas, adduci unquam potui, ut me earum opum, quantas laboriosis hominibus medicina promittit, auctoramento ullo paterer ab aliis nobilioribus studiis, magísque meo genio accommodatis abstrahi: tametsi nullus est ejus disciplinæ angulus, in quem non me penetraverim; nulla nobilis quæstio, quam non luculenter me, si opus sit, explicare posse confidam. Verùm hæc ad mentis potiùs felicitatem, meæque ac meorum valetudinis custodiam, quàm rei domesticæ subsidium & mercenariam operam referenda esse decrevi.*

[f] Menagian. Vol. 1. p. 355. [s] Laert. edit. Lond. not. Menag. p. 5. E. & p. 122. C. [t] Menagian. Vol. 1. p. 360. & p. 330. Unde versus Monetæ viri clarissimi de Menagio & Petito lepidissimos exscribere non pigebit.

Quòd Menagius *ille, Varro noster,*
Et sæcli decus alterum Petitus,
Suorum mihi, quos requirit orbis,
Parant mittere carminum libellos,
Non parum videor mihi beatus.
Videntur mihi sed beatiores,
Et Menagius *ille, Varro noster,*
Et sæcli decus alterum Petitus;
Per quos sic videor mihi beatus.

[v] Ibid. p. 51.

 præsidis

præſidis dignitatem conſecuto eum commendaverit, bibliothecarii, quem ſibi quærebat, munere fungi digniſſimum.

[x] Menagius, cùm intelligeret novam Laërtii editionem apud Batavos adornari, notiſque hanc locupletare auctioribus rogatus biographi illius libros aliquot recognoſcendos traderet nonnullis ſuorum amicorum ſelectis, quos huic operi pares noverat, non prætermiſit Petitum; cujus [y] epiſtola ad Mena-

---

[x] Ibid. p. 24. [y] Id. Vol. 2. p. 366. *P. Petitus Ægid. Menagio ſuo S. D. Loci Laërtiani de obitu Diogenis agnoſco tecum vitium; ſed nego eſſe immedicabile. Quid de hôc ſentirem, heſternâ die aperui, quæ mihi tunc fuit ſubitaria conjectura. Nunc penſitatâ re diligentiùs, nec video tamen, cur ab illâ opinione diſcedere debeam. Quam, cùm animum adverteris, & tibi quoque probatum iri non dubito. Sed ipſum locum integrum adſcribere operæ pretium eſt. Sic ergo ibi * Laertius;* ἔνιοι δέ φασι τελευτῶντα αὐτὸν, καὶ ἐντείλασθαι ἄταφον ῥίψαι, ὡς πᾶν θηρίον αὐτοῦ μετάσχοι· ἢ εἴς γε βόθρον συρῶσαι, καὶ ὀλίγην κόνιν ἐπαμῆσαι· οἱ δὲ, εἰς τὸν Ἐλισσὸν ἐμβαλεῖν, ἵνα τοῖς ἀδελφοῖς χρήσιμος γένηται. *In iis verbis illud* ἀνακόλουθον. *abſurdúmque eſt, quòd cadaver projici in fluvium jubetur, ut eo canes fruantur. Fratres enim canes vocat Cynicus, quia & canes Cynici dicebantur. Vitioſa igitur, ut dixi, lectio. Hanc verò arbitrabar reſtitui poſſe, ſi luxata quædam verba in ſuam ſedem reponerentur, ut talis fiat contextus;* ἢ εἴς γε βόθρον συρῶσαι, καὶ ὀλίγην κόνιν ἐπαμῆσαι, ἵνα τοῖς ἀδελφοῖς χρήσιμος γένηται· οἱ δὲ, εἰς τὸν Ἐλισσὸν ἐμβαλεῖν. *Túte omnia jam plana fatearis oportet. Variæ hìc opiniones ſuper ultimâ Diogenis voluntate traduntur. Alii mandâſſe ipſum dicunt, ut cadaver ſuum abjiceretur inſepultum, quò feræ omnes eo fruerentur; aut in foveam deponeretur, modico pulvere injecto, ut eſſet fratribus, nempe canibus, utilis: alii verò, ut in Eliſſum præcipitaretur. Non video, quid habeat hæc lectio difficultatis, niſi ſiquis Eliſſum confundat cum Iliſſo amne Atticæ, in quem errorem non incidet, qui legerit apud † Pauſaniam Eliſſum inter fluvios Corinthiaci*

* Edit. Londin. p. 156. F.

† Edit. Hanov. 1613. p. 106. l. 50. At verò mini ſcrupulus adhuc reſtat, nam vox Græca ibi apud Pauſaniam eſt Ἐλισσὼν, utì & p. 504. l. 12. Ἑλισσὼν (cum ſpiritu aſpero) & ibid. l. 10. τὸν Ἑλισσοῦντα & Strabo (edit. Caſaubon.) lib. 8. p. 338 A. ἐν μεθορίοις τῆς τε Κυλλήνης καὶ Ἤλιδος καὶ τῆς τῶν Πισατῶν —— ὁ Ἐλίσσων ἢ Ἔλισσα ῥεῖ ποταμός. Qui ſanè præterea locus diſtat longè à Corintho, ubi Diogenes obiit. Menagius verò in ſuis ad hunc Laërtii locum notis mavult & in Laërtio & in Æliano legere εἰς τὸν ἔλειον, i. e. *in locum paludoſum.* Suid. ἔλειος, ὁ κάθυγρος καὶ σύνδενδρος τόπος.

Menagium, anno 1658 data, ipſum in Laërtio emaculando operam poſuiſſe haud infructuoſam confirmat.

Ea demum fuit inter Menagium Petitúmque conjunctio animorum & amicitiæ neceſſitudo, ut [z] hic ſub illius nomine ſuas ad Aretæum obſervationes pro ſuâ ſummâ humanitate evulgare decreverit. Magno ſanè literarum damno evenit, quòd has obſervationes non integras eruditis nunc offerre liceat; majore multò, quòd harum author doctiſſimus tam pretioſum ſui ingenii & laboris fœtum nec ipſe in lucem ediderit, neque ulli amicorum edendum ante ſuam, quam † anno 1687. 13. Decemb. 71. vitæ obiit, mortem commiſerit.

---

thiaci territorii. Proinde Ἰλιοσὸν *in Græcis* ** *Æliani codicibus perperam pro* Ἐλιοσῷ *ſcriptum non dubito; ubi de ejuſdem Diogenis obitu mentio ſit. Vale, vir clariſſime, & me tibi devotiſſimum amare perge. Ex muſeo, die 12 Junii, ann. 1658.*

** Ælian. Var. Hiſtor. lib. 8. cap. 14.

[z] Laert. not. Menag. p. 148. C. *Affectum ventriculi peracutum, cùm bilis vel excernitur vel evomitur,* χολέραν *nominârunt primi è Cnido medici, teſte Galeno* *, *lib.* 2. μεθόδυ θεραπευτικῆς; *quâ de re Petrus Petitus medicus Pariſienſis, in ſuis ad Aretæum obſervationibus, quæ brevì prodibunt, & quas in nomine meo, quæ ejus eſt humanitas, apparere voluit.* Hoc ſcribebat Menagius anno 1663. Lege & Menagian. Vol. 1. p. 137.

* Tom. 4. f. 25. b. l. 27.

† Not. in Baillet. tom. 5. p. 390.

Te

TE, Lector, antequam ad Petiti in ſuas obſervationes præfationem dimittam, monitum velim, Petitum editione Aretæi Turnebianâ in ſuis commentariis uſum fuiſſe; numeros autem paginarum & linearum indices editioni huic appoſitos Oxonienſi, eruditiſſimi Johannis Wigan operâ & Johannis Friend, M.D. omni humaniorum literarum genere, ſuæque, quam ornat, artis peritiâ inſtructiſſimi auſpiciis procuratæ, accommodari.

PETRI PETITI

Doctoris Medici Parisiensis

PRÆFATIO.

PRIUSQUAM ad Auctoris enarrationem aggredior, nonnulla de ipso, atque ejus instituto præfanda sunt; ut omnibus ferme, qui ejusmodi literas tractant, in consuetudine esse video. Horum librorum auctorem esse Aretæum Cappadocem, ut titulus indicat, non quisquam, quod sciam, dubitavit. Quo autem tempore vixerit, lis est inter eruditos. Alii antiquissimum prædicant, & longè Galeno superiorem: ita Mercurialis lib. 3. var. Lectionum; Talentonius in Thesauro; Fœsius notis ad lib. Hipp. περὶ τροφῆς, ubi Aretæum gravissimum & vetustissimum auctorem appellat. Sed & * Goupylus, qui primus hunc luce donavit, de eo in hunc modum præfatur in Epistolâ operis nuncupatoriâ; ἄνδρα σοφόν τε καὶ παλαιὸν τοῖς τὰ ἰατρικὰ ποθοῦσι χαριζόμενοι, Ἱπποκράτους μὲν ὕστερον γεγονότα, Γαληνοῦ δὲ πρότερον. Cujus sententiæ facilè acquiesco; nisi quòd contentus hunc Hippocrate inferiorem dixisse, non quicquam præterea allaborat, quo ætatem ejus magìs exactè noscamus. Ego verò videor reperisse conjecturas, vel potiùs certa argumenta, quibus hunc Neronis temporibus superiorem non fuisse convincam. Non semel in libris Therapeuticis Theriacam præscribit illam, quæ carnes viperarum recipit, & φάρμακον διὰ τῶν ἐχιδνῶν τῶν ἑρπετῶν dicitur lib. 2. Therap. χρονίων cap. 5. Item φάρμακον διὰ τῶν θηρίων, eodem lib. capite sequenti. At primum Andro-

* Goupyli epistola integra indici inseretur.

machum Mithridatis antidoto, ſeu Damocratis, ut Amatus Luſitanus centur. 7. curat. 87. magìs probat, cœpiſſe admiſcere carnes viperinas, ex Galeno diſcimus lib. de antidotis; quod & Jo. Gorræus in definitionibus medicis obſervavit in voce θηριακὴ; *Nec tamen adeò vetus eſt* (inquit) *inventio, ſed Neronis ferè temporibus. Tunc autem medicis conſultantibus inter ſe, quomodo hæc antidotus maximè præſentanea evaderet, primus excogitavit viperas addere.* Cùm ergo Aretæus hujus Theriacæ Andromacheæ mentionem faciat, certò inde cognoſcitur, fuiſſe hunc Andromacho inferiorem aut ſupparem; alioqui id medicamentum nominare non potuiſſet. Præterea Cœlius Aurelianus in præfat. lib. 1. chronicωn, neminem ante Themiſonem ſcripſiſſe ex profeſſo remedia tardarum valetudinum teſtatur; *ſcribentium igitur medicinam, nullus ante Themiſonem tardarum paſſionum curationes principaliter ordinavit.* Rectè ille quidem de curationibus ſignificat id; alioqui editos ab Archigene, qui Themiſonis præceptor fuit, libros τῶν χρονίων παθογνωμονικῶν ex Galeno diſcimus, lib. 3. de loc. affect. cap. 3. Cùm igitur id in his libris negotii ſuſceptum ab Aretæo perfectúmque videamus, conſequens eſt auctoris Themiſone recentioris eſſe hos libros χρονίων παθῶν, quos Aretæi nomine reliquos verſamus. Vixiſſe autem Themiſonem illum, qui Aſclepiadis auditor fuit, ſub Auguſto, & Cornelio Celſo æqualem fuiſſe aut paulo ſuperiorem, propemodum conſtat: aut igitur infra Auguſti ævum Aretæus, aut illo ipſo ævo floruit, quod fieri non poſſe jam probatum eſt. Themiſone igitur recentior Aretæus, atque ipſo Andromacho.

Neque illud in hâc conjectatione nullius momenti videbitur, quòd idem ille ſcriptor, lib. 6. acutorum in curatione ilei, ἀρχιατρὸν nominat: ſi vera eſt Mercurialis obſervatio, apud nullum ſcriptorem, qui ſuperior ſit ævo Imperatorum, id vocabulum exſtare: propterea quod id munus ante Neronis aut Tiberii tempora nondum in uſu poſitum fuerat. Verba Aretæi, quibus Archiatri mentionem facit, hæc ſunt, ἐπεὶ καὶ τὸ θνήσκειν τοῖς μὲν ὧδε πνέουσι (πονέουσι malim) εὐδαιμονίη· τῷ ἀρχιη-

τρῷ

τρῷ δὲ ἐ θέμις πρήσσειν. Verùm meo quidem judicio nihil ea vox, ad eam dignitatem ſive munus Archiatrorum, de quibus in variis Caſſiodorus diſputat. Neque aliud ibi eſſe ἀρχιατρον mihi perſuadeo, quàm quod Hippocrates dixit ἠδελφισμένον ἰατρὸν probum & ingenuum medicum, non imperitum aut ſycophantam. Ita autem hanc vocem accipi debere eo loco ipſemet Aretæus præcedentibus verbis haud obſcurè indicat; ubi de medici facultate, qui morbo tam vehementi adhiberi debeat, ſollicitè admonet; χρὴ ὦν μήτε σμικρότερόν τι γίγνεσθαι τὸν ἰητρὸν τοῦ πάθεος, μήτε βραχύτερον: ubi Joh. Antonides Vander Linden pro βραχύτερον reſcribit βραδύτερον, medic. ſelectorum 13. §. 404. cui aſſentior; atque ita hunc locum verto, *par eſt igitur, neque minorem eſſe medicum morbo, neque tardiorem.* Cùm igitur, quem ibi ſtrenuum medicum neque morbo imparem eligendum cenſet, paulò pòſt ἀρχιητρὸν vocet; quis exinde non intelligat, nihil aliud, ut dixi, ἀρχιητροῦ nomine demonſtrari, niſi medicum non vulgarem, ſed & majore artis peritiâ illuſtrem? Sed de hâc voce accuratiùs infrà ſuo loco, ubi de volvuli curatione à nobis conſiderabitur.

Poſtquam oſtendimus Neronis ætate inferiorem fuiſſe Aretæum, ſupereſt quærere, quanto intervallo ab eo diſtet. Goupylus, ut vidimus, eum Galeno ſuperiorem facit: quâ autem conjecturâ non dicit. Mihi potiùs veriſimile fit, poſteriorem fuiſſe. Nuſquam enim ejus mentio apud Galenum; at neque Galeni apud Aretæum: omnino ἄπορον eſt hoc; neque de eo quicquam humano ingenio conſtitui poteſt. Illud modò affirmare licet, ut longè infra Galenum in ætatis Aretæi perveſtigatione deſcendamus, non tamen ultra Juliani Cæſaris principatum progredi licere; ad hanc metam reſiſtendum neceſſarió. Certè Aëtius, qui illius principis temporibus vixit, & Oribaſio σύγχρονος fuit, aliquoties Aretæi auctoritate nititur, ut antiquioris. Et hæc de ætate ſufficiant in hôc ſilentio auctorum: quando non temere quemquam veterum reperias, Aëtio Amideno & Paulo ex Æginâ exceptis, qui Aretæi mentionem fecerit. Ac ne Photius quidem in illâ immen-

ſæ lectionis epitome, cùm tot veterum in omni diſciplinâ atque medicorum ſcripta excerperet, de Aretæo nobis quicquam reliquit.

Quod ad eruditionem ſpectat, & ſectam, cui in rebus medicis ſtuduit, nulli hunc addictum fuiſſe cenſet Craſſus interpres; utpote qui in quibuſdam ab Hippocrate, Galeno & Ariſtotele diſſentiat: ceu neceſſe ſit, quiſquis alicui ſectæ ſe dedit, ita illius conditori eſſe mancipatum, ut in quibuſdam ab ipſo diſſentire ſalvo propoſito non poſſit. Mihi verò Aretæus planè dogmaticus fuiſſe videtur: cùm morborum cauſas priore voluminis parte ex profeſſo tradat, περὶ αἰτίων καὶ σημείων, &c. Non enim Empiricus cauſas inveſtigaret, aut redderet, cujus id proprium fuit ex obſervationibus & ſymptomatum ſyndrome morborum curandorum inire rationem. Non de methodicorum grege, qui præter κοινότητας *communitates*, nihil rerum aliarum, quarum in aliis ſectis fit mentio, ad rem pertinere putabant. Præterea hunc optimarum partium fuiſſe, veſtigia Hippocratis abunde indicant, paſſim in híſce libris conſpicua; dictiones, ſententiæ ex illo medicinæ parente expreſſæ. Non ſolùm enim mente & doctrinâ, ſed etiam ore Hippocratem refert, ut legitima proles parentem: ob eámque cauſam opinor, eundem, tametſi Cappadocem, Ionicâ dialecto uſum, ut ſcilicet hâc quoque notâ medicinæ parentem exprimeret. Neque enim exiſtimandum eſt illum orationis nitorem atque elegantiam, quam in híſce libris non ſinè eximiâ voluptate obſervamus, ei nativam, &, ut ita dicam, vernaculam fuiſſe. Immo Cappadocum inſignis fuit inter Græcos barbaries, ut qui voces Græcas perperam & ineptè enunciarent: quippe iis ſolenne fuit ejuſdem ſoni literas confundere, longas ſyllabas breviare, breves autem producere, ut Philoſtratus teſtatur de Pauſaniâ ſophiſtâ, è Cæſareâ Cappadociæ oriundo, verba faciens in vitis ſophiſtarum: verba ejus adſcribere placet: ἐς πολλὰ δὲ ἀναφέρων τῶν Ἡρώδου πλεονεκτημάτων, τὸ μάλιστα τὸ αὐτοσχεδιάζειν· ἀπήγγειλε τὰ αὐτὰ παχείᾳ τῇ γλώττῃ, καὶ, ὡς Καππαδόκαις συνήθες, ξυγκρούων μὲν τὰ σύμφωνα τῶν στοιχείων, συστέλλων δὲ τὰ μηκυνόμενα, καὶ μηκύνων τὰ βραχέα. Quare quòd tam emendatè & eleganter Ionicâ linguâ præſens opus conſcripſit,

pſit, more hominum eruditorum fecit, qui quas natura voces negat, ſtudio & induſtriâ adipiſcuntur. Ita enim Ælianus ſcriptum reliquit ipſum Hippocratem in gratiam amici Democriti ſcripſiſſe Ionicè, cùm Doricus ſeu Dorienſis eſſet: quod tamen ultimum ſuſpectum; natione enim Coum fuiſſe Hippocratem nemo neſcit. Quæ inſula nihil ad eos, qui Dores dicebantur. Sed & Cephalion Rhetor Gergethius, auctore Suidâ, hiſtorias Ἰάδι dialecto compoſuit: vixit autem is ſub Hadriano. Hæc eò viſum mihi eſt notare, ut nugari deſinant, qui Aretæum antiquiſſimum eſſe hôc quoque argumento contendunt, quòd Ionicè ſcripſerit; ceu non poſſit quivis ex veterum lectione tantam ſibi Ionicæ, vel alius cujuſvis dialecti facultatem comparare, ut eâ perquam emendatè ſcribat: cùm Ælianus, homo Romanus, ſic Atticè ſcripſerit, ac ſi in mediis Athenis natus eſſet: ut in ejus vitâ ſcriptum reliquit Philoſtratus; ἠττίκιζε γὰρ ὥσπερ οἱ ἐν τῇ μεσογείᾳ Ἀθηναῖοι. Sed & Phavorinus Philoſophus, natione Gallus, oppido Arelate in Galliâ Narbonenſi, quâ floruerit Atticæ eloquentiæ facultate, vel ex Gellio notum eſt. Nota & Syneſii Platonici, natione Afri, in exprimendis Atticorum verbis felicitas, quâ αὐτοχθόνων nulli cedit. Quorſum igitur hæc? ut ex his intelligatur, Aretæum non ſolùm rei medicæ apprime peritum fuiſſe, ſed etiam literarum ſtudioſiſſimum atque doctiſſimum.

Neque enim linguæ peregrinæ vim & proprietatem aſſequi cujuſvis eſt hominis, ſed bene nati ad literas, & laborum patientis. Præterea tam multa in libris occurrunt omnifariæ eruditionis ſcitamenta, præter illa quæ ad medicinam pertinent, ex Homero, Platone, & aliorum Philoſophorum fontibus deprompta, ut in hâc parte velle morari perinde ſit, ac ſi quis ſtudeat multis verbis probare, ſolem lucere in meridie; vel ipſi ſoli lumen fœnerari. Nam hiſpidas aures, corneam fibram, pectus rude, & à Muſis & Gratiis omnibus averſum habeat, neceſſe eſt, qui legens Aretæum variis lepidiſſimis ſententiis atque vocibus animum ſibi deliniri non ſentiat. Ita de mei auctoris ſtylo & doctrinâ ſentio; & Amatum Luſitanum cum ſuâ ineptâ cenſurâ longè explodo & faceſſere jubeo, qui centur. 5. curar. med. curati-

rati-

ratione 6. Aretæi ſiccam nec adeò ſucculentam doctrinam eſſe dicit. Quod cùm ita ſit, ἀπὸ τῆς ἀρετῆς à virtute nomen tanto viro inditum videri poſſit: tametſi non eſt mos Græcæ linguæ, paronymum, ſeu adjectivum à virtute formari; nam qui ἀρετὴν poſſidet, hunc non appellat ἀρεταῖον, ſed σπουδαῖον, ſicut Ammonius ipſe ſcriptum reliquit ſcholiis εἰς τὰς δέκα κατηγορίας ad caput de ſubſtantià: ἡ γὰρ ἀρετὴ (inquit) οὔτε τοῦ ὀνόματος οὔτε τοῦ ὁρισμοῦ μεταδίδωσι τῷ ὑποκειμένῳ· οὐ γὰρ λέγεται ἀρεταῖος, ὁ ἀρετῆς μετέχων, ἀλλὰ σπουδαῖος; quem locum ſi Goupylus vidiſſet, non ita ſimpliciter hunc auctorem noſtrum ἀρετῆς ἐπώνυμον vocâſſet. Sanè iſtiuſmodi vocabulum, vel ad ſignificandum hominem ſingularem, apud Græcos rariſſimum eſt, víxque in libris veterum aliquem, qui id nomen habuerit, reperias. Planè ut ſuſpicer inter barbaras Cappadocum voces eſſe numerandum.

Poſtquam de auctore diximus, par eſt, ut de ejus inſtituto in híſce libris nonnulla attingamus. De morbis acutis & diuturnis, ſive annoſis paſſionibus, ut Arnobius loquitur in primo contra gentes, inſtitui diſputationem vel ex titulo notum eſt: ſed quid ſit acutum in morbis, quid diuturnum, & quàm ejuſmodi valetudinum cognitio medicis neceſſaria ſit, paucis explanare non gravabor. Morborum acutorum appellatio non eorum qualitatem vímque indicat, ut in aliis, quæ acuta dicuntur, putà ſaporibus, dolore, frigore, ingenio & aliis id genus, ſed motûs qualitatem. Hoc indè ſtatim intelligas, quòd acutis morbis χρόνιοι, i. e. *diuturni*, opponuntur. Quare quo ſenſu καιρὸς ὀξὺς ab Hippocrate dicitur in proœmio aphoriſmorum; & quomodo Plutarchus in Alexandro de naphthæ vi loquens, quâ flammam celeriter attrahit, ὁλκὴν ὀξεῖαν, *tractionem acutam*, hoc eſt, citam dixit; ſic medici morbos acutos appellant, qui velut validi curſores, celeri & prærapido impetu ſua ſpatia conficiunt. Non enim ſi quis ſimpliciter brevì terminetur, ob eam cauſam acutus cenſetur; ſed ſi ſuopte ingenio magnus & vehemens. Propriè tamen ὀξύτης motûs conditionem indicat, nempe celeritatem; cui accidit brevi tempore ad metam pervenire. Sed ei motûs celeritati certa morbi natura ſubeſt,

eſt, quam motûs velocitas ſequitur. Quo fit, ut non omnes morbi brevì deſinentes in acutorum numerum referri poſſint. Nemo enim febrem diariam acutam dicat, tametſi xxiv horas non excedit. Ex quibus intelligatur morbo acuto tardum propriè opponi, cui item propria ſubeſt natura; ſed quæ, uti Galenus autumat, nondum proprium nomen invenit; brevi autem longum: tametſi tardus cum longo eſt confuſus. Nam omnis acutus planè brevis temporis eſt, & diuturnus omnis neceſſariò eſt tardus. At non ſequitur, ſi quis morbus brevi tempore finiatur, hunc continuò eſſe acutum; aut ſi quis tardus, eundem & diuturnum eſſe. Hæc autem morbi ratio, unde acumen & celeritas provenit, vehementia eſt naturam impenſiùs irritans, aut gravans; quo fit, ut illa totis viribus ac ſinè ullâ intermiſſione in eum depugnet, quò celeriùs peſtem depellat: cujus contrarium morbis diuturnis ex proportione ineſſe putandum eſt. Quæ haud dubiè cauſa eſt, cur febres, quæ acutos morbos comitantur, omnes continuæ ſint, Galeno ita ſcribente ad aphor. 31. ſect. 5. Sed quòd morbi diuturni tam longum tempus durant, vel humoris craſſitiem & contumaciam vel corporis imbecillitatem in cauſâ eſſe propemodum conſtat. Utrique curatu difficillimi ſunt: acuti quidem morbi, quòd ſuo præceleri motu citiùs ferme ægros è medio tollunt, quàm iis remedia adhiberi potuerunt: diuturni autem, quia humorum impactorum contumacia haud citò ſolvi poteſt; tum quòd partis alicujus imbecillitas, quæ, ut diximus, ferè iis morbis ſubeſt, niſi magno negotio atque induſtriâ medici, reſtitui non poteſt. Quibus accedit ægrorum intemperantia, qui partim morbi longitudinem, partim remediorum moleſtiam pertæſi atque fatigati, minùs ſe conſiliis obſequentes præbent. Quo fit, ut in iis potiſſimùm morbis tractandis, medici prudentia & virtus appareat; ſicuti de diuturnis ipſe Aretæus teſtatur; ἔνθα δὴ ἀρετὴ διαφαίνεται ἀνδρὸς ἰητροῦ, καὶ μακροθυμίης, καὶ ποικιλίης, καὶ χάριτος ἀβλαβέος τῶν ἡδέων καὶ παραιφάσιος. Sed neque ingentibus malis & celeriter opprimentibus promptè auxilium idoneum afferre mediocris hominis eſt. Ibi enim remediorum omne genus in promptu eſſe oportet;

mirâque animi sagacitate ac vigilantiâ opus est, ubi morbus præsentem mortem intentat.

His rationibus impulsum putamus Aretæum, ut in eorum morborum potissimùm naturâ, signis & remediis accuratiùs tradendis, ingenii sui eruditionísque atque experientiæ specimen dare vellet. Cujus instituti cùm partes alias sedulò & doctè executus est, tum eam, quæ dignoscendi rationem atque etiam prænoscendi tradit, sic tractavit, ut omnium, quotquot unquam fuerunt, medicorum diligentiam supergressus, posteris quoque palmam præripuisse videatur. Itaque hujus elogium, in Scaligeranis, à summo viro hujusmodi exstat; *Aretæus medicus Græcus excellentissimus, Ionicus auctor, qui exactè singulos morbos describit, ideóque ad Hippocratem intelligendum in primis necessarius.* Cæterùm (ut hujus diligentiæ specimen aliquod atque exemplum proponam) cùm nobis morbi illius horrendi, qui Elephantiasis dicitur, naturam explanare, faciémque notis omnibus atque coloribus adumbrare, atque oculis propemodum subjicere vellet, cum elephante animali hunc comparat, nominis argumento eò ducente; quod à similitudine ejus belluæ, morbo inditum in confessò est. Et quia ex Aristotele in categoriis eorum, quæ inter se conferuntur, conjuncta est cognitio, ut si unum perspectum habeamus, alterum neutiquam nos latere possit; elephantis animalis picturam nobis proponendam censuit, ut ex ejus conspectu similis morbi speciem atque ideam animo quisque informare posset. In hàc autem tabellâ plusquam Apellem se exhibuit. Non enim puto illius pictoris penicillo elephantem tam graphicè, támque ad vivum effingi posse, quàm Aretæi calamo ibi elaboratus est. Ex quà etiam descriptione cerni potest, non in solius humani corporis, quod medicinæ est propositum, contemplatione hæsisse hunc, sed aliorum quoque animalium naturas apprime doctum & callentem fuisse. De quibus fortasse & libros scripserat, ut propemodum colligere est ex iis, quibus descriptionem illam concludit; ἀλλ' οὔτι μοι χρέος τὰ νῦν ἀμφὶ τοῦ ζώου γράφειν, i. e. *Sed neutiquam opus est, nunc quidem de eo animali præscribere,* &c. Nam cùm τὰ νῦν in impræ-

præſentiarum dicit, quaſi alio loco tractatum promittit. Sed hæc quidem conjectura eſt, vel potiùs ſuſpicio: illud ſatìs conſtat, præter hos libros, quos in manibus habemus, alios ab eodem fuiſſe conſcriptos de Chirurgiâ, utpote quorum mentionem faciat lib. 2. Therapeut. diuturnorum cap. 2. En temporum injuriam! quæ nos tam luculentâ ſcriptoris eruditiſſimi lucubratione privavit. Sed de Aretæo & ſcriptis ejus hactenus.

Reſtat, ut quid alii, quid ego in hunc auctorem præſtiterimus, exponam. Quatuor Aretæi editiones extabant: prima Goupyli, qui, ut dixi, princeps hunc è ſitu & tenebris in lucem dedit, hæc pura puta Græca eſt, ideò minùs multis utilis, quòd pauci Græca ſinè verſione aſſequi poſſunt, præſertim Ionica. Huic ſucceſſit editio Junii Pauli Craſſi, medici & Profeſſoris Patavini; hoc eſt, Latina interpretatio ſeorſim edita Venetiis, ſed ea minùs accurata ob innumerabiles, ut ipſe conqueritur, mendas codicum Græcorum: quam tertia dehinc ſecuta eſt Celſi Craſſi filii verſio item Latina, ſed emendatior, utpote ex Græcâ Goupyli editione expreſſa, itémque Rufi Epheſii, atque aliquot aliorum rei medicæ ſcriptorum, quæ omnia eodem volumine comprehenſa extant, excuſa autem Baſileæ anno 1581. Poſtremò Georgius Heniſchius Medicus Auguſtanus in eodem auctore illuſtrando nomen quoque profeſſus eſt ſuum: cui tamen nihil aliud debemus, quàm quòd primus Atetæum utrâque linguâ edidit. Quam enim è regione Græci contextûs appoſuit verſionem, ipſa eſt Junii verſio; commentarius autem, quem item adjunxit, nihil habet, niſi vulgare, protritum atque exculcatum, nominum videlicet morborum futiles ex Hebræis originationes, diviſiones, definitiones multo pulvere aſperſas. Cæterùm de auctoris verbis, & locis difficilibus altum ſilentium; cúmque tot occurrant in Græco contextu depravata & corrupta, ad omnia connivet, omnia ſicco pede tranſigit; neque quod hominis eruditi officium erat, quicquam expendit, aut emendare conatur.

Quid autem ipſe præſtiterim, meliùs mea hæcce commentaria docebunt, quàm ego ullis verbis explanare poſſim. Dicam tamen pau-

cis eorum gratiâ, qui ſolas librorum præfationes legunt. Primùm corrupta in hôc ſcriptore loca, quorum magnus numerus, emendare ſum conatus, ope trium codicum MSS. quorum unum è Bibliothecâ inſtructiſſimâ Collegii Claromontani patrum ſocietatis Jeſu Coſſardus, ejuſdem ſocietatis vir eruditiſſimus, eíque Bibliothecæ præfectus, olim mihi commendavit: alii duo ex Bibliothecâ Mentelianâ. Sed ut verum fatear, plures errores ex conjecturâ ſuſtuli, quàm ex libris, qui omnes ab uno propagati videntur. Tamen uno è Mentelianis me alicubi inſigniter adjutum teſtor. Viſum eſt præterea obſcuris dare lucem, dubiis auctoritatem; tum egregiè dicta, neque promiſcuæ eruditionis diligentiùs notare, atque ita utilibus dulcia miſcere, ut lectores optimis rebus ſatiando, eorum etiam faſtidio iſtiuſmodi literarum amœnitatibus ſubvenirem. Conſilium erat, & novam dare verſionem: ſed cùm Juliana interpretatio magnam partem ſatisfaciat, ſatíſque habeat elegantiæ & nitoris; veritus ſum, ne præpoſteræ ambitionis videretur propter paucos lapſus totam illam verſionem velle mutare; ὅμοιον τῷ τὴν Ἀθηνᾶν βουλομένῳ μετακινεῖν τὴν Φειδίου, ὅτι τὰ δέσμα τοῦ κρηπῖδος ὤετο ἀμείνω ποιεῖν; ut eleganter in re haud abſimili præfatur Themiſtius: hoc eſt (ut liberiùs Hermolaus vertit) *perinde ac ſi Phidiæ Minervam reformare de integro univerſam inſtituas, ut aut amentum ſoleis, aut anſulam crepidis, aut ligulam calceis, aut quid aliud pauxillum, quod ſubſultet, reponas.* Quæ futilis ambitio etiam viros alioqui cordatos & doctos tranſverſos egit, ut pauciſſimorum nævorum occaſione novas verſiones ſuſciperent; novas equidem, ſi filum orationis, & dictionem ſpectes, non autem, ſi ſenſum; ut ſcilicet novos ſe interpretes nuncuparent. Quâ ambitione nihil ineptius, & homine liberali indignius judico. In eam reprehenſionem ne incideremus, verſionem illam Junii emendatam repoſuimus.

PETRI

PETRI PETITI

MEDICI PARISIENSIS

Commentarii & Animadversiones,

IN

Octo Aretæi Cappadocis libros, quibus morborum acutorum & diuturnorum causas, signa & curationes tradit.

PRimum huncce librum, quatuor prioribus capitibus, & sequentis initio mutilatum esse injuriâ temporum, patet ex indice libri primi therapeutici, quo capitum tituli produntur. Neque enim dubium, quin eorundem affectuum signa & causæ iisdem titulis atque ordine in primâ hâcce totius operis parte traderentur, Ex quo etiam cognoscimus præsentis capitis, quod ordine est quintum, inscriptionem fuisse Περὶ παροξυσμȣ̃ ἐπιληπτικῶν *De accessione comitialium.* Quod idem & ex iis, quæ hìc tractantur, conjectari potest Proinde Junius Paulus Crassus horum librorum interpres, hôc ipso argumento inductus, sic inscriptionem restituit; *De comitialis morbi accessione.* Nobis placet: *De accessione comitialium:* Quod idem est. Verùm unâ voce, *Comitialium,* quâ Plinius ad significandos eo genere morbi laborantes utitur, aptiùs atque concinniùs Græca vox ἐπιληπτικῶν transferri videtur. Alioqui comi-

tiales homines qui Plauto dicantur, haud clam me eſt. Sed ad verborum Aretæi expoſitionem jam accedamus.

II. 4 Φλεβῶν ἐν τῷ τραχήλῳ πληρώσιες] MS. φλεβῶν τ ἐν τῷ, &c. aptiùs meo quidem, judicio, & magìs ex proprietate Græci ſermonis.

II. 9. Ἢν ᾗ πλησίον εἶδος ἢ τ παροξυσμȣ] In MS. codice πλησίον δέος ᾖ; *Si propè ſit metus acceſſionis*, hoc eſt, *ſi acceſſio inſtat, imminet.*

Κυκλῷ μαρμαρυγαὶ πρὸ τ ὄψιος] Gemina planè habet Aurelianus lib. 2. tard. paſſ. cap 4. de hôc ipſo affectu agens: *Vel quædam* (inquit)*præ oculis quaſi profplendentia macularum marmoris ſimilia, quæ Græci marmarygmata, ſive marmarygas vocant.* Et paulò pôſt: *Item velut ſcintillarum micas, aut circulos igneos, circumferri præ oculis ſentiunt ægrotantes.* Ubi circulos igneos videtur dixiſſe, quos Aretæus κύκλῳ μαρμαρυγάς. Ita enim medici quoſdam fulgores oculis obverſantes appellant, eorum præſertim, quibus inſtat criſis per ſanguinis è naribus profluvium. Quanquam & ſanis iidem interdum apparent, quibus cerebrum aut curâ intenſiore, aut mero, aut quacunque alia causâ incaluit. Ictu etiam capitis vehementi velut ſcintillæ repentè excuti videntur: tum autem & aliâ occultiore causâ iis, qui viſum amittunt, de quibus Marcellus Donatus *lib.* 2. *de placit. philoſ.* eos fulgores, qui navigantibus per tempeſtatem apparent, quos vulgus Caſtores vocabat, oculorum ipſorum coruſcationes eſſe opinabatur cum metu & conſternatione intuentium; τ ὁρώντων ὀφθαλμῶν μετὰ δέȣς καὶ καταπλήξεως εἶναι σιλβηδόνας. Hinc μαρμαρυγώδεα ὄμματα apud Hippocratem in 4. de victu in acutis. Auctor quæſtionum naturalium, quæ Alexandri Aphrodiſæi nomine exſtant, hos oculorum ſplendores ἀστέρας à ſimilitudine appellat lib 2 tuſsiſque vehementis, aut vomitûs conatu excitari docet. . At Philoponus in 3. de animâ, lucis æternæ ſpeciem in oculis clauſis aliquandiu hærentem μαρμαρυγὰς & λαμπάδας vocat. Sed & vibrantem extrinſecus fulgorem, ut ſtellarum & aliorum ſplendidorum, nonnunquam eâ voce deſignatum reperio. Theon Arati interpres de ſtellâ, quæ in ſummâ canis cœleſtis maxillâ Sirii nomine obſervatur, κατὰ τȣτο (inquit) ποικίλος κατὰ τὰς ἀστερομαρμαρυγὰς, ὥσπερ πορφυρίζȣσας. Quia porrò mira eſt ſcintillantis illius fulgoris celeritas, Homerus ad motum corporis

poris tranſtulit, de ſaltatoribus verba faciens & μαρμαρυγὰς ποδῶν dixit, ut eorum agilitatem oſtenderet *Odyſſ.* θ. v. 265.

———————αὐτὰρ 'Οδυσσεὺς
Μαρμαρυγὰς θηεῖτο ποδῶν———

II. 10. Πορφυρέων ἢ μελάνων] Non ſimplices fulgores oculis comitialium apparent, ſed & varii colores. Modò enim purpurea quædam cernere videntur, modò nigra, interdum ex omnibus mixta coloribus πάντων ὁμοῦ συμμεμιγμένων. Cujus varietatis difficilis explicatio eſt; tamen quâ ratione id fieri putem, paucis expediam. Appetente paroxyſmi tempore, ac teterrimi vaporis labe jam cerebrum afflante, natura, ut mos ejus eſt, multos eò ſpiritus ſuppetiatum affluenter ſubmittit. Sunt autem ſpiritus animalium lucidi. Tunc igitur in eorum cerebro quidam ceu fulgor accenditur. Verùm is non diu peſtis motu invaleſcente poteſt perſiſtere, utpote cujus caligine, quidquid in capite exiſtit lucis atque cognitionis, extingui neceſſe eſt. His namque animum caligare dixit Plinius in undecimo. Ac mihi videtur, ſi ita loqui fas eſt, nihil eſſe aliud hunc morbum, quàm lucis animæ defectum, vaporis tetri interpoſitione inter animam & corpus. Cùm igitur animi ſplendor extingui incipit, eædem, quæ in luce externâ, dum deficit, aut turbidis miſcetur, colorum ſucceſſiones fiunt, primúmque clariores, & magìs lumini affines cernuntur, deinde obſcuriores, demum nigri, cùm lux, prope eſt, ut penitus deficiat. Poteſt etiam diverſa turbidorum vaporum conditio, ſpirituum animalium candorem variis inficere coloribus. Quod autem non omnino inanis ſit hæc noſtra cauſæ conjectatio, conſtat ex iis, quæ Bacon Verulamius in hiſtoriâ vitæ & mortis narrat, de quodam curioſo, qui ſcire voluit, quid paterentur ii, qui ſuſpendio necantur, antequam exanimentur. Is namque cùm ſibi ipſe laqueum induiſſet præſente filio, qui in tempore opem ferret, (neque enim mori volebat) in illo æſtu ac conflictatione aliquandiu paſſus, & ſubjecto mox fulcro recreatus, & quaſi ab inferis poſtliminiò reverſus, narrare ſolebat, ſibi eandem colorum varietatem atque ſucceſſionem objectam, quam hìc notat Aretæus. Quis igitur non eandem eſſe

 morbi

morbi Comitialis rationem videt? qui & correpto cerebro non mediocrem ipſe ſuffocationem inducat.

II. 10. Ὡς δοκέειν τὴν ἐν οὐρανῷ τεταννύσθαι ἶριν] Homeri eſt hæc ſimilitudo, qui Iliad. λ. v. 26. Palladis arma deſcribens, draconum in ejus ægide varios colores iridi comparat.

Κυάνεοι δὲ δράκοντες ὀρωρέχατο ποτὶ δειρὴν
Τρεῖς, ἑκάτερθ' ἴρισσιν ἐοικότες ———

Tum illud τετανύσθαι ἶριν expreſſum ex libro Iliad. ρ. v. 547. ubi hi verſus leguntur:

Ἠΰτε πορφυρέην ἶριν θνητοῖσι τανύσσῃ
Ζεὺς ἐξ οὐρανόθεν. ———

Quod non hìc ſolùm facit noſter Cappadox, ut teſſellas ex Homeri pavimentis ſuo operi intexat, ſed & alibi paſſim, ut ſuis locis monſtrabimus.

II. 12. Μετεξέτεροι δὲ ῥεύματι ποταμοῦ] Comitiales fluminis præterlabentis, aut rotæ, aut turbinis, dum circumagitur, conſpectu proſterni, haud mirum eſt; quando his rebus, ſi diutius conſpiciantur, vertiginem cieri, manifeſtum eſt experientià. Vertigo autem proximus epilepſiæ affectus, & ejus præludium. Ita igitur de eâ Theophraſtus libello ei dicato: ὅτι δὲ διὰ τὴν τῆς ὄψεως κίνησιν ἰλιγγιᾶν συμβαίνει, φανερὸν ἐκ πολλῶν. οἵτε γὰρ πλέοντες θᾶττον, μᾶλλον ἰλιγγιῶσιν. ὅταν ἐμβλέπωσι τοῖς κύμασι, καὶ τῇ τῶν ὅλων ἄστρων κινήσει. διὸ καὶ ἐγκαλύπτονται τοῦτ' εὐλαβούμενοι. *Quod autem ab aſpectûs motu vertigo contingat, perſpicuum ex multis eſt. Nam & qui navigant & magìs & citiùs vertiginem incurrunt, ſi aut fluctus, aut motus ſiderum intueantur; quod ut evitent, faciem velant nonnulli.*

II. 13. Ἢ τροχῷ δινευμένῳ] Idem Theophraſtus citato loco: καὶ οἱ τὰς αἰώρας, καὶ τοὺς τροχοὺς θεωροῦντες, ἢ καὶ συμπεριφέροντες τὴν ὄψιν, ταχὺ σκοτοῦνται. *Turbantur & ii, qui penſilia & rotas aſpiciunt, & qui oculos circumvertunt.* Quæ licèt de vertigine memoret Theophraſtus, tamen ad noſtrum etiam inſtitutum pertinent, quia, ut dixi, affinis Comitiali morbo vertigo; immo non differre ii affectus niſi ſecundùm magìs & mi-

nùs videntur. Ex quo efficitur, ut quibus rebus unus excitetur, iisdem & alterius provocetur accessio. Sed elegans in primis Apuleii locus extat in Apologiâ. *Etiam* (inquit) *orbis à figulo circumactus, non difficili ejusdem valetudinis hominem vertigine sui corripit. Ita spectaculum rotationis, ejus animum saucium debilitat, ac multo plus ad caducos consternandos figulus valet quàm magus.* Hunc enim magiæ inimici insimulabant, ac puerum quendam ejus incantamentis tentatum, quòd sæpius caderet: eum verò epilepticum esse, ibi docet Apuleius.

II. 14. Ὥσπερ γαγάτου] In iis, quæ ad caducos dejiciendos faciunt, est lapis Gagates, ut idem dicto loco testatur Apuleius: *Quod si* (inquit) *magnum putarem caducum dejicere, quid opus carmine fuit? cùm incensus Gagates lapis, ut apud Physicos lego, pulchrè & facilè hunc morbum exploret: cujus odore etiam in venalitiis vulgo sanitatem aut morbum venalium experiantur.* Dioscorides de hôc ipso lapide, libro 5. ἐστὶ δὲ καὶ ἐπιληπτικῶν ἔλεγχος ὑποθυμιαθείς. Item alii rerum medicarum scriptores, quibus transcribendis (quod plerique faciunt) farcire hìc centones consilium non est. Neque eorum nos dicta, nisi ubi dignus vindice nodus inciderit, prolaturos, testamur & denuntiamus. Casti integríque interpretis officio fungi volumus, non sophistæ & ostentatoris. Est autem Gagates lapis bituminosus, seu, ut alii volunt, bituminis genus, [Plin. Hist. lib. 36. cap. 19] *Niger, planus, pumicosus, non multùm à ligno differens, levis, fragilis; odore, si teratur, gravis.* Nomen ei à fluvio Lyciæ, propter quem nascitur, inditum tradit Dioscorides. Gagas huic fluvio nomen. Quem tamen nunquam se reperire potuisse, cùm totius Lyciæ oras ad ejus res explorandas legeret, affirmat Galenus libro 9. Simpl. Medic. At Dioscoridem tuetur Hermolaus in corollario, Grammaticorum auctoritatibus; quàm validè, ipse viderit. Hunc lapidem à Nicandro in Theriacis v. 37. ἐγγαγγίδα πέτρην dici putat Gorreus vir eruditissimus, veterem scholiastem secutus. Sed qui γαγάτην lapidem, quem ἐγγαγγίδα vocat Nicander, cum Gagate confundunt, falli, multis docet Salmasius in Exercit. Plin. in Solinum. Versus Nicandri, si quis requirit, hi sunt:

Ἄλλοτε

Ἄλλοτε δ' ἀζαλέην καίων ἐγγαγίδα πέτρην,
Ἣν οὐδὲ κρατεροῖο πυρὸς πείκαίνυ) ὁρμή.

II. 16. Πορρωτέρω τῆς κεφαλῆς νεύρων] Hæc Galeni placitis conſentanea, qui lib. 3. de loc. aff. cap. 7. triplicem morbi comitialis modum tradit. Primus eſt, cùm morbus proprium cerebri affectum ſequitur: alter, cùm oris ventriculi noxam; tertius, qui infrequentior, cùm ab aliquâ parte longinquâ, nempe digito, aut crure incipit, vapore tetro ad caput ſubeunte.

III. 2. Ἦν ἕρπον τὸ κακὸν ἐς τὴν κεφαλὴν ἵκηται] Id malum quale ſit, docet Galenus citato loco, ex ſententiâ Pelopis præceptoris, nempe eſſe qualitatem, aut auram tenuiſſimam veneni æmulam; ἐδόκει δὲ τῷ διδασκάλῳ Πέλοπι δυοῖν θάτερον, ἤτοι ποιότης ἀναδίδοσθαι, ἀλλοιουμένων τῶν μορίων, κατὰ τὸ συνεχὲς, ἢ πνευματική τις οὐσία. Vide, quæ deinceps diſputat elegantiſſimè, de ſtupendâ quorundam venenorum ſubtilitate atque ἐνεργείᾳ.

III 5. Οἷς δὲ ξυνήθες] Qui valetudinis hujus ſunt rudes, quòd ſæpius eam experti non ſint, ferè improviſâ mali ceu tempeſtate corripiuntur. Contrà quibus familiare id malum, facilè ejus motum atque acceſſionem præſentiunt. Tum id neceſſariis denuntiant, ut ſibi adſtent, opitulentúrque, ut mox videbimus. Sic quoque Hipp. de morbo ſacro: ὁκόσοι δὲ ἤδη ἐθάδες εἰσὶ τῇ νούσῳ, προγινώσκουσι, ὁκόταν μέλλωσι λήψεσθαι.

III. 6. Ξυνήθεας ἀρωγοὺς] Rectè ξυνήθεας *familiares*: alioqui enim miſeros, ubi mali adventum ſentiunt, fugere è conſpectu hominum præ verecundiâ, author eſt Hippocrates citato loco: καὶ φεύγουσι (inquit) ἐκ τῶν ἀνθρώπων· pueros verò, quòd eorum ſimplex ingenium, necdum verecundiæ capax, ad matres aut quemvis alium maximè notum confugere ibidem teſtatur. Idcirco Aretæus non ſimpliciter, vocare auxiliatores dicit, ſed ξυνήθεας familiares & neceſſarios. Minùs enim eorum, cum quibus aſſiduè verſamur, nos pudet.

III. 7. Διασφίγγειν καὶ ἀνακλᾶσαι] Galenus quoque, quibus malum à pede, aut manûs digito incipit, prodeſſe vincula partium interjacentium teſtatur lib. 3. de loc. aff. cap. 7. quem locum exſcribere non pigebit, utpote qui hunc Aretæi non parum illuſtrat: ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπὸ

τῆς

τ̃ κνήμης ἐπίληπτον παῖδα θεραπεύειν ἐπιχειρήσαντες, οἱ τότε συναθροισθέντες εἰς τ̀ σκέψιν ἰατροὶ, δόξαν αὐτοῖς, προκαθήραντας ὅλον τὸ σῶμα προσενέγκειν τῷ μέρει τὸ διὰ θαψίας ἢ νάπυος φάρμακον, ἐν τῷ μεταξὺ (post μεταξὺ, lege ἐπιθέντες κ) δήσαντες τὸ κῶλον ἀνωτέρω τ̃ πρωτοπαθοῦντος μορίου, διεκώλυσαν γενέσθαι τ̀ παροξυσμὸν καί τοι κ καθ' ἑκάστην ἡμέραν γιγνόμενον. *Sed puerum quoque, cujus morbus comitialis à tibiâ oriri consueverat, Medici, qui tunc ad ejus curationem convenerant, sanare aggressi; Quod ipsis utile visum inprimis post universi corporis purgationem medicamine ex thapsiâ, aut sinapi parti adhibito. ligatóque in medio, membro, supra eam videlicet partem, quæ primariâ dispositione erat affecta; hôc pacto accessionem reverti prohibuerunt, quamvìs antea quotidie puerum infestare consuevisset.*

III. 8 Τὰ κατάρχοντα μέρεα] Partes, à quibus motus accessionis incipit, sive quæ malo initium præbent. Galenus loco proximè citato τὸ πρωτοπαθοῦν μορίον vocat, partem videlicet, quæ primariò est affecta. Dicuntur autem eo modo κατάρχοντα μορία, quem admodum προκαταρκτικὰ αἴτια & καταρκτικὴ αἴτια pro causâ evidente apud Alexandrum Trallianum lib. 12. cap. 2. Quam tamen vocem mutilam putat Goupylus, & eo loco προκαταρκτικῆς αἰτίας legendum, non καταρκτικῆς. Sed nihil esse mutandum, præsens Aretæi locus confirmat: tum illa ejusdem verba in sequenti capite εἰ μὴ κατάρξη τρῶμα. Sed & exempla hujus verbi eo sensu usurpati congerit Budæus, in Græcæ linguæ commentariis. Quidni autem à verbo κατάρχω, καταρκτικὸς dicatur?

III. 10. Ἐς τ̀ ἡμετέρην σημασίην] Sunt, qui ita interpretantur: *impulit nos, ut cognosceremus, unde malum proficiscitur.* Atque ita notatum ad oram cujusdam codicis optimæ notæ animadverti Tum ipse Crassus eodem sensu: *nos ad ægritudinis notitiam impulerunt.* Verùm iis assentior, qui hunc locum corruptum putant, atque ita emendant, κ ἐς τ̀ ἡμέρην ἐπισημασίην διώσατο, *accessionem eo die depulit.* Est enim ἐπισημασια prima morbi invasio, quam Galenus εἰσβολὴν appellat, ut notum est. Hujusmodi emendationis * author, qui Crassi versionem recensuit.

---

* Is est G. M. T. Gulielmus Morelius Tilianus.

III. 10. Πολλοῖσι δὲ φόβος ἐστὶ ὡς ἐπιόντος θηρίου] Complures ait initio accessionis terreri ferarum irruentium imaginibus. Quod iis potissimùm accidere arbitror, quibus causa morbi est humor melancholicus. Est enim ingenium ejusce humoris atri & frigidi terribiles imaginationi formas objicere. Refert Cardanus lib. 18. de Subtilitate, Andreæ Osiandro Theologo Nurembergensi, cùm adolescens quartanâ febre laboraret, accidisse, ut sub accessionis tempus sibi videretur in nemore esse, séque ibi à diversis feris, & serpentibus invadi. Reliqua vide apud ipsum eo loco.

III. 11. Ἡ σκιῆς φαντασίη] Crassus: *aut adumbrationis opinio:* Nam σκιὰ Græcis *umbram* sonat. Avicenna lib. 3. 1. tract. 5. cap. 9. de signis morbi comitialis: *& ex illo est cujus vapor est melancholicus, & perveniunt cum eo rami melancholiæ & timor, & ut solus secum loquatur, & ut pavor tenebrosus, propter tenebrositatem materiei.* Ubi pavorem tenebrosum dixit, quod σκιῆς φαντασίην Aretæus. Sed satius videtur σκιὰν hìc interpretari *umbram*, eà notione quâ interdum usurpant Latini scriptores, Poëtæ præsertim; nempe pro larvâ sive simulacro defuncti, aut Dæmonis spectro. Virgil. 2. Æneid. v. 772.

Infelix simulacrum atque ipsius umbra Creüsæ.

Nam & σκιὰν Græcis nonnunquam ita accipi ex Homero & aliis poëtis liquet. Sed & corporum imagines in speculis, & aliis nitidis relucentes, eâdem voce aliquando exprimi certum est. Pausanias de Narcisso in Bœoticis: ἐνταῦθα (inquit) ἐστὶ Ναρκίσσου πηγὴ, καὶ τὸν Νάρκισσον ἰδεῖν ἐς τοῦτο τὸ ὕδωρ φασίν· οὐ συνέντα δὲ ὅτι ἑώρα σκιὰν τὴν ἑαυτοῦ, &c. *Ibi est Narcissi fons, in eámque aquam spectâsse Narcissum aiunt. Hunc verò, cùm non intelligeret se suam ipsius intueri umbram,* &c. Nunc cur vocabulum σκιὰ ita, ut dixi, accipiendum putem, eloquar. Opinio fuit vulgi illis temporibus immitti hunc morbum à Diis, atque ipsos paroxysmi initio apparere ægris, qui indè caderent præ pavore. Auctor Hippocrates libro de morbo sacro: Postquam enim docuit ægrum, ubi mali adventum præsentiat, subducere se è conspectu hominum, séque abscondere, subdit: τοῦτο δὲ ποιέει ὑπ' αἰσχύνης τοῦ πάθεος, καὶ οὐχ' ὑπὸ φόβου, ὡς οἱ πολλοὶ νομίζουσι, τοῦ δαιμονίου. *Id verò facit pudore morbi, non autem (quemadmodum vulgus putat) Dæmonis metu.* Idem

testatur

testatur Aretæus ipse infrà lib. 1. χρον. παθῶν, ubi de eodem morbo agit; ad quem locum plura super hàcce vulgi persuasione dicenda erunt. Cæterùm ei opinioni occasionem atque ansam ipsos ægros præbuisse haud dubium est; quòd ii aut ineunte paroxysmo infestos sibi Dæmones ingruere conquererentur, aut eo finito demum ad se reversi, ea, quæ vidissent, referrent. Quod miror tam præcisè Hippocratem loco allegato negare; *ceu affectûs verecundiâ tantùm, nunquam metu formæ alicujus animo objectæ.* Hinc fortasse Mahometes ille omnium impostorum nequissimus, cùm morbo comitiali esset obnoxius, eóque sæpius caderet, Angelum Gabrielem sibi tunc apparere dicebat: vel quia revera spectrum aliquod videbat: vel ut ex vulgi persuasione fucum suis faceret.

III. 19. Ξυνερείσουσιν οἱ ὀδόντες] Malim ξυνερείδουσιν in præsenti.

III. 22. Τὰ λευκὰ ὁρῆται ἐξ ὑποφάσιος] Ὑποφάσιας vocat Hippocrates, cùm dormientibus palpebræ non committuntur, sed inter eas de albo oculorum aliquid apparet, ut Celsus declarat lib. 2. cap. 4. Sed & Aristoteles lib. 4. Hist. anim. cap. 10. thunnos dormientes τὰ λευκὰ ὑποφαίνειν *alba oculorum* aliquâ ex parte ostendere testatur. Galenus in com. ad eum aphorism. afflictarum virium in ægris id esse signum docet.

III. 30. Νυγμὸς δὲ καὶ στεναγμὸς ἡ φωνὴ] Primam dictionem unius elementi mutatione corruptam esse patet. Μυγμὸς enim legendum est, *Gemitus his, stridor, & suspirium pro voce.* Sic & apud Galenum in libro, qui inscriptus est ὅτι ποιότητες ἀσώματοι, *quod qualitates sive formæ non sint corporeæ*; simile irrepsit mendum his verbis: καὶ τὴν πρὸς ἀκοὴν φωνῶν, λόγων, συριγμῶν, νυγμῶν, &c. μυγμῶν enim scribi debere palàm est. Ad eum modum in capite sequenti, de emprosthotonis loquens: στενάζουσι δὲ μύζοντες βυθίον. Notanda locutio μυγμὸς ἡ φωνή; hoc est, ἀντὶ φωνῆς, *gemitus vocis loco.* Nam gemitum voci amissæ aut impeditæ succedaneum facit. Sic gemitum à voce palàm distinguit Suetonius in Julio: *Uno modò ad ictum gemitu sinè voce edito.* Plinius quoque lib. 9. cap. 8. de delphinis: *pro voce gemitus humano similis.* Nam μύζειν delphinorum est. Aristoteles lib. 8. Hist. Anim. cap. 2. de iis disputans: καὶ ἔξω δὲ ζῇ πολὺν χρόνον μύζων καὶ στένων, ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα τῶν ἀναπνεόντων ζώων. Ubi Scaliger eum

locum exponens: *Idem* (inquit) *ſonus eſt* μύζοντ@ *in ore*, ςένοντ@ *in pectore.*

III. 31. Σφυγμοὶ σφοδροὶ] Non ſunt propriè vehementes comitialium pulſus, ſed tales videntur propter tenſionem arteriæ; ut notat Galenus in Iſagoge pulſuum, ubi de motu arteriarum in convulſis diſputat: δοκεῖ δὲ σφοδρὸς εἶναι καὶ μέγας ὁ τῶν σπωμένων σφυγμός. οὐδέ ἐςι μὲν ὔτε ἀμυδρὸς ὔτε σμικρὸς· ὐ μὴν ἐφ' ὅσον φαντάζεται, σφοδρὸς ἢ μέγας. ἐξαπατᾷ γὰρ ἡ πληγὴ, διὰ μὲν τὴν τάσιν εὔρωςος φαινομένη, διὰ δὲ τὸν κλόνον ἐκπηδητική. *Vehemens autem & magnus videtur eſſe eorum, qui convelluntur, pulſus. Verùm is non quidem eſt obſcurus aut parvus: non tamen, quantum apparet, vehemens eſt aut magnus. Fallit enim ictus, qui propter tenſionem validus videtur, tum propter concuſſionem exiliens.* Addit Galenus ibidem non admodum diverſos eſſe pulſus initio, ab iis, qui ſecundùm naturam ſunt, apertè ab Aretæo diſſentiens.

Μεγάλοι δὲ καὶ βραδέες, ἐπὶ τῷ τέλει] Nempe eorum comparatione, qui fiunt initio acceſſionis.

III. 32. Ἄτακτοι δὲ ἐς τὸ σύνολον] Ob facultatem gravatam.

III. Αἰδοίων ξύντασις] Cœlius Aurelianus: *& ſinè manifeſtâ causâ veretri tentigo.* Manifeſtam cauſam intelligit Venereorum imaginationem̄, mulierum conſpectum, & alia, quibus libido provocatur: quæ tunc ab illis miſeris procul abeſſe palàm eſt. At verò cauſa non manifeſta ſunt flatus, quibus abundant, quos acceſſionis motus ad partes genitales convertit. Quin abſque flatuum copiâ ſuffocationis labor & convulſio id facere poteſt: quâ ratione nonnullos, dum ſtrangularentur, genitale arrectum habuiſſe teſtatur Cardanus in libris de Subtilitate.

III. 35. Μετεξετέροισι καὶ γονῆς ἀπόκρισις] Quibuſdam ſemen erumpit ob compreſſionem vaſorum ſpermaticorum, ut mox ſubdit: trahuntur enim hæc unà cum aliis nervis in conſenſum; quia nervoſa. Quâ fortaſſe conſideratione adductus Democritus, coitum μικρὰν ἐπιληψίαν appellavit. Hujus enim hæc eſt ſententia, non Hippocratis, ut credidit Gellius, & ſcriptum reliquit lib. 19. cap. 2. *Hippocrates* (inquit) *vir divinâ ſcientiâ, de coitu Venereo, ita exiſtimabat: partem eſſe quandam morbi teterrimi, quem noſtri Comitialem dixere. Namque*

8

que ipsius verba hæc traduutur : Τὴν συνουσίαν εἶναι μικρὰν ἐπιληψίαν. Atqui nusquam in toto Hippocrate hæc verba reperiuntur. Et præterea Galenus com. 1. in 3. Epidem. Democritum hujus dicti authorem scribi solitum testatur : τίς γὰρ τὴν (inquit) ἀνάγκη γράφειν Δημόκριτον μὲν εἰρηκέναι μικρὰν ἐπιληψίαν εἶναι τὴν συνουσίαν. Eos autem ibi increpat, qui Hippocratem enarrantes, multa, nihil ad rem pertinentia ostentandæ eruditionis causâ inculcant. Causam, cur semen comitialibus erumpat, idem Galenus declarat lib. 14. de usu part. his verbis: κατὰ μὲν γὰρ τὰς ἰσχυρὰς ἐπιληψίας, ὅτι τὸ πᾶν σῶμα σπᾶται σφοδρῶς, καὶ σὺν αὐτῷ τὰ γεννητικὰ μόρια, διὰ τοῦτ' ἐκκρίνεται τὸ σπέρμα i. e. *per fortes enim epilepsias, quia universum corpus vehementer convellitur & cum ipso partes genitales, idcirco & semen excernitur.* Ex quo patet, non in omni morbo comitiali id accidere, sed in eo tantùm, qui fortis & vehemens.

III. 36. Ἢ γαργαλισμῷ] Altera causa, cur polluantur comitiales in accessionis remissione, titillatio est à dolore nervos vellicante: quoniam sic affectis nervorum dolores incidant. Dolor enim spiritus excitat, & ad locum patientem compellit, unde caloris intentio & pruritus, maximè si non sit atrox cruciatus. Porrò iis sub finem accessionis non verisimile est ingentem esse illum nervorum dolorem, sed mediocrem, & qui non multùm à pruritu differat. Nam & pruritus doloris est species. Hic locus Aretæi mihi in memoriam producit proditam à Cœlio Rhodigino lib. 11. Antiq. lect. cap. 15. historiam insignem cujusdam nequissimi nebulonis, qui ut meliùs explicaret Venerem, sese flagris acerrimè cædendum præbebat. Ita impuro illi dolor occasio erat voluptatis atque incitamentum; &, quod hìc dicitur, γαργαλισμῷ τοῦ πόνου *doloris titillatione* cupiditas optatum exitum consequebatur.

IV. 1. Καὶ εἰ ἕλκοις αὐτὸ] Lenti & viscosi humoris naturam graphicè exprimit: dum ejus, si trahatur, in majus filatim multitudinem deduci asserit. Philosophus autem in 4. de mistorum affectionibus, id quod viscosum est, catenæ complicatæ imagine declarat: cujus si unum annulum accipias, reliqui omnes ob mutuum nexum (id enim ἐπάλλαξις sonat) sequuntur: τοιοῦτον δὲ γίνεται τῇ ἐπαλλάξει, ὅσα ὥσπερ αἱ ἁλύσεις σύγχειται τῶν σωμάτων.

IV. 3. Σπασμὸς καὶ τάραχος τῶν αἰτίων ἐή] Τῶν αὐτέων legito, cui conjecturæ meæ & Crassi versio adstipulatur.

IV. 5. Ἀφρὸν δὲ ἀποπτύουσι] Duplicem spumæ causam efficientem tradit Galenus ad Aphoris. 43. *sect.* 2. motum vehementem, & calorem: materialem item duplicem, humorem, & spiritum; calorem quidem in apris excandescentibus spumam gignere; motum in comitialibus. Verba ita habent: ἐν μὲν τοῖς ἐπιληπτικοῖς σπασμοῖς ἡ συντονία τῆς κινήσεων τὸν ἀφρὸν εἴωθε γεννᾷν, ἐπὶ δὲ τῶν κάπρων ἡ θερμασία. Quâ autem ratione prædictâ spumam generent, vide eo loco apud Galenum, de caducorum spumâ. Vide & Hippocratem lib. de Flatib. sub finem libri.

Ὥσπερ ἐπὶ τοῖσι μεγάλοισι πνεύμασι] Comitialium accessionem comparat cum tempestate: ut enim in hâc mare ventis jactatum spumescit, sic in illis corpus morbi vehementiâ concussum spumas ore ejectat. Eodem spumæ marinæ exemplo utitur Galenus citato loco.

IV. 6. Ἡ θάλασσα τὴν ἄχνην] Ut mare per tempestatem ejectat id, quod ἁλὸς ἄχνην vocant, maris florem & lanuginem, sic spumam comitiales. Hujus marini retrimenti meminit in tempestatis descriptione Homerus *Iliad.* δ. 422. At quibus versibus! non tempero mihi, quin eos adscribam: adeò sunt elegantes immo divini.

Ὡς δ' ὅτ' ἐν αἰγιαλῷ πολυηχέϊ κῦμα θαλάσσης.
Ὄρνυτ' ἐπασσύτερον ζεφύρου ὑποκινήσαντος.
Πόντῳ μέν τὰ πρῶτα κορύσσεται, αὐτὰρ ἔπειτα
Χέρσῳ ῥηγνύμενον μεγάλα βρέμει, ἀμφὶ δέ τ' ἄκρας
Κυρτὸν ἐὸν κορυφοῦται, ἀποπτύει δ' ἁλὸς ἄχνην.

Atque hìc quoque Aretæus ex Homeri picturis colores erasisse, quibus suum opus illustraret, deprehenditur. Meminit ἁλὸς ἄχνης Dioscorides lib. 5. cap. 127. & spumosi maris lanuginem seu ramentum esse dicit, in exilibus petris inventum. Aristoteles lib. 9. hist. anim. ἁλοσάχνας unâ voce appellat.

Περὶ τετάνου.

IV. 13. Σπασμοὶ οἱ τέτανοι] Minùs expresse hæc vertit Crassus: *Tetani*

tani distensiones sunt, &c. Quod ita reddendum fuit; *Convulsiones distentæ*, vel *distensoriæ*, &c. Est enim τέτανος epithetum. Sicut apud Nicandrum in Alexipharmacis v. 464.

Αἷμ' ἀναλυόμενος, τέτανόν τ' ἐσκληκότα ῥινόν.

Ubi ῥινὸν τέτανον dicit, quod nos *pellem intentam*. Ex quo etiam apparet Hippocratem in aphoris. 57. sect. 4. minùs aptè disjunctione usum ὑπὸ σπασμοῦ (inquit) ἢ τετάνου· ceu τέτανος non esset σπασμός. Quod & Galenus in commentario advertit. Proinde olim mihi venerat in mentem, scripsisse fortasse Hippocratem, ὑπὸ σπασμοῦ τοῦ τετάνου, aut simpliciter σπασμοῦ τετάνου. Verùm cùm Galenus vulgatam lectionem agnoscat, & tueatur, eâ quidem ratione; quòd τέτανος ἐξαίρετον peculiare est nomen; quoniam videlicet in eo partes non videntur convulsæ, ut in aliis speciebus, propterea quòd antè & retro æqualiter tenduntur; non est, quod quicquam in illo aphorismo mutemus. Potiùs in Aretæo mutandus videatur articulus in disjunctivam sic; σπασμοὶ ἢ τέτανοι: quòd constat Aretæum multa in hísce libris ab Hippocrate mutuatum, ac verbis etiam ipsius elocutum. Cæterùm & Cornelius Celsus scriptor elegantissimus Hippocratis imitator τέτανον ab spasmo distinguit; illum *rigorem* nervorum vertens, hunc *distensionem*. Tum & Cœlius Aurelianus separat, tametsi aliter voces Latinas Græcis accommodat. Nam σπασμὸν *conductionem* vertit, τέτανον *distensionem* & *extensionem*.

IV. 13. Ὀξύτατοι γὰρ κτεῖναι] Nempe intrà diem quartum ex aphoris. 6. sect. 5. Tamen Hippocratis sententiâ in 3. de morbis, prorogatur is terminus à tertio die ad quintum, ad septimum, aut decimum quartum: quem si excesserit æger, spes est, eum posse convalescere. Celsus lib. 4. cap. 3. *Neque tamen alius importunior morbus acutiórve est, quàm qui quodam rigore nervorum, modò caput scapulis, modò mentum pectori adnectit, modò rectam & immobilem cervicem intendit.* Et paulò pòst de tribus convulsionis generibus: *ea* (inquit) *sæpe intrà quartum diem tollunt; si hunc evaserunt, sinè periculo sunt.*

IV. 14. Μυῶν τῶν ἐν γνάθοισι] Cœlius: *alii aiunt distensionem* (ita τέ-

τανον

τανον vocat) *esse tensionem musculorum secundùm colla, atque buccas, quas Siagonitas vocant.* Ipse sic definit: *distensio sive extensio, quam, ut suprà diximus, Tetanum Græci vocaverunt, est involuntaria tensio recto atque inflexibili porrecta cremento* (alii *libramento* legunt; ego *tormento) collorum* (scribe *colli musculorum) ob vehementem stricturam sive tumorem.*

IV. 15. Ἅπαντα γὰρ ξυμπαθέα τῇσι ἀρχῇσι] Non solùm partes principiis, unde originem habent, sed & principia partibus consentiunt, ut nervi puncturæ cerebrum, sicut mox ipse Aretæus declarat. Idque συμπαθείας, hoc est, consensûs ratio indicat, quæ naturæ quâdam, ut ita dicam, continuatione inter res diversas existit. Verumtamen in iis, quæ ita conjuncta sunt, ut verum sit principium, alia ab illo principio descendant; multô faciliùs hæc, quæ descendunt, principii rationibus consentiunt, quàm è contrá. Non enim eo quod à principio exoritur, quocumque modo affecto, statim ipsum principium eam affectionem sentire necesse est: at sæpe vel minimâ principii mutatione, omnia, quæcunque ab eo dependent, variari, & in alium statum transferri contingit: Οἷον γὰρ οἴακος ἀκαριαῖόν τι μεθισαμένου πολλὴ ἡ τῆς πρώρας γίνεται μετάστασις. *Sicut clavo vel minimum quid detorto, magna proræ sequitur conversio,* inquit Aristoteles in libro de animalium motione. Qui & hoc ipsum, quod dicimus, aliâ sententiâ confirmat in lib. de somno & vigiliâ. cap. 2. Τοῦ γὰρ κυρίου τῶν ἄλλων πάντων αἰσθητηρίου, καὶ πρὸς ὃ συντείνει τὰ ἄλλα, πεπονθότος τι, συμπάσχειν ἀναγκαῖον καὶ τὰ λοιπὰ πάντα. Eodem pertinet, quod ab eodem scriptum est lib. 5. de generat. anim. cap. 7. Αἱ γὰρ ἀρχαὶ μεγέθει οὖσαι μικραὶ τῇ δυνάμει μεγάλαι εἰσί. *Principia, cùm sint mole exiguâ, potestate tamen & viribus sunt magna.*

IV. 17. Ἐς ἰθὺ μὲν ὁ τέτανος] Tetani ab aliis convulsionis speciebus discrimen notat: cùm enim in illis corpus aut antrorsum aut retrorsum, unde nomina ἐμπροσθοτόνου, & ὀπισθοτόνου Græci indiderunt, flectatur; in tetano, recta & rigida est cervix; & ut mox ait, ἀστραβὴς ἄνθρωπος καὶ ἀκαμπὴς inflexibilis. Celsus de eodem; *rectam & immobilem cervicem intendit.*

IV. 18. Ξὺν τῇ τάσει καὶ τῷ χωρίῳ] A modo tensionis & parte corporis convulsiones nomen sortiuntur. A tensionis quidem modo ἐμπροσθό-

προσθότονος καὶ ὀπισθότονος; à parte affectâ ςραβισμὸς, καὶ κυνικὸς σπασμός.

IV. 19. Ὀπισθότονον καλέομεν] *Raptum posterganeum* vocat Cælius; *pronum* verò *raptum, quem Græci* ἐμπροσθότονον.

IV. 21. Τόνος γὰρ νεύρων καὶ ἐντάσιος ὄνομα] Eadem vox τόνος tensionem & nervum significat: quoniam nervus omnis intendi habilis. Proinde νεῦρον & τόνος synonyma sunt apud Galenum, lib. de Motu Muscul. νεῦρον ἢ καὶ τόνος. (inquit) ἐξ ἐγκεφάλου καὶ νωτιαίου φύεται. Etymon παρὰ τὸ νεύειν καὶ τείνειν· propterea quòd nervus flecti & intendi aptus naturâ est. Idem eodem loco: κέκληται ἢ ἀπ' αὐτῶν τῶν ἐνεργειῶν δυεῖν ὀνόμασιν ἓν ὄργανον (νεῦρον) ὅτι νεύειν καὶ τείνειν πέφυκεν.

IV. 25. Καὶ ἐπὶ ἀμβλώμασι] Attici ἀμβλώσκειν dicunt ἀντὶ τοῦ ἀτελὲς γεννῆσαι, seu ἀποβάλλειν τὰ κυήματα, ut videre est apud Platonem in Theæteto: hoc est, imperfectum parere & conceptus perdere. Τά τε λοιπὰ ἐξήμβλωσαν διὰ πονηρὰν συνουσίαν, &c. Suprà etiam ἀμβλίσκειν eodem sensu usurpat, in quo Mars. Ficinus strenuè hallucinatus est. De obstetricum facultate & officio ibi loquens Plato his verbis utitur: καὶ μὴν καὶ διδοῦσαί γε αἱ μαῖαι φαρμάκια, καὶ ἐπάδουσαι, δύνανται ἐγείρειν τε τὰς ὠδῖνας, καὶ μαλθακωτέρας ἂν βούλωνται ποιεῖν, καὶ τίκτειν τε δὴ τὰς δυστοκούσας, καὶ ἐὰν νέον ὂν δόξῃ ἀμβλίσκειν, ἀμβλίσκουσι. Quem locum ita vertit Marsilius: *quin etiam medelis & incantationibus obstetrices excitare, molliréve partûs vexationes valent, & ægre parturientibus opitulari, fœtûsque educere, & si intempestivum fore videatur, obtundere atque retrudere.* Igitur ἀμβλίσκειν eo loco idem esse putat, quod reprimere atque, ut ipse loquitur, retrudere immaturum fœtum, ne ante tempus edatur. Quâ interpretatione nihil absurdius, aut à mente Platonis alienius dici potest. Neque enim author quisquam extat, qui sic eâ voce usus sit; & liquet Platonem nihil aliud velle, quàm obstetricum eam esse industriam, ut & ægre parientes parere faciant; &, si visum sit immaturam prolem abortu perdere, id quoque moliantur. Neque enim Ethnicis abortus procurare nefarium habebatur: quando & iis jam in lucem editos exponere aut etiam interficere nefas non fuit.

IV. 32. Συνήθεις καὶ οἰκεῖον πάθος] Familiares pueris convulsiones, præsertim τοῖς πρὸς τὸ ὀδοντοφυεῖν προσάγουσι, inquit Hippocrates aphor. 25. sect.

25. ſect. 3. cui ſubſcribit Galen. com. 2. in 1. Epid. ἐπιτηδειότατα δὲ τὰ παιδία σπασμοῖς ἁλίσκεσθαι διὰ τὴν ἀσθένειαν τῶν νεύρων φύσεως. Cauſæ autem duæ ab eodem traduntur. Com. ad 3. prognoſt. text. 36. cap. 8. Uſus lactis præſertim craſſioris in lactentibus: in aliis immoderata, & temere ingeſta alimentorum copia.

V. 1. Καὶ θανάτου ἡ φύσις] Et hæc natura eſt mortis, putà frigiditas & ſiccitas. Intelligendum id αἰτιατικῶς, non ὑπαρκτικῶς: harum enim qualitatum exceſſus, cauſa fit mortis viventibus. Cæterùm mors ipſa mera vitalium actionum privatio eſt, non qualitas ulla.

V. 4. Ἐρείδουσι γὰρ τὴν κάτω γένυν] Hippocrates de eodem, libro 3. de morbis: αἱ γένυες πεπήγασιν ὡς ξύλα, καὶ τὸ στόμα διοίγειν οὐ δύναν‍ται.

V. 5. Ὡς μηδὲ μοχλεῖσι ἢ σφῆνι διὰ ῥηϊδίως στῆσαι δύνασθαι] Hyperbaton eſt διὰ ῥηϊδίως στῆσαι pro διαστῆσαι ῥηϊδίως. In MS. Mentel. ἢ σφιν νὴ διὰ ῥηϊδίως στῆσαι ceu eſſet legendum ἢ σφῆνι νὴ Δία ῥηϊδίως στῆσαι. *Ita ut neque vectibus, neque cuneis inſertis per Jovem maxillæ facilè diduci poſſint.* Quam lectionem ineptam judico.

V. 7. Ἢ ἐς τὰς ῥῖνας ἀνακόπτεται] Hippoc. citato loco. καὶ ὁκόταν ἀποθνήσκειν μέλλῃ, ἀνεμέει διὰ τῶν ῥινῶν καὶ τὸ πόμα, καὶ τὸ ῥόφημα, καὶ τὸ φλέγμα.

V. 8. Οὐ ξυμπίπτει] Ideo deglutire non poſſunt, quia tonſillæ & fauces duræ & diſtentæ non cedunt iis, quæ devorantur. Haud abſimili ſenſu Philoſophus lib. 5. de generat. anim. de duritie arteriæ vocalis verba faciens, ἡ σκληρότης ἀταμίευτον.

V. 9. Πρόσωπα ἐρυθρά] MS. Mentel. ἐρυθῆ al. ἐρυθέει, fortaſſe leg. πρόσωπα ἐρυθέει *facies rubeſcit:* nam & Hippocrat. citat. loc. καὶ τὸ πρόσωπον ἐρυθέει.

Ὀφθαλμοὶ μικροῦ δεῖν ἀτενέες] De oculis hæc Hippocrates; καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ δακρύουσί τε καὶ ἰλλαίνονται i e. Fœſio interprete; *oculi illacrymantur & pervertuntur.* Aretæus μόλις περιδινούμενοι.

V. 12. Ἐπ' ἄλλῳ δ' ἄν τινι, καὶ τὰ ὦτα] Cuidam ex tetano aures motas, ait ſe obſervâſſe, & obſtupuiſſe. Mox enim addit, ἐγὼ δὲ ἐθηεύμην καὶ ἐθαύμαζον. Ego verò non video, quod tantum miraculum ſit, totâ facie convulsâ, ac variè diſtortis & concuſſis in eâ maxillis, aures unà partium continuitate præter naturam concuti. Juſtior fuiſſet cauſa admirationis, ſi ſponte moveri aures vidiſſet, quod non-

8 nullis

nullis accidiſſe proditum eſt. Epicharmus apud Athenæum lib. 10. cap. 1. Herculem tuburcinantem deſcribens movere aures dicit :

Σίζει ϡ ταῖς ῥίνεσι, κινεῖ δ' ὤατα.

Ad quem locum Caſaubonus notat à viris fide dignis ſe accepiſſe, viſas manifeſtò aures moveri viro cuidam eruditiſſimo, cùm per Allobrogum fines tranſiens vivi-comburii periculum ſibi à magiſtratu imminere intellexiſſet : quòd diceretur nefandi criminis reus Tolosâ in Italiam fugere. Ex quibus circumſtantiis conjectare licet, hunc virum eruditiſſimum, Muretum fuiſſe, quem conſtat Sodomiæ accuſatum flammas fugâ evaſiſſe, ut ei Scaliger exprobravit hôc diſticho :

Qui rigidæ flammas evaſerat antè Toloſæ,
Rumetus fumos vendidit ille mihi.

Miſerat ei Muretus, quem tranſpoſitis literis Rumetum appellat, verſus quoſdam à ſe conſcriptos pro antiquis: quod cùm Scaliger crediſſet, poſtea re cognitâ, doléńſque fucum ſibi factum, hôc diſticho ſe vindicavit. Sed & Euſtathius ait, ſacerdotem fuiſſe quendam, aures moventem. Et Caſpar Hoffmannus, Com. in Galen lib. 16. *de uſu part.* unum & alterum, qui ſponte aures moveret, ſe vidiſſe teſtatur. Quæ exempla faciunt, ut credam, haud poëticâ licentiâ (ut cenſet Caſaubonus) ſed ex rei veritate ſcripſiſſe Martialem lib. 6. Epig. 39.

Hunc verò acuto capite & auribus longis,
Quæ ſic moventur, ut ſolent aſellorum,
Quis morionis filium neget Gyrthæ?

Id ipſum & Flacci cognomen indicat, quod ab auribus flaccidis & mobilibus deductum fuiſſe exiſtimat Cruquius ad Oden 15. Epod. Atque hanc aurium in nonnullis hominibus mobilitatem licèt veram fuiſſe, virorum doctiſſimorum teſtimonio, perſuadear, tamen eſſe rariſſimam, & præter naturæ inſtitutum, credi par eſt. Nihil enim hæc ſapiens Architecta temere agit. At fruſtra is motus aurium eſſet in hominibus, qui ob ſtaturam erectam ſonos ex omni parte facilè, licèt aures non moveant, excipiunt. In brutis ſe-

cùs eſt; quæ, quia prono capite terram ſpectant, ſuſpenſiores & crebrò mobiles aures habere decuit, ut meliùs undique ſtrepitus circumactæ excipiant. Sed præſtat ipſum audire Naturæ Genium, id pronunciantem, lib. 2. de part. cap. 11. τὰ μὲν γὰρ τετράποδα ἀπηρτημένα ἔχει τὰ ὦτα, καὶ ἄνωθεν τῶν ὀμμάτων, ὡς δόξειεν ἄν. οὐκ ἔχει δὲ, ἀλλὰ φαίνεται, διὰ τὸ μὴ ὀρθὰ εἶναι τὰ ζῶα, ἀλλὰ κύπτειν. οὕτω δὲ τὸ πλεῖστον κινούμενων, χρήσιμα, μετεωρότερά τε ὄντα καὶ κινούμενα. δέχεται γὰρ στρεφόμενα πάντοθεν τοὺς ψόφους μᾶλλον.

V. 13. Ἐγὼ δὲ ἐθηεύμην καὶ ἐθαύμαζον] *Vidi*, inquit, & *admiratus ſum.* Hippocrates iiſdem verbis utitur in hiſtoriâ γυναικὸς μουσοεργοῦ, [lib. de Naturâ Puer.] cùm illa ſemen utero ſuo ſaltu excuſſum videret, κἀκείνη δὲ ἰδοῦσα ἐθεῆτο καὶ ἐθαύμασεν.

V. 19. Βρόχος ἐξέχει] Scribe βρόγχος *guttur:* apud eundem in Therap. unâ voce ἐξεχέβρογχοι.

V. 20. Ῥωχμὸς ἡ ἀναπνοὴ] Reſpirando ſtertunt. ῥωχμὸς enim ſtertor, qui & ronchus appellatur.

V. 23. Ἐναντίως γὰρ ἰγνύϊ] Hæc ex iis, quæ præcedunt, exponenda ſunt: χεῖρες ἐν ὀκλάσι κατόπιν κεκλασμέναι *manus in opiſthotono retrorſum flectuntur.* Subdit ἐναντίως γὰρ ἰγνύϊ κακόν τι κάμπτεται, *contrario enim modo popliti cubitus flectitur:* emenda igitur ἐναντίως γὰρ ἰγνύϊ ἀγκών τι κάμπτεται. Ita ἀγκὼν lego, non κακὸν; ídque ſententia poſtulat. Nam ὀπισθοτόνου formam deſcribens ait; manus totas ſcilicet, prout brachium, cubitum, & extremam manum comprehendunt, (quomodo vocem χεῖρες Hippocrates & Galenus uſurpant) manus (inquam) ait retrorſum ſic convulſis inflexas infractáſque eſſe: nempe contra quàm natura ſtatuit; quoniam ἀγκὼν cubitus contrariam in partem popliti flectitur. Poples enim retro hominibus; brachia antrorſum flectuntur. Ariſtoteles brachia ad cavum; crura ad ambitum flecti ait, quod idem eſt. Verba ejus ſunt lib. de inceſſu anim. καὶ ὁ ἄνθρωπος δ' αὐτὸς ἐναντίως αὐτῷ τὰ σκέλη, καὶ τοὺς βραχίονας (ſupple κάμπτει) τοὺς μὲν γὰρ ἐπὶ τὸ κοῖλον, τὰ δὲ γόνατα ἐπὶ τὴν περιφέρειαν κάμπτει. Item lib. 2. hiſt. anim. cap. 1. ὁ δ' ἄνθρωπος ἄμφω τὰς καμπὰς τῶν κώλων ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἔχει ἐξ ἐναντίας· τοὺς μὲν βραχίονας εἰς τοὔπισθεν κάμπτει· πλὴν μικρὸν ἐβλαίσωται ἐπὶ τὰ πλάγια τὰ ἐκτὸς, τὰ δὲ σκέλη εἰς τοὔμπροσθεν. Id autem ſubdit Aretæus, ut affectûs vim & ſymptoma oſtendat, cujus tormento brachia retrorſum

retrorſum adducantur, cùm hæc antrorſum flexuram poplitibúsque contrariam habeant. Quædam hìc deſiderari, certo certiùs indicat conjunctio cauſalis γὰρ, ante quam de cruribus aliquid prolatum oportuit, cujus cauſam deinceps poneret. In margine codicis ſcriptum σκέλεα ξυγκεκαμμένα, quod non diſplicet. *Notandum eſt hæc in editione Turnebianâ (quâ uſus eſt Petitus) deſiderari.*

V. 25. Ῥάχις ἕλκει ἐς ἰθύ. Κορυφὴ] *(Juxta editionem Turneb.)* MS. Mentel. ῥάχις ὅλη ἐς ἰθὺ κυρυφή. Deeſſe aliquid ſuſpicor, & poſſe ita legi: ῥάχις πρὶν ἐς ἰθὺ, ὅλη κορυφή. *Spina, quæ priùs recta erat, tota verticis inſtar prominet,* hoc eſt, in rotundum curvatur. Quippe, ut paulò infrà dicit, contractione ad extremum perducta, οὐ τοξοῦται μόνον, ἀλλὰ καὶ σφαιροῦνται in arcûs & ſphæræ modum curvantur.

V. 29. Ἀγαθὸν μὲν τῷ νοσέοντι ἐς πόνων-ἀπαλλαγήν] Plinius: *niſi carenti doloribus vita ipſa pœna ſit.*

V. 34. Ἐξάνθρωπος ἡ ξυμφορὴ] Inhumanam vocat, quæ figuram humanam corrumpit, ut homo non ampliùs videatur homo.

VI. 4. Τοῖσι οὖν κεκρατημένοισι οὐκέτι ἐγχειρέων] Juxta illud Cornel. Celſi: *Eſt prudentis hominis, primùm eum, qui ſervari non poteſt, non attingere, ne videatur occidiſſe, quem ſors ipſius peremit.* Eſt ſanè eapropter tetani ſpecies inſanabilis, quemadmodum dicitur & in cap. 32. Deuteron. v. 24. apud Clementem Alexand. lib. II. pædag. cap. 8. τηκόμενοι λιμῷ καὶ βρώσει ὀρνέων, καὶ ὀπισθότονος ἀνίατος. Quæ ultima verba deſunt in vulgatâ Bibliorum verſione.

VI. 4. Ξυνάχθεται μοῦνον] Hippocrates initio libri περὶ φυσῶν: καὶ ἐπ' ἀλλοτρίῃσι ξυμφορῇσι ἰδίας καρποῦται λύπας.

Περὶ Συνάγχης.

VI. 10. Ἢ μοῦνον τοῦ πνεύματος πάθος] Anginæ diviſio à partibus affectis: alia eſt inflammatio *inſtrumentorum* reſpirationis (ita Aretæus ὀργάνων; rectiùs dixiſſet, πόρων meatuum) nempe tonſillarum, epiglottidis, faucium, columellæ, laryngis; alia ipſius πνεύματος *ſpiritûs* affectio. In quo non mediocris eſt difficultas, quomodo ſpiritus, quem reſpirando trahimus & emittimus, morbi locus dicatur, aut omnino ſolus cauſa morbi ſtatui poſſit. Quòd enim ſedes morbi dici nequeat, ex morbi ipſius naturâ intelligitur; quæ cùm ſit

 prava

prava διάθεσις, actiones primò & per ſe lædens, non poteſt alibi conſtitui, quàm in eo, quod actiones perficit. At ſolæ veræ partes corporis actiones perficiunt. Jam aërem illum, quo inſpirato vivimus, nullam noſtri eſſe partem, ſatìs conſtat. Sed neque idem aër ſolus cauſa rectè ſtatuatur; quandoquidem is quantumvìs pravè eliciatur, ſi tamen prædictæ partes incolumes manent, nunquam profectò angina excitabitur. Satìs enim perſpicuum eſt, cauſas iſtas externas, quas Græci προκαταρκτικάς, Celſus *evidentes* appellat, non poſſe morbos parere, niſi quatenus cauſas internas morborum in corporibus noſtris procreant, vel ipſos ſtatim morbos partibus inferunt. Quare abſurdum videtur ſolius aëris affectum anginam parere. Verùm enimvero non ea eſt mens Aretæi, ut ſolius aëris vitium, nullâ immutatione in organis factâ, anginam pariat: id ſolùm vult non ſemper anginam ſequi inflammationes partium, quæ in faucibus continentur, aut ipſarum faucium; ſed interdum aërem teterrimis exhalationibus corruptum, cùm intrà fauces trahitur, anginam conſciſcere citra ullam corporis inflammationem, licèt aliam pravam diatheſim inflammationi analogam induci neceſſe ſit: alioqui angina non fieret, neque reſpirationi incommodaretur.

VI 14. Πίμπλησι γὰρ τὴν χώρην τοῦ στόματος] In quibuſdam anginâ affectis linguam adeò intumeſcere notat, ut ore contineri non poſſit. Quod ſanè iis interdum accidere haud negandum eſt, tamen anginæ ſignum dici non poteſt, quando citra hunc morbum lingua per ſe in magnam excreſcere molem viſa eſt, ut de quodam ſexagenario teſtatur Galenus lib. 14. Methodi Med γλῶτταν γε μὴν οὕτως ἐξαρθεῖσαν εἴδομεν, ὡς μὴ χωρεῖσθαι πρὸς τοῦ στόματος τοῦ ἀνθρώπου, &c.

VI. 15. Συνάγχη καὶ κυνάγχη τάδε καλέεται] Vox συνάγχη, ut & ſequens conjunctio, videretur expungenda, ut quæ temere in hunc locum ſcioli alicujus manu irrepſerit. Nam cùm Aretæus κυνάγχην ab eâ, quæ συνάγχη ſimpliciter dicitur, palàm diſtinguat, ut infrà apparebit, ubi, quid ſit συνάγχη, explicat; hìc autem de κυνάγχη propriè dictâ agat, in quâ lingua extra os prominet; non veriſimile eſt, eum nomina utriuſque ſpeciei ſub unâ parte diviſionis poſuiſſe. Sed fortaſſe ſcripſerat Aretæus ὑάγχη καὶ κυνάγχη: nam & ſues, perinde & canes, anginæ obnoxii; ut Plinius teſtatur lib. 8. cap. 51. Vox κυνάγχη extat apud Hippocrat. lib. 2. de morbis.

VI. 16.

VI. 16. Ἢ τῷ ξυνήθεϊ τῆς προβολῆς] Consuetum canibus, cùm æstuant ac sitiunt, linguam exerere. Itaque Galenus irridentes exertâ linguâ, canum similitudine, explodit, lib. 5. cap. 7. Οἱ πλεῖστοι δὲ τούτων, ἐμπειρικοί τε καὶ μεθοδικοὶ γεγόνασιν, οἷς ἂν τις λέγοι δυνατὸν εἶναι, διὰ μόνης τῆς χρόας ἐνίοτε διαγνῶναι τὸν πεπονθότα τόπον, ἀνοίξαντες τὸ στόμα, τὴν ἀναίσχυντον αὐτῶν γλῶτταν, ὥσπερ τινὰ κύνα λυττῶντα, τοῖς διαλεγομένοις ἀφιᾶσιν.

VI. 24. Καὶ γὰρ ἐν Χαρωνίοισι αἱ πνίξιες] Τὰ Χαρώνεια Græci appellant specus omnes, è quibus mortiferi halitus erumpunt. Galenus τοὺς ἐν τῷ Χάρωνι βαράθρους vocat lib. 7. de usu part. Plin. lib. 2. cap. 93. *Spiritus lethales alibi, aut scrobibus emissi, aut ipso loci situ mortiferi, alibi volucribus tantùm ut Soracte vicino urbi tractu; alibi præter hominem cæteris animantibus: nonnunquam & homini, ut in Sinuessano agro & Puteolano: spiracula vocant, alii Charoneas scrobes, mortiferum spiritum exhalantes.* Strabo locum ejus nominis designat, in 13. regionem scilicet in Phrygiâ circa Hierapolim. Difficultas autem est, quâ vi halitus illi subterranei anginam & suffocationem afferant. Erasistratus quidem existimabat iis halitibus spiritus nostros ita attenuari, ut in corpore contineri nequeant, sed statim præ nimiâ subtilitate evanescant. Verùm eam opinionem convellit Galenus citato loco, & potiùs ejusmodi halituum qualitati alienæ ac venenosæ eam suffocandi vim adscribit; sed verba ipsa Galeni proponenda sunt. Ἐρασίστρατος δὲ κἀνταῦθα δέον αἰτιάσασθαι ποιότητος οἰκειότητά τε καὶ ἀλλοτριότητα, λεπτότητα καὶ παχύτητα, οὐκ οἶδ᾽ ὅπως, αἰτιᾶται τοῦ πνεύματος, οἰόμενος ἀπόλλυσθαι διὰ τοῦτο, τοὺς τ᾽ ἐν τοῖς Χάρωνος βαράθροις, καὶ τοὺς ἐν τῇ νεωστὶ κεχρισμένῃ οἰκίᾳ τιτάνῳ καὶ ἐκ τινὸς ἀνθράκων ὀσμῆς, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων, ἀδυνατοῦντος ἐν τῷ σώματι στέγεσθαι τοῦ πνεύματος ὑπὸ λεπτότητος. ἄμεινον δ᾽ ἦν ὥσπερ τῶν βρωμάτων οἰκεία μὲν ἡ τῶν ὀσπρίων τε καὶ λαχάνων, καὶ ἄρτου, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ἐστὶ ποιότης, ἀλλοτρία δ᾽ ἥτε τῆς κανθαρίδος, καὶ ἡ τοῦ λαγωοῦ τοῦ θαλαττίου, καὶ ἡ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων, οὕτω νομίζειν ἀέρος εἶναί τινα ποιότητα τὴν μὲν οἰκείαν τε καὶ φίλην, &c. Sententia igitur Galeni est, harum tetrarum exhalationum qualitate alienâ corrumpi spiritus nativos, & ita animal statim exanimari. Quod autem addit de odore carbonum accensorum, exemplis variis confirmari potest: imprimis Luctatii Catuli viri illustris, quem testatur Plutarchus civili bello, quod

inter-

inter Syllam & Marium exarſit, ſpe ſalutis ſublatâ, in anguſto conclavi vapore carbonum incluſo ſeſe exanimâſſe: item duorum hominum, qui, ut refert Amatus Luſitanus *Cent.* 7 *curat.* 33. in teſtudineâ camerâ noctu dormientes ob ſemi-accenſos in foro relictos carbones ſuffocati perierunt. Simili modo & Plinium naturalis hiſtoriæ conditorem periiſſe tradit ipſius nepos Cæcilius, cùm ad obſervandum Veſuvii incendium propiùs acceſſiſſet, vapore ſulphuris accenſi faucibus ipſius incluſis.

VI. 26. Ἀπὸ γλώττης κυνὸς εἰσπνεύσαντος μοῦνον] Γλῶσσαν ponit ἀντὶ στόματος, quia de cane rabido loquitur, qui linguam ore exſertam habere ſolet. Cæterùm ex his verbis colligitur, exiſtimâſſe Aretæum ſolo afflatu rabientis canis rabiem contrahi poſſe; quod & ſcriptis prodidit Aurelianus 3. Acut. cap. 9. quod tamen alii negant, fieri poſſe, auctoritate Galeni, qui lib. 6. de loc. aff. cap. 5. ſolam rabidi canis ſalivam, ſi in corpus humanum inciderit, rabiem excitare cenſet. Καὶ τοσαύτη γε κατ' αὐτὸ γίγνεται διαφθορὰ τῶν χυμῶν, ὥστε τὸ σίαλον αὐτοῦ μόνον, ἀνθρωπίνῳ σώματι προσπεσὸν, ἐργάζεται λύτταν. Maximè verò Fracaſtorius huic opinioni adverſus deprehenditur: cùm, lib. 2. de morbis contagioſis cap. 10. ſcribit eam peſtem non concipi contactu omni, non fomite, non ad diſtans; ſed tum ſolùm, quum morſu canis ita dilaceratur cutis, ut ſanguis eliciatur, quòd ejus ſeminaria craſſa exiſtant, quare multò minùs per afflatum rabies ex ejus ſententiâ communicabitur. Quidam igitur omnino inficiantur, halitum ſolum ſufficere: & auctores id dicentes, Aretæum, & Aurelianum, dicunt non ſimplicem halitum intellexiſſe, ſed ſalivæ miſtum. Ita Jacobus Caranta decad. Medicophyſ. lib. 2. cap. 4. Verùm iſta diſtinctio nimis moroſa mihi videtur, cùm nominibus potiùs, quàm ipſis rebus inhæreat. Quid enim intereſt, ſalivam dicas, an halitum è corpore animalis? Atqui halitum ex ore animalis prodeuntem ab ipſius humore haud differre ſciunt, qui, vapor quo pacto generetur, non ignorant. Eſt enim vapor nihil aliud quàm humor aqueus à calore in minimas particulas ſolutus atque rarefactus. Si ergo ſaliva canis inficere poteſt, poterit & halitus emiſſus. Fracaſtorii opinio, quæ negat niſi per apertam cutem venenum canis rabidi poſſe

intro-

introduci, omnino rejicienda eſt, cùm & Galeni auctoritati, &, quod majus eſt, experientiæ adverſetur.

VI. 29. Νοῦσοι φαρμάκοισι δηλητηρίοισι ἴκελαι] Non ſolùm morbos venenis deleteriis ſimiles quoſdam exiſtere, ſed & venena in noſtris corporibus, occultis ex cauſis creari compluribus locis teſtatur Galenus, quæ ſingula exſcribere nimis prolixæ operæ eſſet. Indicabo tantùm; & digitum, quod aiunt, ad fontes intendam. Præcipua igitur petet ſtudioſus lector ex lib. 6. de loc. affect. cap. 5. lib. de conſtitutione art. cap. 19. lib. 3. epid. com. 3. ægrot. 4. lib. 6. epid. com. 2. text. 38. & ejuſdem com. 6. text. 5. lib. 1. prorrhet. com. 2. text. 17. lib. de cibis boni & mali ſucci cap. 1. Sed & Averrois idem inſinuare mihi videtur, cùm lib. 6. colligeti, cap. 1. ſcribit fieri poſſe, ut ex duobus hominibus eodem temperamento æquali præditis eâdémque victûs ratione utentibus, unus incolumis ad ultimam ſenectutem perveniat, & morte naturali ſolvatur; alter eos humores procreet, quorum pernicie præmaturâ morte extinguatur; quod accidere cenſet maleficio fixæ præparationis, quæ humores ad eam malignitatem occultè perducit. Fixam autem præparationem appellat accidentia materiæ propria ipſiúſque concretionem ſequentia. Reliqua ejuſdem ſuper hâc re altiſſimæ contemplationis dicta leguntur eo loco. Cæterùm morbos illos venenis ſimiles Fernelius in hunc modum recenſet lib. 2. de abditis cap. 11. *Venenati morbi ex intus genito veneno hi fiunt; ſtrangulatus uteri à putri ſemine ortus; morbus comitialis, cujuſcumque ſit ordinis; ſyncope ex putreſcente grumo ſanguinis ſubeunte veneni naturam; cordis quædam palpitatio; ſphacelus ex ſeptico humore; & alia cæca ſymptomata, quæ venenatus humor inferre conſuevit.* Hæc ille vir incomparabilis.

VI. 31. Ὅθεν οὐδ' ἀπεοικὸς] Quòd morbi nonnulli venenorum lethalium perniciem æmulentur; ob id ait non abſurdè quoſdam exiſtimâſſe in illâ peſte, quæ belli Peloponneſiaci tempore Atticam vaſtavit, venena clàm à Peloponneſiis in puteos conjecta fuiſſe, cùm peſtilentiæ & venenorum communis ratio nondum iis comperta eſſet.

Ibid. Μετεξετέρους δοκέειν ἐς τὰ φρέατα ἐν τῷ Πειραιεῖ] Ita Thucydides tradit lib. 2. καὶ τὸ πρῶτον ἐν τῷ Πειραιεῖ ἥψατο (ſupple λοιμὸς) τῶν ἀνθρώπων, ὥστε

καὶ

καὶ ἐλέχθη ὑπ' αὐτῶν, ὡς οἱ Πελοποννήσιοι φάρμακα ἐσβεβλήκοιεν ἐς τὰ φρέατα.

VII. 5. Ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τοῦ πνιγὸς συνδιωκόμενοι ἀμαυροῦνται] Acerbi quidem dolores, ſed qui ſuffocationis moleſtiâ & periculo obſcurentur.

VII 8. Οὐδὲν ὠφελέοντες] Nonnullis morbis febrem pro remedio eſſe, &, ſi non ſponte accedat, arte excitandam docet Hippocrates Aphoriſ. 57. ſect. 4. ὑπὸ σπασμοῦ ἢ τετάνου ἐνοχλουμένῳ πυρετὸς ἐπιγενόμενος λύει τὸ νόσημα. Item 2. Epid. ſect. 5. ἢν λεχοῖς σπασμὸς ἐπιγένηται, πῦρ ποιεῖ. Et lib. 1. de morbis. γυναικὶ ὑπὸ σπασμοῦ πιεζομένῃ ἐκ τόκου πυρετὸν ἐπιγενέσθαι ἀγαθόν. Quin & rationem ipſius accendendæ tradit lib. de locis in homine. Similiter Celſus febres interdum debere accendi teſtatur lib. 3. cap 9. *Sed eſt* (inquit) *circumſpecti quoque hominis & novare interdum, & augere morbum, & febres accendere, quia curationem ubi id, quod eſt, non recipit, poteſt recipere id, quod futurum eſt.* Eâdem igitur mente dictum ab Aretæo, febres lentas eum morbum nihil juvare, quaſi acutiores aliquid auxilii afferre poſſent, incidendo humores illos craſſos, qui fauces obſident, & morbi materiam abſumendo. Verùm illud animadvertendum eſt, non in quibuſlibet morbis veteres febrem excitandam putâſſe, ſed in convulſionibus & aliis ejuſmodi à craſſis & frigidis humoribus ortum habentibus: ex quo tamen non ſequitur & in anginâ tutò accendi, licèt ea à craſſis quoque humoribus pendeat. In hâc enim urget maximè periculum ſuffocationis; quod procul dubio febris paulò intentior augeret; quippe quæ & aucto calore neceſſitatem augeret reſpirationis. Cùm autem angina non admittit ſatìs aëris ad ſolitum uſum reſpirationis, quid fiet, ſi febrilis ardor fecerit, ut æger majore copiâ aëris indigeat?

VII. 9. Ἀποστάσιες γίγνονται ἔνθα καὶ ἔνθα παρ' οὖς] Hippocrates ſæpius τὰ παρ' οὖς appellat, quas unâ voce alii παρωτίδας nuncupant: de quarum opportunitate ad anginas ſolvendas, hæc quoque Galeni verba accipi poſſunt lib 3. de Criſibus, cap. 3. κρίνουσι δὲ παρωτίδες ληθάργους τὲ καὶ τὰ περὶ τὴν κεφαλὴν ἅπαντα. Alioqui magnis circa fauces doloribus tumores ad aurem excitari tradit Hippocrates in Coac. prænot. τὰ κατὰ φάρυγγα ἰσχυρὰ ἀλγήματα τὸ παρ' οὖς ἔπαρμα καὶ σπασμοὺς ἐργάζεται.

VII. 17. Ἐν θώρηκι ἐόντος τοῦ κακοῦ] Malum intrò vergere, cùm in aliis inflammationibus, tum præcipuè in anginâ periculoſum eſt. Id cùm accidit, συνάγχην vocari docet Aretæus. In quâ neque collum rubet, neque tonſillæ tumidæ apparent, neque lingua inflammationis particeps eſt, utpote inflammatione interiùs in penitiſſimas gutturis partes & pulmones conversâ: quod quanti ſit periculi, nemo non intelligit.

VII. 18. Θνήσκουσι αὐτῆμαρ] Ex hâc interiore anginâ ægrum ipſo die intercipi teſtatur etiam Hippoc. prognoſt. Addit ſecundo idem, ac tertio, & quarto. Verba ipſius adſcribere libet; Αἱ δὲ κυνάγχαι δεινόταται μέν εἰσι, καὶ τάχιστα ἀναιρέουσιν· ὁκόσαι μήτε ἐν τῇ φάρυγγι, μηδὲν ἔκδηλον ποιέουσι, μήτε ἐν τῷ αὐχένι· πλεῖστον δὲ πόνον παρέχουσι καὶ ὀρθόπνοιαν. αὗται γὰρ καὶ αὐθημερὸν ἀποπνίγουσι, καὶ δευτεραῖαι, καὶ τριταῖαι, καὶ τεταρταῖαι.

Ἔσθ᾽ ὅπη καὶ πρὶν καλέσασθαι τὸν ἰητρόν] Tranſcripta hæc penè ad verbum ex præfat. Prognoſtic. Verba hæc Hipp. Ἐπειδὴ δὲ ἄνθρωποι ἀποθνήσκουσι, οἱ μὲν πρὶν καλέσαι τὸν ἰητρὸν, ὑπὸ ἰσχύος τῆς νούσου· Οἱ δὲ καὶ ἐσκαλεσάμενοι παραχρῆμα ἐτελεύτησαν.

VII. 21. Ὡς συνάγχην ἀπὸ κυνάγχης γίγνεσθαι] *(Sic in Turneb. edit.)* Trajectio hìc verborum haud ex mente Aretæi eſt: bonus enim anginæ ſæviſſimæ ſucceſſus hìc deſcribitur ex productâ ſcilicet ad exteriores partes inflammatione. At συνάγχη Aretæo illa eſt interior omnium teterrima, in quâ nihil extrà conſpicitur: κυνάγχη, quæ partes exteriores magìs occupat, ita ut lingua, ut in canibus, extra os exerta appareat; ut initio capitis animadverſum eſt. Quare ex ſententiâ Aretæi ita diſponenda verba ſunt: ὡς κυνάγχην ἀπὸ συνάγχης γίγνεσθαι. Interim notandum Hippocratem ſecus, quàm Aretæus fecit, nomen κυνάγχης accipere, nempe pro eâ quæ graviſſima eſt; mitiorem autem παρακυνάγχην appellare lib. 3. de morbis; nunquam autem συνάγχης vocabulo uti. Celſus quoque lib. 4. cap. 4. συνάγχην pro eâ anginâ accipit, quæ in profundo eſt: *Noſtri* (inquit) *anginam vocant, apud Græcos nomen prout ſpecies eſt. Interdum enim neque rubor, neque tumor ullus apparet, ſed corpus aridum eſt, vix ſpiritus trahitur, membra ſolvuntur; id* συνάγχην *vocant.* In definitionibus Medicis συνάγχη ſimpliciter dicitur angina, nuſquam κυνάγχη.

VII. 27. Ὀςέων ἰχθύων διαπάρσιες] Herodico, dum prandit, ſpina piſcis hæſit in gutture: qui nihilo ſecius egreſſus in publicum, cùm in quendam incidiſſet, magnâque voce cum ipſo litigâſſet diu, inflammationem ejus partis contraxit, & deinde phthiſin. Auctor Plutarchus.

Περὶ τῶν κατὰ τὴν κιονίδα κακῶν.

(Sic in Turneb. edit.) In titulo, pro κακῶν reperi παθῶν ſcriptum ad marginem mei libri ex M.S.

VII. 34. Ἐκκρεμὲς σῶμα] *(Sic in Turneb. edit.)* Ex notis ad oram libri ἐκκρεμής.

Κίων καὶ γαργαρεὼν] Lege κιονὶς καὶ γαργαρεὼν, ut conſtet ſibi Aretæus. Nam ipſam partem mox κιονίδα appellat, νεῦρον δέ ἐςι ἡ κιονὶς τὴν φύσιν. Sed & in titulo ita hanc vocem uſurpat: κίων verò eidem, nomen morbi eſt, ut ipſe indicat his verbis; κίων δὲ τοῦδε τοῦ πάθεος ἡ ἐπίκλησις. & infrà ἐπὶ δὲ τῇ σαφυλῇ καὶ τῷ κίονι δύσπνοια ἐπὶ μᾶλλον, & mox apertiſſimè γηραιοῖσι ὁ κίων συνήθης. Sic viſum ipſi vocibus abuti, nam Galenus κίονα appellat ipſam partem lib. 11. de uſu part. ἐνταῦθα ἐχιθήσεται κατά τε τὴν ὑπερῴαν, καὶ τὸν κίονα. καλεῖται γὰρ οὖν καὶ οὕτως ὁ γαργαρεών. Item Rufus, κίων δὲ καὶ γαργαρεὼν ἡ ἐκ τῆς ὑπερῴας πρόσφυσις. Eſt autem κίων ſeu gargareon caruncula oblonga palato extremo affixa & pendula, quam plectri vice voci efformandæ conferre exiſtimant. Gordonius comparat digito fiſtulatoris. Eandem πρηγορεῶνα appellari ab Ariſtophane in Equitibus putat ſcholiaſtes, quam tamen & λαιμὸν interpretatur quaſi λαιμὸς & γαργαρεὼν idem valeant. Sed multò magìs ibidem hallucinatur, cùm ingluviem avium πρόλοβον dictam Ariſtoteli, & φάρυγα, pro eodem accipit. Hæc enim verba ejus ſunt; κυρίως δὲ ἡ τῶν ὀρνέων φάρυγξ, ἐν ᾗ ἀγείρεται ἡ τροφή. Cæterùm quatuor hìc uvulæ affectus deſcribuntur, quibus hæc nomina à ſimilitudine impoſita ſunt: κίων, σαφυλὴ, ἱμάντιον, κράσπεδον; addit & quintum, ſed innominatum.

VIII. 7. Οἷόν τι λέπεα πλατέα] *(Sic in Turneb. edit.)* Notæ manuſcriptæ reſcribunt λαίφεα, haud abſurdè. Λαῖφος enim dicitur veſtis, & propriè tenuis, vel etiam attrita & lacera, quæ ſignificatio ſatìs convenit huic loco. Sed & eâdem voce utitur lib. 4. eodémque ſenſu de uteri vinculis loquens: πλατέες ὅκως νεὼς λαίφεα. Nec tamen eſt, cur

cur excusam lectionem solicitemus, cùm vox λέπεα non minùs hìc quadret.

VIII. 7. Ἢ νυκτερίδων πτέρυγες] (*sic in Turneb. edit. sed est mendum Typograph.*) l. πτέρυγες, bona comparatio; nam vespertilio δερμόπτερος Aristoteli lib. 1. hist. cap. 5.

VIII. 9. Οἷόν τι οὐραχὸν κατὰ πέρας ἴσχουσα] Οὐραχὸς unum est ex vasis fœtûs umbilicum constituentibus, cujus hæc descriptio est apud Rufum: ὁ καλούμενος οὐραχὸς, ἀγγεῖον βραχὺ καὶ ἀμφίστομον ἀπὸ τοῦ πυθμένος τῆς κύστεως εἰς τὸ χορίον ἐμβάλλον; huic ergo vasi columellam in longum extenuatam comparat, si recta hæc lectio: verùm enimvero, cùm similitudines à rebus magìs cognitis peti soleant; urachus autem res sit occulta, nec ita vulgò cognita; fit, ut suspicer, non οὐραχὸν, sed οὐρίαχον legi debere. Significat autem id nomen ferrum acutum, quod imæ hastilis parti impactum est: quod cùm sit tenue & oblongum, huic vitio columellæ in tenuem & oblongam extremitatem desinentis aptius profectò quadrat, quàm istud vas nondum editorum infantium. Sed hæc, ut dixi, suspicio est & conjectura.

VIII. 10. Κράσπεδον τὴν ἐπωνυμίην ἴσχει] Minùs aptè Crassus κράσπεδον hôc loco pedem montis interpretatus est: etsi enim ea vox pro inferiore montis parte accipi interdum solet; tamen & fimbriam sæpius significare constat, nempe filum in orâ vestimenti: quam notionem huic loco congruere, alteram verò contrà ab eodem planè alienam esse & abhorrentem, nemo non videt.

VIII. 12. Ἢν δὲ δικρόα] in notis δίκρεα. Sed nihil mutandum.

VIII. 23. Ἐπὶ δὲ τῇ σαφυλῇ ἔτι ἐρυθραῖσι] Hippocr. prognostic. οἱ δὲ γαργαρεῶνες ἐπικίνδυνοι καὶ ἀποτάμνεσθαι καὶ ἀποσχάζεσθαι, ἐς' ἂν ἐρυθροί τε ὦσι καὶ μεγάλοι & quæ sequuntur. Eò enim respexit Aretæus.

Περὶ τῶν κατὰ τὰ παρίσθμια ἑλκῶν.

VIII. 29. Ἕλκεα ἐν τοῖσι παρισθμίοισι] Ita & Hippocrates appellat lib. περὶ ὀδοντοφυΐας, τὰ ἐν παρισθμίοις ἕλκεα. In libris autem Aphorismorum propriâ voce ἄφθας vocat; unde verbum ἀφθάω, & in lib. 2. de morbis, ἢν ἀφθήσῃ ἡ σύριγξ τοῦ πνεύμονος. Ita & Aretæus ἄφθαι τοὔνομα τοῖσι; *fervidum ulcus* vertit Cornarius.

VIII. 33. Ἢν δὲ καὶ ἐπίπαγος ἴσχῃ βάθος] Ἐπίπαγον appellat humorem

rem in ſummâ parte ulceris concretum, quem μύκητα *fungum* vocat Hippocrates lib. 1. de morbis, de his ipſis ulceribus loquens: ϰ ἄλλοτε ἐν τῷ σιάλῳ ἐμφαίνεται σκληρὰ, οἷον μύκης ἀφ' ἕλκεος. Aretæus autem ἐσχάρην communi nomine appellat. Cruſta enim ab ulceribus, dum exſiccantur, craſſior excidens ita nuncupatur.

IX. 5. Καὶ ἐς χαλινὲς] Supple γλώσσης.

IX. 8. Ἢν δὲ ἐς τ̄ θώρηκα νέμηται διὰ τ̄ ἀρτηρίης] Talem aphthæ modum vide apud Hippocr. citato lib. 2. de morbis: ἢν ἀφθήσῃ ἡ σύριγξ τ̄ πνεύμονος &c.

Καὶ αὐτῆμαρ ἀπέπνιξε] Moderandum ex Hippocrate citato loco; ἢν μὴ θεραπευθῇ.

IX. 9. Οὔτε ἑλκέων, ὔτε ἰχώρων ἀνέχονται] De corde id quidem verum eſt; ſecus de pulmone, qui exulceratus non ſubitâ ſed lentâ morte ægrum conficit.

IX. 11. Αἰτίη μὲν ὖν τ̄ ἔργυ τ̄ παρισθμίων] Malè ἔργυ pro ἕλκυς. Etſi enim ἔργυ variè interdum accipitur, ut pro pugnâ, apud Homerum Iliad. δ. v. 470.

—— ἐπ' αὐτῷ δ' ἔργον ἐτύχθη
Ἀργαλέον Τρώων ——

attamen hæc acceptio ab hôc loco aliena.

IX. 14. Εἰ δὲ ϰ τοῖσι ἔνδον τὶ συμβαίη πάθος] Tonſillarum partium oris internarum cum ventriculo, ventriculi cum ore, & thorace conſenſum, mutuus affectuum tranſitus indicat.

IX. 16. Διὰ τόδε παιδία μάλιστα πάσχει] Pueris familiaria hæc ulcera, maximè recèns in lucem editis, ex Hippoc. aphoriſ. 24. ſect. 3. Plura de hôc puerili affectu vide apud eundem libro περὶ ὀδοντοφυΐας.

IX. 17. Καὶ μεγάλα ϰ ψυχρὸν ἀναπνέει] *(ſic in Turneb. edit.)* Scribe μέγα. Cauſas deinceps tradit; multi & frigidi aëris inſpirationem, plus autem aëris reſpirant pueri, multis de cauſis. Primùm quidem ob caloris naturalis majorem copiam; nam iis integer ævi ſanguis, hoc eſt, calor nativus: quæ & ratio eſt, cur frequentiori per ſomnum utimur reſpiratione, quia per ſomnum calor intus collectus eſt (quod fusè in ſententiâ Ariſtotel. exponit Philoponus ad 2. poſter. analyt. ubi, quæ eadem ſunt, problemata Philoſophus docet).

8 Deinde

Deinde propter ingluviem, frigidæ potum, vociferationes in irâ & ludo, quæ omnia plana ſunt. Galenus in recèns natis duas aſſignat cauſas, mollitiem interiorum oris partium, & lactis, quo aluntur, qualitatem: καλοῦσι δὲ οὕτως (ἄφθας) τὰς ἐπιπολῆς ἑλκώσεις, κατὰ τὸ στόμα, διὰ μαλακότητα μάλιστα τῶν ὀργάνων γινομένας, μὴ φερόντων μήτε τὴν ἀφὴν, μήτε τὴν ποιότητα τοῦ γάλακτος ἔχοντος οὐκ ὀλίγον ὀῤῥῶδες ἐν αὐτῷ· ῥυπτικὸν δ᾽ ἐστὶ τοῦτο τὴν φύσιν, ὥστ᾽ οὐδὲν θαυμαστὸν ἐν μαλακοῖς σώμασιν ἐργάζεσθαί τινας ἐπιπολῆς ἑλκώσεις.

IX. 18. Καὶ ἐν ὀργῇ] Pueris duo imprimis adſunt, ingluvies & iracundia. Ariſtoteles Sect. 10. Probl. διὸ πάντα τὰ ἥμερα ἄγρια γίνονται τὸ πρῶτον μᾶλλον, ἢ ἥμερα· οἷον παιδίον, ἢ ἀνὴρ παμφάγον καὶ τῷ θυμῷ ζῶν.

IX. 20. Καὶ ἐς ἐδωδὴν ποικίλη] Ægyptiis multa gigni ejuſmodi ulcera ob cœli intemperiem, & pravam victûs rationem teſtatur, quòd ſcilicet & nimio æſtu torreantur, & variis pravi ſucci eduliis utantur. Nam æſtus immodicus corpora adurit, unde acrimonia & malignitas humorum, & varietas ciborum concoctioni obſtat, juxta illud Ariſtotelis Sect. 1. Probl. ἡ ποικίλη τροφὴ, νοσώδης, ταραχώδης γὰρ καὶ οὐ μία πέψις.

IX. 21. Ῥίζαι γὰρ καὶ βοτάναι] Variis veſcuntur radicibus Ægyptii, nempe raphanorum, alliorum, ceparum, imprimíſque colocaſiæ, quæ ipſis indigena eſt. Unde in libro Numer. cap. xi. vox Hebræorum: *Recordamur piſcium, quos comedebamus in Ægypto gratìs: in mentem veniunt cucumeres, & pepones, porríque & cepæ, & allia.*

Καὶ λάχανα πολλὰ] Multa in Ægypto olera ob multam ſolis uliginem ab inundatione Nili, & aſſiduis irrigationibus, quibus agricolæ & hortulani incumbere neceſſe habent, ad vincendam regionis ſiccitatem; quæ alioqui ſterilis eſſet: quo fit, ut oleribus quidem & fructibus abundent; verùm non ita bonis atque in aliis regionibus, ob copiam humoris, quo luxuriant. Ita Proſper Alpinus teſtatur lib. 1. de Medicinâ Ægyptiorum cap. 10. Braſſicam tamen ab ipſis non edi, auctor eſt Plinius, lib. 20. cap. 19. ob nimiam amaritudinem, quo contradicit Alpino: deberet enim illìc minùs amara eſſe, cùm ſit natura humiditatis, ſapores diluere, atque obtundere; ſicut ſiccitatis, augere præſertim amarum. Cæterùm præter olera multi alii ſunt cibi non minùs inſalubres, quibus Ægyptii utuntur, lentes, ſalſa-

ſamenta, caſeus ſalitus, bubulæ carnes, atque aſinorum, etiam camelorum: nam his veſci eos tradit Galenus, ob ídque elephantiaſi obnoxios effici, lib. 2. de curatione morborum ad Glauconem. Panem quoque è papyro confeciſſe, Æſchylus indicat inducens Danaum Regem Argivorum puellas, quas Argivis infenſi Ægyptii eripere parabant, ita conſolantem: βύβλυ δ' καρπὸς ἐ κρατεῖ στάχυν. ad quem locum ſcholiaſtes ait, ἐπεὶ παπυροφάγοι οἱ Αἰγύπτιοι ἦσαν. Quæ omnia cùm pravos & craſſos humores generent, meritò aphthis & aliis morbis graviſſimis obnoxiam eam gentem reddunt.

IX. 22. Καὶ ποτὸν παχὺ, ὕδωρ μὲν ὁ Νεῖλος] Craſſam aquam Nili non immeritò prædicat, nam & limoſa eſt, neque admodum celeri curſu fertur. Multum prætcrea limi ex illis locis, unde oritur, & per quæ fertur, ſecum devehit; quod quippe omnibus magnis fluviis accidit, & de Euphrate teſtatur Callimachus hymno in Apollinem, v. 108.

Ἀσσυρίου ποταμοῖο μέγας ῥόος, ἀλλὰ τὰ πολλὰ
Λύματα γῆς καὶ πολλὸν ἐφ' ὕδατι συρφετὸν ἕλκει.

De Nilo autem maximè notum atque imprimis celebratum in ſacris etiam literis Joſue xiii *à fluvio turbido, qui irrigat Ægyptum uſque ad terminos Accaron.* Eſtque periphraſis Nili fluminis. Sed & Maro de Nilo in Georgicis, lib. 4. v. 291.

Et viridem Ægyptum nigrâ fœcundat arenâ.

Galenus lib. 1. de ſimpl. fac. cap. 4. aquam Nili quadantenus compoſitam eſſe dicit.

Non tamen propterea neceſſe eſt, omnes Ægyptios citra exceptiones magìs aphthis eſſe obnoxios, ut videtur velle Aretæus, neque enim omnes turbidam aquam bibunt: ſed multi vaſis fictilibus percolatam, ab omnibúſque inquinamentis probè expurgatam, ut lib. 1. de ſimplic. med. facultatibus Galenus teſtatur, ita ſcribens; Ἔστι δὲ δήπου καὶ τὸ ἰλυῶδες ὕδωρ σύνθετον, ὡς καὶ τὸ τοῦ Νείλου, καὶ κατ' Αἴγυπτον, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν κεραμίων ἀγγείων διηθούμενον ἀκριβῶς γίνεται καθαρόν. Hoc eſt, *Sanè verò & aqua limoſa eſt compoſita qualis Nili & per Ægyptum. Veruntamen & ipſa per vaſa fictilia tranſcolata, exactè pura efficitur.* Alium modum, quo nunc iidem utuntur, elutriandæ aquæ tradit idem Proſper citato loco, quem re-

 ferre

ferre haud pigebit ipſius verbis; *Aquam camelis in utribus è flumine domum aſportatam in magno fictili vaſe oblongo alvum latiorem ac rotundum obtinente, bináſque aquæ amphoras continente, reponunt: eâque ibi repoſitâ & projectâ confertim, quinque dulcibus amygdalis modicè contuſis labra vaſis inungunt, & ſubitò manum cum amygdalis in pugnum obſeratum concluſis, ſimul cum toto cubito in aquam demergunt, validéque hinc indè per aquam cubitum pugnúmque impetuosè movent, atque agitant, donec ipſam longè multò turbidiorem reddiderint. Indéque e vaſe detracto brachio amygdalis intrà aquam relictis, ipſam clarefieri ſinunt, quæ ſpatio trium horarum probè clareſcit: quam è magno illo vaſe in parvis fictilibus rurſum reponunt, in quibus & clareſcit magìs, & refrigeratur.* Hæc ille. Idem Proſper Alpinus affirmat Nili aquam ita expurgatam, omnium eſſe tenuiſſimam, facilliméque in omnes corporis partes diſtribui, quòd longo illo tractu terrarum, quem peragit, antequam in Ægyptum perveniat (quippe è locis tropico brumali ſubjectis oriri dicitur) perfectè à ſole excoquatur, atque ipſo etiam motu attenuetur. Cui ſuffragatur Scaliger *exercit.* 48. ſcribens Nilum ob tenuitatem auram prorſus nullam exhalare; *cauſa eſt* (inquit) *in materiâ, quippe longo curſu exercitus attenuatur humor, ita ut ne ſublatus quidem in aërem poſſit corpus capere.* Ita aër auram exceptam ſibi ſimilem diffundi in ſe ipſum patitur; neque cogit, ut conſiſtat: ut non tam reſolvat, quàm nullius indigam reſolutionis ſecum habeat. Non ergo vera eſt ſententia illa, ſi ſimpliciter de aquâ Nili accipiatur, quæ, ut dixi, ſuâpte naturâ tenuiſſima eſt: ſed de eâdem non defæcatâ, qualem vulgus bibit, cui nec vacat defæcare, nec ea ſuppetunt, quibus expurgetur.

His accedat A. Hirtii teſtimonium in eo, quem edidit, libro de bello Alexandrino, qui Cæſaris Commentariis in eandem hiſtoriæ ſeriem adnexi ſunt; non parum etenim, quæ diximus, confirmat. Verba ipſa adſcribam: *Alexandria eſt ferè tota ſuffoſſa, ſpecúſque habet ad Nilum pertinentes, quibus aqua in privatas domus inducitur; quæ paulatim ſpatio temporis liqueſcit, ac ſubſidit. Hâc uti domini ædificiorum atque eorum familia conſueverunt. Nam quæ flumine Nilo fertur, adeò eſt limoſa atque turbida, ut multos varióſque morbos efficiat. Sed eâ plebes & multitudo contenta eſt neceſſariò, quòd fons totâ urbe nullus eſt.*

IX. 22.

IX. 22. *Δριμὺ δὲ τὸ ἀπὸ τῶν κριθέων*] Zythum unâ voce appellat Dioſcor. lib. 2. Æſchyl. *ἐκ κριθῶν μέθυ* appellat in Suppl. *ἀλλ' ἄρσενάς τοι τῆσδε γῆς οἰκήτορας εὑρήσετ' οὐ πίνοντας ἐκ κριθῶν μέθυ.* Vide Herodotum.

Vox autem *ζύθον* nota eſt eâ ſignificatione, quæ corruptè olim legebatur apud Strabonem lib. 16. his verbis: *Ἅπαντα μὲν ἡ χώρα (Αἰγύπτου) αὕτη οὐκ εὔοινος, πλείω δεχομένου θάλατταν ἢ οἶνον, ὃν δὴ καλοῦσι Λίβυκον· ᾧ δὴ καὶ τῷ ζυγῷ τὸ πολὺ φῦλον χρῆται τῶν Ἀλεξανδρέων.* Hermolaus autem in Coroll. *ζύθῳ* planâ conjecturâ legendum putat.

IX. 23. *Καὶ τὸ τῶν βρυτέων πόμα*] Quid ſit *βρύτεον* vel *βρύτιον* vel *βρύτον* (ita enim nuncupatum legimus) Suidas declarat; *βρύτια τὰ τῆς σταφυλῆς πιέσματα ἅ τινες στέμφυλα λέγουσιν*, hoc eſt, *qui ex uvis preſſis ſuperſunt vinacei.* Quos flocces priſcis Romanis appellatos fuiſſe docet Gellius in Noctibus Atticis (lib. 11. cap. 7.) Ex his genus potûs confici ſolebat, de quo Plinii verba accipienda ſunt, lib. 14. cap. 10. *Non poſſunt jure dici vina, quæ Græci Deuteria appellant, Cato & nos loram, maceratis aquâ vinaceis; ſed tamen inter vina operaria numerantur.* Horum genera tria ibidem recenſet Plinius. Tradit tamen Athenæus lib. 10. cap. 13. *βρύτον* appellari vinum ex hordeo fictitium: *Τὸν δὲ κρίθινον οἶνον καὶ βρύτον τινὲς καλοῦσιν, ὡς Σοφοκλῆς ἐν Τριπτολέμῳ· βρύτον δὲ τὸν χερσαῖον οὐ διεῖν χαμαί.*

Et paulò pòſt ex Hecatæo, refert Pæonas bibere *βρύτον ἀπὸ τῶν κριθῶν*: quibus ex verbis liquet *βρύτον* idem eſſe quod *ζυθὸν*, ſeu *οἶνον κρίθινον*, vel certè parum ab eo differre. Attamen & *βρύτον* ex vinaceis paratum fuiſſe, haud inficiandum eſt, quando & ex radicibus fieri tradit idem Athenæus ex Hellanico, cujus & verba hæc ponit: *Πίνουσι δὲ βρύτον ἐκ τῶν ῥιζῶν, καθάπερ οἱ Θρᾷκες ἐκ τῶν κριθῶν*: Ex quibus verbis colligitur, non unum fuiſſe modum parandi bryti.

IX. 24. *Αἰγύπτια καὶ Συριακὰ ἕλκεα*] Salmaſius *Βουβαστικὰ ἕλκη*, hoc eſt, Ægyptia (nam *Βούβαστος* urbs Ægypti eſt) interpretatur; quas vulgò variolas dicimus. Verùm ex hiſce Aretæi verbis patet, hoc nomen fuiſſe pro aphthis ſignificandis vulgò uſurpatum. Licèt haud negem variolas *Βουβαστικὰ ἕλκη* rectè appellari; utpote quibus quotannis Ægyptii pueri infeſtentur, teſte Proſp. Aſpino. lib. 1. cap. 14.

IX. 27.

IX. 27. Ἄσηροι (*sic in Turneb. edit.*) ὡς μηδὲ ἑωυτέων τὴν ὀδμὴν ἀνέχεσθαι] Lege ἄσηροι ab ἄση, quod est *molestia, fastidium*: quo isti miseri afficiuntur ex tetro ulcerum odore.

IX. 32. Ὑπὸ ἀπειρίης αὖθις ἀνακλίνονται] In Crassi Codice ad marginem ἀπειρίης, sed nihil mutandum.

Ὀρθοστάδην πείσατι] Qui ita ægrotant, ut lecto non detineantur, ὀρθοστάδην ægrotare dicuntur Hippocrati passim in Epid.

IX. 33. Πόνῳ πόνον λῦσαι θέλοντες] Locutio hæc sapit proverbium: sic apud Herodotum lib. 3. φιλοτιμίη κτῆμα σκαιόν· μὴ τῷ κακῷ τὸ κακὸν ἰῶ. Cæterum hôc loco disertè exprimitur ægri anxietas, quâ variè jactatur, nec in eodem statu usquam manere potest: quod Græcis ἀλύκη, ἀλυσμὸς, ἄση, ῥιπτασμὸς, βληκτρισμὸς, ἀπορία, διαπόρημα dicitur. Quanquam non ægrotis tantùm, sed & alioqui bene valentibus hæc inquietudo interdum accidit; maximè iis, qui inerti otio abundantes, quid agant, incerti hærent, fluctuántque. Plutarchus in Romulo; ὁ νεωκόρος τοῦ Ἡρακλέους ἀλύων, ὡς ἔοικεν, ὑπὸ σχολῆς, προὔθετο πρὸς τὸν θεὸν διακυβεύειν. Item in Antonio; καὶ μεθ' ἡμέραν μὲν, ὕπνους καὶ περιπάτους ἀλύοντος, καὶ κραιπαλῶντος. Est & elegans ejusdem affectûs descriptio apud Lucretium lib. 3.

Περὶ Πλευρίτιδος.

X. 5. Ὑμὴν λεπτὸς καρτερὸς ὑπέστρωται] Membranam intelligit, quam medici ὑπεζωκότα appellant, quòd omnem thoracem succingat. Hanc esse tenuem & validam ait consentienter Erasistrato; qui apud Galenum *lib. 5. de loc. aff. cap. 2.* ὑμένα ὑπεζωκότα τὰς πλευρὰς, νευρώδη τε καὶ ἰσχυρὸν, καὶ δυσδιαίρετον εἶναι testatur: quo magìs mirari est, quomodo sanguis ab eâ inflammatâ transmitti in pulmonem possit, & per os expui. Cæterùm risu digni sunt medici illi, sanè οὐ χαρίεντες, qui eam membranam nomine lateris aut costæ *pleuram* appellant; quo in errore & Henischius Aretæi commentator: licèt is multò majus ludibrium debeat Latinè scientibus, cùm πλευρῖτιν à Latinis *morbum lateritium* appellari censet, oblitus aut ignarus vocis Augusti Cæsaris, qui gloriabatur marmoream urbem se relinquere, quam lateritiam accepisset.

F X. 5.

X. 5 Ὑπεζωκὼς τὔνομα] Ita & Galeno abſolutè ὑπεζωκὼς dicitur hæc membrana. Eraſiſtratus tamen dixit ὑπεζωκότα τὰς πλευρὰς; citato loco.

X. 6. Ὧδε ἐπὴν φλεγμονὴ γένηται] Ὧδε *illic*, id eſt, in eâ membranâ, cùm inflammatio fuerit, Pleuritis morbus dicitur. Ita & Galenus pleuritin propriè dictam definit loco citato; ἀλλ' ἥγε ἀκριβὴς πλευρῖτις ἐν τῇ πρωτοπαθείᾳ τοῦ ὑπεζωκότος γίνεται.

Πῦρ ξὺν βηχὶ] Febris Pleuritidem comitatur neceſſariò, quia parum ſedes affecta diſtat à corde, & cum panniculo ipſum involvente, ac ſepto tranſverſo cognationem habet. Galenus lib. 5. de loc. aff. cap. 2. πυρετὸς δὲ πάντως ἕπεται ταῖς τοιαύταις φλεγμοναῖς, ὡς ἂν ἐγγὺς τῇ καρδίᾳ κειμένου τοῦ πάσχοντος τόπου, καὶ συμφυοῦς ὑπαρχούσης αὐτῆς τῷ χιτῶνι, καθάπερ γε καὶ ταῖς φρεσίν.

X. 7. Χρὴ δὲ ταῦτα ἀλλήλοισι ξυνῳδέα καὶ ξύμπνοια ἔμμεναι] In MS. χ. δ. ταῦτα πάντα; *oportet*, inquit, *ea omnia ſymptomata, putà febrem, tuſſim, ſputa varia, in unâ communi origine ac causâ convenire, atque conſpirare*; nam ſi alia ſit febris cauſa, alia tuſſis, alia ſputorum, alia aliorum ſymptomatum, nullum erit argumentum Pleuritidis; ξυνῳδέα dixit dialyſi Ionicâ pro ξυνῳδὰ, quod autem & ξύμπνοια (*ſic in Turneb. edit.*) legitur, mendum arbitror pro ξύμπνοα. Eâdem uſus voce Heraclitus, licèt alio flexu, cùm ait, συνάψειας οὖλα, καὶ οὐχὶ οὖλα, συμφερόμενον, καὶ διαφερόμενον· συνᾶδον καὶ διᾶδον, quam ſententiam poſuit auctor lib. de mundo ad Alexandrum, nam συνᾶδον idem quod ξυνῳδόν.

X. 8. Ὁκόσα γὰρ τουτέων σποράδην ἄλλα (*ſic in Turneb. edit.*) ἀπ' ἄλλης αἰτίης] Quantumvis dicta ſymptomata in eodem tempore accidant, ſi tamen ab eâdem causâ non fluunt, ſed alia alio ex capite ducuntur, minimè erit morbus ille πλευρῖτις: cur? quia ſigna, quibus morbus aliquis deprehenditur, ab unius ejuſdémque morbi ὑπάρξει originem ducunt: exempli gratiâ, ſi dolor in latere fiat ob flatum eâ parte concluſum, tuſſis à frigore ambientis gignatur, febris à pravis humoribus intrà venas putreſcentibus, difficultas reſpirationis à quopiam peculiari pulmonum vitio; nequaquam Pleuritidem hæc ſymptomata indicare poterunt: quia non ſunt ξυνῳδὰ aut ξύμπνοα, ſed σποράδην ſingula à ſuâ causâ naſcuntur, more eorum morborum, qui σποράδες dicuntur, quòd ſinguli à cauſis propriis proveniant, quo differunt ab epidemiis, aut endemiis, quæ cauſas ſuæ generationis communes obtinent.

X. 10. Πόν☉ ὀξὺς ἄχρι κληΐδεων] Vide Galenum citato loco, & Hippoc. de victu in acutis.

X. 13. Ἀποτέταλαι ἡ ὀδύνη ἄχρι τ͂ ἀπάσης ξυναφίης] Ξυναφὲς Ionibus idem quod συνεχὲς, *continuum*, quod iisdem ὁμόχρυν dicitur. Unde ὁμόχροια, compositum ex ὁμὸς & χρῦς, i. e. *superficies*. Quod igitur ita alteri est unitum, ut æqualis utriusque sit superficies, ὁμόχρυν & συναφὲς dicitur, ut docet Nicolaus Vincentius Chirurgus, vel potiùs Jos. Scaliger epistolâ ad Naudinum Bersutiensem.

X. 14. Μετεξετέροισι ἢ καὶ ἐς νῶτα καὶ ἐς ὠμοπλάτην τὴν νωτιαίην] Dolorem nonnullis ad scapulas usque extendi significat ob membranæ succingentis continuitatem, de quâ proximè dictum est. Sententia plana est, sed verborum contextus pravâ interpunctione paulùm vitiatus. Excusi enim codices has voces ὠμοπλάτην νωτιαίην virgulâ includunt, quasi νωτιαίη epithetum sit τ͂ ὠμοπλάτης. Quod sanè Crassus pravâ scriptione deceptus credidit, qui *dorsi scapulas* vertit, quasi verò alibi scapulæ quàm in dorso dicantur. Separare itaque oportet has voces, & post ὠμοπλάτην punctum aut comma pingere, tum νωτιαίην jungere cum sequenti dictione πλευρῖτιν, & posteriore extrito articulo (τὴν) ita legere, τὴν νωτιαίην πλευρῖτιν ἐκάλεον οἱ πρόσθεν; ut fiat hæc sententia: nonnullis dolor ad dorsum & scapulas extenditur, quam Pleuritidem dorsalem vel dossuariam prisci appellabant. De νωτιαία pleuritide verba sunt Hippoc. lib. 1. de morbis; ὀδύνην τε παρέχει ἐς τ͂ ὦμον καὶ ἐς κληΐδα καὶ ἐς τὴν μασχάλην διὰ τόδε, & paucis interjectis; κατὰ ἢ τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ τὰ περὶ τὸν νῶτον χωρία διαθερμαίνεται ὑπὸ τ͂ προσπεπηγότος ὑγρῦ πρὸς τῷ πλευρῷ, φλέγματός τε καὶ χολῆς. Et lib. 3. de morbis, ἡ δὲ ἐς τὸν νῶτον πλευρῖτις τοσόνδε διαφέρει τ͂ ἄλλων, &c.

X. 17. Φλέγμα ἢ χολῶδες, ἢ δίαιμον καλακορέως] Sputa in pleuritide educuntur, aut flava, aut sanguinea, aut spumosa & albida, aut nigra, prout bilis, aut sanguis, aut pituita, aut atra bilis dominantur, ut notat Galenus lib. 5. de loc. aff. cap. 2. & com. ad aphoris. 33. sect. 6.

X. 19. Κάκιον δὲ ἁπάντων, ἢν τὸ δίαιμον ἐκλάπῃ] Et meritò; nam sanguis, omnium humorum mitissimus, quum plurimus adest, mitiores morbos facit; ubi alii humores superant, præsertim bilis flava aut nigra, sæviores ob eorum malitiam existant morbi necesse est. Optimum verò ex his sputum, quod ruboris quiddam ducit ex sanguine,

non autem valde ſanguinolentum eſt. Hoc enim, teſte Hippocrate Coac. cap. 16. text. 14. periculoſum eſt; maximè ſi initio appareat. Idem Hippocrates bilioſas & ſanguineas pleuritides nono & undecimo die judicari, & maximè ſanari ibidem affirmat.

X. 20. *Καὶ ἐν τῇ καταφορῇ παράφοροι*] Delirii genus ſopori admiſtum intelligit, qualia deliria Hippocrates in prorrhetico *ἀσαφεῖς παρακρούσιας* appellat, & phreniticis interdum accidere teſtatur lib. 3. Epid. Sect. 3. ita ſcribens; *οὐδ' ἐξεμάνη τῶν φρενιτικῶν οὐδεὶς, ὥσπερ ἐπ' ἄλλοισι· ἀλλ' ἄλλῃ τινὶ καταφορῇ κακῇ νωθρῇ βαρέως ἀπώλλυντο*; ad quæ verba Galenus ita ſcribit, *θαυμαστὸν οὖν, ἠθροισμένων ἐν τῷ σώματι χυμῶν ὠμῶν, ὡς τάγε διαχωρούμενα τὴν ἔνδειξιν ἐποιήσατο, κωματώδεις τε ἅμα καὶ παραφρονοῦντας γενέσθαι· κωματώδεις μὲν, διά τε τὸ πλῆθος, καὶ τὴν ψυχρότητα τῶν ὠμῶν χυμῶν· παραφρονοῦντας δὲ, διότι σηπόμενοι δριμύτητά τε καὶ θερμασίαν ἐγέννων.* i. *nihil itaque mirum collectis in corpore crudis humoribus, quæ dejiciuntur, indicâſſe comatoſos ſimul & deſipientes fuiſſe: comatoſos quidem propter tum multitudinem, tum frigiditatem crudorum humorum; deſipientes verò, quòd putreſcentes acrimoniam & caliditatem generarent.*

X. 30. *Αἱμοῤῥαγίη διὰ ῥινῶν λάβρως*] Pleuritidem, ſi rectè habeat, ſanguinis è naribus fluxu indicari docet. Quod & Galenus teſtatur lib. 3. de Criſib. cap. 3. addens tamen, in hôc pleurtidem velut medium obtinere locum inter eos morbos, qui propriè hæmorrhagia finiuntur, qualis phrenitis eſt & cauſus; item inflammationes calidæ, & acutæ, quæcunque ſub præcordiis fiunt; & alios, qui aliter indicantur, quo in numero ſunt lethargus & peripneumonia, quos morbos non gaudere ſanguinis fluxu Galenus ibidem docet: *ἀλλὰ καὶ δι' αἱμοῤῥαγίας τε τὰς ἐκ ῥινῶν ἐστιν ὅτε φρενῖτις ἐκρίθη βεβαίως· οὐ μὴν λήθαργος, ἢ περιπνευμονία χαίρουσιν αἱμοῤῥαγίαις· ἐν μέσῳ αὐτῶν ἐστιν πλευρῖτις· ἧττον μὲν γὰρ ἢ καῦσος καὶ φρενῖτις, μᾶλλον δὲ ἢ περιπνευμονία καὶ λήθαργος αἱμοῤῥαγίαις λυθήσεται.*

XI. 2. *Λεῖα, ὁμαλὰ, ὑγρὰ, στρογγύλα*] Parum hæc cohærent *ὑγρὰ, στρογγύλα*; humida ſputa, eadémque rotunda: à vehementi enim pulmonum ardore ſputa exſiccata in rotundam figuram coguntur: unde delirii prænuntia dicuntur 6. Epid. ſect. 3. *τὰ στρογγυλόμενα πτύαλα παρακρουστικά*: quòd pulmonum fervorem ſequantur, à quo fumi ad caput tolluntur;

tolluntur; ſed & Prognoſtici ſect. 2. cap. 10. text. 46. ſputum rotundum damnatur; τὸ ἢ λευκὸν, καὶ γλίσχρον, καὶ ϛρογγύλον, ἀλυσιτελές. Item in Coacis prænot. cap. 16. text. 13. Fortaſſe in codice Aretæi incuriâ librarii, aut alio caſu excidit negativa particula; & legendum, οὐ ϛρογγύλα.

XI. 10. Ἢ ἐς ἔντερον ἐκραγῇ] Negotium habent medici in inveniendâ viâ, per quam pus è thorace in alvum atque inteſtina transfluat. Galenus lib. 6 de loc. affect. cap. 4. rarum eſſe hoc iter, ſed tamen aliquando hoc contingere in raris quibuſdam corporum conſtitutionibus teſtatur; in quibus venam concavam quodam vaſe intermedio portæ conjunctam fuiſſe, aliquando obſervatum eſt. Idem com. ad Aphoriſ. 30. ſect. 7. tranſumi materiam purulentam in aſperas pulmonis arterias atque indè cor delatam, mox aut per concavam ad gibba hepatis, indéque ad ſima, & per portas demum in inteſtina, aut per aortam in eam arteriam, quæ meſenterium perreptat, deferri exiſtimat. Alii, ut Marcellus Donatus hiſt. med. lib. 4. cap. 9. per venas ſepti tranſverſi, quibus interdum propago venæ portæ uniatur. Quidquid ſit, non eſſe hanc viam commodam aut tutam, ſatìs conſtat ex Hippocrate, qui lethale cenſet, ſi pus empuicorum per alvum ſecedat; τοῖσι ἐμπυοῖσι τὸ πλεύμονα κατὰ κοιλίην πύον ὑποχωρέειν θανάσιμον: à quo tamen hôc loco diſſentit Aretæus, eóſque, quibus pus extrorſum inter coſtas vergat, aut in inteſtinum deſcendat, ut plurimum cenſet convaleſcere.

XI. 12. Χειμῶν μάλιϛα πάντων] Pleuritides maximè hybernis temporibus fieri dixit quoque Hippocrates aphoriſ 23. ſect. 3. τοῦ δὲ χειμῶνος πλευρίτιδες. Galenus in commentario cauſam, quamobrem id ita accidat, cenſet, quòd frigore ambiente in pectus aër frigidiſſimus neceſſariò deſcendat; propterea quod reſpirationis uſu neque nobis interdicere poſſumus, neque aliunde datur reſpirandi facultas. Ariſtoteles ſect. 1. problem 6 morbos acutos generatim magìs per hyemem urgere ait, quòd eo tempore multum humoris ſuperflui colligi ſoleat; hunc verò, poſtquam incaluerit, morbum acutum excitare, celeritérque interficientem, quòd natura multum humorem non facilè concoquat.

XIII.

XI. 18. Ὀυ γὰρ ἂν πάθοιεν ἐπὶ σμικρῇ φλεγμονῇ] (*sic in Turneb. edit.*) In manuscripto οὐ γὰρ ἂν πάθοιεν ἐπὶ σμικρῇ οὐδὲ σμικρὴν φλεγμονήν.

In Librum Secundum
de
ACUTORUM MORBORUM
CAUSIS & SIGNIS.

XIII. 1. Περὶ Πνευμονίης.

Πνευμονίην vocat, quam trito vocabulo περιπνευμονίην infrà appellat; hoc est, φλεγμονὴν τοῦ πνεύμονος, *inflammationem pulmonis.* Henischius Latinè pulmoniam & pulmonariam dici autumat, nec tamen hujus vocabuli auctorem ullum citat. Barbari fortasse ita nuncupent. Nam profectò apud idoneos scriptores eam vocem non reperio. Idem dicitur Aretæo, πνευμονίη & περιπνευμονίη. Peripneumoniæ meminit Aëtius lib. 2. de morbis acutis. Idem Henischius, quos Hippocrat. 6. Epid. sect. 4. sent. 4. πνευμώδεας appellat, περιπνευμονικοὺς interpretatur, Fœsiúmque aliter interpretantem castigat; cui illud Terentii congruit; *tute lepus es, & pulpamentum quæris.*

XIII. 4. Δυοῖσι τοῖσι πρώτοισι, τροφῇ καὶ πνεύματι] Animalium vitam duobus sustentari generatim asserit, alimento & respiratione: nam πνεῦμα more Hippocratis pro respiratione ibi usurpat, ut mox ipse explicat. Videtur autem respexisse ad quendam locum Hippocratis, qui est initio libri περὶ φυσῶν, quo dicuntur corpora animalium tribus contineri, cibo, potu, spiritu. Hæc autem ejus verba sunt; τὰ γὰρ σώματα τῶν τε ἀνθρώπων καὶ τῶν ἄλλων ζώων, ἀπὸ τριοσέων τροφῶν τρέφονται. ἔστι δὲ τῇσι τροφῇσι ταύτῃσι ταῦτα τὰ ὀνόματα, σῖτα, ποτά, πνεύματα. Aretæus autem duo tantùm dixit prima; nempe alimentum & spiritum: quia τροφῆς nomine potum comprehendit.

XIII. 5. Ἢν γὰρ ἐπίσχῃ τις αὐτὴν] Hippocrates eo loco; ἢν δέ τις ἐπιλάβοι

λάβοι τὰς τοῦ πνεύματος εἰς τὸ σῶμα διεξόδους, ἐν βραχεῖ μέρει ἡμέρης ἀπόλλοιτο ἄν· ὡς μεγίστης χρείης ἐούσης τῷ σώματι τοῦ πνεύματος.

XIII. 6. Ἀρχὴ μὲν ῥῖνες] Hippocrat. * citato loco, ἀρχὴ τροφῆς πνεύματος, ῥῖνες &c. ubi & alias partes, per quas ſpiritus intrò fertur aut excipitur, commemorat; minùs tamen diſtinctè earum uſum declarat, quàm Aretæus; nam omnes illas partes ἀρχὴν eſſe dicit: Aretæus, alias ὁδὸν, quaſdam χώρην, ἔρυμα καὶ δοχήν.

XIII. 8. Πνεύμων δὲ καὶ τὴν αἰτίην ἴσχει τῆς ὁλκῆς] Videtur his verbis Aretæus inclinare, vel potiùs ire in ſe ntentiam Averrois, qui lib. 2. Colligeti cap. 19. pulmonem vi propriâ moveri contendit, non ad motum thoracis, ut Galenus exiſtimavit; additum autem thoracis motum voluntarium, ut, cùm magnæ inſpirationis urgeret neceſſitas, pulmonis operam ſuo ſubſidiario motu adjuvaret: neutrum igitur motum ab altero dependere, ſed utrumque ſibi mutuas ad cordis refrigerationem operas tradere. Plura vid. apud Averroim.

XIII. 10. Ἡ καρδία ζωῆς καὶ ἀναπνοῆς ἀρχὴ] Ita Ariſtoteles *lib. 3. de partibus cap. 3.* ὁ δὲ πνεύμων κεῖται οὗ ἡ καρδία, καὶ περὶ ταύτην· ἡ δὲ ἀναπνοὴ διά τε τοῦτο (lege τοῦτον, ſupple πνεύμονα) καὶ διὰ τὴν ἀρχὴν, τὴν ἐν τῇ καρδίᾳ ἐνυπάρχουσαν.

XIII 11. Ἕλκει δὲ καρδίη] Hippoc. lib. de corde: ἔπειτα πᾶν ἐὸν ἑλκτικὸν, παρέθηκεν αὐτέῳ φύσας, καθάπερ τοῖσι χοάνοισιν οἱ χαλκέες.

XIII 12. Οὐκ εἰς μακρὰν τοῦ θανάτου ἡ ἀμβολὴ] Dictum eſt Ariſtotelis *lib. 3 de part. cap 4.* μόνον δὲ τῶν σπλάγχνων, καὶ ὅλως τῶν ἐν σώματι μορίων, ἡ καρδία χαλεπὸν πάθος οὐδὲν ὑπομένει· καὶ τοῦτ᾽ εὐλόγως· φθειρομένης γὰρ τῆς ἀρχῆς, οὐκ ἔστιν ἐξ οὗ γένοιτ᾽ ἂν βοήθεια τοῖς ἄλλοις ἐκ ταύτης ἠρτημένοις. Plinius lib. 11. cap. 37. *Solum hoc viſcerum vitiis non maceratur, nec ſupplicia vitæ trahit, læſúmque mortem illico affert:* de gravi læſione intelligi hæc debent, non de quacunque, & ita exponit Aretæus lib. 1. Therap. ὀξέων παθῶν cap. de curat. phrenit. καρδίη γὰρ, ἢν πάθῃ μέζον τι δεινὸν, οὔκοτε ἀκέεται. Plura de iis, quæ cordi accidunt, infrà ad caput περὶ Συγκοπῆς. *(Pro* μακρὰν *legitur* μακρὸν *in Oxon. edit.)*

XIII. 18. Ἄπονος γὰρ ἡ φύσις αὐτέου] Pulmonem ſenſu carere ſcripſit & Galenus. Cauſam affert Aretæus, quia rara ejus inſtar lanæ ſubſtan-

* Hæc autem verba non ibi leguntur, ſed in lib. περὶ τροφῆς.

tia,

tia, musculis & nervis caret, præterquam exiguis & tenuibus, qui ipsi ad motum inserti sunt. Rectè. Vis enim in rarâ materia languescit, ut ignis in spiritu vini, & *καλάμινον πῦρ ἀσθενέστερον διὰ τὴν τῆς ὕλης ἀσθένειαν*, inquit Aristoteles. Sic & cerebrum, licèt promus & diribitor omnis sensifici vigoris, tamen aut nullo modo, aut obtusè ipsum sentit, quia rariore est & glandulosâ consistentiâ; nervi acutissimè, quia modum substantiae habent densiorem; è contrario verò hepar & ossa propter spissiorem substantiam obtusissimè omnium sentiunt: mediocris itaque consistentiae esse debet id, quod sentiat, nec laxum nimis, aut densum; quòd illud spiritum animalem diffundat, hoc penitus excludat.

XIII. 22. Ἀνακαθίνυσθαι ἐθέλουσιν] (*Oxon. edit.* θέλουσι) Malum id esse cùm in omnibus morbis acutis, tum maximè in peripneumoniâ testatur Hippocrates in prognost. *ἀνακαθίζειν δὲ βούλεσθαι τὸν νοσέοντα, τῆς νόσου ἀκμαζούσης, πονηρὸν μὲν ἐν πᾶσι τοῖσι ὀξέσι νουσήμασι, κάκιστον δὲ ἐν τοῖσι περιπνευμονικοῖσι.*

XIII. 23. Σχῆμα ὄρθιον ἐς ἀναπνοὴν] Unâ voce dicitur *ὀρθόπνοια*, cùm scilicet æger spirare non potest, nisi erecto corpore.

Τόδε γὰρ ῥήϊστον τῶν σχημάτων] Cur hæc commodior sit figura, varias affert causas Galenus, in prognostic. quia ægris supinis jacentibus meatus gutturis extremus premitur, priore corpore in cervicis vertebras concidente; erectis autem meatus paululùm laxatur. Verùm hanc rationem meritò explodit Cæsalpinus, propterea quod musculi cervicis & laryngis motu voluntario moveri possunt in quacunque corporis positione; ex quo sequitur, non necessariò eos concidere supino ægroto, qui, licèt conciderent, non tamen corpus cartilaginosum ita comprimere possunt, ut meatum clauderent. Præterea *quæ* (inquit) *concidentia aut pondus esse potest tenuium musculorum, qui intrà laryngem existunt, quorum quidem inflammatio gravissimam excitat anginam, cui orthopnœa accidit: magis probabile esset, musculos externos inflammatos concidendo angustiam facere, cùm sint majores, & tumorem manifestum habeant, quâ tamen in specie anginæ non fit orthopnœa.* Idem Galenus com. 2. in 1. prorrhet. credit, & verisimilius quidem, in situ cervicis recto, majorem fieri cavitatem asperæ arteriæ, omniúmque ejus propaginum: quoniam tunc

tunc viſcera inferiora ſeptum tranſverſum non comprimunt, atque ita nihil thoracis ſpatio detrahunt, ut fit, cùm æger ſupinus decumbit: & com. 2. ad 3. Epidem. ſect. 4. eò conferre ſitum erectum cenſet, ut omnes thoracis muſculi ſuperiores faciliùs moveantur; quòd cùm ſepti tranſverſi motus ad reſpirandum non ſufficit, partes thoracis ſuperiores attollere cogamur: quam ſublimem reſpirationem vocat Hippocrates.

XIII. 23. Ἐρυθροὶ τὰ πρόσωπα] Pulmone inflammationem patiente acres vapores in vultum ob vicinitatem facilè aſſurgunt: ſanguinem attenuantes, cutíſque meatus laxantes, rubore eundem ſuffundunt.

XIII. 24. Τὰ λευκὰ τῶν ὀφθαλμῶν λαμυρώτατα] Album oculorum iis nitidiſſimum eſt: quòd magnitudo caloris ſpiritus multos ad eam partem adducat, qui ſplendorem faciunt. Addit καὶ πίονα eodem ſenſu; non quòd pinguior fiat ea pars, ſed quia majorem accipiat nitorem, & qualem pinguia habent.

XIII. 26. Σφυγμοὶ τὰ πρῶτα μεγάλοι, κενοὶ] Pulſus vacuos, ut quidem conjicio, appellat, qui non multùm ob laxitatem arteriæ tangenti reſiſtunt: venæ enim vacuæ cedunt tangenti, plenæ renixum habent. Pulſus inflammationibus pulmonum eſſe molles, & velut fluctuantes Galenus aſſerit in Iſagoge pulſuum: ὁ δὲ περιπνευμονικῶν (σφυγμὸς) μέγας ἐστι καὶ κυματῶδές τι ἔχων, καὶ ἀμυδρὸς καὶ μαλακὸς ὁμοίως τῷ τῶν ληθαργικῶν, &c. molles autem fiunt ob humorum circa cor & pulmones copiam, quibus arteriæ humectantur.

XIII. 27. Θερμασίη ἡ μὲν ἐς τὸ ἔξω, ἀμυδρὴ, ὑγροτέρη] Vaporum copiâ, qui à parte inflammatâ continuè ad ambitum corporis feruntur.

XIII. 28. Δίψος] Non mirum ſitire peripneumoniâ laborantes, quibus ferveant ſupra modum pulmones: nam & qui ſanguinolentum habent pulmonem, φιλοπότας eſſe notat Ariſtoteles ſect. 27. probl. 4. quantò igitur magìs, quibus hæc ipſa pars inflammationem patitur? Cæterùm notandum eſt, quod ibidem Ariſtoteles tradit, non ſimpliciter potum appetere, qui morbo affliguntur, ſed vinum inſuper concupiſcere: καὶ οἱ ἐν τῇ περιπνευμονίᾳ, καὶ οἱ μαινόμενοι, ἀμφότεροι ἐπιθυμοῦσιν οἶνον. καίτοι τῶν μὲν διὰ τὴν θερμασίαν, θερμὸς ὁ πνεύμων· τῶν δὲ διὰ τὴν ταραχήν. Mirum ſanè eſt, quibus tantùm pulmo æſtuet, vinum jucundum eſſe. Cauſam ibidem affert non minùs admirabilem; quia vinum ſitim ma-

gìs extinguat, quàm aqua: quam rem à ſe alibi declaratam ſcribit. Fortaſſe id accidit, quia vinum magìs in membra penetrat ob ſpiritoſam ſubſtantiam & calidam; penetrans verò meliùs exhauſtam partium humiditatem reparat, atque ita magìs ſitim, ad tempus ſaltem, depellit; frigore etiam actuali.

XIII. 30. Ἢ δίαιμον ἀνθηρὸν σφόδρα] Floridus eſt ſanguis, qui è pulmone ejicitur; idem qui ἀφρώδης ab Hippocrate appellatur Aphoriſm. 13. ſect. 5. Galenus in Commentario ait, ſe in palæſtris ab iis, qui proſtrati adverſario pectori ſuperincumbente fuiſſent, vidiſſe ſanguinem tuſſi ejici εὐχρούστατον *coloratiſſimum.*

XIII. 31. Τόδε ἐστὶ τὸ δίαιμον τῶν ἄλλων κάκιον] Sic & Hippocrates in Coac. αἱματῶδες δὲ λίαν ἢ πλεῖον εὐθέως ἐν ἀρχῇ, κινδυνῶδες. Sed τὸ δίαιμον intelligit ἀνθηρὸν, de quo proximè, floridum ſanguinem, qui cùm è pulmone ejicitur, ſemper periculum minatur.

XIII. 33. Παράληροι τὴν γνώμην, ἐκστατικοὶ οὐ μάλα] Quicquid priſtinum mutat ſtatum, ἐξίστασθαι dicitur Ariſtoteli & Theophraſto. Unde phyſic. 4. μεταβολὴ πᾶσα φύσει ἐκστατικὸν (quæ propria & maximè communis ſignificatio hujus verbi) demum ad mentem tranſlata hæc vox, cùm aberrat & alienatur, quod *de ſtatu mentis dejici* vocat Cicero: differre verò ἔκστασιν à ſimplici delirio, quod παραφορὰ, & παράκρουσις, vel λῆρος, unde παράληροι dicuntur, ex hôc Aretæi loco perſpicuum eſt. Hoc autem differre videtur ἔκστασις à delirio, quòd hæc major mentis perturbatio eſt, quæ inſania & furor dicitur, ut ex variis Hippocratis locis colligi poteſt: in Coac. οἱ ἐκστάντες ὀξέως ἐπιπυρέξαντες, φρενιτικοὶ γίνονται: φρενῖτις is *furor* propriè dicatur. Idem; οἱ ἐξιστάμενοι μελαγχολικῶς, τρομώδεες γινόμενοι, καὶ πολυαλίζοντες, ἢ ῥά γε φρενιτικοί. ergo ἔκστασις vehemens eſt dementia & ferox; qualem atra bilis incenſa, aut phrenitis excitat. Idque etiam autoritate Ariſtotelis confirmari poteſt, qui 2. de part. anim. ait, animalia, quorum ſanguis fibris multis & craſſis plenus, θυμώδη eſſe τὸ ἦθος καὶ ἐκστατικὰ διὰ τὸν θυμόν. Et Demoſthenis orat. περὶ παραπρεσβείας, de muliere Olynthià ab Æſchine pulſatâ, ἔξω δὲ αὐτῆς οὖσα ὑπὸ τοῦ κακοῦ καὶ πράγματος ἡ γυνή. Idem Ariſtoteles adhuc manifeſtiùs hanc differentiam inſinuat, cùm ſect. 30. probl. 1. ſcribit ἐκστάσεις fieri, cùm bilis atra incenditur; ἐὰν δὲ ὑπερθερμανθῇ, τὰς μετ' ᾠδῆς εὐθυμίας καὶ ἐκστάσεις.

XIV.

XIV. 2. Ἄκρεα (*ſic Turneb. edit.*) ψυχρεα] MS. ἄκρεα, quod magis Ionicum eſt.

XIV. 5. Αἱμαῤῥαγίη λάβρως ἐκ ῥινῶν] Superiùs capite περὶ πλευρίτιδος, iiſdem propè verbis; ἢν ἢ ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν τράπηται, αἱμοῤῥαγίη διὰ ῥινῶν λάβρως. Vid. quæ ad eum locum notamus.

XIV. 6. Κοιλίη (*ſic Turneb. edit.*) ἐκτάραξις] κοιλίης.

Ἐπάφρων, οἷα δοκέειν ἀπὸ πνεύμονος] Spumoſa eſſe, quæ à pulmone prodeunt, conſentaneum eſt, quia pulmonis ſubſtantia laxa, velut ſpuma eſt: debent autem, quæ ab aliquâ parte prodeunt, naturam ejus quodam modo repræſentare. Quare & ſpumoſum ſanguinem prodire à pulmone dixit Hippocrates aphoriſm. 13. ſect. 5.

XIV. 10. Ἡ μετάστασις ἀπὸ τοῦ πλευρέου] Legerem ἢ μεταστάσει, hôc ſenſu; quibuſdam multum puris in pulmone colligitur, cùm ex lateris inflammatione ſequitur abſceſſus, transítque materia in pulmonem: quanquam hoc parum ad peripneumoniam attinet; de quâ hìc ſermonem inſtituit. Nam ſi ex pleuritide fiat abſceſſus in latere, eóque rupto, materia purulenta in pulmones & bronchia perveniat, ſputis vacuanda; non continuò efficitur peripneumonia; nam aut pus excernetur, & ſic in totum liberabitur homo, aut in pulmone conſiſtet, morámque trahet ob craſſitiem & alia impedimenta: quo caſu nec inflammatio pulmonum ſequetur, ſed aut ſuffocatio, ſi magnus fuerit abſceſſus, aut ulcus, & ulceris ſoboles, phthoe, ut deinceps tradit. Quare hic locus difficilis videtur ad explicandum, & omnino mihi negotium faceſſit.

XIV. 11. Κἢν μὲν ἐς ἔντερον] *Si* (inquit) *pus à latere in inteſtinum, aut veſicam deductum fuerit, ſtatim à pulmonis inflammatione convaleſcunt.* Hæc verba quam vim habeant, non video; niſi quòd Aretæus πλευρῖτιδα & περιπνευμονίαν promiſcuè & indiſcriminatim hìc accipiat. Planè hic locus multam ἀπορίαν & ἀλογιστίαν præ ſe fert: expediant, qui ſe omnia hujus auctoris perſpectiſſima, atque in numerato habere jactant.

Περὶ αἵματος ἀναγωγῆς.

XIV. 21. Αἵματος φορῆς τῆς διὰ στόματος] Quæcunque ſanguinis per os fuerit excretio, ſive à capite, ſive à pulmone, arteriâ, membranâ

 ſuccin-

ſuccingente, & aliis partibus internis, ſimpliciter φορὰν τὴν διὰ στόματος appellat: mox tamen propriè uſurpat pro eâ ſanguinis excretione, quæ ab ipſo ore ſeu partibus ore contentis duntaxat procedit.

XIV. 22. Ὁδὲς ἢ ὑπερώη] Ὑπερώη, & ὑπερῶος *palatum* Ionicè dicitur. Vocis origo ᾠὸν, id eſt, *ſuperior domûs pars* in linguâ Lacedæmoniorum, ut notat Euſt. ᾠὸν autem per contractionem ab ὤϊον. ἐκάλουν δὲ καὶ τὰ νῦν τῶν οἰκιῶν παρ' ἡμῖν καλούμενα ὑπερῷα ὤϊα, inquit Athen. ex Clearcho; addítque ex eodem Helenam, quòd in ὠϊοῖς nata atque educata fuiſſet, anſam præbuiſſe fabulatoribus fingendi, quòd ipſa ex ovo genita eſſet; τὴν Ἑλένην φάσκων ἐν τοιούτοις οἰκήμασι τρεφομένην, δόξαν ἀπενέγκασθαι παρὰ πολλοῖς ὡς ἐξ ᾠοῦ εἴη γεγεννημένη.

XIV. 23. Ἀρχαὶ στομάχου] Œſophagi, qui veteribus στόμαχος.

XIV. 24. Ὡς τῇ γε ἀπὸ στόματος] Supple φορῇ τοῦ αἵματος, ubi propriè & ſpecialiter, ut monui, ſanguinis per os excretionem uſurpat, addítque hanc ἔμπλυσιν nuncupari.

XIV. 25. Ἐπὶ δὲ μᾶλλον ἦν βραχέη τοῦ αἵματος καὶ στάγδην, καὶ ἀθρόον ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, ἢ ἀπὸ τοῦ στόματος εἴη] Pro ἐπὶ δὲ legendum ἐπειδὴ, ex notis MS. Mentel. pro καὶ ἀθρόον, emendo, ἢ καὶ *vel etiam*; poſt στάγδην, virgula notetur, ut iſtud adverbium cum voce βραχέη jungatur ſic: ἣν βραχέη τοῦ αἵματος καὶ στάγδην. Supple φορή· cui lectioni congruit Junii verſio.

XIV. 30. Τρυχέης (*ſic Turneb. edit.*) ἀέλπέης] Scribe τρηχέης.

Ἀλλ' ἀναγωγὴ καλέεται] Diſtinguit ἀναγωγὴν τοῦ αἵματος, ἀπὸ τῆς πτύσιος, ἢ αἱμοῤῥαγίης à ſpuitione vel ſanguinis eruptione; quòd propriè ἀναγωγὴ dicatur, quum ſanguis è thorace & partibus eo contentis, pulmone, aſperâ arteriâ & partibus aliis internis ſurſum per os fertur: ídque nomen ipſum indicat, compoſitum ex ἄνω, quod eſt *ſurſum*, & ἀγωγή. Τῆς ἄνω (inquit) ἴξιος τῆς ὁδοῦ τοὔνομα ἔχουσα. πτύσις verò eſt, cùm ſanguis ab ore; αἱμοῤῥαγίη, cùm undecumque procedit. Ex quo patet, erráſſe Hoffmannum, qui lib. 5. var. lect. cap. 22. Dioſcoridis hunc locum de facultate amygdalarum explicans, καὶ πρὸς αἵματος ἀναγωγὴν μετ' ἀμύλου λαμβανόμενα, contendit αἵματος ἀναγωγὴν ibi accipi pro ſanguinis fluxu præter naturam, quocunque & per quaſcunque partes eat; ad quam expoſitionem probandam, argumento hôc grammatico utitur. Si ἀναγωγὴ τῶν νεῶν rectè exponitur ἔκπλους, cur ἀναγωγὴ

γῆ τοῦ αἵματος non rectè exponatur ἐκροὴ τοῦ αἵματος· quasi verò analogia semper de ejusmodi locutionibus decernat, ac non potiùs usus veterum scriptorum, qui nobis linguas illas constituerunt, atque reliquerunt.

XV. 1. Σημεῖα δ' ἀμφοῖν] Πτύσει καὶ ἀναγωγῇ.

XV. 3. Πολλὰ καὶ ἐπίκαιρα] Junius vertit *periculosa*, vel *periculum indicantia*, non satìs commodè & expressé. Ego potiùs verterim, *præcipua & magni momenti*; nam & partes corporis, quæ ad vitam magìs conferunt, ἐπίκαιρα μόρια passim apud medicos dicuntur.

XV. 5. Βάρος αὐτέοισι] Aut deest, aut subaudienda vox κεφαλῆς, ut contextus indicat: nam hìc signa sanguinis à capite prodeuntis tradit. Junius *caput grave est*, &c.

XV. 6. Φλεβῶν διαστάσιες] (*sic Turneb. edit.*) scribe διατάσιες, ut suprà pag. 2. lin. 1. φλεβῶν τῶν ἐν τῷ τραχήλῳ πληρώσιες καὶ διατάσιες.

XV. 7. Ἐγκαύσιες] A sole caput feriente. Nam ex hâc causâ sanguis in vasis capitis tenuatur, & ad fluxum impellitur; unde ingentes sæpe hæmorrhagiæ: quod ipse in æstivâ peregrinatione expertus, testari possum.

XV. 9. Πτύσιες] Supple αἵματος.

Ἐξ ἀραιώσιος] Nempe vasorum capitis.

Ἴσχεται (*sic in Turneb. edit.*) ποτὲ διὰ ῥινῶν] Alii ἰσχέεται, lege ἴσχεται. *Sistitur consuetus narium fluxus*; & ad palatum vertitur.

XV. 12. Θυμὸς ἐγγίγνεται] Junius; *Indè irascuntur:* sed toto cœlo aberrat. θυμὸς hìc non *ira*, sed *cupiditas tussiendi*, ὁρμή, ἐρεθισμός. Θυμὸς Græcis vox æquivoca est: sæpius ira, interdum tamen apud medicos impetus tussiendi ita appellatur. Hippocrates in prognost. καὶ ἱδρῶτες πολλοὶ ἐπιγίνονται, βῆχές τε καὶ θυμὸς ἐγγίνεται αὐτέοισι. Galen. in com. ἀλλὰ καὶ βῆξαι, φησὶ, θυμὸς αὐτοῖς γίνεται, τουτέστι, προθυμία.

XV. 21. Καὶ τόδε τὸ τέκμαρ τοῦ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς πτύσιος] Si nimirum, qui expuitur sanguis, niger sit, lævis, æquabilis, sincerus; si screantibus statim in linguam ducatur rotundus, faciléque procedens; si palatum inspicienti sordidum, ulcerosum, & subcruentum appareat: si frigidis & adstringentibus medicamentis simplicibus curetur, calidis & rarefacientibus magìs provocetur.

XV. 24.

XV. 24. Μελέτη μὲν ἐγγίνεται τῇ φορῇ] *Dispositio, præparatio, exercitatio.*

XV. 26. Βήσσουσι ἀντὶ τοῦ χρέμψιος] Βὴξ & χρέμψις eo differunt, quòd illa est è pectore cum motu thoracis; hæc verò è faucibus duntaxat.

Τὠντεῦθεν δὲ φορῆς γίγνεται ἡ ἀρχή] Φθορῆς habent notæ MS. Rectiùs fortasse φθόης: ita enim φθίσιν nuncupari ex Galeno didicimus: & ipse Aretæus hanc vocem infrà eodem capite usurpat, φθινοπώρῳ δὲ ὡς ἐπίπαν ῥηϊδίως φθίαι γίγνονται; eâ voce etiam utitur Aristoteles sect. 1. probl. 10. Sed & res ipsa ita legendum suadet. Nam ex asperæ arteriæ exulcerationibus, φθόην, hoc est, tabem adduci, nisi citiùs curentur, certissimum est. Vox verò φθορὰ, generalior est, & quamcunque corruptionem significat. (*Oxon. Edit.* φθορῆς.)

XV. 30. Παχείης ἀρτηρίης] Græci unâ voce ἀόρτην appellant.

XV. 35. Οὔτε ἡ ἄλθεξις μακρὴ καὶ ποικίλη] Id est σύνθετος. Ita enim Aretæus solet ποικίλην pro σύνθετον dicere. Hæmoptysis, quæ à gulâ, aut ventriculo fertur, non eget medicamentis compositis; quia unus scopus est venam in gulâ apertam stringere: ad id verò solum sufficit medicamentum adstringens. Vide scopos compositionis medicamentorum apud Galen.

XVI. 2. Κατ' ἴξιν τοῦ σπλάγχνου] Ἴξις, Ionica vox, quæ directionem & tractum significat παρὰ τὸ ἱκέσθαι; unde ἴξιν Galenus εὐθυωρίαν vocat, magìs trito vocabulo. Vide Scaligerum, com. in Hippoc. de insomniis. Ab hepate sanguis κατ' ἴξιν, per narem dextram profluit, à liene per sinistram; non propter rectitudinem villorum, quæ in venis apparent, sed ratione sitûs, quo dextra dextris, sinistra sinistris respondent.

XVI. 12. Τὰ ἀμπέχοντα ὑμένια] Vasorum scilicet.

XVI. 13. Οὔτε ἀθρόη] *Neque subita*, supple, φορὴ, aut ἀναγωγή.

XVI. 14. Ἢν δὲ πολλὸν αὐλισθὲν ἐν κοίλῃ χώρῃ αὖθις ἀνάγηται] Et si vox αὐλισθὲν non est absurda, malim tamen legere ἁλισθὲν collectum; non enim de morâ sanguinis collecti in pulmone, sed de ipsâ coacervatione agitur; ex quâ fit, ut copiosior sanguis feratur. Quòd autem hæc sit sententia hujus loci, sequentia hæc verba indicant; πλεῖον δὲ τῷ πλήθεϊ, ὡς ἀπὸ ἀθροίσιος. Quòd enim major sanguinis copia erumpat, non mora ipsius sanguinis, sed collectio, congregatióque efficit.

Ἐν κοίλῃ χώρῃ] In aliquo spatio extra vasa.

XVI. 21.

XVI. 21. Καὶ ἀπεῤῥάγη τὰ ἀγγεῖα] Debent hæc puncto includi. (*Punctum abest in Turneb. edit.*)

XVI. 26. Καὶ τὸ τρῶμα ἐ ξυμφέρει (*sic in Turneb. edit.*) τῇ πολυκινησίῃ] notæ MS. ἐ ξυμφύει: vulnus arteriæ ob multam ipsius motionem non coalescit.

XVI 28. Ἄλθεξις δὲ, ἣν μὲν ἀπὸ διαβρώσιος, κακὸν] (*Sic in Turneb. edit.*) notæ MS. μακρὴ; ita etiam legisse Junium versio indicat.

XVI. 34. Ἀπὸ στομάχε] *A gulâ.*

XVII. 6. Ἄλλοτε μὲν ξυώ τῳ] Supple ἐμέτῳ.

XVII. 10. Οἱ δὲ μέσφι μεταφρένε] (*Sic in Turneb. edit.*) scribe, ὁ δὲ. refertur ad πόνος. Sensus est, dolorem œsophagi pertingere usque ad metaphrenum: est autem μετάφρενον, τὸ μεταξὺ τῦ νώτε καὶ ὀσφύος, κατὰ τὴν τῶν νεφρῶν πρόσφυσιν; inquit Rufus Ephesius, περὶ ὀνομασίας τῶν τῦ ἀνθρώπε μορίων. Item spatium, quod scapulas interjacet, interscapulium.

XVII. 25. Ἀφρώδες] Vid. Hippocrat. aphor. 13. sect. 5.

Ὡς ἄλλην ἄλλης ἀναγωγὴν διακεκρίσθαι] Junius: *Sic ut pars ejecta à parte distincta sit*; ego potiùs verterim; *sic, ut ea, quæ rejiciuntur, facilè inter se distingui possint.* Sic enim sputorum, quæ à thorace procedunt, differentias tradit: nempe alia sunt admodum flava, quædam spumosa, nonnulla & rotunda.

XVII. 26. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν ξυνῷ ἀγγείῳ φθορὴ τῶν τῦ θώρηκος ἀναγομένων ἄλλη] Scribe διαφορὴ *discrimen.*

XVII. 27. Ὡς ἐκ παραθέσιος] Ea, quæ exspuuntur, comparans cum partibus thoracis: rei enim excretæ proprietas, similitudine partem indicat, unde profecta est; ut si bronchium expuatur, pulmonem esse exulceratum cognoscitur. Bronchia enim per totum pulmonem disseminantur: vid. Galen. initio lib. 1. de loc. aff. Si σαρκοειδέα tussi rejiciuntur, pulmonis frustum intelligitur.

XVII. 28. Ὡς ὄντα μέρεα θώρηκος] *Prout se habent thoracis partes*, id est, naturæ variæ excretorum discernuntur comparatione, prout talia esse noscuntur, quales sunt partes thorace comprehensæ. At Junius conjunctim hæc legit, ὡς ὄντα μέρεα θώρηκος, τὴν δὲ ἰδέην σαρκοειδέα δοκοίης ἂν πλεύμονος ἔμμεναι μέρεα. Atque ita vertit; *alioqui pectoris partes specie carnosas pulmonis esse partes censueris*: cui non assentior.

XVII. 31. Ἢν δὲ ἀπὸ θώρηκος καταπίνῃ] Junius; *si in pectore noxa sit*, & ad marginem; *si à pectore absorbeat*; ad verbum quidem, sed quid est absorbere à pectore? Obscurissimus hic locus est, sed qui planus fiet, subaudiendo πνεύμων; si pulmo à thorace absorbeat, nempe sanguinem aut pus è thoracis ulcere. Sanguis enim è thorace neque sursum ferri aut expui potest, nisi priùs ipsum pulmo imbiberit, absorbueritque. Unde paulò infrà Aretæus pulmonem ait viam esse & transitum à thorace in arteriam; ὁδὸς γὰρ θώρηκος ἐς ἀρτηρίην πνεύμων.

XVIII. 3. Ἔαρος δεύτερον, φλεγμονῇ καὶ πυρετοῖσι καυσώδεσι] Post δεύτερον, scribe χειμῶνος δέ; quæ dictiones librarii socordià omissæ sunt. Patet ex contextu & sententiæ filo. Ait ægrotos æstate mori potiùs hæmorrhagià quàm inflammatione; quòd id temporis inflammationes non gignat. Ἔαρος δεύτερον, hoc est, *verno tempore* magìs fiunt sanguinis profluvia, sed non ut æstivo. Χειμῶνος δέ, *per hyemem verò* ab inflammatione magìs & febribus ardentibus periclitantur, quàm ab hæmorrhagià. Vid. lib. superiore, cap. περὶ πλευρίτιδος *pag.* 11. *lin.* 12. ubi verba hæc leguntur; φέρει δὲ τὴν νοῦσον (πλευρῖτιν) ὥρη μὲν, χειμὼν μάλιστα πάντων. Pleuritis autem inflammatio est. Item Aristot. sect. 1. probl. 6. Præterea, cùm anni tempora ordine recenseat, hyemem ab ipso prætermissam fuisse non est verisimile.

Περὶ Συγκοπῆς.

XVIII. 20. Εὖγε ὅλως ὁ ἰητρὸς ἠδὲ ὁ δημότης] Immo eum laudat, qui primò hunc morbum nuncupavit eo nomine, quod mox videbimus, sive is medicus fuit, sive quis è plebe. Nam δημότης *plebs* vulgò sonat. Xenophon lib. 1. ἀπομνημ. ταῦτα δὴ αὐτὸν ἐξηγεῖσθαι, ὡς ὁ ποιητὴς ἐπαινοίη παίεσθαι τοὺς δημότας καὶ πένητας. Hippocrates eodem sensu ἰδιώτας sæpius vocat. Particula εὖγε *bene*, *sanè* significat. Eà etiam utuntur Græci, cùm aliquem laudando compellant, ut in Anthol. lib. 1.

Εὖγε λέγων τὸν καιρὸν ἔφης θεὸν, εὖγε Μένανδρε.

XVIII. 21. Ὦ κύφων (*sic in Turneb. edit.*) οὐ κακοῦ ἐστι οὔνομα] Quid sit illud, ὦ κύφων, non est facile divinare. Non enim κυφῶνες Aristo-

 phanis

phanis in Pluto: quod genus tormenti. Quid enim huic cum ſyncope, quæ non cruciatu aut diſtorſione, ſed defectu virium enecat? Deinde illud ὦ, ſi accentum ſpectes, θαυμαςικὸν, aut σχετλιαςικὸν eſt; cùm tamen ſequentis dictionis caſus non reſpondeat: regunt enim genitivum adverbia ejuſmodi, ὦ τῆς θέας, ὦ τοῦ θαύματος. Craſſus κλητικὸν ἐπίφθεγμα exiſtimavit, &, ut in Græco eſt, vertit: *ô Cyphon, cujus mali nomen eſt?* ceu eſſet nomen proprium cujuſpiam viri, qui per apoſtrophen appellaretur. Quod planè abſurdum eſt, cùm pateat, hoc eſſe cognomen ſeu epithetum ſyncopes, ídque vulgò uſitatum & tritum; cujus autorem laudat Aretæus, utpote qui ejus morbi naturæ nomen indiderit maximè congruum. Si autem κύφων pro viri nomine proprio accipias; jam illam morbi hujus appellationem, quam tantopere probat, ſilentio prætermiſerit Aretæus: quod minimè veriſimile eſt. Quocirca illud pro certo habendum eſt, illud ὦ κύφων quodpiam eſſe ſyncopes nomen.

Heniſchius abſurdiſſimè vertit; *Dí veſtram fidem!* Quæ quidem verba magìs nobis congruunt tam abſurdum commentum admirantibus, quàm præſenti loco.

De morbi nomine Aretæus hìc agit; & deinde rationem ipſius exponit his verbis: τί μὲν γὰρ μέζον ἢ ὠκύτερον συγκοπῆς δυνάμιος; & paulò pòſt veriſimile eſſe ait cordis eſſe morbum ſyncopen, addítque rationem τόσον τε τάχος τοῦ ὀλέθρου; *tanta eſt mortis celeritas.* Quibus ex verbis veram lectionem conjecto eſſe ὠκυφόνου, i. e. *celeriter interimentis:* quod & ſcripturæ propius eſt, & ipſi morbo aptè congruit. Nulla enim appellatio ſyncope præcipiti morbo, à quo celerrima mors, aptiùs convenit; ut meritò eorum, qui ipſam impoſuerunt, ingenium laudat Aretæus. Non ſolùm verò corruptus hic locus eſt, ſed etiam mutilus nonnullis dictionibus abolitis. Sic autem mihi (quantum conjecturâ aſſequi datur) concipiendus videtur: Ἔυγε ὅλως ὁ ἰητρὸς, ἠδὲ δημότης, εὖγε ἐπικλήσιος τοῦ δὲ τοῦ πάθεος· ἡ γὰρ συγκοπὴ ὠκυφόνου κακοῦ ἐςι ὄνομα· τί μὲν γὰρ μέζον, ἢ ὠκύτερον &c. *Bene omnino medicus, ſive vulgus, bene, inquam, huic affectui vocabulum, quo appellaretur, invenit: ſanè ſyncope celeriter opprimentis mali nomen eſt. Quid igitur majus aut promptius ſyncope ad perdendum?* Dicta enim eſt ſyncope παρὰ τὸ συγκόπτειν, *à concidendo*, utpote quæ nexus animæ atque corporis

 ſubitò

ſubitò abſcindat. Itaque Gregorius Magnus Dialogorum *lib.* 3. *cap.* 33. pereleganter & ſcitè συγκοπὴν interpretatur *inciſionem vitalium.* Syncope definitur à Galeno κατάπτωσις ὀξεῖα δυνάμεως, *præceps virium lapſus*, quomodo & ab aliis ante ſe definitam fuiſſe teſtatur lib. 12. method. medendi.

Cùm eſſem Monſpelii, incidi in quendam librum, à quodam Vaſco Caſtello conſcriptum de morbis thoracis: ibi in tractatu decimo de ſyncope autor, citans Aretæum, hanc vocem ita emendat, ut ὀξύπους pro ὠκύφων legendum putet, quod *celeripedem*, ſi ita fas loqui, ſignificat. Quemadmodum (inquam) homines aut equi (exempli gratiâ) *celeripedes* dicuntur, quòd ocyſſimè & celerrimè currant, ſic etiam ſyncopa olim *celeripes* dicebatur, quaſi celeriter curriculo affatim & repentè hominem corripiat. Mirum autem, cur is maluerit ὀξύπους quàm ὠκύπους, quòd minori mutatione & eâdem ſignificatione ſervatâ facere potuiſſet. Attamen hunc laudo, quòd & corruptam hanc vocem & vim quæſitæ appellationis viderit, licèt ipſum vocabulum ſcripturâ excusâ extundere non potuerit. Nam ὠκύφονον eſſe id cognomentum ſyncopes aptiſſimum, ſatìs jam omnibus perſpicuum eſſe puto: niſi quin ὠκύφων, ut eſt ſcriptum, ſolo accentu è primâ ſyllabâ ω deleto, legere malim, cujus vocis eadem vis & ſignificatio. Nam φάω etiam *occido* & *interficio* interdum ſignificat. In participio φάων & per contractionem φῶν, ex quo ὠκύφων *celeriter interficiens.* Prior tamen lectio mihi magìs arridet.

XVIII. 23. Τί δὲ καρδίης ἄλλο καιριώτερον ἐς ζωὴν ἢ ἐς θάνατον] Id quidem ratio confirmat: cor enim principium eſt & focus naturalis caloris; in eóque τὴν τῆς ψυχῆς ἐμπύρωσιν animæ inflammationem eſſe, ſcribit philoſophus lib. de reſpiratione. Illius enim caloris conſervatione ut vita continetur, ſic ejuſdem extinctione aboletur. Quod nec ipſe Galenus diffitetur, ſcribens mortem ad magnas cordis intemperies conſequi. Ob hanc cauſam nec vitium ullum grave cordi accidere poſſe cenſet Ariſtoteles 3. de part. anim. cap. 4. μόνον γὰρ τῶν σπλάγχνων, καὶ ὅλως τῶν ἐν σώματι μορίων, ἡ καρδία χαλεπὸν πάθος οὐδὲν ὑπομένει; quod Plinius ita vertit lib. 11. cap. 37. *Solum hoc viſcerum vitiis non maceratur, nec ſupplicia vitæ trahit*; *læſúmque mortem illico affert.* Indicium autem hujus rei affert Ariſtoteles, quòd in nullâ hoſtiâ cor viſum ſit iis affectum

affectum vitiis, quibus aliæ partes. Tamen paulò infrà fatetur eorum animalium, quæ morbo aliquo absumpta sint, apertum cadaveribus cor conspici morbosis affectibus vitiatum; ὅσα δὲ διὰ νόσους καὶ τοιαῦτα πάθη φαίνεται τελευτῶντα τῶν ζώων, τούτοις ἀνατεμνομένοις φαίνεται περὶ τὴν καρδίαν νοσώδη πάθη, quæ verba iis, quæ suprà posuit, contraria videntur. Sed nimirum hæc mens philosophi est, non gigni primitus grave ullum in corde vitium, ut in aliis visceribus: tamen ex morbis aliarum partium non mori ullum animal, quin labes ad cor pervenerit, ipsiúsque vitalem vim expugnaverit. Cæterùm cor gravissimos affectus, imò & vulnera diu pati posse, contrà quàm ibi sentit Aristoteles, & ejus autoritate Plinius, docet historia cordis vulnerati: quam tabulæ pensili inscriptam legi in Bibliothecâ Groningensi testatur Gotfrid. Hegenitius in Itinerario Hollandico; quam ab eo propositam exscribere visum est.

Casus in cordis vulnere admirabilis.

Nicolaus Mulerius Lectori S.

Creditum hactenus fuit, corde vulnerato non posse quemquam vel ad unius horulæ momentum vitam producere. Quam sententiam ratio firmat & experientia. Cùm enim vita nostra à spirituum incolumitate dependeat, quorum officina fabricáque in ipso corde sita est, corde vulnerato, spirituum generationem impediri, ac prorsus cessare, necessum est. Verùm historiam valde memorabilem hôc loco proponere visum fuit; historiam (inquam) militis, qui in corde saucius vitam ultra quindecim dies sustentavit; qualis nec in veterum, nec in recentiorum medicorum observationibus nulla nobis hactenus occurrit. Andreas Hæsevanger, illustrissimi comitis Wilhelmi à Nassau, Frisiæ, Groningæ, Omlandiæ, &c. Gubernatoris cohorti prætoriæ adscriptus, vulnus in pectore à commilitone accepit anno Domini 1607. die 22. Augusti sub vesperam; obiit die 8. Septembris horâ unâ post exortum solis, qui erat dies decimus sextus à vulnere inflicto. Defuncti cadaver prætoris militaris jussu vulneris explorandi gratiâ à me & duobus chirurgis Caspare & Lucâ Hulteno apertum & examinatum fuit, præsente & spectante viro summo ac nobilissimo Bernhardo Hoorn-

kens, spectantibus etiam nonnullis aliis imæ ac melioris sortis militibus. Ecce apertâ pectoris cavitate, evacuatâ haud parvâ materiæ purulentæ minimè fœtentis copiâ, deprehendimus admirabundi vulnus in cordis usque sinum dextrum penetrâsse, istámque cordis partem ferè totam contabuisse, sinistrâ parte manente incolumi, in quâ continetur primaria spirituum vitalium officina. Hujus igitur unius beneficio vita Andreæ ad decimum sextum diem conservata fuit. Et ne fortè hujus narrationis dubia esset apud nonnullos fides, eam testimonio suo manuúmque subscriptione muniverunt viri nobilissimi ac amplissimi, Bernhardus Hoornkens præsidii urbani præfectus; & Petrus Pappus prætor militaris; qui etiam historiæ hujus luculentam fecit mentionem in eruditis suis ad disciplinam militarem commentariis.
Actum Groningæ *die* 22. *Junii, anno* 1627.

Bernhardus Hoornkens attestor ut suprà. Actum die 22. *Junii, anno* 1627.

Petrus Pappus von Tratzberg historiam hanc veram, & de eâ mihi bene constare attestor.

Ammonius Hermias nobilis Aristotelis interpres com. in decem categorias capite de qualitate, vitam ab ulcere cordis ad duos vel tres dies prorogari posse censet, sed beneficio arteriarum; εἰ γὰρ καὶ καρδιουλκούμενα ζῇ καὶ τρεῖς ἡμέρας, ἀλλὰ διὰ τὸ ἔχειν τὰς ἀρτηρίας ἀπ' αὐτῆς οὔσας.

Herophilus denique repentinam mortem, nullâ ex manifestâ causâ venientem, fieri inquit paralysi cordis.

Bernardinus Telesius lib. 5. de rerum naturâ cap. 28. *Nuper* (inquit) *in illustris viri Romani corpore, qui à diuturno morbo divexatus defecerat tandem, nulla prorsus cordis portio, sed ejus tunica tantùm reperta fuit: quòd nimirum ab immoderato illud calore penitus jam absumptum fuerat universum. Quem igitur corde gravissimè oblæso, & magnâ ex parte, quin & penitus absumpto, jam supervixisse existimandum necessariò sit.* Hæc ille. Ex quo infert "unum cor non esse "vitæ fontem, ut antiquis creditum: siquidem ex Galeno teste, eo "dempto, aríque imposito, longiùs tamdiúque supervivere victimæ

" viſæ ſint, donec ſanguinis profluvio extinguerentur ; & ſerpentes ac
" teſtudines corde extracto ad aliquod tempus ſuperſtites vivant ". De
uſu autem cordis ad vitam ita ſtatuit. " Quoniam enim propterea
" tantùm animali adjectum fuit cor, ut ſanguinem in jecinore confe-
" ctum ampliùs elaboraret ; calidiorem ſcilicet, tenuiorémque faceret;
" nec verò ut aliam hic in rem, in quam ille agi non poſſet, ageretur;
" ſed ut & ipſe in carnoſum nervoſúmque concreſceret genus, & ipſo
" illi commiſſo genus utrumque calidius fieret : præterea & ut ſpiritus
" ex ipſo educeretur longè, quàm ex illo copioſior, calidiórque & te-
" nuior ; eædem omnino, quæ è ſanguine uno in jecinore confecto, at
" copioſiores, præſtantioréſque fierent res ; utique (quod dictum eſt)
" corde quovis modo oblæſo, demptóve, modò ſinè gravi id ſpiritûs of-
" fenſione factum ſit, animal aliquamdiu vivere poſſe, liquidò patet.
" Itaque quin animalis mors, quæ vel leviſſimum cordis vulnus conſe-
" quitur, non cordis ipſius, ſed tunicæ, quæ ipſum ambit, & ſpiritûs
" omnino, qui longè plurimus ei ineſt, offenſionem conſequatur, nulli
" dubium eſſe poteſt : cùm præſertim aliis animalis partibus omnibus,
" quæ & ipſæ multum continent ſpiritum, vulneratis (quod, ſi uni cor-
" di vitæ principium, & ipſa omnino inſit anima, minimè eveniat) æ-
" què præſens, ac corde ſaucio, ſtatim animal commoriatur.

XVIII. 30. *Νεύρων δὲ τέτανος*] Hìc pro omni convulſione *τέτανος* uſurpatur; cùm tamen vulgò ſpecies exiſtimetur, quâ recta & immobilis cervix intenditur, ut Celſus definit l. 4. c. 3. Sed eodem nomine genus & ſpeciem ſignificari pleriſque in rebus uſu venit. Idem lib. 1. *ὀξέων* (cap. *περὶ τετάνου*) *σπασμοὶ οἱ τέτανοι*: quòd autem hìc nervorum eſſe tetanum aſſerit, oblitus videtur ſui ipſius : in illo enim cap. *περὶ τετάνου* ita ſcripſit ; *μυῶν τῶν ἐν γνάθοισι, καὶ τενόντων τάδε πάθεα.* Verùm cùm muſculi nervis etiam conſtent, facilè illa diſcordia componitur.

XVIII. 31. *Τῷ δὲ (ſic in Turneb. edit.) οὖν καὶ ἡ συγκοπὴ*] Scribe *ὧδε* Not. MS.

Καὶ ζωῆς νοῦσος] Hoc eſt *τοῦ ζωτικοῦ*, vita enim vel operatio eſt vitalis, vel unio animæ & corporis, quibus certè morbus non accidit ; ſed impedimentum ex morbo alicujus vitalium.

Ὁκόσοι δὲ στομάχου ἡγέονται τὸ πάθος ἔμμεναι] Suprà *στόμαχον* pro gulâ accepit, nunc pro receptaculo ciborum, ſeu ventriculo ; vel potiùs ore ventriculi ; quod Nicander *δοχαίην στομάχοιο* appellat in Alexipharm. (v. 21.)

XIX.

XIX. 2. Καρδίης γειτόνημα καίριόν ἐστι ὁ στόμαχος] Notanda locutio γειτόνημα pro γείτων. Ita apud Ælianum in quâdam epistolâ; ἀργαλέος εἶ, καὶ τοῦτο δὴ τὸ λεγόμενον, ἁλμυρὸν γειτόνημα. Plura exempla vide apud Casaubonum ad Athen. lib. 1. cap. 9.

XIX. 5. Ου γὰρ ἐν τοῖσι ὀργάνοισι αἱ δυνάμιες] Eget sententia hæc explicatione. Facultates primariò quidem non sunt in instrumentis: secundariò tamen & simpliciter iisdem inesse necesse est; alioqui nullam actionem edere possent. Eo modo intelligendum illud Alexandri Aphrodisæi περὶ ψυχῆς, ubi de organo tactûs disputat; κεῖται γὰρ τὸ μὴ εἶναι ἐν τῇ σαρκὶ τὴν αἰσθητικὴν δύναμιν, ἀλλὰ εἶναι ταύτην ὄργανον.

XIX. 12. Ἐπὶ δὲ τοῖσι καρδιώσσουσι καὶ αἰσθήσι ὀξύτεροι] Solœcophanes, nisi legas καὶ αἴσθησις ὀξυτέρη, καὶ γνώμη εὐσταθεστέρη ex notis MS. Neque obstant quæ sequuntur, καὶ ἐς τὰ μέλλοντα μάντιες ἀτρεκέες, utpote seorsim legenda; in quibus nihil est, quod sententiam attinet. Disputat in eos, qui syncopen stomachi esse morbum putant, conjecturâ ex remediis ductâ, cibis scilicet, vino, & frigidâ, quibus prostratæ vires reficiuntur. Ipse proprium cordis esse affectum, cùm ex aliis symptomatis probat, tum præcipuè hôc argumento; quia καρδιώσσοντες sensu ac mente magìs valent ad pervidenda non solùm, quæ præsentia sunt, sed & futura, quâ in re nihil vatibus legitimis prædictionum veritate prorsus concedunt. Cùm igitur hæc stomacho minimè conveniant, cordi autem, in quo est animæ principatus; concludit ex his Aretæus cordis esse affectum syncopen; cui tamen stomachus causam viciniæ ratione præbeat.

XIX. 16. Ἐις (*sic in Turneb. edit.*) ἣν καὶ τὸ πάθος] Supple καρδίην; pro εἰς verò scribe ἐς.

XIX. 18. Ἔστι δὲ ἧς τῆς νόσου ἥδε ἡ ἔκλυσις τοῦ τόνου τῆς φύσιος] Delenda hæc verba ἧς τῆς νόσου, utpote superflua ac, ut puto, glossema.

XIX. 22. Πᾶσι δε σημαίνει] Sumptum ex Homer. Iliad. α. v. 288. πάντων μὲν κρατέειν ἐθέλει, πάντεσσι δ' ἀνάσσειν, πᾶσι δὲ σημαίνειν, id est, *imperare.*

XIX. 26. Περὶ καύσων.

XIX. 26. Περὶ καύσων] In notis MS. περὶ καύσωνος.

XIX. 29. Πῦρ μὲν πάντη καὶ δριμὺ καὶ λεπτὸν] Πῦρ pro febre intensâ, passim

paſſim apud Hippocratem: cur autem addat λεπτὸν, non poſſum ſanè divinare; niſi λεπτὸν pro acuto accipit, ut πόνον ἰσχνὸν infrà cap. περὶ εἰλεῦ· πόνος ἢ ἰσχνὸς μὲν, ἠδὲ ὀξὺς ἐπὶ τοῖσι λεπτοῖσι ἐντέροισι. Sic apud Arabes, febris ſyncopalis minuta, quæ à bile.

XX 4. Θέναρα θερμότατα] Quænam pars manûs θέναρ propriè dicatur, non convenit inter auctores. Laurentio θέναρα ſunt monticuli manûs prominentiores: aliis τὸ μεταξὺ διάστημα τοῦ λιχανοῦ, καὶ τοῦ μεγάλου δακτύλου σαρκῶδες, i. e. *ſpatium quod inter indicem digitum, & pollicem patet*, ut Rufus teſtis eſt. Hippocrati verò πᾶν τὸ πλατὺ τῆς χειρὸς, hoc eſt, *palma*, eodem Rufo teſte; quâ in ſignificatione id nomen videtur Aretæus hôc loco uſurpâſſe. Sed & Theodorus Gaza θέναρ *palmam* interpretatur apud Ariſtot. 1. hiſt. c. 15.

XX. 5. Νοτὶς περὶ μέτωπα καὶ κληῖδας] Ejuſmodi ſudores, qui circa collum aut faciem tantùm leviter & parcè moventur, κεγχροειδέες dicuntur Hippocrati, prognoſt. οἱ δὲ κεγχροειδέες καὶ μοῦνον περὶ τὸν τράχηλον γινόμενοι πονηροὶ· κάκιστοι δὲ οἱ ψυχροί τε καὶ μοῦνον περὶ τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸ πρόσωπον γινόμενοι καὶ τὸν αὐχένα. Idem lib. de victu acutorum, de híſce malis ſudoribus; καὶ περὶ ὑποχόνδριον καὶ μέτωπον ἱδρῶτες καὶ αὐχένα ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς. Sunt autem hi ſudores valde mali ominis, quia extremam virium exolutionem indicant.

XX. 7. Ὁ δὲ αὐχμὸς ἐς ἐπομβρίην τρέπεται] Imbrem pro hydrope uſurpat αἰνιγματωδῶς, éſtque alluſio ad verba Heracliti, quæ vide apud Laertium in ejus vitâ. De aquâ intercute, quæ morbis acutis ſuccedit, vid. Hippocrat. prognoſt.

Αἱ γὰρ τῶν πρηγμάτων ἐπιτάσιες] Sic apud Maronem 1. Georg. v. 93. *Boreæ penetrabile frigus adurat.* Servius ad illud verbum; *& ad ſolem* (inquit) *& ad frigus pertinet. Nam uno ſermone duo diverſa concludit, quæ tamen unum effectum habent. Nam & frigus eſt caloris initium, & ſummus calor eſt frigoris principium. Unde quaſi unus effectus eſt frigoris & caloris.* Hæc ille. Apul. 1. Metam. *Tunc ego ſenſi naturaliter quoſdam effectus in contrarium provenire*, & quæ ſequuntur. In Scripturis, *extrema gaudii luctus occupat.* Eadem ſententia non paucis exemplis naturalibus firmari poteſt, apud Hippocrat. 3. Aph. lib. 1. αἱ ἐπ' ἄκρον εὐεξίαι σφαλεραί, &c. Notum eſt ex bile flavâ & calidiſſimâ generari melancholiam frigidam; multáque alia ad

ad hunc modum afferri poſſunt. Sed huic ſententiæ adverſatur tritum axioma : Ab extremo in extremum non fit tranſitus, niſi per medium. Reſp. per ſe non dari ejuſmodi tranſitum, quia priùs calor neceſſe eſt à contrario frigore minuatur ac debilitetur, quàm in frigus tranſeat. Alteratio enim motus eſt, ergo ſucceſſiva ; per accidens tamen ex ſummo calore fieri mutationem in contrarium frigus, non abſurdum eſt ; abſumpto nimirum pabulo, quo calor ſuſtinebatur : ut in noſtro caſu ; immodicus ille calor in febre ardenti, depaſcens naturale humidum, quo nativus calor continetur, hunc quoque neceſſariò diſſipat, & ſic per accidens vices adducit frigiditatis.

XX. 8. Τῆς φύσιος τὰ δεσμὰ] Ingenitus calor, ſpiritus.

XX. 9. Ἱδρὼς ἄσχετος πάντη τοῦ σώματος] Ob virium reſolutionem, δι' ἔκλυσιν σωμάτων, Hippocrat. prognoſt.

Ἀναπνοὴ ψυχρὴ] Hippocrat. prognoſt. ψυχρὸν δὲ ἐκπνεόμενον ἐκ τῶν ῥινῶν, καὶ τοῦ στόματος, ὀλέθριον κάρτα ἤδη γίνεται. Significat enim hoc extremam calidi nativi deſtructionem, & proximam extinctionem. Addit Aretæus ἀτμὸς ἀνὰ ῥῖνας πολύς. Quæ ſi vera eſt lectio, ὁμόσε χωρεῖ Hippocrati, qui citato loco dicit ψυχρὸν ἐκπνεόμενον ἐκ τῶν ῥινῶν ; at ἀτμὸς vapor eſt, qui calidus. Auſim emendare ἀτμὸς ἀνὰ ῥινὸν πολὺς, *vapor per cutem multus* ; ῥινὸς *cutis*, *corium* ; eâ voce utitur 1. χρον. cap. περὶ ἐλεφαντιάσιος. Ea vocis lectio aptè quadrat contextui huic. Ut enim ſyncopes, atque extremi virium defectûs ſymptomata ſunt, ſudor per totum corpus ἄσχετος, qui nequit compeſci ; frigida reſpiratio ; ſic vapor per cutem erumpens, ob exolutionem ſcilicet & ſubſtantiæ partium diſſipationem. Expreſſit autem hanc ſententiam Hippocratis ex lib. 6. Epid. ſect. 4. σημεῖα θανατώδη· ἀνὰ δέρμα, ῥῖνα, θερμὸς ἀτμός· πρότερον δὲ ῥὶς ψυχρὸν πνεῦμα ἀφίησιν.

XX. 10. Ἄδιψοι, ἐξήρανται γὰρ τἄλλα] Videtur is ſenſus ; non ſitiunt ægri ; quia alia quidem membra arida ; non tamen, quæ ſitim faciunt, διψαλέα ὄργανα, ut mox vocat, nempe os & ventriculus. Puto, quia imbuuntur quàpiam ſeroſâ humiditate à calore fuſâ, aut colliquatione.

XX. 13. Διαῤῥέει δὲ καὶ τὰ ὀστέα λυόμενα] Adipem, carnes, partéſque omnes molles colliquari facilè intelligimus ; oſſa verò tam ſolida, tam dura, durum, mirum, inuſitatum, inauditum.

Καὶ ἀπὸ πάντων, ὡς ἐν ποταμῷ, ἐς τὰ ἔξω ἡ φορὴ] In validis corporibus & apprime robuſtis, motus ſemper à circumferentiâ ad centrum; in imbecillis è contrario fluviorum adducit exemplum, qui peregrina omnia extrorſum, hoc eſt, ad ſuperficiem, & littus propellunt; ut ex ſordibus & ſpumis riparum liquet: quod evidentius in mari. *vid. Plin. lib. 2. cap. 98.*

XX. 14. Ψυχῆς κατάστασις] Mentem conſtare dicit Celſus l. 3. c. 19.

Αἴσθησις σύμπασα καθαρὴ] Magìs mirum de ſenſibus externis, qui prorſus materiales. Ut tamen credamus, facit Hermolaus Barbarus, qui de ſuo patre ſcripſit in quâdam epiſtolâ, eum ſenſus omnes mentis & corporis, quibus pauci eum mortales vincebant, non ſolùm integros, verùm etiam ſubtiliores, quàm priùs, ad extremum uſque oſtendiſſe.

XX. 15. Γνώμη μαντικὴ] Divinare morientes etiam Homerus docuit, apud quem Patroclus moriens cædem prædicit Hectori, & Hector Achilli. Cicero itidem teſtatur l. 1. de divinatione. *Viget autem* (inquit) *& vivit animus, quod multò magìs faciet poſt mortem, cùm omnino è corpore exceſſerit. Itaque his occurrunt plerumque imagines mortuorum; túncque vel maximè laudi ſtudent, eóſque qui ſecus quàm decuit, vixerunt, peccatorum ſuorum tum maximè pœnitet. Divinare autem morientes, etiam illo exemplo confirmat Poſidonius: quo affert Rhodium quendam morientem ſex æquales nominâſſe, & dixiſſe, qui primus eorum, qui ſecundus, qui deinceps moriturus eſſet.* Eò adſcribere totum hunc locum viſum eſt, quia, quæ deinceps addit Aretæus, adeò ſimilia ſunt, ut indè ſumpta videri poſſint. Προγινώσκουσι μὲν ὦν πρώτιστα μὲν ὠυτέοισι τοῦ βίου τὴν μεταλλαγήν· ἔπειτα τοῖσι παρεοῦσι προλέγουσι τὰ αὖθις ἐσόμενα. De divinatione morientium, longè gravior auctoritas Scripturæ cap. xlix Geneſ. *Congregamini* (inquit Jacob moribundus) *ut annunciem, quæ ventura ſunt vobis in diebus noviſſimis.* Similiter Moſes, inſtante obitu, quæ populo eventura eſſent, vaticinatur. Sed & Tertullianus lib. de animâ cap. de exceſſu: *Hinc denique* (inquit) *evenit, ſæpe animam in ipſo divortio potentiùs agitari, ſolicitiore obtutu, extraordinariâ loquacitate, dum è majori ſuggeſtu, jam in libero conſtituta per ſuperfluum, quod adhuc cunctatur in corpore, enunciat, quæ videt, quæ audit, quæ incipit nôſſe. Unde*

tanta

tanta vis mentis in corpore quasi? indidem ſcilicet. Corpori enim attenuato & confecto minùs immersa mens, ideo acrior. Juxta illud Medici; ὁκόταν δὲ τὸ σῶμα ἡσυχάσῃ, ἡ ψυχὴ κινευμένη, καὶ ἐπεξερπῦσα τὰ μέρη τοῦ σώματος διοικεῖ τὸν ἑαυτῆς οἶκον. Adde, quòd nuſquam magìs ab curis externis animus liber eſt, quàm quum mors propè eſt; ſolutus autem animus magìs capax divinationis: vide Valleſ. de ſacrà philoſ. cap. 30. in fine.

XX 17. Οἱ δὲ αὐτέους μὲν ἔσθ' ὅτε, καὶ ἄλλο φασὶ (*ſic in Turneb. edit.*) δοκέουσι] Scribe ἀλλοφάσσειν i. e. *delirare*. Hippocrat. in prognoſtic. de ſignis lethi in morbis acutis; οἱ δὲ ἀπολλύμενοι δύσπνοοι γίνονται, ἀλλοφάσσοντες, ἀγρυπνέοντες, τάτε ἄλλα σημεῖα κάκιστα ἔχοντες. Eſt autem hæc dictio Ionica Xenocrito teſte apud Erotian. Ratio ejus eſt, quòd deſipientes abſurda & aliena effutire ſolent. Celſ. l. 3. c. 18. *Illud ante omnia ſcire oportet; interdum in acceſſione ægros deſipere, & loqui aliena.*

XX. 20. Τάχα δ' αὐτοῦ τῆς ψυχῆς προγινωσκούσης] Scribe αὐτῶν.

XX 21. Ἐν ἰλύϊ πῖσι ὑγροῖσι ἔλω] Fortaſſe ἐν ἰλυώδεσι ὑγροῖσι. Craſſus vertit *in lutulentis humoribus*.

XX. 22. Καὶ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τὴν ἀχλὺν ἕλεν] Sumptum ex Homero Il. ε. v. 127.

> Ἀχλὺν δ' αὖ τοι ἀπ' ὀφθαλμῶν ἕλον, ἣ πρὶν ἐπῆεν,
> Ὄφρ' εὖ γινώσκῃς ἠμὲν θεὸν, ἠδὲ καὶ ἄνδρα.

Ad hoc exemplum Virgilius exegit hæc 2. Æneid. v. 604.

> *——namque omnem, quæ nunc obducta tuenti*
> *Mortales hebetat viſus tibi, & humida circùm*
> *Caligat, nubem eripiam.* —— ——

XX. 23. Ἐρέουσι τάτε ἐν τῷ ἠέρι] Scribe ὁρέουσι *vident*; namque ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ſuprá. Fuit opinio quorundam veterum, plenum eſſe aërem diis, ſeu animis immortalibus. Auctor lib. de mundo; διὸ καὶ τῶν παλαιῶν εἰπεῖν τινες προήχθησαν, ὅτι ταῦτά ἐστι πάντα θεῶν πλέα τὰ καὶ δι' ὀφθαλμῶν ἰνδαλλόμενα ἡμῖν, καὶ δι' ἀκοῆς, καὶ πάσης αἰσθήσεως. Laertius in Pythagorà; εἶναί τε πάντα τὸν ἀέρα ψυχῶν ἔμπλεων, καὶ τούτους δαίμονάς τε καὶ ἥρωας νομίζεσθαι. Succinit penè Poſidonius apud Cicer. 1. de divin. aſſerens *plenum eſſe aërem immortalium animorum, in quibus tanquam inſignitæ*

tæ

tæ notæ veritatis appareant. Possem plura proferre ex Platonicis, sed studeo brevitati.

XX. 25. ἐξηρερωμένης ἤδη τῆς ζωτικῆς δυνάμεως] Virgil. 4. Æneid. v. 704.

—— —— —— —— *omnis & unà*
Dilapsus calor, atque in ventos vita recessit.

Existimabant ii animam in aërem reddi oportere; utpote quæ esset naturæ æthereæ; in aquâ autem suffocatorum extingui eam, neque reddi suæ origini, astris scilicet; quod summam miseriam credebant; eámque ob causam præ cunctis mortis generibus laqueum & naufragium execrabantur. *Ovid.*

Demite naufragium, mors mihi munus erit.

Homer.

[Αἴας] ἀπόλωλεν, ἐπεὶ πίεν ἁλμυρὸν ὕδωρ.

Vide Synesii epistolam quartam.

Περὶ Χολέρης.

XXI. 2. Τὰ πρῶτα μέρη ῥηϊδίως ἄπονος] Scribe τὰ πρῶτα μὲν

XXI. 11. Οὖρα χεθεῖσα κύσις (*sic in Turneb. edit.*) ὑπὸ σπασμοῦ] Notæ MS. χεθέντα, scribe igitur οὖρα χεθέντα κύστιος ὑπὸ σπασμοῦ, vel nihil mutando, sed supplendo, οὖρα οὐκ ἀφίει χεθεῖσα κύσις ὑπὸ σπασμοῦ, *urina suppressa ob convulsionem vesicæ.*

Ὑπὸ τῆς ἐς τὸ ἔντερον] Per copiosos alvi successus, non æquè respondet mictio; & è contra vide Aphor. οὔρησις πολλὴ: causa est humorum μετοχέτευσις.

XXI. 13. Ὁκόσοι ἐπὶ ξυγκοπῇ] Ὁκοῖοι, vel ὅκως.

XXI. 20. Περὶ Εἰλεοῦ.

Cælius lib. 3. acut. cap. 17. *Tormentum* (inquit) *dictum est, quòd existiment ægrotantes convolvi, atque torqueri suorum intestinorum verticula*; vel quòd *spiritus ob abstinentiam clausus sese*

 involvens

involvens virctiones, obtrusiones, atque tormenta efficiat; vel *quòd vehementiâ dolorum, supra eas partes, quæ patiuntur, ægrotantes arcuati convolutíque plicentur.* Quidam Pythagorici in Siciliâ medici, eodem referente, phragmon appellàrunt.

XXI. 23 Πνεῦμα ψυχρὸν ἀργὸν] Flatum in Ileo frigidum ac pigrum volvi aliquando atque aberrare per tenuia inteſtina, cùm exitum non habeat, fortaſſe haud abſurdum eſt; quanquam Galenus id negat fieri poſſe 6. de loc. affect. cap. 2. Non tamen id neceſſarium aut perpetuum; ſæpiúſque abſque ullo ejuſmodi flatu concludi tenuia inteſtina atque etiam craſſa contingit in farctu pituitæ viſcidæ, aut duriorum fæcum, etiam inflammatione, aut quovis alio tumore; proinde nominis ratio aliunde repetenda. Sanè hoc etymon non probat Scaliger, eóſque reprehendit, qui ipſum amplectuntur. Ἐιλεὸν, pro σκοπδίνῳ Siculos dixiſſe teſtatur Schol. Ariſtoph. in Ἀχαρνῆς ab εἰλεῖσθαι deducentes. Eundem morbum Latini *volvulum* vertentes dixerunt, quo nomine & eos idem Scaliger caſtigat comment. in librum Hippoc. περὶ ἐνυπνίων. *Ileon* (inquit) *ineptè volvulum appellant, cujus neque materia neque effectio volvitur.* Reſpondet Vander Linden medic. ſelect. 4 §. 5 partem affectam volvi, nempe inteſtina: *Inteſtinorum* (inquit) *volutio nihil eſt aliud quàm acceleratio motûs periſtaltici.* Sed inſtaret Scaliger, aliud eſſe περιςέλλεσθαι, aliud εἰλεῖσθαι; prius illud contractio eſt; poſterius volutio; quæ enim volvuntur, totum locum mutant, ut cùm globus volvitur; aut ſecundùm partes; ita ut quæ pars erat ſuperior, fiat inferior, & contrà, ut in orbium cœleſtium revolutionibus; quæ autem contrahuntur, non item. Nihilominus tamen Aretæus, ab ſpiritûs volumine nomen hoc trahit: μίμνει ἢ (inquit) ἐπιπολὺ ἑλισσόμενον ἐν ὀλίγῃσι τῇ ἄνω ἑλίξεσι. Τοὔνεκα καὶ τὸ πάθος ἐπίκλησιν ἔσχεν εἰλεόν. Cui etymo favet Actuarius. Ego potiùs ab ileo inteſtino uno ex tenuibus, cujus multi amfractus atque volumina. Eſt enim hoc πάθος τῶν λεπτῶν ἐντέρων. Galen. 6. de loc. affect. cap. 2. Celſ. lib. 4. cap. 13.

XXI. 26. Καὶ πίεσις καὶ μάλθαξις] Scribe ἕψησις, ut mox declarat.

XXI. 27. Χορδαψὸς τὸ πικτόν ἐστι] Vocem hanc χορδαψὸς deducit ἀπὸ τῆς ἑψήσεως. Unde & μάλθαξιν ſuprà dixit, quam eandem cum ἑψήσει, hoc eſt, *elixatione* ſtatuit: χορδὴ autem *inteſtinum* dicitur. Nempe

 cùm

cùm inteſtinorum ſubſtantia vehementer emollita, ac veluti elixata eſt, tunc dici χορδαψόν. Sed pace tanti auctoris dixerim, hallucinatur. Non ab ἑψῆσαι id nomen formatum eſt, ſed ex ἅπτεσθαι & χορδὴ, quòd tunicæ inteſtinorum, quæ aliquo interſtitio interiùs patere debent, ſe conſtringant atque coaleſcant. Hippocrat. 3. de morbis; ξυναυαίνεται γὰρ τὸ ἔντερον, καὶ ξυμπιλέεται ὑπὸ τῆς φλεγμασίης. Idque Riverii obſervatione cent. 3. obſerv. 26. confirmari poteſt. Ibi enim refert Gulielmi patris aperto cadavere, inventum eſſe inteſtinum ileon tribus complicationibus convolutum, & quaſi compactum in unam maſſam circa finem illius: tota autem illa inteſtini portio complicata, gangrænâ affecta erat, cum portione meſenterii ſibi adjunctâ. Nec minùs futilis illa diſtinctio, quum ait, εἰλεὸν dici, cùm flatus volvuntur; χορδαψὸν, cùm tunicæ ſupra modum molliuntur. Siquidem Diocles Caryſtius, qui appellationis hujus auctor traditur, citra ullam diſtinctionem, χορδαψὸν tenuis inteſtini morbum nuncupavit, ut apud Celſ. videre eſt l. 4. cap. 13. Tum Galenus ipſe duo hæc nomina, εἰλεὸν & χορδαψὸν, promiſcuè uſurpari teſtatur 6. de loc. affect. cap. 2. γίγνονται ἤ ποτὲ καὶ ἄλλοι πόνοι σφοδρότατοι κατὰ τὰ μετέωρα μέρη τῶν ἐντέρων, ἱκανῶς σπαράσσοντες ἐμέτοις, ὡς ἐπὶ τέλει κόπρον ἐμέσαι τινὰς, ἐξ οὗ πάθους σπανιώτατα τὶς ἐσώθη· καὶ καλοῦσί τινες αὐτὸ, εἰλεὸν, καθάπερ ἕτεροι χορδαψόν.

XXI. 27 Καὶ πουλὺ τὸ ὑπογάστριον ὑπερέχῃ] Galen. citato loco; καθάπερ ἕτεροι χορδαψὸν, ὅτ' ἂν ἐξέχῃ τὶς ὄγκος ἐν τῇ χώρᾳ τῶν λεπτῶν ἐντέρων, ὡς δοκεῖν, οἷον χορδήν τινα περιεστράφθαι τὸ ἔντερον.

XXI 28. Καὶ γὰρ καὶ ἐπιχορδίδα τὸ μεσεντέριον. &c.] Ait veteres *meſenterium* vocaſſe ἐπιχορδίδα. Id vocabuli ſitum inteſtini ſuperiorem ſignificat: cùm tamen meſenterium non ſit ſuprà ſed in medio inteſtinorum, ut vox μεσεντέριον indicat. Ariſtoteles tamen favet huic appellationi lib. 1. de hiſt. anim. cap. 16. ſic meſenterium deſcribens, ὑπὲρ δὲ τῶν ἐντέρων, τὸ μεσεντέριόν ἐστιν &c. aliter μεσαραιον dicitur. Hippocrat. lib. de oſſibus meſenterium diſtinguit à meſocolo, quòd illud ad tenuia inteſtina pertineat, hoc ad craſſa.

XXI. 29 Τὰ μεσηγὺ νεῦρα καὶ τὰ ἀγγεῖα] Deſcriptio eſt meſenterii, niſi quòd omittit glandulas, quibus inſignibus nec paucis conſtat, ad fulciendas venarum meſaraicarum propagines. De quibus ita tradit Hippocrat. lib. περὶ ἀδένων, καὶ νέμονται αἱ ἀδένες ἐν τοῖσι ἐντέροισιν ἐκπιεζόμεναι τὸν πλάδον. XXI.

XXI. 32. Μάλιςα ἢ ἐπὶ τοῖσι εἰλεώδεσι] Supple σιτίοις.

Ὀκσιόν τι μέλανι σηπίης] Scribe ὀκσιόν ἐςι μέλαν σηπίης. Choleram morbum ex sepiæ esu contrahi, autor est Hippocrat. 7. epid. 40. τὰ χολεϱικὰ ἐκ σηπίης. Atqui iisdem εἰλεὸς, quibus cholera, excitatur.

XXII. 14. Ἢν ἢ ἐπὶ πᾶσιν ἴσχῃ ὁ εἰλεὸς] Lege ἐπίτασιν ἴσχῃ, i. e. *si vehementior fuerit volvulus.*

XXII. 15. Ψυχροὶ τὸ πᾶν σκέλος] De his symptomatis vid. Hippocrat. 3. Epid. sect. 2. in histor. mulieris volvulosæ.

XXII. 16. Διψαλέοι] Hippocrat. cit. loco in eâdem historiâ mulieris volvulosæ: ὀ διψώδης. Sed utrumque defendi potest. Sitis ab inflammatione ventris haud dubiè affligit, eadem extincto tandem calore nativo conquiescit; hinc mors proxima.

XXII. 21. Ἀπὰϱ ἢ κώλῳ] Ileon Galenus & plerique alii solis tenuibus intestinis accidere putant. Aretæus etiam in crassis, ut colo, fieri tradit, cui diligentiores suffragantur; imò maximè in colo fieri probant non subtilis argumentis. Primùm quidem ileo tandem vomitum fæcum supervenire constat; at fæces in crassis intestinis continentur. Secundùm, dolor ferè ad hypochondria sentitur, ut licet observare ex illâ historiâ mulieris ileosæ, 3. epid. sect. 2. at colon tangit hypochondria. Tertiùm, Fernelius, postquam exposuit causas tardæ dejectionis, addit: *Hæ causæ, cùm supra modum excreverunt, excrementorum viâ prorsus occlusâ, miserabilem ileum reddunt.* Quartùm ex Tralliano, lib. 10. titulo, de doloribus colicis; *Ileos nihil est aliud quàm colici affectûs intentio atque incrementum.* Supponit igitur eandem esse utriusque affectûs sedem & causam. Præterea Salius Diversus testatur se vidisse nonnullos, cùm hunc morbum ex fæcum morâ, & pertinaci obstructione contraxissent, non nisi post vicesimum secundum diem fæces evomuisse; quod fieri non potuisset, si hæc affectio in tenuibus tantùm intestinis fuisset; neque enim illa tantam stercoris copiam tamdiu continere possent, sed promptè ventriculum in consensum trahentia statim, quicquid intus est, cibi & potûs vomitu exploderent.

XXII. 29. Ἐπὶ ἢ τοῖσι κωλικοῖσι] Hier. Mercurialis Var. lect. lib. 5. cap. 11. notat colicum dolorem, nec ab Hippocrate, nec ab ullo ante Corn. Celsum nominatum fuisse. Unde ait nonnullos mirari, quomodo

do Hippocratem latere potuerit morbus ſatìs vulgatus, aut ejus ætate non exiſtere. Et reſpondet omnia inteſtinorum, atque ventris tormina, uno ilei nomine indicâſſe. Quæ reſponſio viri doctiſſimi cùm auctoritate Celſi, quem citat, tum hôc Aretæi loco confirmari videtur, quo dolorem colicum & ileum unà eàdémqne diſputatione comprehendit. Niſi quòd hìc quidem τὰ κωλικὰ nominat; & tamen libro ultimo Therapeut. χρον. in indice capitum, habetur hic titulus, θεραπεία κωλικῶν. Sed hoc non eſt contra Mercurialem, qui de Hippocrate & antiquioribus loquitur. Nos verò Aretæum multo tempore Celſo inferiorem demonſtravimus.

Περὶ τῶν κατὰ τὸ ἧπαρ ὀξέων παθῶν.

XXIII. 7. Ἔστι γὰρ αἵματος πάγος τὸ πλεῖστον ἧπαρ] Gal. lib. 4. de uſu part. εἰ γὰρ ἐννοήσεις ὑπὸ θερμότητος ἐξατμιζόμενον αἷμα καὶ παχυνόμενον, οὐδὲν ἄλλο εὑρήσεις γινόμενον, ἢ τὴν τοῦ ἥπατος σάρκα. Ad hanc mentem Fernelius 6. Phyſiol. cap. 3. *dum ea caro* (ſup. hepatis) *quæ ſubſtantia concretum & coactum ſanguinem exprimit*. Idem tamen 6. path. cap. 4. jecoris ſubſtantiam è ſemine conflatam affirmat. *Jecoris* (inquit) *ſolida ſubſtantia, ſpermatica cùm ſit, non magìs quàm pulmonis reparari poteſt*.

XXIII. 10. Ὡς δὲ καὶ τῶν σοφῶν ἀφηγέονταί τινες] Platonem intelligit, qui in Timæo; τὸ ἐπιθυμητικὸν τῆς ψυχῆς in jecore collocat.

XXIII. 11. Ῥίζωσις γὰρ φλεβῶν ἧπαρ γίγνεται] Vide Hippocrat. περὶ τροφῆς; venarum principium hepar facit: aliter Ariſtoteles; cujus in ſententiam nunc plerique omnes pedibus vadunt.

XXIII. 23. Διάφραγμα καὶ ὑπεζωκὸς ἕλκονται] Scribe ἕλκονται *trahuntur*. Scribe & ὑπεζωκὼς ſupple χιτών.

XXIII. 24. Βὴξ δὲ ἀτελὴς, προθυμίη δὲ μοῦνον] Uno verbo θυμὸς dicitur, ut ſuprà notavimus ex Hippocrate. De his ſignis inflammati jecoris, vid. Galen. 5. de loc. affect. in hiſtoriâ Siculi medici.

XXIII. 29. Ναυτίη, διάστασις κενεὴ] Legendum διάτασις, *contentio, conatus inanis vomendi*. Apud Ariſt. 7. polit. διατάσεις τῶν παίδων dicuntur, cùm plorantes ſpiritum continent, & ita diſtenduntur: quod & in vomitu fieri palàm eſt; διατεινόμενα παιδία, ibid.

XXIII. 30. Ἀεὶ ϑ᾽ ἐπαυξέα γίνε) τὰ πάθεα] Morbi ἐπαυξεῖς dicuntur Hippocrati, qui tempore increſcunt, & deteriores ſubinde efficiuntur. *Gal. com. 5. in 6. Epid.*

XXIII. 33. Χολέϐαφοι τὸ πᾶν] Id eſt, ἰκ]ερικοὶ, *arquati, auriginoſi, morbo regio affecti.*

Ἦν ϑ᾽ καὶ πρὸ ἑϐδόμης φανῇ (ſupple ἴκτερ☉) ϰ ἄλλως ἔκ]εινε συχνὲς] Ita Hippocrates aphoriſ. 62. ſect. 4 Plinius lib. 26. cap. 12. *Morbum regium in oculis præcipuè mirari eſt, tenuitatem illam, denſitatémque tunicularum felle ſubeunte. Hippocrates à ſeptimo die in febre mortiferum ſignum eſſe docuit; nos ſcimus vixiſſe aliquos etiam ab hâc deſperatione.* Ubi parum ſincerè Hippocratis ſententiam expreſſit ille. Non enim à ſeptimo die, ſed ante ſeptimum ſcripſit Hippocrates; neque aliud quàm κακὸν denuntiatur illo aphoriſmo, quod non neceſſariò eſt cum deſperatione; pro mortifero tamen accipere hìc videtur Aretæus, dicens; ἄλλως ἔκτεινε συχνὲς.

XXIV. 1. Ὁκόσοι ϑ᾽, ἢ αἱμοῤῥαγίῃ] Icteri ante ſeptimum diem apparentis minas averti aſſerit, triplici genere evacuationis, hæmorrhagiâ, ventris profluvio bilioſo, & copioſis urinis ſinceris, hoc eſt, flavis admodum & bilioſis, quæ ſententia eſt Hippocratis 1. Epid. ſect. 2. ἔςι δ᾽ οἷσιν ἴκ]εροι ἐκταίοισι, ἀλλὰ τέτοισιν ἢ κτ᾽ κύςιν κάθαρσις, ἢ κοιλίη ὀκταραχθεῖσα ὠφελήσειεν· ἢ δαψιλὴς αἱμοῤῥαγίη, οἷον Ἡρακλείδης &c. Vid. & lib. de victu in acutis.

Ὁκόσοι δὲ ἢ αἱμοῤῥαγίη, ἢ κοιλίης ταράχῳ] Locus depravatiſſimus, ſed qui minimo momento reſtitui poteſt, additâ ſcilicet negatione μὴ, è quâ cùm litera γ extrita fuiſſet, ex negatione facta eſt conjunctio disjunctiva ἢ, quæ ſententiam abſurdiſſimam efficit. Quid enim abſurdius, quàm poſt ἀπόςασιν per ſanguinis è naribus profluvium, aut bilioſorum copioſam dejectionem, aut denique urinæ ἀκρήτε, hoc eſt, bilioſiſſimæ evacuationem, jecur ſuppurari? cùm teſtatur Hippocrates ejuſmodi evacuationibus criticis materiâ depulsâ, icteri præcocis minas averruncari; nempe verbis modò allatis ex lib. 1. Epid. ſect. 2. part. 65. ἔςι δ᾽ οἷσιν ἴκτεροι ἐκταίοισι &c. Idem & teſtatur Aretæus; dicit enim τὸν ὄλεθρον διήλλαξε: cui dicto planè eſt ἀνακόλεθον, quod ſequitur; τετέοισι ϑ᾽ μετὰ τρεῖς ἑϐδομάδας ἐς ἀπόςασιν πύε τὸ ἧπαρ τρέπε), niſi negatio, ut dixi, reponatur. Etſi enim non omnem ſuppurationem

hepatis

lethalem esse docet Hippocrates, & post eum Galen. aphor. 45. sect. 7. quæ nimirum non est in substantiâ jecoris, sed in tunicâ; tamen cùm simpliciter ad suppurationem converti jecur dicat Aretæus, non est ad rem hæc distinctio; deinde neque in tunicâ suppurationem fieri posse post illas copiosas evacuationes satìs puto omnibus perspicuum.

Περὶ τῆς κατὰ τὴν κοιλίην φλέβα ὀξείης νούσου.

XXIV. 16. Κατὰ τὸ στόμα ξυγκέονται] Unâ voce ἀναστόμωσιν Græci vocant.

XXIV. 17. Ἐς μίαν φλέβα μεγάλην] Ita enim etiam Aristoteles appellat μεγάλην & μεγίστην φλέβα, 1. hist. cap. 17.

XXIV. 19. Τὸν πρῶτον λοβὸν] Veteres in jecore humano plures lobos seu fibras agnoverunt. Ita Gal. cap. 4. de usu part. διὰ τί γὰρ περιβέβηκε τὴν γαστέρα τὸ ἧπαρ, ἢ ὅπως αὐτὴ μὲν ὑπὸ ἐκείνου, τὰ σιτία δὲ ὑπὸ ταύτης θερμαίνοιτο, δι' αὐτὸ γὰρ τοῦτο καὶ ἀκριβῶς αὐτὴν περιλαμβάνει, καθάπερ δακτύλοις τισὶ, τοῖς λοβοῖς· οὐδ' ἔστιν εἷς ἀριθμὸς αὐτῶν καθ' ἕκαστον ζῶον: Sic Poeta de Tityi visceribus 6. Æneid. v. 600.

—— *nec fibris requies datur ulla renatis.*

De jecore enim hæc debent intelligi. Servius ad eum locum; *fibræ sunt eminentiæ jecoris.* Si tamen αὐτοψίᾳ standum est, vix hujusmodi fibras in homine admittemus. Fernel. 1. phys. *jecur ferè fibras in 7.* (Græci λοβοὺς vocant) *dissectum; quamvìs conspectum à nobis est, nec rarò, solidum, nullísque fibris divulsum.* Aristoteles quidem nullam hujusmodi fibrarum fecit mentionem, sed de jecore hæc tantùm tradit, 1. hist. 17. στρογγύλον δ' ἐστὶ τὸ τοῦ ἀνθρώπου ἧπαρ, καὶ ὅμοιον τῷ βοείῳ.

XXIV. 21. Τὸν κάτω λοβὸν τὸν πέμπτον] Galen. citato loco variare numerum fibrarum in variis animalibus notat.

XXV. 1. Κέδματα] Galen. in Exegesi exponit τὰς ἐκ ῥεύματος χρονίους διαθέσεις, i. e. *veteres ex fluxu affectus.* Malè tamen ibi χρονίους pro χρονίου; vel in universis articulis, vel propriè circa coxendicem.

Ἤντε ῥηγνυμένη αἱμοῤῥαγίη ὤκιστα κτείνει] Malè αἱμοῤῥαγίη, pro verbo αἱμοῤῥαγέῃ. *Si rupta vena sanguinem effuderit.*

XXV. 2. Διὰ πλεῦμον⊗ ϗ ἀρτηρίης ἐκχεομένȣ] Deeſt vox αἵματ⊗.

XXV. 3. Ἢν ἡ ..ὸ τῆς ἀρχῆς ἐς τὴν κάτω κοιλίην πίπτι ἐντέροισι πεῖχε), ὡς ἐμπλέειν τὰ εντερα] Corruptum hìc eſt πεῖχε), pro quo lege περιχέη). *Si ſanguis inteſtinis circumfluxus fuerit.*

XXV. 4. Εὖτε πρώην καθ' ἓν ἐκφανῆσαι τὸ αἷμα] Non valde perſpicacem eſſe oportet qui hæc corrupta eſſe non ſentiat: πρώην adverbium eſt, Latinè *nudius tertius*, καθ' ἓν *ſigillatim:* quæ ſanè huic loco non quadrant; ſcribe itaque εὖτε πρόσθεν ἢ ἐκφανῆσαι τὸ αἷμα: plana hæc lectio; cui & Craſſi verſio congruit.

XXV. 11. Προσώπȣ ἐρύθημα ξὺν ἀχροίῃ] Junius vertit *facies decolor rubet*, quod abſurdum videtur; quæ enim rubet facies, quomodo decolor dici poſſit? Eadem perplexitas in verbis Aretæi: niſi ἀχροίη quarundam vultûs partium tantùm; aliarum rubor intelligatur. Sed puto rubedinem hìc ſignificari *remiſſam* & *dilutam*; quod ſequentia verba indicant: ὑπέρυθροι ἢ τὸ ξύμπαν σῶμα.

XXV. 21. Ἐπεὶ τὸ θηριῶδες] Vox hæc occurrit paſſim apud Hippocratem lib. 2 Epid. ſect. 1. φθινοπώρȣ μάλιςα θηριώδεες. item 6. Epid. ſect. 1. de cujus expoſitione inter doctos non convenit, ut nec ipſum nomen ejuſdem ubique ſignificationis. Duæ autem ſunt acceptiones magìs vulgatæ, vel pro malignitate víque morbi aut humoris indomitâ & efferâ, qualis atræ bilis; vel pro lumbricis. Loca id confirmantia obvia apud Hippocratem. Fœſius ſecundam acceptionem magìs amplectitur, & citato loco ex 2. Epid. θηριώδεες exponit, quibus interaneorum animalia autumni malignitas ingenerat. Verùm aliam acceptionem hujus dictionis minùs tritam nobis hìc inſinuare videtur Aretæus, nimirum pro macie extremà, quâ vultus efferatur. Pravis enim alimentis homines non ſolùm contabeſcere, ſed etiam efferari certum eſt: ἐπεὶ (inquit) τὸ θηριῶδες καὶ ἀκμάζȣσι, ϗ νέοισι, οἷσι ἰσχνὴ ὑπὸ διαίτης πονηρῆς ϗ ταλαιπωρίης ἡ ἕξις. Ariſtoteles in probl. Διὰ τί θηριώδεις τὰς ὄψεις ϗ τὰ ἤθη οἱ ἐν τῇ ὑπερβολῇ ὄντες ἢ ψύχȣς ἢ καύματ⊗. Ibi θηριώδεις τὰς ὄψεις intelligo *ſquallore ac macie corporis deformes & ferini.* Atque hôc ſenſu τὸ θηριῶδες hìc accipiendum eſſe, patet iis ſymptomatis, quæ in hôcce affectu proponit, nempe cutis ſiccitate, rugis, atque aſperitate; tum eos ægros ait eſſe μαρασμώδεας.

XXV. 33. Καὶ ἤδε ἡ διαδοχὴ τῦ κακῦ] Olim divinavi διακωχὴ *intermiſſio, pauſa, induciæ*, ſed nihil mutandum: διαδοχὴ propriè *ſucceſſio*; cui autem aliud ſuccedit, id non eſt perpetuum. Ita hæc vox pro intervallo rectè accipitur.

Περὶ τῶν κατὰ τὺς νεφρὺς ὀξέων παθῶν.

XXVI. 10. Ἐπέχει δὲ τήνδε ἡ λίθος, ἡ ἐγγιγνομένη φλεγμονὴ ἡ αἱμάλωψ] Quibus urinæ fluxus intercipiatur, memorat. Eſt autem αἱμάλωψ Archigeni ſugillatio in oculis, ſanguine ex plagâ in partem contuſam effuſo, quaſi αἷμα ἐν ὠπί. Hìc verò pro grumo ſanguinis accipitur; idémque eſt quod θρόμβος, ut Galenus exponit in libello adversùs Lycum, in deſcriptione κυήματος, hoc eſt, conceptûs ſex dierum, traditâ ab Hippocrate, lib. de naturâ pueri. Hæc ſunt verba Hippocratis; ἐν δὲ τῷ ὑμένι ἐφαίνοντο ἐνεῦσαι ἶνες λευκαὶ, καὶ παχεῖαι εἰλημμέναι ξὺν ἰχῶρι παχεῖ, καὶ ἐρυθρῷ, καὶ ἀμφὶ τὸ ὑμένα ἔξωθεν αἱμάλωπες. Galenus hunc locum explicans, ἀδιάπλαστος γὰρ (inquit) τὶς σάρξ μαλακὴ παραπλήσιος αἵματος θρόμβῳ, διαδέχεται τὴν πρώτην τῦ κυήματος ἰδέαν ἐν αὐτῇ τινα ἔχυσαν, καθάπερ Ἱπποκράτης ὠνόμασεν, οἷον αἱμάλωπα, ἐκ τῦ σπέρματος ὐσίας, τῆς ἐν αὐτῇ λευκότητος ὑπαρχύσης. Ubi obiter pro τῆς legendum cenſuerim τινὸς, i. e *quodam exiſtente in ipſâ* αἱμάλωπι, *mole ſcilicet conſanguineâ, albore ex ſeminis ſubſtantiâ*, quæ rudimentum eſt partium ſpermaticarum, ut deinceps ſcribit. Ex quibus Galeni verbis patet, αἱμάλωπα ibi pro θρόμβῳ, hoc eſt, *grumo ſanguinis* uſurpari ab Hippocrate; quemadmodum hìc ab Aretæo.

XXVI. 17. Ἰκέλη ἡ ξυμφορὴ ἤδε καὶ ξυναίσθησις] in MS. Mentel. ξυμμορφὴ

XXVI 20. Ὕπνοι ὐ διηνεκέες καὶ ἐξαπίνης ἐκθορνύμενοι, ὡς ὑπὸ νύξιος] Θορῶ, *ſalio*, ἐκθόρνυμι & ἐκθόρνυμαι, *exſilio*. Sic apud Lucianum ἀποθορεῖν ἀπὸ τῦ ὕπνυ. Talem ſomni modum notat in Caio Suetonius; *incitabatur inſomniâ maximè; neque enim plus quàm tribus nocturnis horis quieſcebat, ac ne his quidem placidâ quiete, ſed pavidâ miris rerum imaginibus.*

XXVI. 25. Οἱ πλεῦνες γὰρ περιγίγνονται] MS. οἱ πλεῦνες δὲ

XXVI. 27. Ἦν γὰρ καὶ ἐπὶ σμικρὸν ἐνδεῶς διεξιέναι (*sic in Turneb. Edit.*) ῥηιδίως τὸ οὖρον] Legendum διεξίῃ καὶ

XXVI. 29. Ὀρθῶς τάδε οἱ νοσέοντες πάσχουσι] Junius, *atque jure ista ægrotantes patiuntur.* Inconsultè; ὀρθῶς hìc idem quod ὀρθοστάδην: apud Hippocratem loca obvia.

XXVI. 31. Καὶ τὰ κατὰ τὰς κοίλας φλέβας] Suprà cap. 7. τὴν κοίλην φλέβα in singulari dixit. Hìc in plurali, quia vena cava dividitur in ascendentem & descendentem. Aretæus cap. 7. (p. 24. l. 18.) ἐντεῦθεν δὲ δοιαὶ ἐξ ἀποσχίσιος γιγνόμεναι πέρην τοῦ ἥπατος ἀφικνέονται; & paucis interjectis, postquam cavam descendentem descripsit, subdit, ἀτὰρ καὶ ἥδε κοίλη: ob hanc causam hìc in plurali κοίλας φλέβας dixit.

XXVI. 33. Ἀλλ' ἢ φλεγμονῇ τῇ ἔξω αἱμοῤῥαγίῃ γινομένῃ] MS. τῇ ἔξω τῇ αἱμοῤῥαγίῃ

Περὶ τῶν κατὰ τὴν κύστιν ὀξέων παθῶν.

XXVII. 8. Κύστις χαλεπὴ μὲν ἐν νούσοισι] Hippocrat. in prognost. κύστιες δὲ σκληραί τε καὶ ἐπώδυνοι, δειναὶ μὲν παντελῶς καὶ ὀλέθριαι.

XXVII. 10. Νεῦρον γὰρ ἡ κύστις] Nervum latè accipit pro nervoso corpore; non enim propriè νεῦρον vesica, sed νευρώδης. Galenus certè distinguit lib. 3. de alim. cap. 3. εὔδηλον δ' ὅτι νευρώδη μόρια τὰ κατὰ τοὺς πόδας ὀνομάζω, καθ' ὁμοιότητα τὴν πρὸς τὸ κυρίως καλούμενον νεῦρον, ὃ τὴν γένεσιν ἐξ ἐγκεφάλου, καὶ νωτιαίου μυελοῦ λαμβάνει. In quo autem consistat ea similitudo, propter quam uterus & vesica partes nervosæ dicuntur, aperit idem Galenus com. 1. in 1. Epid. part. 2. & nos quoque declaramus nostris in problematis medicis.

XXVII. 15. Ἐπὶ γυναικῶν μὲν γὰρ αὐτέων καὶ ὑστερῶν φλεγμονὰς διαπιέζει] Locus mihi mendi suspectus. Sed abstineo.

XXVII. 18. Ἀδρανίῃ τε περισσολῆς] Ita Galenus lib. 6. de symptomatum causis; Περαιτότερον δέ τι κατὰ τὴν κύστιν ἔοικε συμπίπτειν ὑπερπληρωθεῖσαν, ὅπερ οὐχ ἡμεῖς μόνοι τεθεάμεθα γινόμενον, ἀλλὰ καὶ παρ' ἄλλων ἐπυθόμεθα. Πληρωθείσης γὰρ αὐτῆς, αἰδεσθέντων τινῶν ἐξαναστῆναι τοῦ δείπνου, καὶ οὐρῆσαι, τὴν ἐνέργειαν ἀπολέσθαι συνέβη, καὶ οὐκ ἔτι ἠδυνήθησαν ἐκκρῖναι τὸ οὖρον, καὶ ἱκανῶς βιαζόμενοι τύχοιεν.

XXVII. 31. Ἢ βουπρήστει] Plinius lib. 30. cap. 4 *Bupreſtis animal eſt rarum in Italiâ, ſimillimum ſcarabæo longi-pedi; fallit inter herbas maximè bovem; unde & nomen invenit; devoratúmque tacto felle inflammat ita, ut rumpat.* Herba etiam eſt ejus nominis, de quâ Theophraſtus lib. 7. hiſtor. Plant. cap. 8. Idem Plinius lib. 22. cap. 22. *Bupreſtim magnâ inconſtantiâ Græci in laudibus ciborum etiam habuere, iidémque remedia tanquam contra venenum prodiderunt. Et ipſum nomen indicio eſt, boum certè venenum eſſe, quos diſſilire guſtatâ fatentur.*

XXVII. 32. Καὶ πνεύμασι (*ſic in Turneb. Edit.*) ἐμπίπρᾳται ἡ κύστις] Mira ſcripturæ depravatio, in dictione πνεύμασι. Lege meo periculo, πιτυοκάμπῃσι. Genus eſt erucæ in piceis naſcens, de quo vide Dioſcor. lib. 6. cap. 2. Indicio eſt verbum ſequens ἐμπίπρᾳται *accenditur.* Non enim flatu veſica inflammari poteſt.

Περὶ ὑστερικῆς πνιγός.

XXVIII 13. Τὸν χόνδρον τοῦ θώρηκος] Cartilaginem intelligit, quam ξιφοειδῆ *enſiformem* Anatomici appellant: de quà Galen. lib. 7. de uſu partium ita ſcribit; Διὰ τοῦτο καὶ τῷ στέρνῳ κατὰ τὸ πέρας, ὁ καλούμενος ξιφοειδὴς ἐπιπέφυκε χόνδρος· οὗτος μέν γε σαφές ἐστι πρόβλημα, τοῦ τε τοῦ γαστρὸς στόματος, καὶ τοῦ ταύτῃ μέρους τῶν φρενῶν· ἤδη δὲ καὶ τῆς καρδίας. Notat igitur Aretæus uterum hyſtericis ad cartilaginem uſque enſiformem interdum aſcendere; & non in omnem partem vagari; ceu animal quoddam ſit in animali, quemadmodum de pudendo ait Ariſtoteles, libro de motu animalium; eam ſcilicet partem eſſe ὥσπερ ζῶον κεχωρισμένον. Quæ opinio etſi fusè à Galeno refellitur in libro 6. de loc. aff. cap. 5. tamen & Hippocratis & Platonis auctoritate, Aretæi quoque hôc loco, atque experientiâ ſtandum potiùs eſt, quàm Galeni rationibus, quas & ipſe Fernelius, ut experientiæ contrarias, explodit, lib. 6. de ſympt. cap. 16. Hippocratis verba ſunt lib. de loc. in homine: καὶ οἷον σφαῖραι (μῆτραι) ἐν τῇ γαστρὶ περιτρέχουσι.

XXVIII. 30. Ἐξ ὑποθέσιος ἀμβλωθριδίου] Craſſus vertit, *ex abortivi fœtûs causâ*; oſcitanter: ὑπόθεσις hìc *medicamentum* ſignificat, quod locis mulieris inditur: ἀμβλωθρίδιος verò dicitur, quòd abortum faciat. Hippocrates ἐν ὅρκῳ, πεσσὸν φθόριον vocat. Juvenalis ſimpliciter *abor-*

abortivum. (Satyr. 6. v. 366.)

Et quod abortivo non est opus.——

XXIX. 13. Οἱ ὑμένες οἱ ὀχῆες] *(Sic in Turneb. Edit.)* MS. ἀνοχῆες *retinacula*, seu *sustentacula*. Galenus ἀρτήματα appellat, lib. 6. de loc. aff. cap. 5.

XXIX. 15. Νέει ὅκως πρέμνος ἔνθα καὶ ἔνθα] Scribe ὅκως πρέμνον in neutro. Comparat motum uteri cum motu arboris, quam ventus impellit in diversas partes, ob quam causam nutare videtur. Quia tamen sæpius πρέμνου similitudo usurpatur, ad exprimendam rerum stabilitatem, quæ nullam in partem inclinent; quomodo usum Phavorinum, cùm de Socratis constantiâ verba faceret, testatur Gellius Atticarum noct. lib. 2. c. 1. πολλάκις ἐξ ἡλίου εἰς ἥλιον εἱστήκει, ἀστραβέστερος τῶν πρέμνων; venit mihi in mentem, fortasse Aretæum ὅκως πρύμνη, *sicut puppis*, scripsisse, maximè cùm eò spectare videantur sequentia verba, ἄνω τε καὶ κάτω πλώει, *sursum & deorsum natat.* Sed tamen receptam lectionem non solicito.

Περὶ Σατυριάσεως.

XXIX. 27. Ξύμβολον τοῦ θείου πρήγματος] Generationis scilicet, quæ opus divinum est, nempe participatio æternitatis in rebus interitui obnoxiis. Generant enim animalia & plantæ, ἵνα τοῦ ἀεὶ καὶ τοῦ θείου μετέχωσιν ᾗ δύνανται, inquit Aristoteles lib. 2. de animâ; quare generationem eleganter θεῖον πρῆγμα vocat Aretæus. Porrò verba hæc citat ex Plutarcho in Pericle Claudius Minos, commentariis in Alciati emblemata, embl. 77. manifesto lapsu memoriæ; sed & judicii, qui non adverterit Ionicæ dialecti verba, quæ nusquam apud Plutarchum.

XXIX. 28. Ἐπίκλησις σατυρίησις] Galenus alio flexu σατυριασμὸν appellat lib. 2. Methodi. Item in lib. de tumoribus præter naturam, ubi & varios affectus eà voce significari docet: nam & incipientem elephantiasim ita appellari notat, & tubercula juxta aures: τοῦτο τὸ πάθος ἀρχόμενον ὀνομάζουσι σατυριασμὸν, ἐπειδὴ τοῖς σατύροις ὅμοιοι γίγνονται τὸ πρόσωπον· ἔνιοι δὲ τὰς κατὰ τοὺς κροτάφους ἐξοχὰς ὀστώδεις οὕτω καλοῦσιν· γίγνονται δὲ καὶ κατ' ἄλλα μόρια τοιαῦται τῶν ὀστῶν ἐξοχαί· καὶ καλοῦσιν αὐτὰς ἐξοστώσεις

ἔνιοι,

ἔνιοι, καθάπερ καὶ τὰς κτ̀ φύσιν ἐντάσεις τῶν αἰδοίων μὴ καθισαμένας, τίνες ὀνομάζουσι σατυριασμὸν, τινὲς δὲ πριαπισμὸν; tolle obiter mendum, κτ̀ φύσιν, pro quo ſcribe παρὰ φύσιν. Eſt & morbus σατυρίας dictus Ariſtoteli lib. 4. de gen. an. cap. 3. cùm humore nimio facies tumet, ut ſatyris. De ſatyriaſi iterum noſter cap. περὶ ἐλέφαντος.

XXIX. 28. Ἐς ὁμοιότητα τῆς θέας σχήματος] Galenus citato libro Methodi, ubi de morborum nomenclaturis, σατυριασμὸν & πριαπισμὸν iis morbis annumerat, qui nomen ἀπὸ τοῦ πρός τι τῶν ἐκτὸς ὁμοιότητος acceperunt.

XXX. 5. Ὅκως περ τοῖσι ὀργῶσι τῶν τράγων] Ὀργᾷν propriè dicuntur animalia, cùm ad aliquem affectum iræ, vel timoris, vel audaciæ, certâ corporis mutatione incitantur; non enim ad rem Veneream tantùm pertinet id verbum, ut plerique exiſtimant. Ariſtoteles lib. 1. de animâ; μηνύει δὲ τὸ ποτὲ μὲν ὑπὸ ἰσχυρῶν καὶ ἐναργῶν παθημάτων συμβαινόντων μηδὲν παροξύνεσθαι, ἢ φοβεῖσθαι· ἐνίοτε δὲ καὶ ὑπὸ μικρῶν καὶ ἀμαυρῶν κινεῖσθαι, ὅταν ὀργᾷ τὸ σῶμα, καὶ οὕτως ἔχῃ ὥσπερ ὅταν ὀργίζηται. Ex quibus verbis liquet hoc verbum κατασκευὴν indicare corporis ad aliquem animi motum, ceu inchoatum affectum. Sic apud Suidam Herodotus ad Olorum patrem Thucydidis; μακαρίζω σε Ὄλορε τῆς εὐτεκνίας· ὁ γὰρ σὸς υἱὸς ὀργῶσαν ἔχει τὴν ψυχὴν πρὸς τὰ μαθήματα. Quapropter non planè aſſentior Galeno, cùm explicans Aphoriſ. 22 ſect. 1. ait hoc verbum tranſlatum eſſe ab animalibus ad Venerem concitatis. Latiùs enim patere hoc verbum, origo ipſa indicat: ab ὀρέγω enim *appeto*, per ſyncopen factum eſt ὀργῶ, indè & ὀργή. Hippocrat. ὀργίσασθαι τὸ ὅμοιον dixit 6. Epid. pro *humores* πρὸς ἔκκρισιν ἐπιμοὺς παρασκευάσαι, *promptos paratóſque ad excretionem facere.*

XXX. 18. Λόγος δὲ ὅτι καὶ γυναῖκες] Diſputatio hìc de nomine (ut vulgò loquuntur). Negat Aretæus fœminas ſatyriaſi laborantes eſſe; quòd non habeant μόρια ἐς ὀρθίησιν, caudam videlicet ſalacem, quæ propter naturam rectè maneat, qualem ſatyri habent. Verùm ut largiamur eâ causâ in fœminis σατυρίασιν dici non poſſe; attamen hoc non obſtat, quominus affectus idem, qui viris ὀρθίασιν facit, iis verè accidat: nam & mulieres tentiginem pati ſuo modo teſtatur Galenus lib. 14. de uſu part. αὐτὸν (ſupple αὐχένα τῆς ὑστέρας) ἐκεράσατο δικαίῳ μέτρῳ, σκληρότητος μὲν νείμασα τοσοῦτον, ὅσον εὐρύτητά τε ἅμα καὶ εὐθύτητα παρέξειν

ἐξιέναι αὐτῷ σύμμετρον ἔμελλεν ἐσιέναι ἐν τῇ τοῦ σπέρματος ὑποδοχῇ, &c. Paul. Ægin lib 3. cap. 56. disertè de satyriasi agens, ἐστι δὲ τὸ νόσημα σπάνιον μὲν, καὶ γυναιξὶν συμβαίνειν. Quòd autem fœminæ affectum ipsum, qui subest ei nomini patiantur, confirmari potest verbis Juvenalis de Messalinâ, Satyr. 6. v. 128.

——————— tamen ultima cellam
Clausit adhuc ardens rigidæ tentigine vulvæ.

Cùm enim impudicissima illa uxor nullâ Veneris abundantiâ satiari posset, ut ipsemet ait Juvenalis, planè affirmare licet hanc laborâsse eo affectu, qui in viris Satyriasis dicitur; utpote quæ, ut initio Aretæus definit, nihil aliud sit, quàm ὁρμὴ ἄσχετος ἐς ὁμιλίην, *libido effrænis*; quæ nullo concubitu sedari potest; οὐδὲ ἐπὶ πολλῇσι καὶ συνεχέεσι ὁμιλίῃσι πρηΰνονται τὸ ὄρθιον. Ejusmodi esse & furorem uterinum arbitror satyriasi virorum analogum, quem ad clariorem docrinam μαχλοσύνην appellat Aretæus, quasi propria sit fœminarum μαχλοσύνη, verbis, ut simile est, Hesiodi inductus his; μαχλόταται δὲ γυναῖκες (Ἐργ. v. 584.)

In Librum Primum
De
Causis & Signis
Diuturnorum Morborum.

XXXII. 7. Ἀμαρτάνουσι ἐν τῇσι μακρῇσι διαίτῃσι] Hippocratis de ægrorum intemperantiâ elegans sententia est lib. περὶ τέχνης; καὶ πλήρεις μὲν τοῦ νόσου, κενοὶ δὲ σιτίων, ἐθέλοντες τὰ πρὸς τὴν νοῦσον ἡδέα μᾶλλον, ἢ τὰ πρὸς ὑγιείην προσδέχεσθαι.

XXXII. 10. Θανάτου δῆθεν αὐτέου ὀρεγόμενοι] Aliter Hippocrates citato loco; ægros nolle quidem mori, sed tamen morbi molestiam constanter ferre non posse, οὐκ ἀποθανεῖν ἐρῶντες, ἀλλὰ καρτερεῖν ἀδυνατέοντες. Sed non diversa Hippocrati sentit Aretæus. Verùm transpositio par-

 ticulæ

ticulæ ὡς ſententiam corrumpit. Ita enim legendum; ὑποδιδρήσκουσι οἱ κάμνοντες, ὡς θανάτου δῆθεν αὐτοὺ ὀρεγόμενοι. i. e. *ſic curationum moleſtias ſubterfugiunt, ac ſi mortem planè expeterent.*

XXXII. 11. Καὶ χάριτος ἀβλαβοῦς τῶν ἡδέων] De hâc re Hippocrates hôc modo in ſexto Epid. ſect. 4. part 7. αἱ πρὸς τοὺς κάμνουσι χάριτες, οἷον τὸ καθαρίως δρᾷν ἢ ποτὰ ἢ βρωτὰ, ἢ ἃ ἂν ὁρᾷ, μαλακῶς ὅσα ψαύῃ &c. Eódem ſpectat illud in aphor. τὸ σμικρῷ χεῖρον, &c.

XXXII. 12. Καὶ παραιφάσιος] Ionicè pro παραφάσιος à verbo παρά-φημι; ſignificátque *admonitionem, conſilium, conſolationem, deceptionem.* Homerus Iliad. λ. v. 792. ἀγαθὴ δὲ παραίφασίς ἐστιν ἑταίρου, *bona eſt amici admonitio.* Idem Homerus Iliad. ξ. v. 217. ubi ceſton Veneris deſcribit:

> Ἔνθ' ἔνι μὲν φιλότης, ἐν δ' ἵμερος, ἐν δ' ὀαριστὺς,
> Πάρφασις, ἥ τ' ἔκλεψε νόον πύκα περ φρονεόντων.

Ubi πάρφασις videtur accipi pro blandâ perſuaſione, quâ quis decipitur; & hæ acceptiones hujus nominis probè quadrant huic loco. Nam & medicorum eſt admonere ægrotos, & blandâ oratioue permulcere ac conſolari, non acerbè increpare atque corripere; ut quidam Callianax, qui ægro interroganti, num ex morbo moreretur, reſpondit Homerico verſu 107. Iliad. φ.

> Κάτθανε καὶ Πάτροκλος, ὅπερ σέο πολλὸν ἀμείνων.

Refert Galenus com. 4. ad 6. Epid. part. 8. Sed etſi deceptionem hâc voce intelligamus, quemadmodum Junius, nihilo ſecius commoda erit interpretatio: Si quidem & ægri interdum decipiendi ſunt, cùm aliter curari non poſſunt. Sic Galenus lib. 14. meth. illuſtrem fœminam Romæ herpete laborantem, & medicamentum ad bilem purgandam ſumere pertinaciter recuſantem fefellit utiliter, immiſſo clanculum in ſerum lactis ſcammoniæ pauxillo. Lucretius, lib. 1. v. 935.

> *Nam veluti pueris abſinthia* &c.

Notiſſimi ſunt verſus & obvii. Ob hanc cauſam Plato lib. 3. de Republ. medicis, ſicut & magiſtratibus, mendacium concedit; εἰ γὰρ ὀρθῶς ἐλέγομεν ἄρτι, καὶ τῷ ὄντι θεοῖς μὲν ἄχρηστον ψεῦδος, ἀνθρώποις δὲ χρήσιμον·

ὡς ἐν Φαρμάκῳ εἴη, δῆλον ὅτι τό γε τοιοῦτο ἰατροῖς δεῖτον, ἰδιώταις δὲ οὐχ ἁπλέον.

XXXII. 12. Καὶ τὸν νοσέοντα χρὴ ἄλκιμον ἔμμεναι] Hippocrates aphoriſ. 1. ſect. 1. δεῖ δὲ οὐ μόνον ἑωϋτὸν παρέχειν τὰ δέοντα ποιεῦντα, ἀλλὰ καὶ τὸν νοσέοντα.

Περὶ Κεφαλαίης.

XXXII. 20. Κἢν ἐπὶ πλεῦνας] Aut reponendum, aut ſubaudiendum ἡμέρας, *ad plures dies*.

XXXII. 22. Καὶ προσεπιγίγνηται μέζω τε καὶ πλεῦνον δυσαλθῆ] Locus videtur corruptus: duo hæc nomina μέζω, δυσαλθῆ, ad vocem ἄλγημα referri debent. at quomodo in hôc flexu, ſcribendum enim eſſet μέζον, δυσαλθές. Sed video: ſunt hæc neutra pluralis numeri, poſt ſubſtantivum ſingulare, κατ' ἐναλλαγὴν Ionibus atque etiam Atticis familiarem; πλεῦνον quoque malè pro πλεῦν. Ita enim Iones pro πλέον; ut paſſim apud Herodotum.

XXXII. 24 Ἀΐδιος ὁ πόνος] Ita Græci ἀεὶ & ἀΐδιον dicunt, quod longo tempore perſeveret. Ab his Plinius lib 16. ubi de viſco agit: *adjiciunt diſcrimen viſco, in his quæ folia amittant, & ipſi decidere; contrà inhærere nato in æternâ fronde.* Exempla obvia apud bonos autores.

XXXII. 25. Ἀμφιμερινὸν *(ſic in Turneb. edit.)* παρ' ἡμέρην] Scribe ἀμφημερινὸν ἢ παρ' ἡμέρην, *ut iis, qui quotidianâ febre aut tertianâ laborant*. Ita Græci ἀμφημερινὸν vocant, cujus acceſſiones quotidie prehendunt: παρ' ἡμέρην, quæ alternis diebus redit. Hanc & διὰ τρί- της iidem Græci vocant; unde τριταῖος πυρετός. Hippoc. ſect. 1. aphor. 12. καὶ αἱ τῶν περιόδων πρὸς ἀλλήλας ἀνταποδόσιες, ἤντε καθ' ἡμέρην, ἤντε παρ' ἡμέρην, ἤντε καὶ διὰ πλείονος χρόνου γίγνωνται. Galenus in Commentario hæc explicans, quotidianam, tertianam, & quartanam febrem ſubjicit.

XXXIII. 2. Ὦς] *Auris*, pro οὖς.

XXXIII. 6. Κέρασι ἴκελοι] Al. κεράεσι.

XXXIII. 7. Ὀφθαλμῶν ὑποβρύχιος πόνος ἄχρι μήνιγγω.] Galenus lib 3. de loc. aff. cap. 9 interni doloris ſignum hoc facit, ſi oculorum radices doleant: οὐκ ἀπεικὸς δὲ τοῖς μὲν τισιν αὐτῶν τὰς περὶ τὸν ἐγκέφαλον ὀδυνᾶσθαι μήνιγγας· ἐνίοις δὲ τὸ περικράνιον· ἡ διάκρισις δὲ αὐτῶν ἐν τῷ διήκειν, ἢ μὴ διήκειν

κειν τὰς ὀδύνας, εἰς τὰς ῥίζας τ̃ ὀφθαλμῶν. Ἔυλογον γὰρ οἷς ἡ διάθεσις ἔνδον τ̃ κρανίου, τούτοις εἰς τὰς τ̃ ὀφθαλμῶν βάσεις ἀφικνεῖσθαι τ̃ πόνον, ἐπειδὴ καθήκουσιν εἰς αὐτὰς ἀποφύσεις ἐξ ἐγκεφάλου τε καὶ ἀμφοτέρων μηνίγγων, ἔτι τε καὶ τ̃ ἐν αὐταῖς ἀγγείων. Sed hâc diſtinctione quidem fruſtra eſt Galenus, quando & externum dolorem ad radices oculorum pertingere conſentaneum eſt, ob eam cauſam, quòd pericranium, cui inhæret, oculorum orbitam prætexit.

XXXIII. 8. Ἱδρὼς ἄχετος τενόντων ἐξαπίνης ἄλογος, ὥσπερεί τινος πατάξαντος ξύλῳ] Junius ; *Sudor ex tendonibus immodicus effluit repentè, neque cohiberi poteſt, neque ulla cauſa præceſſit, perinde ac ſi quis ligno plagam inflixerit.* Abſurdam eſſe hanc ſententiam, nemo non videt; incuſſo enim fuſte tendonibus quidem citra vulnus, vibex ex contuſione ſequitur; cùm vulnere ſanguis profluit, non ſudor. Deinde ut ſudor profluat, quomodo is ἄλογος abſque causâ, cùm dolorem capitis ſequatur ? Quare ita hæc diſtinguenda ſunt, poſt ἱδρὼς ἄχετος, ponatur virgula ; tum in his τενόντων ἐξαπίνης ἄλογος, repoſitâ, quæ excidit, voce πόνος, lego τενόντων πόνος ἐξαπίνης ἄλογος, hoc eſt, *tendinum dolor ſubitus ſinè causâ, quæ quidem appareat.* Ita Galenus 5. de ſanit. tuendâ ; ἡμικρανία γοῦν ἐνοχλοῦνται πολλοὶ, καὶ τένοντας ἄλλοι συνεχῶς ἀλγοῦσιν ἐπὶ μικραῖς προφάσεσιν : quem locum reſpexiſſe videtur Aretæus.

Περὶ Ἐπιληψίης.

XXXIV. 9. Ἡλικίῃσί τε τισι κρείττοσι] Meliorem ætatem appellat adoleſcentiam, quomodo Afranius malam ætatem pro ſenectute uſurpavit hôc verſu :

Mala ætas nulla delinimenta invenit.

Et Plautus Moſtel. *(At legitur in Menæchm. Act. 5. Sc. 2. v. 6.)*

Ut ætas mala, merx mala eſt ergo.

Virgilius ;

Optima quæque dies miſeris mortalibus ævi
Prima fugit.

 Ὥρῃ

XXXIV. 9. Ὥρῃ τῇ ὡραίῃ] Eâdem formâ dictum, quâ οἶνος οἰνώδης (p. 150. l. 35.)

XXXIV. 10. Ὑπ' εὐτυχίης] Secundæ fortunæ adſcribit, quòd morbus comitialis commutatione ætatis tollatur: quia videlicet non omnes ita liberantur; immo pauci, quos æquus amavit Jupiter, eo beneficio fruuntur. De proſperâ in morbis fortunâ infrà fuſiùs dicemus.

XXXIV. 11. Δι' ἄλλης ἡλικίης μέζονος] De hâc re eſt aphoriſ. 45. ſect. 2. τ̃ ἐπιληπτικῶν τοῖσι νέοισιν ἀπαλλαγὴν, &c. Ἡλικίην μέζονα intelligit juventutem, quæ cùm ſit calida & ſicca, pituitas illas morbi comitialis auctores abſumit aut diſcutit.

XXXIV. 12. Φθόνῳ τ̃ κάλλεος] Olim φθόρῳ, ſuſpicabar legendum. Sed nihil muto. Alludit ad vulgi opinionem, quâ credebantur formoſi pueri lædi invidiâ contuentium, atque faſcinari: quâ de re fusè Plutarchus in ſympoſ lib. 5. cap. 7. Heliodorus lib. 3. Æthiop. cap. 8.

XXXIV. 14. Οὔτε ἡλικίης μεταβολαῖς ἔξοδον πείθεται] Lege ἐς ἔξοδον

XXXIV. 17. Ἐπὶ ἀφόδῳ] Comitialibus ſub finem acceſſionis alvi retrimenta prodire, patet ex libello de morbo ſacro: ἢν δὲ καὶ τ̃ κόπρου τι παρίῃ, ὃ πολλάκις τισὶ γίνεται ὑπὸ τ̃ νούσου βιαζομένοισι, Ἐνοδίου πρόσκειται ἡ προσωνυμίη. Quibus verbis inſuper exagitatur impoſtura ſacrificulorum, qui ſymptomata teterrima ei morbo accidentia certis Diis aſſignabant, ut ſtercoris ſeceſſum τῇ Ἐνοδίῳ conjecturâ, ut apparet, ſumptâ ab affinitate nominum ἄφοδος, quod *alvi retrimentum* ſignificat, & ἐνόδιος. Hæc enim nomina ab eodem, nempe ὁδὸς, quod eſt *via*, additis initio præpoſitionibus derivata & conflata. Quâ conjecturâ quid futilius dici poteſt? Erat autem Ἐνόδιος, cognomentum Dianæ, cui Colophonios catulum nigrum immolâſſe auctor eſt Pauſanias in Laconicis; θύουσι γὰρ καὶ Κολοφώνιοι μέλαιναν τῇ Ἐνοδίῳ σκύλακα. Fœſius ad hunc locum Dianam compitalem fuiſſe autumat.

XXXIV. 19. Ἐς τ̃ Σελήνην ἀλιτροῖσι] A Lunâ immitti hunc morbum iis, qui ipſius numen violâſſent, priſcis illis perſuaſum fuit; unde verbum σεληνιάζεσθαι & σεληνιαζόμενοι apud Matthæum cap. iv. ποικίλαις νόσοις, καὶ βασάνοις συνεχομένους καὶ δαιμονιζομένους; & cap. 17. Κύριε ἐλέησόν μου τὸν υἱὸν, ὅτι σεληνιάζεται, καὶ κακῶς πάσχει· πολλάκις γὰρ πίπτει εἰς τὸ πῦρ, καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ. Ex quibus verbis liquet, epilepticos dici lunaticos. Galenus lib. 3. de diebus criticis cap. 2. à Lunâ comitialium circuitus

cuitus cuſtodiri aſſerit. Ἱερὰ νόσος αὕτη τῇ σελήνῃ ἀνάκειται· ὑπὸ γὰρ ταύτην γίνεσθαι φασί. Suidas in ἱερὰ νόσος. Idem ἱερὴν interpretatur θαυμαστήν. Invaluit autem ea opinio, quòd viderent morbum augeri ſtatis lunæ temporibus, nempe plenilunio, aut interlunio. Cujus diſcriminis cauſam acutè explicat Valleſius lib. de ſacrâ Philoſophiâ cap. 71.

XXXIV. 20. Ἱερὴν κικλήσκουσι τὸ πάθην] Hanc quoque cauſam ait eſſe, cur is morbus ſacer dicatur, quòd nimirum à Lunâ, quæ Dearum una, immitti credatur; quam ſtultam perſuaſionem pluribus argumentis convellit Hippocrates lib. de morbo ſacro. Alias verò ipſe affert, nempe morbi magnitudinem; ἱερὸν γὰρ (inquit) τὸ μέγα: quo ſenſu ἱερὸν ὀστοῦν, à magnitudine dictum anatomicis; & ἱεραὶ νόσοι omnes magni & periculoſi morbi, apud Athenæum lib. 7. cap. 10. ubi de Menecrate medico: τοὺς οὖν θεραπευομένους ὑπ' αὐτοῦ τὰς ἱερὰς καλουμένας νόσους συγγράφεσθαι ἠνάγκαζεν, ὅτι ὑπακούσονται αὐτῷ δοῦλοι περισωθέντες. Ad quem locum Caſaubonus notat ἱερὰς νόσους ibi eſſe ἀπεγνωσμένας, *deſperatos morbos*. Atque hôc ſenſu ἱερὸν λόχον *ſacrum agmen* Thebanis dictum interpretari licet, quòd ejus præcipua eſſet vis, eóque maximè confiderent, utpote quòd ex ſelectis viris & bellicâ virtute ſpectatiſſimis conflatum eſſet; ut innuit Plutarchus in Pelopidâ: τὸν δ' ἱερὸν λόχον (ὥς φασιν) συνετάξατο Γοργίδας πρῶτος ἐξ ἀνδρῶν ἐπιλέκτων τριακοσίων, οἷς ἡ πόλις ἄσκησιν καὶ δίαιταν ἐν τῇ Καδμείᾳ στρατοπεδευομένοις παρεῖχεν, καὶ διὰ τοῦτο ἐκ πόλεως λόχος ἐκαλοῦντο. Verùm hæc ratio ſtare non poteſt, quia tunc plures eſſent ἱεραὶ νόσοι: at unum eſſe hunc, de quo agimus, nempe comitialem eo nomine cognitum liquet ex libro de morbo ſacro, & aliorum medicorum libris; εἰ γὰρ διὰ τὸ θαυμάσιον, θεῖον νομιεῖται, πολλὰ τὰ ἱερὰ νοσήματα ἔσται, καὶ οὐχὶ ἕν.

XXXIV. 21. Ἢ ἴησιος οὐκ ἀνθρωπίης] Superſtitioſas magorum curationes intelligit, de quibus diligenter Hippocrates citato libro. *(Oxon. lect. ἀνθρωπίνης)*

XXXIV. 22. Ἢ δαίμονος δέξης ἐς τὸν ἄνθρωπον εἰσόδου] Dæmonis in homines ingreſſu morbum comitialem conflari exiſtimabant, quâ opinione Mahumetum Turcarum legiſlatorem uſum ferunt, ad perſuadendum illis barbaris, quòd ſtatis temporibus ad ſe angelus Gabriel accederet, cujus aſpectu exanimaretur; at nebulo iſte ab ineunte ætate morbo comitiali corripiebatur. Quòd autem ea opinio de Dæmonis inſultu

pervul-

pervulgata esset, ex citato sæpius Hippocratis libro perspici potest: ubi ἡρώων ἐφόδους nominat, & causam declarans, cur miseri illi accessum morbi præsentientes in loco secreto se includant: τοῦτο δὲ (inquit) ποιέει ὑπ' αἰσχύνης τοῦ πάθεος, καὶ οὐχ ὑπὸ φόβου, ὡς οἱ πολλοὶ νομίζουσι, τοῦ δαιμονίου.

XXXIV. 26. Ἐξάνθρωποι] qui semoti ab hominum societate vivunt.

Περὶ Μελαγχολίης.

XXXV. 5 Κάτω δ' ἐξιοῦσα, οὐ κάρτα ἀνώλεθρον] Non temere bilem exactè atram excerni absque pernicie docet Galenus lib. de atrâ bile his verbis: ἐγὼ δ' ἐκ μειρακίου παρὰ Πέλοπι τῷ διδασκάλῳ μαθὼν ἑκατέρου τῶν χυμῶν τὰ γνωρίσματα, κἄπειτα παραφυλάττων αὐτὰ δι' ὅλου τοῦ ἐμοῦ βίου μέχρι δεῦρο, τὸν μὲν τῆς ἀκριβοῦς μελαίνης χολῆς χυμὸν ὀλεθρίως ἐκκρινόμενον ἐθεασάμην ἀεί.

XXXV. 10. Φυσώδεας τούσδε ἐκίκλησκον οἱ πρόσθεν] Genus melancholiæ, quod à ventriculi cruditatibus nascitur, intelligendum est; quo qui laborabant, φυσώδεις dicti, sicut & ipse morbus flatuosus à quibusdam cognominatus est; ut quidem Diocles testatur apud Galenum, lib. 3. de loc. aff. Verba Dioclis sunt ejusmodi: ἄλλο γίνεται μὲν περὶ τὴν κοιλίαν, ἀνόμοιον δ' ἐστι τοῖς προειρημένοις· καλοῦσι δ' αὐτὸ, οἱ μὲν μελαγχολικὸν, οἱ δὲ φυσῶδες, &c. Huc spectant verba philosophi sect. 30. probl. 1. ὅ, τε χυμὸς, καὶ ἡ κρᾶσις ἡ τῆς μελαίνης χολῆς πνευματικά ἐστι· δι' ὃ καὶ τὰ πνευματώδη πάθη, καὶ τὰ ὑποχόνδρια μελαγχολικὰ οἱ ἰατροί φασιν εἶναι. ibid. οἱ μελαγχολικοὶ πνευματώδεις. Causa autem, cur melancholici flatulenti, abundantia est cruditatum, quæ in iis gignuntur vitio, cùm temperamenti frigidi & sicci, tum humoris nigri, qui calori adversatur.

Μελεξελέροισι δὲ οὔδε φῦσα, οὔτε μέλαινα χολὴ ἐγγίγνεται] Genus quoddam melancholicorum proponit, qui neque flatibus, neque atrâ bile abundant, sed irâ immoderatâ, mœrore, atque ingenti animi consternatione produntur: eósque nihilominus melancholicos appellari tradit, quòd iræ argumento bilis denominationem sortiantur; sicut immanitas iræ nigredinis appellatione intelligitur; nigredo enim inauspicati ac perniciosi symbolum censetur. Declarat id versibus Homeri ex Iliad. α. v. 101.

—— —— —— —— τοῖσι δ' ἀνέστη
Ἥρως Ἀτρείδης, εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων,
Ἀχνύμενος· μένεος δὲ μέγα φρένες ἀμφὶ μέλαιναι
Πίμπλαντ', ὄσσε δέ οἱ πυρὶ λαμπετόωντι ἐΐκτην.

Ubi μελαίνας φρένας exponit *furentes, irascentes,* nigroris appellatione, ut dixi, ad immanitatem affectûs translatâ: cui congruit scholiastes, qui μελαίνας τεταραγμένας διὰ τὴν ὀργὴν exponit. Eodem igitur & sensu Virgilius de Hercule dixerit (*Æn.* 8. *v.* 19.)

Hìc verò Alcidæ furiis exarserat atro
Felle dolor.

XXXV. 18. Εὖτ' ἂν ὑπὸ τοῦ κακοῦ κτείνωνται] Ait hosce iracundos, fieri melancholicos, cùm eo malo moriuntur, hoc est, cùm affectus ad extremum pervenit. Verbum κτείνω non semper significat separationem animæ à corpore, sed excessum rei cujuspiam, qui non longè absit à morte, ut in hôc verbo λιμοκτονεῖν. Sic in Ciri Virgilianâ, (*v.* 235.)

——— *cùm mœsta parentis*
Formosos circùm virgo morerere capillos.

Lucretius 4. v. 1116.

—— ῥαδινὴ *verò est jam mortua tussi.*

XXXV. 19. Ἐπὶ μιῇ φαντασίῃ] Proprium id melancholicorum, ut uni cuidam imagini mentem addictam habeant. Themist. ad lib. de divinatione: οὕτω καὶ οἱ ἐμμανεῖς ἐχόμενοι τοῦ ὁμοίου διανοοῦνται καὶ βλέπουσι, καὶ πρὸς τούτοις, διὰ τὴν σφοδρότητα οὐκ ἐκκρούεται αὐτῶν ἡ κίνησις ὑφ' ἑτέρας κινήσεως. Ob eam causam hosce imagini uni addictos comparat Aristoteles Philægidæ poematis, quod ea μεταβολὰς προσώπων καὶ διηγημάτων μεταπτώσεις, i. e. *vices personarum & narrationum varietates nusquam haberent*; inquit Themistius eodem loco.

XXXV. 22. Ἐς λύπην καὶ θυμηδίην μοῦνον] Mendi mihi suspectus locus. Hæc enim sententia est; Melancholiam videri initium esse ac rudimentum μανίας, i. e. *furoris, insaniæ,* quòd furentibus animus modò

ad

ad iram, modò ad hilaritatem declinet: melancholici ad triſtitiam & iram tantùm. Quocirca pro θυμηδίην legendum cenſeo ὀξυθυμίην, vel, ut legit Junius, ἀθυμίην. Ratio conſtat hujus emendationis. Dicit Aretæus melancholiam eſſe initium furoris; ergo oportet aliquid eſſe in furore, quod non ſit in melancholiâ. Furori inſunt ira & θυμηδίη, i. e. *voluptas*: non igitur melancholiæ cum triſtitia hæc ineſſe poteſt; alioqui non differunt hi affectus. Nam & melancholiæ conjunctam eſſe iram, Aretæus ipſe fatetur, in ſignis melancholiæ recenſendis: ὀργὴ ἄκρητος, καὶ λύπη, καὶ κατηφείη δεινή. Et in calce hujus capitis de juvene, quem amor liberavit à melancholiâ: ἐπεὶ δὲ τῆς ἔρωτα ξυνῆψε τῇ κούρῃ, παύεται τῆς κατηφείης, καὶ διασκίδνησι ὀργὴν τε καὶ λύπην. Et Plutarchus de Lyſandro in parallelis, ἤδη δὲ παντάπασιν χαλεπὸς ὢν ὀργὴν, διὰ τὴν μελαγχολίαν ἐπιτείνουσαν εἰς γῆρας, παρώξυνε τοὺς ἐφόρους. Quòd autem differant melancholici ab inſanis hôc diſcrimine θυμηδίης, quòd eâ ſcilicet careant, quamdiu melancholici permanent; luce clarius declarat Aretæus, cùm ait, ἢν δὲ ἐξ ἀθυμίης ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε διάχυσις γένηται, ἡδονὴ προσγίγνεται ἐπὶ τοῖσι πλείστοισι· οἱ δὲ μαίνονται: quibus ex verbis liquet, melancholicos, cùm è triſtitiâ in hilaritatem tranſeunt, non ampliùs dici melancholicos, ſed furentes. Sed hoc ad judicandum aliis malim credi à me propoſitum, quàm quòd lectionem vulgatam ſollicitandam putem; cùm apud Paulum Æginetam inter ſigna melancholicorum, riſum quoque poſitum videam; καὶ τοὺς μὲν ἀεὶ γελᾷν, τοὺς δὲ κλαίειν lib. 3. cap. 14.

XXXV. 23. Οὐκ ἐπὶ ἑνὶ εἴδει] De variis melancholicorum imaginibus, vid. Galen. lib. 3. de loc. aff. cap. 6.

XXXV. 28. Ἀπὸ κοίων] Scribe ἀπ' ὁκοίων non aſpirato π Ἰωνικῶς.

XXXV. 31. Τὸ παράλογον τῆς ὀξυθυμίης ἐς γέλωτα] Lege ἀθυμίης ad marginem verſionis Latinæ rectè notatum, *triſtitiæ*.

XXXVI. 2. Κάκιον δὲ ἀνδρῶν αἱ γυναῖκες ἐκμαίνονται] Eâdem ratione, quâ ὀξυθυμότεραι, *proniores ad excandeſcentiam*, nimirum ob judicii infirmitatem. Argumento eſſe poteſt, quod de Bacchantibus legimus, quæ à furore μαινάδες dicebantur. In iis enim orgiis fœminæ primas partes tenebant furoris quâdam prærogativâ, præſertim in Thraciâ, de quibus Plutarchus ita ſcribit in Alexandro: ἕτερος δὲ περὶ τούτων ἐστὶ λόγος, ὡς πᾶσαι μὲν αἱ τῇδε γυναῖκες, ἔνοχοι τοῖς Ὀρφικοῖς οὖσαι, καὶ τοῖς περὶ τὸν

Διό-

Διόνυσοι ὀργιασμοῖς, ἐκ τοῦ πάνυ παλαιοῦ, Κλώδωνές τε καὶ Μιμαλλόνες ἐπωνυμίαν ἔχουσαι, πολλὰ ταῖς Ἠδωνίσιν, καὶ ταῖς περὶ τὸν Αἷμον Θρῄσσαις ὅμοια δρῶσιν, & quæ sequuntur. Ad alia etiam, in quibus furore opus, fœminæ semper quæsitæ, ut Sibyllæ ad vaticinandum; quod furoris opus existimatur. Quantus autem fuerit Sibyllarum furor, liquet ex iis, quæ de Cumæâ vate cecinit Maro 6. Æneidos v. 46. Tanta enim vis furoris illius fuit, ut quædam in accessione exanimarentur, ut de quâdam refert Plutarchus lib. de defectu oraculorum.

XXXVI. 4. Ἔαρ δὲ κρίνει] Rectè & congruenter Galenus, qui exponens aphoris 20. (*sect.* 3.) quo morbi veris enumerantur, in quibus τὰ μανικὰ, καὶ τὰ μελαγχολικὰ, &c. eam causam affert; quòd eo tempore morborum seminaria ad extremas partes & cutem quodam criseos impetu pellantur: quo fit, ut pericula, quæ à pravis humoribus impendebant, planè avertantur, sítque ver ὑγιεινότατον καὶ ἥκιστα θανατῶδες. Ver igitur aucto naturæ vigore multos, quos autumnus gignit, morbos judicat.

XXXVI. 8. Καὶ τάρβος ἔκτοπον] Arist. sect. 30. probl. ubi de morbis melancholicorum agit, ἄλλοις δὲ (inquit) ἀθυμίαι ἰσχυραὶ, ἢ φόβοι· τοῖς δὲ θάρρη λίαν, οἷον καὶ Ἀρχελάῳ συνέβαινε τῷ Μακεδονίας βασιλεῖ. Suetonius cap. 51. de Caligulâ, quem fuisse melancholicum ex ipsius vitâ colligi potest; *non immeritò* (inquit) *mentis valetudini attribuerim diversissima in eodem vitia, summam confidentiam & contrà nimium metum.*

Εὔστε καὶ ὄνειροι ἀληθέες] Aristot. lib. de divinatione per insomnia; μελαγχολικοὶ, διὰ τὸ σφόδρα, ὥσπερ βάλλοντες πόρρωθεν, εὔστοχοί εἰσι, καὶ διὰ τὸ μεταβλητικὸν ταχὺ τὸ ἐχόμενον φαντάζονται αὐτοί. Themistius ad eum locum; καὶ αὐτοὶ τὸ μέλλον ὥσπερ προαρπάζουσι τῷ τάχει τῆς κινήσεως· εὐμετάβολον γὰρ ὂν τὸ φανταστικὸν αὐτοῖς ταχὺ τὸ ἐχόμενον τῆς ἀρχῆς τῶν ἐσομένων φαντάζεται.

XXXVI. 9. Ὁκόσα γὰρ ὑπερεκτρέπονται οὔπω οἱ κακοῦ] Corrupta, ni fallor, lectio. Crassus: *Quotquot enim à naturali statu valde aliena sunt, ea non protinus huic malo insunt, sed per quietem videntibus sese offerunt*; quæ versio nec Græco contextui quadrat, nec probum sensum præ se fert. Sic igitur emendo: οὔπω ὄντος κακοῦ, *quæ longiùs à statu naturali discedunt, hæc, nondum præsente malo, imaginatione, in somnis præcipiunt atque occupant.* Cùm dictionis, ὄντος, posteriores literæ evanuissent, atque etiam litera ν ex parte adesâ, superesset

ι, indocti quidam ex iis reliquiis fecerunt οἷ, hoc eſt, pronomen tertiæ perſonæ in dandi caſu, quod hic locum habere non poteſt

XXXVI. 12. Ἀλλὰ ποικιλίῃ νοσήματος] Morum inæqualitatem in melancholicis animadvertit quoque Ariſtoteles ſect. 30 probl 1. ὅσοις δὲ ἐν τῇ φύσει συνέστη κρᾶσις τοιαύτη, εὐθὺς οὗτοι τὰ ἤθη γίνονται παντοδαποί. Ibidem: διὰ μὲν τὸ ἀνώμαλον εἶναι τὴν δύναμιν τῆς μελαίνης χολῆς, ἀνώμαλοί εἰσιν οἱ μελαγχολικοί.

XXXVI. 15. Βίον ζώωσι ζωώδεα] Cauſam reddit philoſophus libro de ſomno & vigiliâ cap. 3. οἱ δὲ φλεβώδεις οὐχ ὑπνωτικοὶ δι' εὐρύτητα (εὔροιαν) τῶν φλεβῶν, ἂν μή τι ἄλλο πάθος ἔχωσιν ὑπεναντίον· οὐδ' οἱ μελαγχολικοί· κατέψυκται γὰρ ὁ εἴσω τόπος, ὥστ' οὐ γίνεται αὐτοῖς πλῆθος ἀναθυμιάσεως. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ βρωτικοὶ, σκληροὶ ὄντες· ὥσπερ γὰρ οὐδὲν ἀπολελαυκότα διάκειται τὰ σώματα αὐτοῖς. Quia malè nutriuntur melancholici ob duritiem corporis, & ſanguinis nigri acerbitatem; idcirco perpetuò eſuriunt, ut inter cibos Tantalus: hinc voracitas. Galenus, libro de plenitudine, ſapori avido ſucci melancholici ventriculum imbuentis id adſcribit: ἱκανῶς δὲ πινώδεις (lege πεινώδεις) εἰσὶν, οἷς ἂν ἡ μέλαινα χολὴ τὴν ὀξεῖαν ποιότητα κρατοῦσαν ἔχει.

XXXVI. 18. Ἀγρυπνίῃ δὲ σκίδνησι ἐς τὴν ἔξω φορήν] Ob hanc cauſam Hippocrates vigiliam voracem dixit, 6. Epid.

XXXVI. 21. Φυσώδεες καθ' ὑποχόνδριον] Ejuſmodi melancholia hypochondriaca appellatur, Arabibus Mirachialis à voce *Mirach*, quæ eorum linguâ ſignificat *hypochondrium*. Hujus meminit Ariſtotelis ſect. 30. probl. δι' ὃ καὶ τὰ πνευματώδη πάθη καὶ τὰ ὑποχόνδρια, μελαγχολικὰ οἱ ἰατροί φασιν εἶναι· lege καὶ τὰ ὑποχονδριακὰ,

Περὶ Μανίης.

XXXVII. 5. Οὐδέν τι ἴκελον ἡ λήρησις] Diſtinguit amentiam ſenilem à maniâ: quòd illa defectu caloris accidat; hæc exceſſu caloris & ſiccitatis, ob idque actuoſa ſit & turbulenta: item quòd ſenilis amentia non habeat intervalla, ſolâque morte finiatur: mania, & intermittat, & curetur. Sed & genere ipſo, ſeu eſſentiâ ipſâ differunt, quòd mania ſpecies ſit τῆς παραφροσύνης, nempe depravata mentis actio, cùm quis ratiocinando aberrat: παραλλάξιας φρενῶν, παρακοπὴν, παρά-

κρᾶσιν vocat Hippocrates; μώρωσις verò, hoc eſt, ſenilis amentia, non eſt ἀπολυχία, ſeu aberratio rationis, ſed privatio. Galeni verba in hanc ſententiam adſcribere libet ex com. 2. in 2. prorrhet. μώρωσίς ἐστι χωρὶς τῆς παραφροσύνης σύμπτωμα τοῖς φύσει μωροῖς, ὁμοίως ἀποφαίνον τοὺς νοσοῦντας, ὁποίους καὶ τῶν λεγομένων ἀπογηρᾶν ἐνίοις ἴσμεν γινομένους. Idem planè ſentit Aretæus, cùm eandem definit, νάρκην αἰσθήσιος καὶ γνώμης νάρκωσιν ἠδὲ τοῦ νοῦ ὑπὸ ψύξιος. Cicero libro de ſenectute, unâ voce *delirationem* appellat.

XXXVII. 5. Γήρα© ἡ ξυμφορή] Id non ita accipiendum eſt, quaſi omnibus decrepita ætas eam calamitatem importet. Nam, ut rectè ait Cicero, libro de ſenectute; *Iſta ſenilis ſtultitia, quæ deliratio appellari ſolet, ſenum levium eſt, non omnium.* Sanè ipſe non paucos vidi moribundos ſenes, qui non delirarent. Patri meo, qui octogeſimum & quintum ætatis annum attigit, mens adeò ſemper conſtitit, adeò acre ingenium, uſque ad mortem, ut ego, qui ei ſemper intimus omnia ejus dicta excipiebam, interdum mirarer: quanquam id non magìs in eo mirabile fuit, quàm quòd homo literis, illis ſcilicet humanioribus non expolitus (ab ineunte enim ætate rei familiaris procurationi, & illi actuoſæ vitæ addictus fuerat) attamen quam alii multo ſtudiorum labore prudentiam, atque in rebus perſpiciendis acumen vix aſſequuntur, ſolà ingenii bonitate præſtaret. Sed ſingularis quoque in eo fuit morum probitas, ſincerus in Deum affectus; in congreſſionibus verò & converſatione ſuavitas tanta, ut nemini non valde ejus & vultus & verba probarentur: homo alioqui naturâ argumentoſus, qui ſi qua incidiſſet de humanis rebus quæſtio, tot rationes, tot argumenta excogitaret, ut non ſolùm doctus, ſed etiam philoſophus videretur.

Hanc digreſſiunculam, quæſo, lectores affectui meo condonent: qui optimo parente orbatus, adhuc flagrantiſſimo luctu vel quovis momento ad imagines doloris mei invitus rapior.

XXXVII. 12. Ἡ ὀργὴ ἐκ σωλυχίης] Mon mirum, ſi ira μανίαν, hoc eſt, furorem non bene extinctum revocat, cùm ab eâ, ſi ſit vehementior, creari hunc morbum teſtetur Seneca lib. 2. de irâ, cap. 36. *nulla celerior* (inquit) *ad inſaniam via eſt.* Quin iram tempore tantùm à

 furore

furore differre, quòd nimirum brevior ſit, cenſet Themiſtius, qui hanc definit μανίαν ὀλιγοχρόνιον: quod & Horatius confirmat ſententiâ vulgatâ, *Ira furor brevis eſt.* Arnobius; *Quid eſt enim aliud iraſci, quàm inſanire, quàm furere, quàm in ultionis libidinem ferri, & in alterius doloris crucem efferati pectoris alienatione bacchari.* Virgil. in Epigr. de ludo:

Principio furiis ira eſt tribus addita quarta.

Sed & ibidem Seneca inter iræ effectus ponit, quòd multi ejus inflammatione in morbos reciderint.

XXXVII. 20. Λαχνάῃ] *(ſic in Turneb. edit.)* Scribe λαχνέῃ.

XXXVII. 22. Ἀπηνδρώθησαν αἱ μῆτραι] Verbum hoc variè accipitur apud Hippocratem; nam & de eâ dicitur, quæ viro copulatur, ut lib. περὶ παρθενίων; ubi de virginum inſaniâ: εἰ γὰρ μὴ εἴη αὐτέων, ἅμα τῇ ἥβῃ, ἢ ὀλίγον ὕστερον ἁλώσεται, εἴπερ μὴ ἠνδρωθῶσι. Fœſius vertit, *niſi viro jungantur.* Cornarius eodem ſenſu, *ſi non viro nupſerint.* Galenus in Exegeſi, ἱμερωθεῖσαι, ἀνδρὶ μιγεῖσαι Sinè dubitatione lego ἠνδρωθεῖσαι. Etſi ſeries literarum ferè tollit mendi ſuſpicionem, non tamen ſemper. Exemplum apud Suidam, in voce Ῥουβαΐδος in literâ Ρ. quæ lectio mendoſa pro Σουβαδίουβος, quod nomen eſt detortum à Latino *ſubadjutor.* Aliter accipitur idem vocabulum, in fine 6. Epid. ubi de Phaethusâ Pythei uxore ex menſium ſuppreſſione laborante; τότε σῶμα ἠνδρώθη, καὶ ἐδασυώθη πάντα, καὶ πώγωνα ἔφυσε. *Corpus virile factum eſt.* Aretæus *(p. 145. l. 26.)* de gonorrhæâ exhauſtis, & vires recuperantibus id verbum uſurpat: εἰ γὰρ καὶ σώφρων ἔοι ἐπὶ τοῖσι ἀφροδισίοισι, καὶ λοῦτο ψυχρῷ, ἐλπὶς ὡς ὤκιστα ἀνδρωθῆναι τὸν ἄνθρωπον.

Ἀπηνδρώθησαν αἱ μῆτραι] Vertit Craſſus, *cùm ipſarum uteri ad virilem congreſſum apti evaſerunt:* quaſi hoc verbum ἀπανδρόω de maturâ viro puellâ uſurpari poſſit; decepit eum locus Hippocrat. ex lib. περὶ παρθενίων, perperam intellectus; αἱ γὰρ παρθένοι ὁκόσῃσιν ὥρη γάμου παρανδρούμεναι: ac ſi hoc ſit participium cum voce παρθένοι jungendum. Sed non ita eſt. Infinitivus eſt; neque παρανδρούμεναι, ſed παρανδρέεσθαι legendum: ut & Fœſius annotavit; quanquam is ὧραι in plurali legit, refértque ad παρανδρούμεναι, inconſultè meâ quidem ſententiâ. Sed malim eo ſenſu accipere, quo uſurpavit Hippocrates citato lib. Epid.

Epid. ut nimirum intelligamus, mulieres ex menſium ſuppreſſione in furorem agi, atque etiam interdum, uteri ipſarum temperie ad virilem conversâ, ob retentionem ſanguinis, iiſdem ea accidere, quæ de Phaethusâ tradit Hippocrates.

XXXVII. 26. Καὶ ἐς ὀργὴν ἀμφαδὸν] Et huic loco mendum obrepſit in voce ὀργὴν. Sed alibi nos emendavimus.

XXXVII. 28. Καὶ θεράποντας ἀπέκτειναν] Ut Hercules, de quo Seneca in Tragœdiâ ἐπωνύμῳ.

Καὶ ἑωυτέοισι χεῖρας ἐπενήνεγκαν] Ut Ajax Telamonius.

XXXVII. 30. Ἀστρονομίη ἀδίδακτος] Id eſt, nullo doctore præeunte: ob ingenii enim ſolertiam, & magnam animi intentionem, quam melancholica intemperies affert (ſunt enim melancholici attenti, & cogitabundi) vel ſubtiliſſimas artes diſcere ex ſe ipſis poſſunt: quas alii ſub præceptoribus magno labore vix comparant. Hæc nigri illius humoris prærogativa eſt, de quâ fusè Ariſtoteles ſect. 30. probl. 1. Homines ſolâ ecſtaſi ab humoribus accenſis poëtas repentè exiſtere, atque etiam philoſophos, non eſt planè incredibile. Eoſdem verò fieri aſtronomos (quæ peritia multis eget obſervationibus, multarúmque diſciplinarum abſtruſarum antegreſſione, ut Arithmeticæ, Geometriæ, Perſpectivæ) haud facilè perſuadeor. Si Marcus Tullius 2. de Divinatione negat furentis eſſe ἀκροστιχίδας condere, (poëmatis genus eſt, cùm deinceps ex primis versûs literis aliquid connectitur) *Quoniam* (inquit) *id magìs attenti eſt animi quàm furentis*; *adhibentis diligentiam, non inſani*; quanto minùs ſyderum magnitudines, intervalla, ac motus menſurâ comprehendere? Quocirca abſurdam hanc ſententiam judico, niſi rudimentum quoddam Aſtronomiæ intelligatur in eo, qui ad eam cognitionem nunquam animum adverterit. Nec magìs placet, quod Huartes in examine ingeniorum pertendit, eos qui inſaniâ laborent, ipſius vi morbi, linguarum ſibi priùs ignotarum notitiam capere: nam & ea cognitio ſtudii multi ac diligentiæ eſt. Sanè Ariſtoteles citato ſæpius problemate ſect. 30. non plus furori attribuit, quàm impetum ad vaticinia & verſus fundendos.

XXXVII. 31. Ποίησις δῆθεν ἀπὸ Μουσέων] Ariſtoteles citato problem. Μαρακὸς δ' ὁ Συρακούσιος, καὶ ἀμείνων ἦν ποιητὴς, ὅτ' ἐκστατίη. Rectè; nam ad res poeticas fingendas & verſus modulandos calore non modico

8 opus

opus eſt; qui ſpecies imaginatione conſignatas excitet illuſtrétque: quæ præparatio, ſi non eſt furor, furori eſt proxima. Unde illud Platonis in Phædro: ὃς δ' ἂν ἄνευ μανίας Μουσῶν ἐπὶ ποιητικὰς θύρας ἀφίκηται, πεισθεὶς, ὡς ἐκ τέχνης ἱκανῶς ποιητὴς ἐσόμενος, ἀτελὴς αὐτός τε καὶ ἡ ποίησις ἠφανίσθη. Seneca lib. de tranquillitate animi, capite ultimo. *Fruſtra poeticas fores compos ſui pepulit.* Et apud Horatium in Arte, v. 296.

—— excludit ſanos Helicone poetas
Democritus ——

Sed de his plura in noſtrâ diſſertatione de furore poëtico.

XXXVII. 33. Ἀλλόκοτοι φαντασίαι] De mirandis inſanientium imaginibus, vide Galenum lib. 3. de loc. affect. cap. 6. Andream Laurentium lib. de curatione Melancholicorum, & Practicorum medicinæ librorum conditores.

XXXVIII. 5. Τοῦ χωρίου καὶ τῆς γνώμης ἡ ἀμβολὴ] Scribe ξυμβολὴ, *conjunctio.* Junius; *& hæc erat inter locum illum, & viri mentem cognatio*; rectiſſimé. Heniſchius; *& tantum mentis habebat, quantum locus protendebatur*; ineptiſſimé.

XXXVIII. 10. Καὶ τὰ μὴ παρεόντα ὁρέουσι δῆθεν, ὡς παρεόντα] Has παραισθήσεις, ut vocat Aretæus, vel potius φάσματα inſanorum annotavit & Hippocrates lib. περὶ παρθενίων; ὥστε παραφρονέειν καὶ ὁρῶν δοκέειν δαίμονας τινὰς ἐφ' ἑωυτῶν δυσμενέας. Cauſam harum illuſionum acutè exponit Averroes lib. 3. collig. cap. 38. cujus verba referre libet: *Item accidit habenti cogitationes corruptas, propter aliquam cauſam intrinſecam, vel extrinſecam, ut ſentiat malo ſenſu; quod eſt, quia, quamvis ſenſatorum motus ad ſenſum veniat ab extra, non eſt impoſſibile, ut fiat ſimile etiam per contrarium. Quia propter hanc corruptionem cogitabit unum, & confirmabitur, ita quòd forma illius movebit à latere interiori ſpiritum iſtius ſenſûs, & tunc videbitur oculo, ut iſtud ſit de foris.* Et paucis interjectis. *Solvitur quidam vapor & aſcendit cerebrum, & imprimitur in ipſum forma rei excogitatæ: & aſcendendo ſuperiùs movet ſpiritum animalem, & reducitur iſte motus uſque ad virtutem imaginativam; & ipſa, ſpiritu mediante, movet ſenſum communem, & ille movet particulares; & ſequitur res ſicuti*

ſi

si esset extra. Et populi credunt, quòd hoc fiat ab angelis, aut à dæmonibus. Hæc Averroes.

XXXVIII. 13. Ἐυκρίνητοι, ὀξέες τὴν αἴσθησιν] Lege εὐκίνητοι, *facilè mobiles, proni ad motum.*

XXXVIII. 16. Ἀλλοιώδεες τὰς ὄψιας] Fortaſſe ſcripſerat Aretæus ἰλλώδεες τὰς ὄψιας, quæ vox frequens occurrit apud Hippocratem.

XXXVIII. 18. Ἦχοι ὤτων καὶ βόμβοι, μέχρι δήγε σαλπίγγων τε καὶ αὐλῶν] Ex his, qui ſibi ſonum quaſi tibiarum audire viderentur, Κορυβαντιῶντας vocatos Platonis verbis probat apud Catullum Joſ. Scaliger, criticorum aquila. Verba divini philoſophi ex dialogo, qui Crito inſcriptus eſt, hìc adſcribere haud abs re erit, quia ad noſtri auctoris enucleationem faciunt. Ταῦτα, ὦ φίλε ἑταῖρε Κρίτων, εὖ ἴσθι ὅτι ἐγὼ δοκῶ ἀκούειν, ὥσπερ οἱ κορυβαντιῶντες τῶν αὐλῶν δοκοῦσιν ἀκούειν, καὶ ἐν ἐμοὶ αὕτη ἡ ἠχὴ τούτων τῶν λόγων βομβεῖ, καὶ ποιεῖ μὴ δύνασθαι τῶν ἄλλων ἀκούειν. Hunc morbum *imaginoſum* dici à Catullo his verſibus, non temerè cenſet Scaliger;

Non eſt ſana puella, nec rogate,
Qualis ſit. Solet hæc imaginoſum.

Supple, *affectum* ſive *morbum pati.* Atque hunc ipſum eſſe affectum, quem hìc deſcribit Aretæus, palàm eſt. Quocirca non rectè citato loco dixit vir ille magnus, morbi imaginoſi ſeu Κορυβαντιασμοῦ nullam in medicorum libris fieri mentionem; cùm hic Aretæi locus contrarium teſtetur. Cæterùm quia iis imaginibus vexati dormire non poſſunt, ſed attenti iis oculos apertos habent; idcirco qui patentibus oculis dormirent, κορυβαντιᾷν Græcè dictos auctor eſt Plinius lib. 11. cap. 37. quam vocem dum Critici emendare conantur, nihil aliud, quàm operam ludunt. Κορυβαντιῶντας inſomniâ vexari ſolitos teſtatur Plato ſeptimo libro de legibus: ibidem docet eam inſomniam tibiarum incentione curari ſolitam fuiſſe. Τεκμαίρεσθαι δὲ χρὴ καὶ ἀπὸ τῶνδε, ὡς ἐξ ἐμπειρίας αὐτὸ εἰλήφασι, καὶ ἐγνώκασι ὂν χρήσιμον (de motu & agitatione infantium loquitur) αἵ τε τροφοὶ τῶν σμικρῶν, καὶ αἱ περὶ τὰ τῶν Κορυβάντων ἰάματα τελοῦσαι· ἡνίκα γὰρ ἄν που βουληθῶσι καταχοιμίζειν τὰ δυσυπνοῦντα τῶν παιδίων αἱ μητέρες, οὐχ ἡσυχίαν αὐτοῖς προσφέρουσι, ἀλλὰ τοὐναντίον κίνησιν, ἐν ταῖς ἀγκάλαις ἀεὶ σείουσαι καὶ οὐ σιγὴν ἀλλά τινα μελῳδίαν, καὶ ἀτεχνῶς οἷον καταυ-

καταυλεῖσθαι τ̃ παιδίων, καθάπερ αἱ τ̃ ἐκφρόνων βακχειῶν ἰάσεις, ταύτῃ τῇ τ̃ κινήσεως ἅμα χορείᾳ. ϗ μέσῃ χρώμεναι. Hujus moris rationem deinde affert, quòd nimirum motio à ſonitu tibiarum inducta, interiorem utpote debiliorem ſedaret: ὅταν οὖν ἔξωθεν τὶς προσφέρῃ τοῖς τοιέτοις πάθεσι σεισμὸν, ἡ τῶν ἔξωθεν κρατεῖ κίνησις προσφερομένη τὴν ἐντὸς φοβερὰν οὖσαν ϗ μανικὴν κίνησιν Rurſus τοὺς δ' ἐγρηγορότας ὀρχουμένους τε, ϗ αὐλουμένους, μετὰ θεῶν, οἷς ἂν καλλιερῦντες ἕκαστοι θύωσι, κατειργάσατο ἀντὶ μανικῶν ἡμῖν διαθέσεων ἕξεις ἔμφρονας ἔχειν.

XXXVIII. 19. Βοροὶ ϗ λάβροι] De fame melancholicorum, ſuprà abunde.

XXXVIII. 20. Ἀγρυπνίη βορὸν] Verba ſunt ipſa Hippocratis 6. Epid. ſect. 4. ſent. 18. ὕδωρ βορὸν, ϗ ἀγρυπνίη βορόν. Superſedeo monere vigiliam dici voracem, non quòd ipſa ſit vorax, ſed quòd homines voraces faciat. Id autem præſtat τῷ διαφορεῖν, ut inquit Galenus in com. quia calore ad partes extimas diffuſo, habitum corporis reſolvit.

Μελαγχολώντων μᾶλλον εὐσαρκίη] Non abſque causâ aliquis admirabitur melancholicos eſſe εὐσάρκους, qui ſanguinem nigrum & fæculentum habeant, multis cruditatibus abundent, eóque multis obſtructionibus laborent: poſtremò, ut uno verbo dicam, qui peſſimè concoquunt, ut Ariſtoteles lib. de ſenſu & vigiliâ tradit, ἡ δὲ μέλαινα χολὴ φύσει ψυχρὰ οὖσα ϗ τ̃ θρεπτικὸν τόπον ψυχρὸν ποιεῖ. Tum ex Hippocrate 6. Epid. ἀπεψίη πάντων σύγχυσις, *cruditas omnia confundit.* Veriſimile eſt, quantum quidem conjecturâ aſſequi poſſum, in causâ eſſe duritiem atque denſitatem melancholici corporis, quod non ita diffluit; quò enim denſius corpus, eò minùs perſpirabile eſt: eò etiam conferri flatus arbitror, quorum diffuſione per corpus membra diſtenduntur; quo pacto carnes bubulæ in macello à laniis ſufflatæ.

XXXVIII. 22. Ὀυ σκαρδαμύττοντες] Melancholicorum ſpiritus ob craſſitiem & frigiditatem, minùs mobiles; quare & membra, quæ ab iis moventur, præſertímque oculi & palpebræ, qui ſpirituum animalium motum magìs ſequuntur. Sed & vehemens & profunda cogitatio oculos defigit, atque, ut ita dicam, rapit. Philoſtratus in vitâ Marci: ϗ τοῦτο ἐδηλοῦτο μὲν τῇ τ̃ ὀφθαλμῶν στάσει, πεπηγότων τὰ πολλὰ ἐς ἀποῤῥήτους ἐννοίας. Plinius lib. 11. cap. 37. fortitudinis argumentum cenſet non connivere: *Viginti* (inquit) *paria gladiatorum in Caii Prin-*

cipis

cipis ludo fuere: in iis duo omnino, qui contra comminationem aliquam non conniverent, & ob id invicti.

XXXVIII. 23. Ἰνδάλματα κυάνεα] De his diximus initio libri primi.

XXXVIII. 28. Οὐδὲ ἐς τὸ ἀμφαδὸν αἰδὼς, ἢ ὄκνος ὁμιλίης] MS. ἐς τὸ ἀμφαδὸν αἰδῶσιν, ſequente particulâ ἢ parentheſi incluſâ. Sed recta eſt lectio, quam habemus. Craſſus; *ad mutua & familiaria colloquia pigri ſunt*, ceu ὁμιλίη hìc *colloquium*, & non potiùs *congreſſum*, & *coitum Venereum* ſignificet; aut ὄκνος ὁμιλίης, initium ſit alterius periodi. Addit, *neque eos in publico ventrem exonerare pudet*. Quæ in Græco non habentur. Ex pravâ ſcriptione profecta conjicio, quòd pro adverbio ἀμφαδὸν, *palàm, apertè*, ἄφοδον legiſſet; οὐδὲ ἐς ἄφοδον αἰδὼς, quod non probo. Jungenda enim hæc ſunt, ut rectè in excuſis codicibus, αἰδὼς ἢ ὄκνος ὁμιλίης; quæ verba ſic convertimus, *nec eos pudor aut metus retinet, quo minùs propalam coeant*. Nam ὄκνον pro metu etiam accipi, vel ex Lexicographis manifeſtum eſt. Tum ex Laertio in Zenone; ubi de Dogmatis Stoic. ὄκνος enim ibi ſpecies metûs ponitur, itáque definitur: ὄκνος ἢ φόβος μελλούσης ἐνεργείας.

XXXVIII. 35. Τέμνονταί τινες τὰ μέλεα θεοῖς ἰδίοις] Corybantes innuit, Gallóſque matris Deûm atque etiam Deæ Syriæ, quæ fortè eadem ac Cybele eſt, ſacerdotes, qui omnes furorem mentientes, quo vulgum vaticinationis ſpecie luderent, ſibi brachia gladiis laniabant, flagellis etiam ſemet converberabant. De his Apuleius ita ſcribit 8. Mileſiarum: *Nec paucis percurſatis caſulis, ad quandam villam poſſeſſoris Britini perveniunt, & ab ingreſſu primo, ſtatim abſonis ululatibus conſtrepentes fanaticê pervolant; diúque capite demiſſo, cervices lubricis intorquentes motibus, crinéſque pendulos rotantes in circulum, & nonnunquam morſibus ſuos incurſantes muſculos, ad poſtremum ancipiti ferro, quod gerebant, ſua quiſque brachia diſſecant.* Et paulò infrà; *cerneres proſectu gladiorum, ictûque flagrorum, ſolum ſpurcitie ſanguinis effœminati madeſcere.* Eódem ſpectat Plauti iſtud in Truculent. act. 2. ſcen. 7. v. 41. *Hoc vide; dentibus frendit, icit femur. Numnam, obſecro, ariolus eſt, qui ipſus ſe verberat?* Et Moſtel. act. 2. ſcen. 1. v. 11. *Ubi iſti, qui Dindymeneis* (ita enim legendum, non *quindenis*) *haſtis transfigi ſolent.* Vide & in ſacris literis, Regum iii. 18. ubi de ſacerdotibus Baal; *Clamabant ergo voce magnâ, & incidebant*

ſe cultris & lanceolis, donec perfunderentur ſanguine. Septuaginta; ἀλλά γε, καὶ κατετέμνοντο κατὰ τὸ ἔθος αὐτῶν μαχαίραις, καὶ σειρομάσαις ἕως ἐκχύσεως αἵματος.

Περὶ Παραλύσεως.

XXXIX. 10. Ἀποπληξίην λῦσαι] Verba ipſamet Hippocrat. aphoriſ. 42. ſect. 2.

XXXIX. 11. Παραπληγίη δὲ] Παραπληγίης à paralyſi diſcrimen tradit, quòd hæc ſit privatio ſolius motûs; illa verò motûs & tactûs ſimul, ídque in parte aliquâ privatim. Galenus non ita planè; ſed in eo tamen cum Aretæo convenit, quòd παραπληγία ſit partis cujuſpiam privæ reſolutio: ita enim, quid ſit paraplegia, declarat com. 2. in 1. Epid. παραπληγίας μὲν καλεῖ, τὰς ἐξ ἀποπλήξιος εἰς τὶ μόριον κατασκηπτούσας παραλύσεις. Hanc qui reſolutionem patiuntur, παραπλῆγες dicuntur Hippocrati, lib. de vict. acut. & παραπληγικοὶ 6. Epid. ſect. 7. ſent. 1: εἰ δὲ τῇ χειρὶ πονήσαντες ἐς χεῖρας μόνον παραπληγικοί. Idem Galenus lib. 3. de loc. aff. cap. 10 privarum partium reſolutionem ſimpliciter παράλυσιν illius partis appellat; καθάπερ εἰ καὶ κατά τι τῶν κώλων γένοιτο, τοῦ μέρους ἐκείνου παράλυσίς ἐστι.

XXXIX. 12. Παράλυσις δὲ ὡς ἐπίπαν κινήσιος μοῦνον] Ita & Galenus loco citato: μάλιστα μὲν οὖν ἡ παράλυσις ἐπὶ τῇ τῆς κινήσεως ἀπωλείᾳ λέγεται. τὴν αἴσθησιν ἀπολωλεκότων μορίων, ἀναισθήτων μὲν εἶναι, παραλελύσθαι δ' οὐ πάνυ τι συνήθως λεγομένων.

XXXIX. 13. Ἐνεργείης τε πάρεσις] Poſtquam dixit paralyſin eſſe motûs tantùm privationem, addit ἐνεργείης, uberioris explicationis gratiâ, ut ab ἀναισθησίᾳ, ſeu ſtupore diſtinguat, quæ ſenſum duntaxat adimit. Senſus enim paſſio eſt, motus verò actio.

XXXIX. 15. Ἀπόπληκτον σκέλος τὸ κατ' ἴξιν] Locus is, quem laudat, exſtat in 3. Epid. in conſtitutione peſtiferâ; ſed & in 2. prorrhet. ἀπόπληξιν τῶν μελέων pridem annotavimus.

XXXIX. 17. Κύστιος δὲ οὔρων σχέσιος] Hanc vocem πάρεσις, communem eſſe omni impotentiæ nervorum, ex ſuperioribus patet: nunc propriam acceptionem tradit; nimirum pro veſicæ reſolutione, quâ urina excerni, aut retineri non poteſt.

XXXIX.

XXXIX. 19. Κυνικὸς σπασμὸς ἡ κλῆσις] Ita appellatur genus convulſionis, quo genæ ita in alteram partem trahuntur, ut rictus quaſi canum efficiatur; unde nomen affectui indictum. Simplicius ad text. 1. lib. 2. de animâ videtur κυνὰ appellare: id enim verba ejus ſonant: ἐπειδὴ καὶ μία πως ἡ τῆς ψυχικῆς ζωῆς ἔννοια, ἡ ἔνδοθεν κινητική, καὶ οὐχ ὥσπερ ἐπὶ τῶν ὁμωνύμων πλείους, καθ' ἕκαστον ἰδίως, ἄλλη γὰρ ἡ τοῦ χερσαίου κυνὸς περὶ τοῦ θαλασσίου, καὶ περὶ τοῦ ἀστρώου, καὶ ἔτι περὶ τοῦ ὡς σπασμοῦ, ἔννοιαν.

XXXIX. 20. Ἔκλυσιν δὲ γουνάτων] In deſcriptione λειποθυμίης rectè genuum facit mentionem. Ita enim & apud Homerum (Ιλ. ε. *v.* 176.) λύειν γοῦνατα, pro *vires*, aut *animam adimere*. Et apud Maronem (*Æn.* 12. *v.* 905.) *genua labant*, de Turno fatiſcente. De genuum principatu vid. Plinium lib 11 cap. 37.

XXXIX. 21. Ἀψυξίην] (*ſic in Turneb. Edit.*) Scribe ἀψυχίην, *exanimationem*, ut rectè vertit Junius.

XXXIX. 29. Τὰ ἐντὸς ἑλκέων, νοῦσοι κρυπτὰ καὶ ἀφανέα] Emendo alibi hunc locum.

XXXIX. 31. Δίδαγμα διαφορῆς δυνάμιός τε καὶ κρίσιος πρὸς ἀριστερὰ δεξιοῖς] Vide Ariſtotelem in 3. de partibus animalium, cap. 7. ubi oſtendit omnia eſſe in corpore διφυᾶ; quod autem ait differre facultate dextra à ſiniſtris, altioris profectò eſt contemplationis, quàm præſentis inſtituti ratio ferat. Nonnulla tamen pro præſentis loci explicatione annotare libet. Præter argumentum igitur, quod hìc propoſitum eſt, ſumptum ab inclinatione hujus morbi, qui uni potiùs lateri corporis, quàm alteri incumbit, alia multa proferri poſſunt. Apul. apol de muliere comitiali: *Cæterùm, quòd dextræ auris crebriores tinnitus fatebatur, ſignum erat morbi penitus adacti. Nam dextera corporis validiora ſunt*; *eóque minus ſpei ad ſanitatem relinquunt, cùm & ipſa ægritudini ſuccumbunt.* Mox ſubdit. *Ariſtoteles adeò in problematis ſcriptum reliquit, quibus æquè caducis à dextero morbus occipiat, eorum eſſe difficiliorem medelam.* Si verum dicit Apuleius, eum locum, in quo id docet Ariſtoteles, excidiſſe oportet: nuſquam enim in libris iis, quos habemus, problematum extat. Aliud argumentum ex iiſdem libris problematum proferam, quod extat in ſect. 32. (*probl.* 7) Quærit Ariſtoteles, cur ſiniſtra auris ocyus magnâ ex parte perforata conſolidari, quàm dextra, poteſt. *Quia* (inquit) *ſiniſtræ partes humi-*

8

humidiores & calidiores. Addit ob eam causam mulieres aurium alteram marem vocare, alteram fœminam. Aponensis in commentario, differentiam hanc dextræ auris & sinistræ, alio modo explicat: *Et ideo* (inquit) *quis fortè probabiliter causam hujus assignabit oppositam, dicens; partem dextram sensibiliorem fore sinistrâ; quæ autem talis condolet in amplius: similiter dextra plus viget sanguine: & decursus naturæ ad locum fit dolentem, quare in humectatione partis incisæ consequente, tardiùs consolidatio accidit; cùm vulnera non consolidentur, nisi priùs fuerint exsiccata.* Fortasse ob eam causam in Lucæ (c. xxiii. v.50.) & Johannis (c. xviii. v. 10.) Evangelio, ubi de illo facinore Petri, contra Pontificis servum, auricula potiùs dextra ejus abscissa notatur, quo majus miraculum cognosceretur, statim ac restituta, quæ difficiliùs posset coalescere. Possim hìc referre, Hippocrati testem sinistrum censeri θηλύγονον: quod & confirmat Aristoteles in historiis & libris de generat. animal. Galenus autem accuratè explicat lib. 14. de usu partium, causam adscribens frigidiori temperamento sinistri testis; utpote qui sanguine seroso alatur per venam & arteriam spermaticam in sinistro latere, non à magnis vasis, sed ramis ab emulgente venâ & arteriâ deductis prodeunte. Ibidémque pronunciat dextra omnia fortiora esse in omni animalium genere: ἅπαντα τὰ δεξιὰ τῶν ἀριστερῶν ἰσχυρότερα κατὰ πάντων τῶν ζώων ἐστι τὰ γένη. Amatus Lusitanus causam, cur dextrâ manu promptiore utatur, se invenisse gloriatur centuriâ 4. curatione 100. nempe *quòd ossa brachii dextri ponderosiora sint: cùm* (inquit) *os brachii dextri & sinistri à cubito ad humerum incedens æquâ bilance librarem, dextrum in uno latere, sinistrum in altero ponens, dextrum sive brachii dextri longè plus gravitare os sinistri osse inveni.* Hæc ille. Et quòd ea disparitas majori dextræ partis exercitationi tribuenda non sit; ait idem Amatus, se & in puero recèns nato periculum fecisse, in eóque itidem os dextri brachii ponderosius fuisse. Nec mihi adeò displicet conjectura. Nam si graviora sunt ossa in dextro latere, sequitur & musculos, qui eis movendis inserviunt, firmiores atque robustiores esse oportere. Ex quo intelligitur, non esse plenè verum, quod ait Aristoteles sect. 31. probl. 12. partem dextram solâ exercitationis consuetudine meliorem atque firmiorem evadere. Et sanè hâc sententiâ secum ipse pugnat

Philoſophus. Nam qui & in divinis corporibus eandem dextri & ſiniſtri differentiam agnoſcat, in quibus nullus exercitationi aut profectui locus eſſe poteſt: quomodo hanc in corporibus animalium non vidit? Præterea in ejuſdem ſcholâ, naturale id cenſetur, quod vel ſemper, vel ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ut plurimum fit. At omnes homines paucis admodum exceptis, dextrâ utuntur expeditiore: naturale igitur id putandum. Poſtremò naturale eſſe id diſcrimen planè veterum ſapientum firmat auctoritas, qui inter ſumma rerum principia δεξιὸν & ἀριστερὸν numerant lib. 1. metaphyſ. cap. 5. Sed neque Amatus Luſitanus veram quæſiti cauſam eſt aſſecutus. Ut enim illi largiamur os dextræ partis eſſe ponderoſius (quâ de re ipſe viderit) non tamen hæc prima cauſa eſſe poteſt expeditioris motûs dextræ manûs; ſed alia occultior, magiſque univerſalis; quâ factum putandum eſt, ut in omnibus dextra ſiniſtris ſint potiora.

XL. 4. Ἐπὶ μὲν τοῖσι δεξιοῖσι τὰ λαιὰ παραλύεται] Obſervatio hæc pulcherrima eſt, quâ compertum eſſe dicit, ſi, infra caput, principium aliquod nervorum læſum ſit, putà, pars quæpiam ſpinalis medullæ; ex eodem latere nervos indè exortos reſolvi: contrà, læsâ parte capitis dextrâ, ſiniſtros nervos injuriam ſentire, dextróſque ſiniſtrâ. Verba Hippocratis (nam ab Hippocrate, ut pleraque alia, id quoque ſumpſit Aretæus) extant in lib. 7. Epidem. ubi de vulneratis in capite hæc habet: ξυμβαίνει δὲ τοῖσι τοιέτοισι, καὶ ἐμέτους ἐπιγίνεσθαι, καὶ τὰ σπασμώδεα ἐπὶ τελευτῇ, καὶ ἐνίους κλαγγώδεας εἶναι, καὶ ἐνίους ἀκρατέας· καὶ ἢν ἐν τοῖσι δεξιοῖσι τὸ τρῶμα ᾖ, τὰ ἀριστερά· ἢν δ' ἐν τοῖσι ἀριστεροῖσι, τὰ δεξιά. Ut autem præclara eſt hæc (ut dixi) obſervatio, ita explicatu difficillima, quâ cùm ſe ultro abſtineat Fœſius in com. ad illa verba Hippocratis; & mihi quæſtionem tam abſtruſam prætermittere nunc quidem liceat, & lectores ſtudioſos remittere ad Laurentii libros anatomicos, in quibus de hâc re fusè diſputatur, lib. ſcilicet 10. quæſt. 6.

XL. 6. Οὐ γὰρ κατ' ἴξιν τὰ δεξιὰ ἐπὶ δεξιὰ ὁδοιπορέει] Rationem propoſitæ obſervationis reddit, ſed falſam, ut evincit Andreas Laurentius loco citato.

XL. 14. Καὶ τοῖσι ἀπὸ τῆς κεφαλῆς προδιδοῖ] Nervos moventes à ſentientibus diſtinguit, quod & Galenus interdum facit, & illos à ſpinali medullâ vult ortum ducere; hos à cerebro. Quod cùm jam à multis confu-

confutatum sit, non est, quòd in quæstione jam profligatâ tempus teramus. Addit motores motum impertire sentientibus; qui eum non habeant, nisi valde imbecillum: quæ omnia fictitia esse, patet ex nostro libello de motu animalium spontaneo, in quo vim movendi & sentiendi unam naturam eandémque esse demonstravimus, nedum ut locis distingui possint.

XL. 18. Ἢ ῥαγέντος] Deest quid ante disjunctivam particulam ἢ. Scribe θραυσθέντος ἢ ῥαγέντος.

XL. 20 Ἄλλοτε μὲν ἐς ἔκτασιν λέλυνται τὰ μέλεα] Duplex genus paralyseos tradit; unum per extensionem partis, alterum per contractionem; quod perspicuè infrà in vesica declarat.

XL. 23. Ὅκως ξύλα ἱκανὰ καταξέων τὰ μέλεα] Junius vertit; *ceu ligna adaptans & poliens.* Inconsultò; putavit καταξέων compositum ex propositione & ξέω, quod *radere* & *polire* significat; cùm sit compositum ex ἄγω; nam pro ἄγω dicunt Æoles ἄξω, & κατάξω pro κατάγω formantes à futuro. Iones verò per dialysin καταξέω; igitur καταξέων hôc loco idem valet, quod *deducens membra in longitudinem*; & de lanâ propriè dicitur, unde κατάγματα ἔρια Hesychius, κατάγματα, μηρύγματα ἔρια. Latini *tracta*, in neutro genere & numero plurali, vel *tractas* in fœminino usurpant, ut multis docet Josephus Scaliger ὁ πάνυ, ad librum 1. Tibulli (*Eleg.* 6. *v.* 80.) Quo fit, ut suspicer, corruptum esse hunc locum: & pro ξύλα ἱκανὰ legi debere ἔρια ἱκανὰ: vel quod minùs remotum est, ἑλκύσματα, id est, *tracta.* Ita enim aptior fiet similitudo, quæ à lignis idoneis, ut vulgata lectio habet, ineptissima est.

XL. 24. Καὶ ἡ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖσι παρθένος] Quia Græci pupillam κόρην appellant, eâdémque voce puellam; idcirco Aretæus synonymo usus est παρθένος, quod *virginem* significat: ratio ejusmodi denominationis est, quòd in eâ parte oculi contrà intuentium imago apparet, ceu pupæ, hoc est parvulæ virginis. Plinius lib. 11. cap. 37. ubi de oculis: *adeóque iis absoluta est vis speculi, ut tam parva illa pupilla totam imaginem reddat hominis.* Rufus Ephes. de partium humani corporis nomenclaturis: οἱ δὲ ὄψιν μὲν, ᾧ βλέπομεν; κόρην δὲ καὶ γλήνην, τὸ εἴδωλον, τὸ ἐν τῇ ὄψει· * ὅθεν ὁ μὲν ῥήτωρ τὸ ἀναίσχυντον, οὐκ ἔφη κόρας ἐν τοῖς

* Hæc Petitus desumpsit ex Plutarcho, in initio libri περὶ δυσωπίας. Lege etiam Longin. sect. 4.

ὄμμασιν

ὄμμασιν ἔχειν, ἀλλὰ πόρνας. Dicitur κόρη *puella* effigies, quæ in pupillâ apparet, unde orator de quodam impudente dixit, hunc non habere κόρας, hoc eſt, *puellas* in oculis, ſed ſcorta. Sunt tamen, qui παρθένον ſive κόρην pupillam dici putant, ab immaculatâ ejus partis oculi puritate.

XL. 32. Καὶ γέλως ἄσβεστ☉ μέχρι θανάτου] *Riſus inextinguibilis*. Epithetum Homeri α. Iliad. v. 599. ἄσβεστ☉ δ' ἄρ' ἐνῶρτο γέλως μακάρεσσι θεοῖσι. Addit *uſque ad mortem*, quod nonnullis accidiſſe legimus, ut nimio & repentino gaudio morerentur: exempla apud Val. Maximum lib. 9. cap. 12. Plinium lib. 7. cap. 53. & alios. Philemonem riſu exanimatum tradit idem Valerius, cùm appoſitas ficus aſinum conſumentem vidiſſet.

Ἀρχὴ πρώτη] *Cauſa evidens* Celſo nuncupatur. Item Plinio lib. 7. cap. 53. Græci aliter προκαταρκτικὴν appellant. Cœlius Aurel. lib. 2. *antecedentem* vocat.

XL. 33. Ὑστάτη δὲ, καὶ καιρίη] *Poſtremam* & *potiſſimam* cauſam appellat, quam Galenus τὸ συνεκτικὸν αἴτιον, cauſam *conjunctam*, *continentem*, lib. 1. de cauſis pulſuum cap. 1. ἐν μὲν τὸ πρῶτόν τε καὶ κυριώτατον· ὃ δὴ καὶ συνεκτικὸν καλοῦσιν, ἀπὸ τοῦ συνέχειν αὐτῶν τὴν οὐσίαν ὠνομασμένον, ὅπερ ὡς ἔμπροσθεν ἐρρέθη γενέσεως αἴτιον.

XL. 37. Ἕξεις, οἱ παχέες κατὰ φύσιν] Non mirum, ſi iſti citiùs reſolvantur, quando arvinam hanc viaticum eſſe ad mortem tradit Hippocrates aphoriſ. οἱ παχέες σφόδρα κατὰ φύσιν, ταχυθάνατοι μᾶλλον τῶν ἰσχνῶν. Et philoſophus lib. 2. de part. cap 5. διὸ καὶ γηράσκει ταχέως τὰ λίαν πίονα· ὀλίγαιμα γὰρ, ἅτε εἰς τὴν πιότητα ἀναλισκομένου τοῦ αἵματ☉· τὰ δ' ὀλίγαιμα ἤδη προσδοποιεῖται πρὸς τὴν φθοράν.

XLI. 11. Ἴλωσις τοῦ ὀφθαλμοῦ] Ἴλλωσις.

Ξὺν τῇ ὑποκοίλιδι] (*ſic in Turneb. Edit.*) Scribe ὑποκοιλίδι, accentu mutato, *palpebrâ inferiore*.

XLI. 14. Ἄλλοτε δὲ ἄμφω ξυμπεσόντα παφλάζει] Παφλάζω verbum eſt factum per Onomatopœiam, certarum rerum ſtrepitum ſignificans, ut fluctuum apud Homerum (Il. ν v. 798.) κύματα παφλάζοντα: & pultis ſeu freſi leguminis; quod Græci ἔτν☉ vocant. Ariſtot. ſect. 24. probl. 9. διὰ τί τὸ μὲν ὕδωρ ζέον οὐκ ἐκπαφλάζει; Theodorus vertit *expaſlat*. Hìc verò pro titubantiâ oris. Galenus in Γλωσσῶν ἐξηγήσει; παφλάζουσιν

σιν ἀνομάλον ἐποίηκε τὰς πλείονας, καὶ ἐπαναλαμβάνοντας ἐν τῷ διαλέγεσθαι, δηλῶσαι βουλόμενος. Noſtri dicunt *bredoüiller*.

XLI. 14. Ἀθρόον δ' ἴσαι] Videtur ita legendum; ἀθρόον δὲ διΐσαι] *ſubitò aperiuntur*, ſupple *labia*.

XLI. 15. Καὶ γὰρ ἤδε μῦς ἐστι καὶ νεῦρα] Ineptè additum à quodam ſciolo καὶ νεῦρα. Nam cùm lingua muſculus dicitur, hanc nervis conſtare nemo non intelligit.

XLI. 17. Σπᾶται ἡ καὶ κίων] Scribe κιονὶς: de parte enim agit; at κίων nomen eſt affectûs præter naturam: vide ſuprà in acutis cap. ή. & hìc ex iis, quæ mox ſequuntur, patet; ὄψεαι τὴν κιονίδα.

Περὶ Φθίσιος.

XLI. 30. Ἦν ἐντὸς ἐξ ἀποστάσιος ἐν τῷ πνεύμονι γένηται] Mendum cubare in voce ἐντὸς, pro quâ ἕλκος citra dubitationem legendum; ſuadet contextus, ordo ac ſyntaxis, quæ profectò nomen deſiderat ante verbum γένηται. Sententia quoque id poſtulat, quia φθίσιος primùm cauſas tradit; nempe abſceſſum in pulmone, tuſſim diuturnam, & ſanguinis è pectore expulſionem: à quibus exulcerari pulmones manifeſtum eſt: & phthiſin pulmonum ulcera ſequi, nemo eſt, qui ignoret.

XLII. 1. Τοὔνομα φθόην μεταλαμβάνει] Φθόη & φθίσις differunt, quòd hæc fiat, cùm pulmones ex abſceſſu in ipſis facto exulcerantur; illa verò thoracis & lateris abſceſſus ſequatur, cùm ab iis pus prodiens pulmones tranſitu exulcerat. Teſtantur id verba Platonis Comici citata à Galeno, com. 7. aphoriſ. 44. μετὰ ταῦτα δὲ Εὐαγόρου ὁ παῖς ἐκ πλευρίτιδος Κινησίας, σκελετὸς, ἄπυγος, καλάμινα σκέλη φορῶν, φθόης προφήτης, ἐσχάρας κεκαυμένος πλείστας ὑπ' Εὐρυφῶντος ἐν τῷ σώματι: ubi patet expleuritide φθόην exiſtere. Galenus tamen ſæpe confundit (ut & plerique omnes) in Com. ad 1. Epid. ſect. 1. φθινώδεις ὀνομάζουσιν οἱ παλαιοὶ τῶν ἰατρῶν, ὅσοι καὶ φθινώδη νόσον, ἣν καὶ φθόην τινὲς ὀνομάζουσιν, ἐπιτήδειοι παθεῖν. Ulcera pulmonum non poſſe ſanari Galenus pluribus in locis docet. Tamen Theopompum Athenienſem ex phthoe contabeſcentem curatum fuiſſe ab Æſculapio, refert Suidas: φθόη γοῦν Θεόπομπον τὸν Ἀθηναῖον ῥινόμενον καὶ λειβόμενον ἰάσατο ὁ Ἀσκληπιός.

XLII. 5. Καὶ ἐς νύκτα ἐκλάμπῃ] Signum φθόης proprium notat, si interdiu mitior sit febris, & delitescat, noctu invalescat: quod & Hippocrates confirmat in prognostico sect. 2. text. 60. de signis ἐμπύων, i. e. *suppuratorum* (est autem empyema species phthiseos) τοὺς δὲ ξύμπαντας ἐμπύους γινώσκειν χρὴ, τοῖσι δὴ τοῖσι σημείοισι· πρῶτον μὲν εἰ ὁ πυρετὸς οὐκ ἀφίησιν, ἀλλὰ τὴν μὲν ἡμέρην λεπτὸς ἴσχει, τὴν δὲ νύκτα πλείων. Galenus in Commentario hanc febris ἔκλαμψιν contingere ait, non ipsius morbi ratione, ceu hanc nox per se intendat; sed quòd tunc cibus acceptus incipiat distribui per universum corpus, partésque solidas irrigans ipsarum calorem perinde intendat, ac calcis calorem infusa aqua per antiperistasin: ὅταν (inquit) φάγωσί τε καὶ πίωσιν, ὅμοιόν τι συμβαίνει τοῖς γινομένοις κατὰ τὴν τίτανον ὕδατι βραχεῖσαν, ὥστε τοὺς ἁπτομένους ἔξωθεν αἰσθάνεσθαι πολὺ θερμοτέρου τοῦ κάμνοντος. Idem repetit lib. 1. de differ. febr. cap. 12. At filius Rois lib. 4. collig. cap. 29. hanc rationem flocci facit, fabulísque cantorum similem esse dicit: *Impossibile est* (inquit) *ut virtus nutribilis à nutriente tantùm sit elongata, ut ipsum eidem sit contrarium, sicut aqua calci.* Aliam igitur proponit ipse; quòd scilicet *alimentum partibus solidis per nutritionem appositum, assimilatúmque, eum calorem peregrinum, qui membris impressus est, suscipiat, atque ita augeat.* Verùm hôc modo febrilis calor materialiter (dentur hæ voces philosophanti) sive substantiâ tantùm, non formaliter, seu secundùm qualitatem augeretur: sicut, cùm sani alimentum nobis adjungimus, non evadimus formaliter calidiores; quia natura alimenti est servare calorem, non augere.

XLII. 7. Πῶς οὐκ ἂν ἐσαρκοῦτο] Probat eos interdiu etiam febrire, licèt obscurè, *quoniam* (inquit) *si febris intermitteret, nihil obstaret, quo minùs æger carnosior fieret robustiórque, & morbi tolerantior; at & ægre fert morbum, & debilitatur, atque extenuatur, grassante semper ex occulto febre.*

XLII. 12. Ὁκόσοι γὰρ ἢ πυρὶ, ἢ ὕδατι τὰ ὑγρὰ τεκμαίρονται] Hippocrates aphoris. 11. sect. 5. phthisin lethalem cognosci his signis asserit; si sputum carbonibus injectum graviter oleat, capilli defluant. In Coacis autem prænotionibus cap. 17. sect. 2. τῶν φθισικῶν οἷσιν ἐπὶ θάλασσαν πλύουσιν ἐς τὸν πυθμένα βαδίζει τὸ πύον, ὀλέθριον συντόμως; addit ἔσω δὲ ἐν χαλκῷ ἡ θάλασσα: quod cur requirat ad ejusmodi experimentum, non video.

deo. At hanc rationem non probat Aretæus, ut ſuperfluam, quoniam ex ipſo aſpectu morbi natura certiùs intelligatur.

XLII. 14 Πιστοτέρη γὰρ ἡ ὄψις ἁπάσης ἄλλης αἰσθήσιος] Philoſophus etiam initio lib. 1. metaph. de viſu; μάλιστα ποιεῖ γνωρίζειν τι ἡμᾶς αὕτη τῶν αἰσθήσεων. Unde proverbium de oculato teſte. Non tamen id in univerſum aſſerit Aretæus, ſed de cognitione phthiſicorum.

XLII. 17. Ξυντετήκασι δὲ πυρετοῖσι χρονίοισι] Præſertim καυσώδεσιν. Galen. lib. 1. de differ. feb. cap. 10. Sed & aliis, ut quartanâ; Juvenalis (*ſatyr.* 9. *v.* 16.)

Quid macies ægri veteris, quem tempore longo
Torret quarta dies, olímque domeſtica febris?

Quos autem potiſſimùm affectus phthiſis ſequatur, docet Galenus fuſè ejuſdem libri cap. 12. in fine.

XLII. 21. Ἱδρὼς ἀχρεὶ θώρηκος] Ejuſmodi ſudores, qui quaſdam tantùm partes occupant, maximè ſuperiores, ut collum, frontem, humeros, aut thoracem, naturæ oppreſſæ ſigna ſunt. Cùm enim hæc viget, aqueum illud excrementum æqualiter per omnem corporis habitum propellit. At verò, cùm ita fracta eſt, ut humores ampliùs regere non valeat, tunc vapores, ex quibus ſudor gignitur, à naturâ, ut ita dicam, abdicati, proprium impetum ſequuntur, qui ſurſum ducit, atque ita ſuperiores partes petunt. Unde axioma eſt, omnes ſudores à medio ſurſum eſſe inutiles, immò pernicioſos.

XLII. 23. Αὐχὴν ὑποσκίλιος, ῥαδινὸς] Cervix tenuis & elonga phthiſi laborantibus propter carnium conſumptionem. Avicen. lib. 3. fen. 10. tract. 5. in phthiſic. deſcriptione; & *extendunt collum*, nempe propter ſiccitatem, ut exponit Gentilis.

XLII. 24. Τὰ δὲ ἄρθρα παχέα] In MS. Mentel. τὰ δὲ ἄρθρα παχέες Ita videmus in valde emaciatis. Ovidius in deſcriptione famis (*Metam.* 8. *v.* 807.

Auxerat articulos macies ——

XLII. 27. Ἤδε γὰρ ἡ ἀνακωχὴ] Supple σὰρξ, i. e. *caro*, quæ ungues fulcit, ſuſtentátque; eà igitur conſumptâ incurvantur, ut ſuprà dixit & Hipp. prognoſtic. de Empyis; καὶ οἱ μὲν ὄνυχες χειρῶν γρυποῦνται. Eſt

 igitur

igitur ἀνακωχὴ, *ſuſtentaculum:* unde verbum ἀνακωχεύειν; quo utitur Herodotus lib. 7. ubi de machinamento Xerxis in jungendo navibus Helleſponto, ἵνα ἀνακωχεύῃ τὸν πόνον τῶν ὅπλων. Item Ariſtoteles lib. 4. de cœlo cap. 6. ubi ſuper illo problemate, cur ſcilicet æs & plumbum dilatata fluitent, in maſsâ mergantur; ſententiam Democriti refert; ἐκεῖνος γάρ φησι τὰ ἄνω φερόμενα θερμὰ ἐκ τοῦ ὕδατος ἀνακωχεύειν τὰ πλατέα τῶν ἐχόντων βάρος &c. Idem ſonat ἀνακωχίζειν apud Hippoc. in Mochlico.

XLII. 28. Ἐν τῇσι κορυφῇσι πεπλησμένη] Fortaſſe ſcripſerat Aretæus πεπιλημένη *coacta in modum lanæ coactilis* (de carne enim loquitur) nam & Plato de eâdem loquens hâc ipſâ voce utitur in Timæo; τὴν δὲ σάρκα προβολὴν μὲν καυμάτων, πρόβλημα δὲ χειμώνων, ἔτι δὲ πτωμάτων, οἷον τὰ πιλητὰ ἔσεσθαι κτήματα &c.

XLII. 29. Μῆλα ὑπερίσχοντα καὶ ἐρυθρά] Malæ rubræ eâdem de cauſâ, quâ & Empyi, nempe ob vapores putridos & acres eò ſubeuntes; quod & Avicenna teſtatur citato loco de Empyis. Ita & Hippocrates in prognoſt. αἱ δὲ γνάθοι ἐρυθήματα ἴσχουσι.

XLII. 34. Αἱ πρὸς τοὺς σπονδύλους συναθρώσιες] (*ſic in Turneb. Edit.*) Scribe συναρθρώσιες.

XLII. 37. Ἐπιγάστριον τῇ ῥάχει προσφυές] Ovidius citato loco (*Metam.* 8. *v.* 805.

Ventris erat pro ventre locus; pendere putares
Pectus, & à ſpinæ tantummodo crate teneri.

Ἄρθρα ἐναργῆ, ἔξαρθρα] Bifariàm intelligere poſſumus; vel enim extare articulos, quo ſenſu ἄρθρα παχέα dixit ſuprà; vel ſuis ſedibus emotos & luxatos. Nam id admodum macilentis corporibus contingere auctor eſt Hippocrates lib. περὶ ἄρθρων: verba hæc ſunt; διαφέρει μέντοι καὶ σχέσις τις σώματος· τοῖσι μὲν γὰρ εὖ ἔχουσι τὸ γυῖον, καὶ σεσαρκωμένοισι ἐκπίπτει τε ἧσσον, ἐμπίπτει τε χαλεπώτερον· ὅταν δὲ αὐτοὶ σφῶν αὐτῶν λεπτότεροι, καὶ ἀσαρκότεροι ἔωσι, τότε ἐκπίπτει τε μᾶλλον, ἐμπίπτει τε ῥᾷον; id autem declarat boum exemplo, quibus ſub finem hyemis femur luxari ſolet, cùm macilentiſſimi evaſerunt.

XLIII. 1. Ὑπερίσχει γὰρ ἡ ἄκανθα τῶν σπονδύλων, ἡ πρόσθεν κοίλη] Bene habitis ſpinæ locus cavus eſt: conſumptis ſpina eminet, atque etiam

coccyx: unde illud Martialis, obſcœnum quidem, ſed tamen eò ſpectans [*lib.* 3. *epig.* 98. *v.* 2.]

Pædicare potes, Sabelle, culo.

Ovidius citato loco [*Metam.* 8. *v.* 804.]

Oſſa ſub incurvis extabant arida lumbis.

XLIII. 3. Ὄκως πτέρυγες ὀρνίθων] Galenus com. 1. ad 1. Epid. φθινώδεις ὀνομάζουσιν οἱ παλαιοὶ τῶν ἰατρῶν, ὅσοι καὶ φθινώδη νόσον, ἣν καὶ φθόην τινὲς ὀνομάζουσιν, ἐπιτήδειοι παθεῖν· τούτοις δ' ὑπάρχουσι φανερώτατον, ὅταν ὁ θώραξ στενὸς καὶ ἀβαθὴς εἰς τοσοῦτον, ὡς τὰς ὠμοπλάτας ἐξέχειν ὀπίσω δίκην πτερύγων· ἐντεῦθεν δὲ καὶ πτερυγώδεις ὀνομάζουσι τοὺς τοιούτους. Vide eundem lib. 2. de temper. & lib. de cauſis morborum. Videndus & Hippocrates lib. 6. Epidem. ſect. 3. ſent. 10.

Ἢν ἡ κοιλίη ἐκταραχθῇ, ἀνέλπιστος] Hippocrat. ſect. 5. aphor. 12. de iiſdem, οὗτοι διαῤῥοίης ἐπιγινομένης ἀποθνήσκουσιν.

XLIII. 5. Νέοι δὲ μέχρι ἀκμῆς] Hippoc. aphor. 29. ſect. 3. τοῖσι δὲ νεηνίσκοισιν, αἵματος πτύσιες, φθίσιες.

XLIII. 8. Ἕξιες δὲ ῥαδινοὶ] i. e. *tenues, graciles:* eâdem voce utitur Lucretius, & de phthiſicis uſurpari ſolitam innuit lib. 4. v. 1159. his verſibus;

Ἰσχνὸν ἐρωμάνιον *tum fit, cùm vivere non quit*
Præ macie; ῥαδινὴ *verò eſt jam mortua tuſſi.*

Nam mortuam tuſſi intelligit phthiſicam.

Λευκοὶ] Corpora alba ad phthiſin opportuna eſſe docet ob frigidum temperamentum, à quo flatus multi gignuntur. Ab iis verò pulmonum vaſa diſrumpi teſtatur Galenus lib. 5. method. med. ἔτι δὲ καὶ διὰ τὸ μὴ στέγειν τὸ περιεχόμενον ἐν αὐτοῖς αἷμα, καὶ μάλιστα ὅταν ᾖ πνευματικὸν, οὐκ ὀλίγα ῥήγνυται &c. vid. & lib. 4. de loc. affect. & lib. περὶ πλήθους. De habitudine corporis ad phthiſin opportunâ elegans eſt locus Ciceronis in Bruto ſeu de Claris Orat. *Erat eo tempore in nobis ſumma gracilitas & infirmitas corporis, procerum & tenue collum, qui habitus & quæ figura non procul abeſſe putatur à vitæ periculo, ſi accedit labor*

labor & laterum magna contentio. Ubi periculum vitæ illud, quod à phthisi imminet, ab eo intelligi dubium non eſt.

Περὶ Ἐμπυϊκῶν.

XLIII. 20. Ἔταμον ἢ καὶ ἐγώ] Aretæum profeſſione atque ἔργῳ, hoc eſt operibus ipſis medicum fuiſſe, non ex eorum numero, quos Galenus λογικοὺς ἰατροὺς appellat; ex hôc loco patet. Quod ob eam cauſam notare viſum eſt, quia quoſdam vidi ambigere, feciſſétne medicinam Aretæus, an homo eruditus hæc exercitandi ingenii gratiâ elucubrâſſet, ut de Cornelio Celſo proditum eſt, propterea quod in his libris elegantior eſt, quàm reliqui harum rerum ſcriptores eſſe ſolent.

XLIII. 27. Δριμὺ δαπτῶς] *Mordicus acre.* Ita Galenus, com. 3. ad lib. κατ' ἰητρεῖον, ἀπαρέγκλιτον ὀρθὴν γωνίαν appellat.

XLIII. 28. Θῶυμα δὲ ὅκως ἐξ ὑμένος λεπτοῦ] Miratur, quomodo in pleuritide tanta puris copia ex membranâ ſuccingente (quæ vulgò, ſed barbarè, Pleura appellatur) prodire poſſit; cùm hæc tenuis admodum nullam penè craſſitudinem habeat: qui locus fortaſſe impulit Renatum Moræum medicum Pariſienſem valde doctum, ut novam opinionem de ſede pleuritidis vulgaret libello edito; quo probare nititur, eum morbum non eſſe membranæ ipſius proprium, ſed pulmonis; propter viciniam autem, & conſequenter membranæ. Reſpondet autem Aretæus, ſanguinis copiâ influentis eam membranam craſſiorem evadere, quæ ratio valde probabilis eſt: quando & uteri membranas geſtationis tempore in magnam craſſitudinem ob ſanguinis affluxum augeri, compertum eſt.

XLIII. 32. Αἱ πλευραὶ τὰ ὀστέα κατὰ χώρην τὴν σφῶν αὐτέων] Mutilus locus. Verbum deſideratur, ἔχουσι, ἴσχουσι, aut quid ſimile.

XLIV. 3. Βάρος ἢ πόνος γε ξυνὸν] Craſſus vertit, *gravitas potiùs quàm dolor.* Sed non poteſt. Scripſiſſet Aretæus μᾶλλον. Mea ſententia eſt, particulam ἢ non eſſe ibi disjunctivam, ſed negativam, quomodo ab Hippocrate uſurpatam notat Galenus com. ad lib. κατ' ἰητρεῖον, ad hæc verba σωλῆνα παντὶ τῷ σκέλει ἢ ἡμίσει· ubi particula ἢ negatio eſt. Præcepit enim Hippoc. canalem (inſtrumentum eſt chirurgi-

rurgicum) *toti cruri, non autem dimidio* tantùm aptari. Hæc ſunt Galeni verba: ὅσον γὰρ ἐπὶ τῇ λέξει δυνατὸν καὶ ἀκοῦσαι τὴν φωνὴν ὡς διαζευκτικὴν εἰρῆσθαι σύνδεσμον· ἀλλ' ἐκεῖνον ἐνοήσαμεν ἀντ' ἀποφάσεως αὐτὴν τετάχθαι. Βούλεται γὰρ ἅπαντι τῷ σκέλει οὕτως ἡμᾶς τὸ σωλῆνα χωρὶς βλάβης ὑποβάλλεσθαι, καθάπερ Ὅμηρος ἔφη (Il. α. v. 117.) βούλομ' ἐγὼ λαὸν σόον ἔμμεναι ἢ ἀπολέσθαι· ἀντὶ τοῦ οὐκ ἀπολέσθαι. Quòd ita Aretæus hôc loco particulam ἢ uſurpet, ſequentia ejus verba arguunt ; πνεύμων γὰρ ἄπονος.

XLIV. 4. Ῥίγεα πρὸς ἑσπέρην] Quia pus concluſum eo tempore movetur, unde vapores maligni in habitum corporis, & febris augetur, ut notat Hippocrates in prognoſt. ubi de ſignis ſuppuratorum tradit.

XLIV. 8. Χροιὴ ζωώδης] *(ſic in Turneb. Edit.)* Χροιὴ οὐ ζωώδης; debet repeti negatio.

XLIV. 10. Μέσφι ἂν ἦ φλεγμασίη, ἡ πιέζει] Craſſus; *donec inflammatio, quæ urget, perſeverat*, ſed ad marginem poſitus eſt aſteriſcus, cum his verbis; *adeſt, aut urget*; quod fortaſſe rectius: tunc verò Græca ita leges ; μέσφι ἂν ἦ φλεγμασίη, ἢ πιέζῃ, mutato accentu particulæ ἢ, ut fiat disjunctiva, & verbi modo.

XLIV. 13. Ἢν δὲ ἤδε εἰς γέννησιν ἥκῃ πύου, πάντα μέγιστα] Vide aphoriſ. 47. ſect. 2.

XLIV. 14. Ἐξ ἀποστάσιος *(ſic in Turneb. edit.)* βιαίης] Rectè notatum ad marginem codicis Craſſi, *violentâ extenſione.* Scribe igitur ἐξ ἀποτάσιος.

XLIV. 16. Καὶ σαρκοειδέων βαθέων] Rectiùs παχέων; & ita legit Craſſus.

XLIV. 17. Ἀτρεκέει] Deeſt aliquid hìc & in proximo contextu, quod ſupplendum ex MS.

XLIV. 32. Ἄπυρος γίγνεται] Scribe γίγνηται, εὖτε πέσσῃ, εὔχρους, εὔσιτος. Hæc enim conjunctim legenda ſunt: itémque in ſequentis periodi membro, εὔπονος γίγνηται &c. niſi ſit enallage.

XLV. 2. Μικρὸν *(ſic in Turneb. edit.)* γὰρ διαπυΐσκει χρόνον] Hæc verba ſapiunt gloſſema, neque hìc locum habent. Tollenda igitur, & ſtatim poſt σωτήριες, lege quæ ſequuntur ; σπλὴν, καὶ ἧπαρ, καὶ πνεύμων, καὶ διάφραγμα, ἰσχύτερα μὲν ἐς ἐμπύην; *(ſic in Turneb. edit.)* ad quæ verba notaverat ſtudioſus ad marginem, μικρὸν γὰρ διαπυΐσκει χρόνον; niſi quis

malit

malit tranſpoſita eſſe hæc, ſtatímque legenda poſt iſta; ὀξύτερα μὲν ἐς ἐμπύλω: quod nec mihi diſplicet.

Περὶ τῶν κατὰ τὸν πνεύμονα ἀποςάσεων.

XLV. 14. Ὅπως περ] (*ſic in Turneb. edit.*) Scribe ὁκωσπερ.

Ἐν τοῖσι σώμασι] Quaſi verò pulmo non ſit corpus; ſed nimirum corpora privatim appellat eas partes, quæ ſolidæ, ſucci plenæ, & compactæ: pulmones, quia laxi multis foraminibus pervii, pro meatu tantùm & itinere habet.

Διατάσιος μᾶλλον τῆς ἀραιώσιων γινομένης] Scribe διαςάσιος; intervalla intelligit, quæ in raris & ſpongioſis corporibus. Ita Avicenna lib. 3. fen. 9. tract. 1. *in raritate pulmonis & in locis vacuis.*

XLV. 16. Ἄλλω ἀπ' ἄλλης εὐρυχωρίω ἀμείβων τῇ] Scribe ἀμείβοντι, nempe ὑγρῷ; eò enim refertur.

XLV. 23. Καὶ βρογχίζον κοτὲ ἀνεπτύσθη] Scribe βρογχίον: ita vocantur, quæ in arteriâ aſperâ, cartilagines. Galen. lib. 4. de loc. affect. cap. 9. βρογχία δὲ καλοῦσιν οἱ ἀνατομικοὶ τοὺς χόνδρους τῆς τραχείας ἀρτηρίας, σιγμοειδεῖς ὑπάρχοντας τῷ σχήματι. Hippocrates κρότωνας ἕλκεος appellat 2. de morbis, Gal. interp. Hæ, cùm in pulmone ſint admodum exiguæ, ubi ipſas ab ulcere putredo invaſit, integræ per ſputum ejici poſſunt. Galenus lib. 1. de loc. aff. cap. 1. σῶμα γοῦν τι χονδρῶδές ἐστι, κατὰ τὰς τοῦ πνεύμονος τραχείας ἀρτηρίας, ὃ καλοῦσι βρογχίον· οὐ τοῦ ἰδιότητα μόνοις τοῖς τεθεαμένοις ὑπάρχει γινώσκειν· ὅταν μὲν οὖν ποτε τοῦτο μετὰ βηχὸς ἀναπτυσθῇ, μέγιστον ἕλκος ἐξ ἀναβρώσεως ἢ σηπεδόνος ἐν πνεύμονι λογίζομεθ' ὑπάρχειν; & quæ ſequuntur.

XLV. 24. Εὖτε καὶ ἀποῤῥῶγες] Galenus id confirmat lib 4. de loc. affect. cap. 9. ἀνέπτυσαν δὲ πάντες οὗτοι τελευτῶντες αὐτοῦ τοῦ πνεύμονος μέρη σεσηπότα.

XLV. 28. Τόνος μὲν γὰρ] Τόνος *tenor, tenſio.* Sæpe apud medicos pro vigore & quodam renixu partium à ſpiritu vitali; unde ἄτονα, *languida & effœta.*

Περὶ

Περὶ Ἄσθματος.

XLVI. 11. Οὐκ ὅτε ἐς πολλὸν διαρκέσαι] Plinius lib. 11. cap. 37. *Solum hoc viſcerum vitiis non maceratur, nec ſupplicia vitæ trahit, læſúmque mortem illico affert*; quæ verba de gravi læſione intelligenda ſunt. Nam quoſdam corde non altè vulnerato vitam in multos dies traxiſſe hiſtoriæ teſtantur.

Τῇ δὲ γὰρ ἡ τῆς ἀναπνοῆς καὶ τῆς ζωῆς ἀρχὴ] Cum Ariſtotele ſentit Aretæus, qui libro περὶ ἀναπνοῆς, cor principium ſeu cauſam efficientem reſpirationis docet: aucto ſcilicet calore ipſum extendi, atque itidem pulmones, &, qui hæc continet, thoracem: δεῖ γὰρ ἐν τῷ μέσῳ τὸ θρεπτικὸν εἶναι τῆς φυσικῆς δυνάμεως. Αἴρεται μὲν οὖν πλεῖον γινόμενον· αἰρομένου δ' ἀναγκαῖον αἴρεσθαι καὶ τὸ περιέχον αὐτὸ μόριον· ὅπερ φαίνονται ποιεῖν οἱ ἀναπνέοντες· αἴρουσι γὰρ τὸν θώρακα, διὰ τὸ τὴν ἀρχὴν τὴν ἐνοῦσαν αὐτῷ τοῦ τοιούτου μορίου ταὐτὸ τοῦτο ποιεῖν. Averrois lib. 2. collig. cap. 19. motum reſpirationis partim voluntarium, partim naturalem ſtatuit: quà voluntarius eſt, pendere à muſculis thoracis & diaphragmatis; quà naturalis, à corde & pulmone. Ita Galenum Ariſtoteli conciliat.

XLVI. 13. Αἰτίη δὲ ψύξις καὶ ὑγρότης τοῦ πνεύματος] Immo τοῦ πνεύμονος, & ita emenda. Cæterùm Avicenna lib. 3. fen. 9. tract. 1. cap. 38. iis cauſis adjungit ſiccitatem. *Et quandoque fit, ſed raro, & ex exſiccatione pulmonis & ſiccitate ejus*; quod & Raſis tradit 4. contin.

XLVI. 22. Ῥὶς ὀξείη, ἐς ἀναπνοὴν ἐπίμη] Fortaſſe naſum acutum dicit, quibus ſcilicet naſi πτερύγια ſubinde comprimuntur, ut in difficili reſpiratione accidere docet Galenus lib. 4. de loc. aff. præſertim cùm facultas imbecilla eſt.

XLVI. 23. Ὀφθαλμοὶ προπετέες ὡς ἐπ' ἀγχόνῃ] Hippocrates lib. 3. de morbis in deſcriptione anginæ: καὶ τὼ ὀφθαλμὼ πονέετόν τε καὶ ἐξέχετον, ὡς ἀπαγχομένοισι.

XLVI. 24. Ῥωγμὸς (*ſic in Turneb. edit.*) ἐν ἐγρηγόρσι] Rectè notat ſtertorem, etiam dum vigilant: quia hoc ſignum obſtructi pulmonis, non ſi idem in ſomno contingat; nam pleriſque ſtertere dormientibus familiare eſt.

Ὑγρὴ καὶ ἄηχος] Vocem omnem humidam eſſe, quippe vaporem è pulmonibus, teſtatur Ariſtoteles probl. 45. ſect. 11. ἡ φωνὴ ἀὴρ τίς ἐστι μεθ' ὑγροῦ:

ὑγροῦ: ideóque hanc deorſum etiam deferri autumat; quâ etiam mente dixit Poe n (*Æneid. 7. v. 533.*) *udæ vocis iter.* Sed hìc exceſſum humiditatis notat; ob quem fiunt voces obſcuræ ἀσαφεῖς; ut dicitur in lib. περὶ ἀκουστῶν, ubi verba hæc leguntur; ὅταν μὲν γὰρ ὦσιν ὑγρασίᾳ πλήρη πολλῆς ὅ,τε πνεύμων καὶ ἡ ἀρτηρία, διασπᾶται τὸ πνεῦμα, καὶ οὐ δύναται περαιοῦσθαι εἰς τὸν ἔξω τόπον συνεχῶς· διὰ τὸ προσκόπτειν, καὶ γίνεσθαι παχὺ καὶ ὑγρὸν, καὶ δυσκίνητον· καθάπερ καὶ περὶ τοὺς καταῤῥοῦς καὶ τὰς μέθας.

XLVI. 26. Ὅκως ἅπαντα πῆσαι] Scribendum πᾶσαι.

XLVI. 27. Ὑπὸ βαρίης δὲ τοῦ ἠέρος] Βαρίη dici Græcè non arbitror, licèt in compoſitis dicatur; ut καρηβαρίη: fortaſſe ſcripſerat ὑπ' ἀπορίης propter indigentiam aëris: quia per pulmones obſtructos, nunquam ſatìs aëris attrahunt; mendum ex tranſpoſitione literarum.

Καὶ διοίγουσι τὸ στόμα] Galenus lib. 11. de uſu part. reſpirationis inſtrumentum proprium eſſe dicit nares, cùm nullum in iis, aut in pulmonibus impedimentum eſt: iiſdem verò impeditis atque obſtructis, quòd non ſatìs per nares aëris trahatur, os neceſſariò dieduci; atque ita per accidens effici inſtrumentum reſpirationis. Verba adſcribere libet, quia hunc locum mediocriter illuſtrant; φλεγμονῆς γὰρ ἢ σκίῤῥου γενηθέντος, ἤ τινος ἄλλης διαθέσεως ἀποφραττούσης τοὺς πόρους τῆς ῥινὸς, ἀναγκάζονται μὲν καὶ τότε διὰ τοῦ στόματος εἰσπνεῖν· ἀλλ' ὅτι μὴ κατὰ φύσιν ἔχουσι οἱ πόροι τῆς ῥινὸς, ὑγιαινόντων γὰρ αὐτῶν ἀκριβῶς, οὐδὲν δεῖ τοῦ στόματος, εἰ μὴ κατεπείγοιτό τις ἄσθματι πολλῷ καὶ σφοδρῷ· κἀν τῷδε δῆλον, ὅπερ ἤδη καὶ πρόσθεν εἴρηται, τὸ τὴν μὲν ῥῖνα τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων εἶναι τὸ πρῶτον τῇ τάξει, τὸ στόμα δὲ μηδενὸς μὲν παθήματος τὸ ζῶον βιαζομένου, μηδ' ὅλως ἀναπνευστικὸν ὑπάρχειν.

XLVII. 7. Περὶ Πνευμωδῶν.

XLVII. 10. Ἄσθματος ἰδέη τὸ πνευμῶδες] Galenus πλεῦμος appellat in lexico, & φθόην ſeu τὸ πλευμῶδες πάθος exponit: unde verbum πλευμοῦν. ibid. πλευμοῖ, πλευμώδη γίνεται, ἢ φθίνει. Speciem aſthmatis ſive ſuſpirii facit Aretæus.

XLVII. 16. Ἐς εὐνὴν θανάτου] Εὐνὴν pro *ſepulchro* interdum accipi auctor eſt Euſtathius. Hìc εὐνὴν θανάτου pro *inferis*, ubi mortui ſomnum ferreum dormire crediti, ſumpſit Aretæus.

XLVII 19. Στρογγύλον χαλαζῶδες] Pituita viſcida in pulmonibus interdum ita exſiccatur, ut in modum grandinis dura ſit, qualem ſe vidiſſe Galenus teſtatur, non quidem grandinis, ſed lupini effigie, non ſinè pernicie ejus, qui exſpueret. Locus eſt in lib. 4. de loc. aff cap. ult. ἕτερον ᾗ πάθος εἶδον ἐν πνεύμονι τοιόνδε· βήττων τις ἐκ χρόνου πολλοῦ, καὶ πτύων ὀλίγα καὶ γλίσχρα, χαλαζίων μικρῶν παραπλήσιον ἀνέβηξέ τι, καί μοι κομίσας ἔδειξεν αὐτό. Et paucis interjectis addit, μεγέθει δ' ἦν τὰ χαλάζια τοῖς καλουμένοις ὀρόβοις ἴσα κατὰ τὸ πλεῖστον, ἔστι δ' ὅτε, καὶ μείζω τούτων, ὥσπερ γε καὶ μικρότερα. Fernelius lib. 5. Patholog. cap. 10. ubi de aſthmate agit: *Malo* (inquit) *ingraveſcente, lentus humor in grandinem concreſcit, atque hæc tandem in veros calculos, quibus interdum diſſectos pulmones confertos deprehendimus.* Deinde hiſtoriâ id confirmat ejuſmodi. *Sed etiam non ita pridem vir occurrit, qui, quoties exercitatione incaleſcit, concitatâ tuſſi calculos è pulmonibus edit præduros, eóſque excreat, modò hordei, modò piſi magnitudine. Bonâ tamen is valetudine fruitur, præterquam quòd paulo difficiliùs reſpirat, & in medio thorace gravitatis cujusdam pondus percipit.*

XLVII. 25. Περὶ Ἥπατος.

XLVII. 28. Ἧπαρ σπληνὶ ἐς φύσιν μὲν ἰσόρροπον] Quia animalium corpus bifariàm diviſum eſt in dextram & ſiniſtram partem, ideo natura viſcerum alia gemina efficit; alia, quæ ſolitaria eſſe oportebat, ita conformavit, ut in iis diſcrimen dextri & ſiniſtri ſervaretur: quo ſcilicet corpus ἰσόρροπον, & in quodam æquilibrio eſſet. Proinde quia jecori ſedes in dextro erat; hinc lienem in ſiniſtro adverſum conſtituit, eâque figurâ donavit, quæ jecoris quoddam ceu rudimentum intelligeretur. Unde eum philoſophus νόθον ἧπαρ eleganter appellat, & gemina hæc viſcera fecit, ut ſimilitudine naturæ, & officii conſpiratione, pro ſimplici haberi poſſent; καὶ γὰρ ὡς μονοφυὲς ἑκάτερον, καὶ ὡς ἀνθ' ἑνὸς δύο παραπλησίαν ἔχοντα τὴν φύσιν: videatur Ariſtoteles lib. 3. de partibus cap. 7. Nihil eâ diſputatione elegantius eſſe poteſt.

XLVIII. 2. Ῥίζωσις γὰρ φλεβῶν ἧπαρ] Ita Hippocrates lib. περὶ τροφῆς.

Ἰσχυροτέρην ἔχει τοῦ θανάτου τὴν αἰτίην] Sanè; jecur enim princeps eſt pars, & vitæ neceſſaria, non lien: maximè ſi verum eſt, quod Plinius

nius tradit lib. 11. cap. 37. *inuri impune curſorum laborantibus, & eo per vulnus exempto vivere animalia*: quod Caſpar Hofmannus fabuloſum cenſet, & veterem fabulam appellat cap. 2. de uſu lienis: vid. & Fallop. lib. de vulner. cap. 12. Attamen cum aſplenii paſtu conſumi lienem pecudibus Dioſcorides & alii complures peritiſſimi auctores teſtentur, citra eorum animalium perniciem; cur non & hominibus aut ferro, aut igne, aut quâ aliâ ratione ſinè vitæ periculo eximi poſſe credamus?

XLVIII. 5. Καὶ ἀφίσαται ὀλεθριώτερον] Quia princeps pars, ſi nimirum abſceſſus fiat in ipſo parenchymate; nam ſi intrà tunicas pus contineatur, non eſt lethalis. Vid. Hippoc. ſect. 7.

Ἐπὶ σκίῤῥῳ ἢ ὠκύτερον σπληνὸς καὶ περιαλγέστερον κτείνει] Jecur & lienem ad ſcirrhum opportuniſſima eſſe teſtatur Galenus, lib. 13. methodi: ἐπιτηδειότατα γάρ ἐστι σκιῤῥωθῆναι, τὰ δύο σπλάγχνα, τό θ' ἧπαρ, καὶ ὁ σπλήν. Et paulò infrà de jecore: ἡ γάρ τοι τοῦ ἥπατος οὐσία ῥᾷστα σκίῤῥοις ἁλίσκεσθαι πέφυκεν ἔχουσά τι καὶ φύσει πηλῶδες, ὡς παίζων τις ἔλεγεν ἰατρὸς τῶν καθ' ἡμᾶς. Non immeritò autem jecoris ſcirrhus dicitur celeriùs mortem afferre, utpote qui jecoris facultatem deſtruat, quâ corpus carere non poteſt. Ita enim abolitâ ſanguinis generatione hydrops immedicabilis brevì conſequitur.

XLVIII. 7. Μέσφι κληΐδος ἢ ἄκρου ὤμου] Galenus lib. 5. de loc. aff. ſigna inflammationis hepatis ponit, τὸ εἰς τὴν κλεῖν ἄλγημα διατεῖνον. Quo ſenſu & Aſclepiades dolorem jecoris ὄλκιμον appellabat, cujus verba hæc extant apud Galenum lib. 2. de loc. aff. ὁ δὲ τοῦ ἥπατος ὄλκιμος ἐμπεφυκὼς καὶ ναρκώδης ἐστὶ καὶ ἀντειρότερον (malè pro ἀστηρότερον) ἐγκείμενος: quam tamen hujus vocis acceptionem in eum ſenſum non probat Galenus. Cur autem dolor ad claviculam uſque pertingat, nemo diſertiùs declarare poteſt, quàm hìc Aretæus.

XLVIII. 10. Ἠδὲ ἄκρω τῶν ὤμων ἀποτέταται] Dividit more Ionum: alii unâ voce ἄκρωμον.

XLVIII. 12. Ἢν δὲ κατακορέως ἔωσιν] Malim legere κατακορέες ἔωσιν, cum virgulâ, & mox ἰκτερώδεες τοῦ λευκοχρόου εἴδεος. Ut intelligamus eos fieri quidem ictericos, ſed eo genere icteri, qui ad album magìs colorem declinet.

XLVIII. 13 Νηφαλέοι μὲν ἐς πάντα] Eximia est hæc observatio, & paucorum hominum; jecoris inflammatione laborantes, à vino abhorrere. Contrà omnino accidit, si jecoris substantia penitus corrumpatur; ἐσίας διαφθορὰν Græci vocant: quippe tunc patientes incredibili vini optimi ac meracioris desiderio flagrare, sicut & in corruptelâ pulmonum, testis est Fernelius lib. 6. pathol. cap. 4.

XLVIII. 14. Ὄγκος ὑπὸ τιτθῆσι ἢ πλδύρῃσι] An corrupta hæc, pro ὑπὸ νόθῃσι πλδύρῃσι? nam sub nothis costis, non sub mammà tumor est, in jecoris inflammatione: etsi tumor sub nothis costis sub mammâ quoque est. Verùm obscura hæc loquendi ratio, quam sufficiat notâsse.

XLVIII. 17. Ἢν ᾗ μὴ ὑπὸ τὸ ὀςέον μίμνωσι οἰδέει] Mutilus hic locus est, & asterisco notatus *(in Turnebi editione)* neque in manuscriptis libris, quos videre licuit, quicquam reperi, quod juvet.

Καὶ ἔστι μὲν περιγραφῇ *(sic in Turnebi edit.)* καὶ τὰ σῆμα δῆλα] Scribe περιγραφὴ in recto casu. Discrimen notat inter inflammationem jecoris, & musculorum abdominis, quòd in illâ circumscriptio sit tumoris juxta figuram visceris, in hàc non item, sed ἀόρισος, ut mox ait. Galenus itidem tumorem circumscriptum jecoris inflammati proprium asserit lib. 5. de loc. aff. cap. 6. τῷ δ' ἥπατι μόνῳ συμβέβηκεν ἀθρόως περιγραφόμενον ἴσχειν αὐτόν.

XLVIII. 19. Περιτοναίε δὲ ἀόρισος ἡ σκληρίη] Nomine περιτοναίε non tantùm membrana intelligenda est tenuissima, quæ omnes abdominis partes investit & continet; sed & musculi ejusdem abdominis, qui illas quoque partes extrinsecus tegunt: quod diligenter hôc loco eruditioribus notandum propono.

XLVIII. 27. Πύον ἐκρδύσει λδυκὸν, πέπον, λεῖον, κακῶδες ὅτι παχὺ] Cùm hìc puris laudabilis conditiones tradat, quæ si appareant, convaliturum ægrotum significant, cur hoc ipsum pus κακῶδες *graveolens* dicat, non video: siquidem è contrario minimè graveolens esse debet, ut patet ex 1. Prognost. τὸ ᾗ πύον ἄρισον λδυκόν τε εἶναι, καὶ ὁμαλὸν, καὶ λεῖον, καὶ ὡς ἥκισα δυσῶδες· τὸ δὲ ἐναντίον τὅτέε, κάκισον. Ratio etiam, quam mox affert, non quadrat; ὅτι παχὺ: contrà enim, pus quod crassum est, minùs fœtet; sive crassities à coctione, sive ab aliâ causâ humorem absumente inducatur, qui ut putredinis, ita & fœtoris parens. Quare

nega-

negationem desiderari, & reponi debere arbitror, ut sic legatur; μὴ κακῶδες ὅτι παχύ.

XLVIII. 35. Ὀυ πέπλει γὰρ αὖθις] In MS. Claromont. abest vox αὖθις: in Menteliano legitur αὖ pro αὖθις, quod idem est. Sic censeo legendum; ὀυ πέπλει γὰρ αὖθις, οὔτ' εὖ ἔχον τὸ ἧπαρ, hôc sensu: si crudâ jecoris inflammatione laborantibus vitiosa per alvum prodeant, alimentum præ ventriculi & intestinorum temperie imperfectum per inferiora descendit: neque enim jecur, vel si bene habeat, quæ cruda è ventriculo exeunt, rursus concoquit.

XLIX. 5. Ἄπορον μὲν ὀυ γίγνεται τὸν ὄγκον τε τὸν σκληρὸν ἵζον εἰς σκίῤῥον ἱδρύεσθαι] Lege τὸν ὄγκον τε τὸν σκληρὸν χρονίζοντα ἱδρύεσθαι. *Non est absurdum, tumorem durum temporis progressu in scirrhum firmari.*

XLIX. 6. Νωθὴς δὲ, κἢν παρῇ] Cùm abscessus jecoris non maturatur, in scirrhum compingi ait; & tunc neque dolorem continuum esse, neque magnum, quo etiam tempore exercet, sed obtusum seu segnem. Id enim significat vox νωθὴς: cui voci respondet ea, quâ usus est Archigenes, ad designandum hepatis dolorem; nam hunc ναρκώδη appellabat Galeno teste lib. 2. de loc. aff.

XLIX. 7. Ἀραιὴ γὰρ καὶ θερμὴ] *(sic in Turneb. edit.)* Mendum hìc in accentu. Scribe θέρμη *caliditas*, ut rectè vertit Crassus.

XLIX. 9. Κορυφὴ γὰρ τῶν κακῶν ὕδρωψ] Apicem malorum hepatis omnium hydropem eleganter vocat; sive ad magnitudinem morbi respexit, sive ad tumorem abdominis, quod in fastigium elevatur κορυφοῦται.

XLIX. 14. Σφαλερὴ δὲ ἡ τοιαύτη ἐπικουρίη] periculosam hydropis curationem censet, quâ cerosi humores affatim vacuantur, quòd vires subitâ ejusmodi evacuatione prorsus affligantur: haud secus ac immodico sanguinis profluvio. Aliam rationem proponit Galenus com. 6. ad aphor. 27. quia scilicet scirrhus visceris non ampliùs ab aquosâ redundantiâ sustentatus, suo pondere diaphragma visceráque etiam thorace contenta deorsum detrahat; ἀλλὰ καὶ ὁ τοῖς σπλάγχνοις σκίῤῥος, ὡς ἂν μηκέτ' ὀχλούμενος (lege ὀχούμενος) ὑπὸ τοῦ ὑδατώδους ὀυσίας, καλασπᾷ τό τε διάφραγμα, καὶ τὰ κατὰ τὸν θώρακα σπλάγχνα. Eidem causæ adscribendum est, quòd olim grassatores Ægyptii, corio exuti, diúque in illo cruciatu viventes, simul ac umbilicus ferro tactus præcisúsve esset, expirarent, referente Scaligero exercit. 246. sect. 2.

XLIX.

XLIX. 15. Ἐσχάτησι ξυμπ]ώσεσι] Craſſus interpres obſcurus, *extremos caſus* vertit. Nec tamen, fateor, Latinam vocem habemus, quæ σύμπ]ωσιν, ſeu quod idem eſt, ξύμπ]ωσιν, hìc poſitam exprimat; quæ eo ſenſu accipienda eſt, quo apud Hippocratem in 3. aphor. ſect. 1. μηδὲ τὰς ξυμπ]ώσιας ἐς τὸ ἔσχα]ον ἄγειν. Significat autem hæc vox vaſorum in corpore mutuam in ſe ex nimiâ humoris contenti vacuatione collapſionem, atque, ut ita dicam, coincidentiam.

XLIX. 20. Τὖσδε ἐκίκλησκον ξωτηκ]ικὖς] Qui ex jecinoris ulceribus tabidi effecti moriuntur, σωῖηκ]ικὖς propriè appellari docet. Syntecticos etiam Plinius vocat paſſim in hiſtoriâ.

Περὶ Σπλἠνός.

XLIX. 26. Τῆς ἐπιπνοίης μέζων] Scribe ἐπιπονίης, *dolore major.*

XLIX. 27. Μέσφι τῦ ἥπατος] Tumorem lienis uſque ad jecur, & per totam abdominis latitudinem extendi aliquando, non ſolùm ex his Aretæi verbis, ſed & ex Plauto diſcere licet; apud quem quidam ſe liene, ut zonâ, cinctum conqueritur: quò etiam ſpectant illa verba;

Perii! ſeditionem facit lien, occupat præcordia.

Athen. lib. 8. cap. 9.

Κα]αμαθὼν δ' ἡνίκ' ἐξήει πάλιν,
Τῆς κοιλίας τὸν σπλῆνα ἔχον]α διπλασίονα.

XLIX. 31. Ἔυ]ε ϗ ἀπορίη ξυνέσι παν]ελῆς] Malim ἀπονίη; de ſcirrho enim loquitur, qui indolens.

L. 6. Μελάγχλωροι] *Ex nigro vireſcentes.* Notus eſt Stratonici Citharœdi jocus in Caunios, quos omnes lienoſos fuiſſe proditum eſt, ex Homeri verſu, (Ιλ. ζ. v. 146.)

Οἵη περ φύλλων γενεὴ, τοίηδε ϗ ἀνδρῶν.

Nempe hos comparabat foliis, quòd colore viridi eſſent. Cùm verò quidam ægre ferrent urbem notari, ut inſalubrem: *Ego* (inquit) *inſalubrem dicere verear, in quâ mortui ambulant?*

Ἡ δύσπνοια

L. 6. Ἡ δύσπνοια ὡς ἀπὸ βάρεος τοῦ θώρηκος] Deſideratur aliquid, putà, πιεζομένου, aut quid ſimile.

L. 15. Καὶ ὅλα μέλεα τοῦ σπληνὸς ἠνέχθη] Nonnullis lienis fruſta integra ex abſceſſu per alvum dejici obſervat: an ſalvo animali, non dicit; de hâc re vide, quæ ſuprà annotavimus.

Εὔλυτος γὰρ καὶ φύσει σπλήν] Quia corpus ejus friabile; unde facilè in humore diluitur.

L. 17. Πολυελκέες πάντη] Non alienum ab hôc loco, quod Ariſtoteles prodidit ſect. 30. probl. 1. eos ſcilicet, qui præter modum melancholici ſunt, ſcatere ulceribus, quod Herculis & Lyſandri exemplis confirmat: de priori ſcribens; καὶ ἡ πρὸ τῆς ἀφανίσεως ἐν Οἴτῃ τῶν ἑλκῶν ἔκφυσις γινομένη τοῦτο δηλοῖ· καὶ γὰρ τοῦτο γίνεται πολλοῖς ἀπὸ μελαίνης χολῆς: mox de Lyſandro ſic; συνέβη δὲ καὶ Λυσάνδρῳ τῷ Λάκωνι περὶ τῆς τελευτῆς γενέσθαι τὰ ἕλκη ταῦτα.

L. 21. Ἐι (*ſic in Turneb. edit.*) ἢ τοῦ πάθεος ἥττοιτο, χρεὼν ὕδρωψ] Refrigerato per ſympathiam jecore. Sympathia autem propter propinquitatem: vid. Galenum lib. 6. de loc. aff. cap. 1.

Ἡ φθίσις καὶ τοῦ σκλήνεος τηκεδών] Ob eam cauſam Trajanus Imperator fiſcum lieni ſimilem dicebat; quòd eo increſcente reliquæ partes contabeſcerent.

L. 27. Καὶ νέοισι ἀργίη μάλιστα] Quia ſedentariam vitam agentibus multitudo crudorum humorum coacervatur, quæ ad lienem delata ipſum tumefacit.

L. 28. Χωρία ἑλκώδεα] (*ſic in Turneb. edit.*) Scribe ἑλώδεα. Hippocrates lib. de aëre, loc. & aquis, tradit iis, qui aquas paludoſas & ſtagnantes bibant, σπλῆνας αἰεὶ μεγάλους εἶναι: rationem addit εἰς γὰρ τὸν σπλῆνα αἱ σάρκες ξυντήκονται.

L. 30. Περὶ Ἰκτέρου

Ll. 2. Ἀλλὰ καὶ μετὰ ἑβδόμην ἔκτεινε μυρίους] Non ſolùm ante ſeptimum diem, quemadmodum ſcripſit Hippocrates, ſed & poſt id tempus arquatum morbum innumeros jugulâſſe teſtatur: cui contrariam videre eſt ſententiam apud Hippocratem lib. περὶ κρίσιων; ubi ſcriptum eſt morbum regium, ſi poſt ſeptimum diem accedat, ſudorem criticum porten-

portendere, atque ægrum convaliturum; ἐν τοῖσι καύσοισιν ἢν ἑβδομαίῳ ὕςερον ἐπιγένη) ἴκτερος δῆλον ἱδρῶτος· τὸ γὰρ νόσημα ἐ φιλέει ἐξιδρεῖν, ἐδὲ ἄλλη ἀφίςαθαι ἐδαμῆ, ἀλλὰ ὑγιὴς γίνε). ibid. paulò infrà; ἴκτερος ἢ ἢν ἑβδομαίῳ ἐπιγένη) ἢ ὕςερον ἐν καύσῳ, ἢ δυσχερεία σιάλε πολλὲ ἀποχώρησις, ἔντε τοῖσι καυσώδεσι πυρετοῖσι, ἢ τοῖσιν ἄλλοισιν, ἢν μηδενὸς τέτων τ̃ σημείων γινομένων ἀφίῃ ὁ πυρετὸς, ἀνάγκη τοιάσδε κρίσιας ἀντὶ τετέων φύεσ, ἢ φυμάτων μεγάλων ἀπόςασιν, ἢ ὀδύνας ἰσχυρὰς ἀπὸ τ̃ ἀποςάσιες &c. quibus ex locis patet, non esse perniciosum icterum post septimum diem.

LI. 2. Σπανίως ἢ εὖτε ἔκρινε πυρετὸν] Quia eo modo bilis, neque multùm, neque affatim vacuatur, quare abscessus ille est ἡμίῤῥοπος, non autem ἀντίῤῥοπος. Rectè autem dicit σπανίως, quia febrem acutam biliosámque ictero judicari interdum accidit; ut Galenus lib. 5. de loc. aff. testatur his verbis; πυρέξας γὰν τις ὀξὺν ἢ χολώδη πυρετὸν, ἑβδομαῖος ἀπηλλάγη τῆ νοσήματος, χολῆς ξανθῆς παμπόλλης εἰς τὸ δέρμα καλασκηψάσης.

LI. 4. Ξυνίςα) ἢ ἐκ ἐπ' αἰτίῃ μένον ἧπαρ] Galenus citati libri cap. 7. hanc quæstionem proponit, utrùm semper in ictero pars affecta sit hepar; & multis de causis negat; *quoniam* (inquit) *& per crises morborum jecore nihil affecto ad cutem effunditur bilis pallida, & à causis externis sanguis nullo viscerum læso in bilem totus convertitur, ut iis quos vipera momordit:* quod exemplo cujusdam confirmat τ̃ αὐτοκρατορικῶν οἰκετῶν, ex imperatoris officialibus, cui viperarum capiendarum provincia demandata erat. Addit folliculi biliaris propriâ imbecillitate nonnunquam icterum accidere, cùm bilem secernere non potest; aut humore ita distenditur, ut ipsum deinceps expellere nequeat; aut etiam quia meatus ejus obstructi sunt: quæ omnia illæso hepate contingere posse manifestum est.

LI. 5. Ἀλλὰ κοιλίῃ, ἢ σπληνὶ, ἢ νεφροῖσι, ἢ κώλῳ] A splene quidem fiunt nigri icteri, diffuso in habitum corporis humore nigro: ventriculi verò & coli vitio bilem in membra effundi, nullus, quod sciam, præter Aretæum dixit.

LI. 13. Ὄυτε δάκνε) χολὴ] Una ex causis, propter quas alvus non respondet, est impeditæ bilis in intestina profusio; quâ vim eorum expultricem exstimulari oportet: quam idcirco μαςίζεσαν, ἢ καλελαύνεσαν χολὴν appellat Alexander Aphrodisæus in problematis.

LI. 21.

LI. 21. Ἧνπερ εἰς πέψιν ἡ γαστὴρ καὶ τῷ κώλῳ (*sic in Turneb. edit.*) κακωθῇ] Rectiùs legatur ἡ γαστὴρ καὶ τὸ κῶλον

LI. 22. Καὶ γὰρ καὶ ἐν τῷ κώλῳ πέψις] Ita & Galenus lib. 4. de uſu partium, inteſtinis vim quandam coquendi alimenti tribuit, licèt non ex naturæ inſtituto; ſed quia iis ad meliorem functionem abutitur: πέπτεται μὲν οὖν ἔτι καὶ κατὰ τὴν τούτων δίοδον ἡ τροφὴ, καθάπερ καὶ ἐν ταῖς φλεψὶν ἁπάσαις τὸ αἷμα· γέγονε δ' οὔτε τῶν ἐντέρων οὐδὲν ἕνεκα πέψεως οὔτε φλέβες αἱματώσεως, ἀλλ' ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται, τὸ μέντοι τὶ συγχρῆται πρὸς τὸ βέλτιον ἑκάστῳ τῶν ὀργάνων ἡ φύσις, &c. Idem innuit philoſophus, cùm 4. de part. 4. quod terra eſt ſtirpibus, id animalibus ventrem atque inteſtina eſſe ſcribit; τοῖς δὲ ζώοις ἡ κοιλία καὶ ἡ τῶν ἐντέρων δύναμις, ἀντὶ γῆς ἐστιν, ἐξ ἧς δεῖ λαμβάνειν τὴν τροφήν. Ubi terræ ſtirpium alimentum continenti comparat ventrem, atque inteſtina, utpote naturâ atque officio conjuncta, nempe concoquendi chyli: quâ & mente Juvenalis, inteſtina pro receptaculo ciborum, putà ventre, poſuit (*Satyr.* 7. *v.* 78.)

——*Et capiunt plus inteſtina poetæ.*

Cicero ſatìs apertè lib. 2. de naturâ Deorum, ciborum in inteſtinis, quæ alvi nomine deſignat, concoctionem fieri docet; *In alvo* (inquit) *multa ſunt mirabiliter effecta, quæ conſtant ferè è nervis. Eſt autem multiplex & tortuoſa, arcétque & continet, ſive illud aridum eſt, ſive humidum, quod recipit; ut id mutari & concoqui facilè poſſit: eáque tum aſtringitur, tum relaxatur, atque omne quod accepit, cogit & confundit; ut facilè & calore, quem multum habet, ex terendo cibo, & præterea ſpiritu omnia cocta, atque confecta, in reliquum corpus dividantur.* Ex quibus verbis apparet, hunc exiſtimare coqui cibos in inteſtinis, quæ, ut dixi, alvi multiplicis & tortuoſæ nomine intelligenda ſunt. Cur autem colum præ aliis inteſtinis nominet, non planè perſpicio, nec accuratiùs inveſtigare operæ pretium puto.

Καὶ ἀπὸ τοῦδε ἡ ἐς τὸ ἧπαρ ἀναγωγὴ τροφῆς] Non planè negandum eſt, quin aliquid chyli, dum alimenti diſtributio fit, in colo reperiatur, quod ad hepar feratur. At id eſſe paucum contendo præ eo, quod in tenuibus inteſtinis continetur, quæ chylum omnem ſtatim à ventriculo excipiunt: cùm ad colon penè nil aliud quàm ſcybala perveniant, exuctâ jam per venas meſaraicas meliori parte. At Aretæus à

colo

colo perferri alimentum ad jecur ita absolutè prædicat, ac si chyli insigne quoddam promptuarium esset, atque effatu dignum.

LI. 23. Ἦν ξὺν ὠμότερον τὸ ἧπαρ τὴν ἄλλην τροφὴν λάβῃ] Lege ὠμοτέραν; refertur ad τροφήν.

LI. 25. Ἀπεψίη ᾖ, ἡ ἐν κώλῳ χολῆς ἐστι ἐργασίη] Vox ἀπεψία apud plerosque æquivoca est; vel enim στέρησιν ἐνεργείας significat; quæ acceptio communior est: & Galeno judice rectior: vel ἀλλοίωσιν εἰς ἑτέραν ποιότητα, μὴ μέντοι κατὰ φύσιν, *mutationem scilicet alimenti in aliam qualitatem, & à naturâ alienam:* quo posteriore modo videtur accepisse Aretæus, cùm dicat ex ἀπεψίᾳ in colo bilem gigni; quod de privatione coctionis, ne animo quidem fingi potest. Quis enim dicat bilem calidissimum humorem, & igneum, caloris coquentis defectu ac privatione effici? Sed rursum difficultas nascitur; quoniam biliosum excrementum, ut & fæcem sanguinis, & pituitam unà cum sanguine in hepate gigni, Galeni compluribus locis, & reliquorum medicorum constans sententia est, quomodo igitur in colo eadem gigni potest? Quòd autem ibi generari non possit, hinc etiam perspicere licet; in eo loco, qui pituitæ frigidissimæ, qualem Praxagoras vitream appellabat, gignendæ aptus est, non potest gigni humor calidissimus: natura enim loca rebus creandis accommodat ut plurimum. Et locum locati velut formam statuit Philosophus 4. physicor. ut summa necessitudo intelligatur. At pituitam illam vitream in coli cellulis gigni Galenus 2. de loc. aff. cap. 1. ubi de dolore colico agit, perspicuè declarat; igitur non illìc bilis flava ortum accipere potest. De eâ, quæ πρασοειδὴς dicta à porri colore, dubitari potest. Verùm neque hanc in colo gigni putat Galenus, sed in ventriculo vitio alimentorum illìc putrescentium. An vox χολὴ usurpata hìc pro quocunque humore? ut Græcis in more esse notat Galeottus Martius de doctrinâ promiscuâ cap. 13. cujus rei testem citat Persium, qui Satyrâ 3. v. 8. scripserit;

——*turgescit vitrea bilis.*

Verùm neque Galeotto fidem ullam habendam censeo de literis Græcis, quarum ille penitus expers fuit: cùm alioqui non meminerim, me quicquam simile observâsse apud ullum Græcum scriptorem. Neque

que si illa observatio vera sit, tamen hìc locum habeat; ubi de ictero agitur, quem solâ à bile vel flavâ vel atrâ effici certum est.

LI. 27. Καὶ ἐπὶ παντὶ γίγνεσθαι σπλάγχνῳ δυνατὸν ἴκτερον] Quia in omni viscere bilis gigni potest à calidâ intemperie, sicut de habitu corporis mox dicet.

LI. 28. Ου γὰρ ὀχετοῖσι αἰσθητοῖσι] Pulcherrima, verissimáque sententia; non per manifestos meatus, sed & per insensibiles, vaporis in modum subire alimentum in corpus universum. Auctor lib. de plantis, qui adscriptus vulgò Aristoteli lib. 2. cum vaporibus subire pituitam & sanguinem ad caput scribit; sed & ipsos vapores suaves alimentorum nutrire haud dubium est, quando ex iis si effluere prohibeantur cute à frigore aut aliter densatâ, sanguinem augeri, & πληθώραν effici docet Galenus lib. περὶ πλήθους & passim. Sed & Aristoteles ali vaporibus corpus non obscurè innuit lib. de somno & vigiliâ cap. 3. cùm ait, melancholicos esse edaces, quia non multum vaporis in iis tollitur, quo corpus alatur; οὐδὲ οἱ μελαγχολικοί· κατέψυκται γὰρ ὁ εἴσω τόπος ὥστε οὐ γίνεται αὐτοῖς πλῆθος ἀναθυμιάσεως· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ βρωτικοὶ σκληροὶ ὄντες· ὥσπερ γὰρ οὐδὲν ἀπολελαυκότα διάκειται τὰ σώματα αὐτοῖς.

LI. 32. Ου μὴν ἐπὶ κῶλον ἡ τῆς κοιλίης ἔκκρισις λευκή] Lege ἐπὶ κώλου *in colo*, vel in dativo ἐπὶ κώλῳ.

LI. 34. Δυνατωτάτη δὲ καὶ ἡ ἐπὶ τῷ παντὶ ἕξις ἴκτερον τεκεῖν] Morbum regium non solùm à visceribus, sed & ab habitu corporis proficisci, his verbis docet; *quoniam omni parti calor inest naturalis, quo humorem prolicit, concoquit, generat, secernit; unaquæque secundùm propriam conditionem.* At ubi ea reperiuntur, bilis quoque generari potest. Ex quo efficitur, hunc morbum ab ipso etiam habitu deduci posse: huic quoque sententiæ subscribit Avicenna lib. 3. fen. 15. tract. 1. cap. 3. verba ejus placet adscribere. *Et calefit complexio hepatis valde, & facit choleram secundùm quod scivisti in loco suo; generans verò ipsam non in naturâ est totum corpus, nam cùm ipsum superfluè calefit, convertitur, quod in ipso est, ex sanguine ad choleram.* Et paucis interjectis eandem sententiam repetit; *& multitudo generationis choleræ quandoque & in hepate, & quandoque & in corpore toto secundùm quod scivisti.* Ejusdem meminit & Joannes Fernelius lib. 6. Pathol. cap. 8. *Comminiscuntur* (inquit) *plerique alias icteri causas, ut folliculi fellis*

lis imbecillitatem, & partium, quæ in habitu ſunt corporis, calidiorem intemperiem; quæ tamen omnes rariſſimæ cùm ſint, in earum numero haberi debent, quæ cogitatione potiùs quàm uſu & eventis deprehenſæ ſunt.

LI. 36. Ἐν σαρκὶ μὲν ἱδρὼς] Locus hic ſumptus ab Ariſtotele, qui ſect. 4. probl. 27. ſimilem ſententiam poſuit; ἢ ὅτι ἐστὶν ἑκάστῃ περιττώσει τόπος, εἰς ὃν πέφυκεν ἀποκρίνεσθαι κατὰ φύσιν· καὶ πόνου γινομένου τὸ πνεῦμα ἐξιὸν ἀνοιδεῖν ποιεῖ, καὶ συνεκκρίνει αὐτήν· οἷον τὸ μὲν οὖρον εἰς κύστιν, ἡ δ' ἐξικμασμένη τροφὴ εἰς κοιλίαν· τὸ δὲ δάκρυον εἰς ὄμματα· μύξαι δ' εἰς μυκτῆρας· αἷμα δ' εἰς φλέβας· ὁμοίως δὴ τούτοις καὶ ἡ γονὴ εἰς ὄρχεις καὶ αἰδοῖα.

LII. 2. Τὰ δὲ ὑγρὰ πάντα γίγνεται χολὴ] Omnes humores in bilem poſſe converti cenſet, ubi dominatur calor; quia bilis extremus eſt terminus, ad quem calor humores citra exſiccationem perducere poteſt.

LII. 3. Ἦν δὲ καὶ ἐν αἵματι ἀπεψίη ξυμβῇ] Vide ſuprà, quæ annotavimus de hujus vocis ambiguo uſu. Hìc autem ἀπεψίαν uſurpat pro mutatione ſanguinis in qualitatem à naturâ alienam; non autem pro ipsâ privatione coctionis à frigore; hæc enim non bilioſum facit ſanguinem, ſed ἰχωροειδὲς, *ſeroſum, aquoſúmve.*

LII. 6. Ὅγε ἐν λίθῳ καλὸν ἔῃ] Lapidis nomine aurum etiam deſignavit, quia ex terrâ conflatum ſicut lapis. Suid. in voce ἴκτερος; τοὺς ἰκτέρῳ χρωσθέντας ὥσπερ χρυσίῳ. Λίθος igitur hìc pro metallo; ſi tamen nullum huic vocabulo irrepſit vitium: cùm vera lectio eſſet, ὅγε ἐν μετάλλῳ καλὸν ἔῃ.

LII. 7. Πλὴν ὁκόσον τῶν χερσαίων ἰκτίδων τῶν τετραπόδων] Ἰκτέρου etymon deducit ab ἴκτις, quo nomine Græci muſtelam ſylveſtrem vocant. Plin. lib. 29. cap. 4. *Muſtelarum duo genera, alterum ſylveſtre; diſtant magnitudine: Græci vocant ictidas:* mutilus locus, interim reſtituo: *muſtelarum duo genera; unum domeſticum, alterum ſylveſtre. Diſtant magnitudine. Sylveſtre* (vel *Sylveſtres) Græci vocant ictidas.* De ictide, quam Theodorus *viverram* interpretatur, falsò, ut arguit Scaliger, ſcribit in hunc modum Ariſtoteles lib. 9. de hiſt. an. cap. 6. ἡ δ' ἴκτις ἐστὶ μὲν τὸ μέγεθος, ἡλίκον Μελιταῖον κυνίδιον τῶν μικρῶν· τὴν δὲ δασύτητα, καὶ τὴν ὄψιν, καὶ τὸ λευκὸν τὸ ὑποκάτω, καὶ τοῦ ἤθους τὴν κακουργίαν, ὅμοιον γαλῇ. Suidas ἀπὸ τῶν ἰκτίνων, hoc eſt, à milvis nomen hoc trahit: ἴκτερος (inquit) νόσος ἐκ χολῆς συνισταμένη· τοὺς ἰκτέρῳ χρωσθέντας ὥσπερ χρυσίῳ· λέγουσι δὲ εἶναι πόνον ὠχροειδῆ ἀπὸ θυμοῦ ἐγειρόμενον, ὥστε τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν κεκρατημένων ὠχρούς,

καὶ

καὶ μέλανας ποιεῖν, ὡς καὶ τῶν ἰκτίνων· ἀφ' ὧν καὶ καλοῦνται οἱ ἰκτεριῶντες. At Plinius lib. 30. cap. 11. hunc morbum dictum putat ab ave ejusdem nominis coloris argumento; id enim verba ejus sonant: *Avis icterus vocatur à colore, quæ si spectetur, sanari id malum tradunt, & avem mori: hanc puto Latinè vocari Galgulum*: quanquam nonnulla hìc in verbis est perplexitas, sícque concipienda hæc sententia videtur; *Icterus vocatur à colore avis; quæ si spectetur, sanari* &c.

LII. 9. Εἴδεα τοῦ πάθεος δοιά] Duas morbi regii species tradit; unam scilicet, in quâ corpus flavo & croceo colore infectum apparet, quam λευκοχλώρου εἴδεος, *speciei ex albo virentis* esse statuit; alteram, in quâ corpus lividum, aut nigrum: has autem species à duplici genere bilis. Unum quidem sub se comprehendit bilem flavam, tenuem, perspicuam, atque unà bilem rubram instar croci, aut ovorum vitelli, cujus color plenior saturatiórque est. Id enim significat vox καλακορὴς; quo sensu & Poeta,

Vellera — hyali saturo fucata colore,

dixit 4. Georg. v. 335. Alterum genus bilis ad nigrum magìs declinat; sub quo bilis, quæ à porri colore πρασοειδὴς dicitur, & quæ ἰσατώδης à colore glasti, quod Græcè ἰσάτις appellatur. Hæc est sententia hujus loci, qui nunc integer exscribendus est, ut vitium appareat vulgatæ lectionis, & ratio constet nostræ emendationis; εἴδεα τοῦ πάθεος δοιά. Ἢ γὰρ ἐς τὸ ξανθὸν καὶ τὸ κροκῶδες ἐτράπη τοῦ λευκοχλώρου εἴδεος, ἢ ἐς τὸ πελιδνὸν καὶ μέλαν. Τῶνδε μέντοι ἡ αἰτίη. Post hæc verba videntur quædam deesse, sed nihil juvat MS. Fortasse ἧπαρ ἢ σπλὴν· εἴδη δὲ καὶ χολῶν ἐστι αἰτίη. Καὶ γὰρ τῆσδε ἡ μὲν ξανθὴ, λεπτὴ, διειδὴς, λεπτοτέρου εἴδεος, ἢ ἐς τὸ πελιδνὸν καὶ μέλαν· ἡδὲ καλακορὴς, ὡς κρόκον, ἢ λέκιθον φάναι, τοῦ αὐτοῦ εἴδεος· δευτέρη δὲ μελαντέρης χροίης πρασίζουσα, ἰσατώδης, μέλαινα· μυρίαι δὲ ἐν μέσῳ τῶν χροιῶν παραλλαγαί. Sic ergo hunc ipsum locum lego; εἴδεα τοῦ πάθεος δοιά. Ἢ μὲν γὰρ ἐς τὸ ξανθὸν καὶ τὸ κροκῶδες ἐτράπη τοῦ λευκοχλώρου εἴδεος, ἢ ἐς τὸ πελιδνὸν καὶ μέλαν. Sequentia verò ita lego; τῶνδε μέντοι δισσὴ ἡ αἰτίη· εἴδη δὲ καὶ χολῶν ἐστι αἰτίη. Καὶ γὰρ τῶνδε (supple χολῶν) ἡ μὲν ξανθὴ, λεπτὴ, διειδὴς, λεπτοτέρου εἴδεος. Deinde verba, ἢ ἐς τὸ πελιδνὸν καὶ μέλαν, ut spuria & aliena resecanda censeo. Cùm enim duplex bilis genus distinguat, unum λεπτοτέρου, aut λευκοχλώρου; sive, ut dixit superiori capite

capite περὶ ἥπατος, λευκοχρέος εἶδεος, nempe album aut ad albedinem vergens, cujus ſpecies facit duas, bilem flavam & vitellinam; alterum ad nigrum declinans, cujus ſpecies porracea bilis, & glaſtea; fruſtra hìc addat bilem flavam tenuiorem eſſe, quàm ut ad fuſcum aut nigrum declinet. Ita enim rectiùs hæc verba vertamus, quàm quomodo Craſſus vertit *aut in lividum nigrúmque declinat*; quod eſt contra mentem Aretæi, & à ſententiâ planè alienum.

LII. 33. Ὀυ μὴν γλυκέων] Γλυκεία, ut referatur ad γεῦσις. *Guſtus* (inquit) *amarorum non amarus, nec tamen dulcis*; id eſt, amara, cùm guſtantur, non videntur amara, etſi non dulcia, ſed inſipida; dulcia verò amara ſentiuntur: cujus rei, ut παραδόξε, cauſam perſcrutatur; ídque accidere cenſet propterea, quòd lingua bile infecta amarum incidens non percipit ob familiaritatem, quia ſimilia non movent; contrà dulcibus oblatis bilis, quâ delibuta eſt lingua, fervet atque diffunditur; atque ita ſenſum movere occupans ſaporem dulcem obſcurat: cùm tamen ipſa, antequam cibus ſumatur, maximè ſentiatur, quia organo conſueta, & familiaris.

Ἡ γδ. ἐν τῷ ςόμαλι χολὴ ἐνίζεσα τῇ γλώσσῃ, ἐπίπροσθεν τ̃ ἐδεςῶν ἐντυγχάνεσα] Craſſus; *namque bilis in linguâ reſidens, & priùs cibis occurrens, ſenſum ludificatur.* Quis hæc intelligat? *bilis priùs cibis occurrens ſenſum ludificatur.* Aliter igitur hæc diſtinguenda ſunt, & virgula quæ voci γλώσσῃ affixa, in ſuum locum rejicienda poſt ſequentem hanc ἐπίπροσθεν (quæ propria huic ſedes) collocanda eſt; ut hæc conjunctim legantur: ἡ γδ ἐν τῷ ςόμαλι χολὴ ἐνίζεσα τῇ γλώσσῃ ἐπίπροσθεν, deinde τ̃ ἐδεςῶν ἐντυγχάνεσα.

LII. 37. Τὴν γλῶσσαν εἶδε (*ſic in Turneb. edit.*) κενεὴν] Corruptiſſimus locus. Lege τὴν γλῶσσαν ἤδε κινέει, ſupple χολὴ *bilis*; poſtquam cibis oblatis efferbuerit, linguam movet. Vidit Craſſus meliori uſus codice.

LIII. 5. Ἀπατηλῶν ἄρα χυμάτων προκάλυμμα ἡ χολὴ] Elegans hæc ſententia, cujus hic ſenſus eſt; quoniam bile ſuffuſis cibi dulces perinde & amari, ejuſdem ſaporis apparent, atque eam ob cauſam fallunt; idcirco ait, bilem eorum ciborum velamentum eſſe, ad fucum ſcilicet faciendum.

LIII. 9. Δίχα ὕδρωπος ἐκτακέντες ὤλοντο] Quia bilis in jecoris ſubſtantiam diffuſa, ibíque ex morâ putreſcens, viſceris διαφθορὴν, i. e. *corruptelam* invehit. Fernelius lib 6. Path. cap 4. *Subſtantiæ corruptelâ non minùs jecur, quàm pulmo contaminari ſolet, quâ laborans ſenſim languore contabeſcit: ea fit ex omni humore, frequentiùs autem ex biliosâ ſanie per jecoris ſubſtantiam effusâ, quæ ſenſim lentéque putreſcens, ipſam pariter jecoris ſubſtantiam labefactat, atque corrumpit.*

Περὶ Καχεξίης.

LIII. 15. Ξυμπάντων ὁμοῦ παθέων καχεξίη τροπή] Omnes morbi in malum habitum deſinunt, cùm videlicet perennant: tractu enim vires naturalium viſcerum debilitantur; unde humorum vitium, & vaſorum impuritas, quam malus habitus ſequitur.

Ἅπασαι γὰρ αἱ νοῦσοι τῆσδε ἀπότοκοι] Vox ἀπότοκος, ut hìc ſcripta eſt, cum accentu in antepenultimâ, ſignificat *partum* ſive *ſobolem*, quæ ſignificatio non eſt ad propoſitum. At ſi ſcribatur ἀποτόκοι, cum accentu in penultimâ, ſignificabit *parentes*, *progenitores:* quem ſenſum huic loco congruere patet: quare ita emendandum cenſeo.

LIII. 16. Ἀτὰρ καὶ ἥδε μούνη ἄνευθεν τῶν ἄλλων φαρμάκων] Corruptum eſſe hunc locum in voce φαρμάκων nullus dubito; & fatebitur, quicunque animum advertet. Junius legiſſe videtur παθημάτων, ſive alicubi hanc lectionem reperit: ſive ipſe aut quis alius ita emendavit; ita enim vertit; *verùm & ipſe ſolus citra alios morbos*, &c. Sed hoc nimis remotum. Ego legendum cenſeo ἀφορμῶν: quæ vox medicis nota. Ita enim vocant principium, unde morbus cœpit graſſari; ut in 6. Epid. τὰς ἀφορμὰς ὁκόθεν ἤρξατο κάμνειν; quæ initia ſi exigua ſunt, προφάσεις ab Hippocrate appellari ſolent Galeno teſte, com. 3. in 3. Epid. Quòd autem germana hæc ſit lectio, indicant ſequentia hæc verba, καὶ πρώτιστα γίγνεται πάθος; quæ reſpondent his, ἄνευθεν τῶν ἄλλων ἀφορμῶν.

LIII. 28. Ἡ δὲ νοῦσος μικρὴ δυσεντερίη ξυνεχὴς] Craſſus videtur legiſſe; ἡ δὲ νοῦσος μακρὴ cum virgulâ, deinde δυσεντερίη ξυνεχής· quam lectionem non improbo.

LIII. 31. 'Αἱμοῤῥοΐδων ῥέει] Simili figurâ apud Ariſtotelem, ὄμματα μελανόμματα.

Ἡ ἐμέτων ξυνήθων ἀπαλλαγὴ] Erat vomitus antiquis illis familiaris, ut ex pluribus locis auctorum veterum colligere licet. Cicero in oratione pro Deiotaro ad Cæſarem: *Cùm* (inquit) *vomere poſt cœnam velle te dixiſſes*, &c. Idem in epiſtolâ ad Attic. lib. 13. de Cæſare; *unctus eſt, accubuit*, ἐμετικὴν *agebat*. Idem teſtantur verba hæc Cornelii Celſi lib. 1. cap. 3. *rejectum eſſe ab Aſclepiade vomitum in eo volumine, quod de tuendâ ſanitate compoſuit, video, neque reprehendo, ſi offenſus eorum eſt conſuetudine, qui quotidie ejiciendo vorandi facultatem moliuntur*. Plinius de eodem Aſclepiade lib. 26. *damnavit meritò & vomitiones tunc ſupra modum frequentes*. Item Suetonius de Vitellio; *ſed vel præcipuè luxuriæ ſævitiæque deditus, epulas trifariam ſemper, interdum quadrifariam diſpertiebat: in jentacula, & prandia, & cœnas, commeſſationéſque; facilè omnibus ſufficiens vomitandi conſuetudine*. Quanquam hanc rationem vomendi ab iis potiùs intemperantiæ quàm valetudinis causâ initam fuiſſe palàm eſt; tamen & hujus causâ iſtud olim fieri ſolitum liquet ex Hippocrate, qui lib. de ſalubri diætâ ἓξ μῆνας τοὺς χειμερινοὺς ἐμέειν, ad evacuandam pituitam præcipit. Tum ex Ariſtotele ſect. 1. probl. 4. ubi cur temporum anni mutationibus vomendum ſit, quærit. Ægyptios quoque triduo ſingulis menſibus vomitu purgari ſolitos, tradit Herodotus lib. 2. cap. 77. Hoc συρμαΐζειν vocabant à voce συρμαία, quod eſt *raphanus*; quo ad provocandum vomitum utebantur. Quoſdam τὴν συρμαίαν aliter accipere ſcio; ſed de his aliás.

LIV. 3. Ἢν ἢ ῥιζώσαντα μίμνῃ] Meliùs ῥιζωθέντα in paſſivo: *jactis radicibus*.

LIV. 5. Οἰδαλέοι πόδας τε καὶ κνήμας] Propter σύντηξιν, ut ait Ariſtoteles ſect. 1. probl. 5. οἱ κιϐδηλιῶντες, καὶ οἱ ὑπὸ λιμοῦ τοὺς πόδας οἰδοῦσιν· ἢ διὰ τὴν σύντηξιν ἀμφότεροι. Hinc autem iis σύντηξις *colliquatio* fit, quòd vitioſa alimenta membris non affigantur, neque in eorum nutritionem cedant, quæ proinde in declives partes ſuopte pondere decidere eſt neceſſe. Hieronymus Mercurialis lib. 6. var. cap. 3. per κιϐδηλιῶντας, ictericos debere intelligi eo loco contendit, adversùs Theodorum, qui cibo vitioſo utentes interpretatur. Sed ipſe κιϐδηλιᾷ, & nodum in ſcirpo quærit.

LIV. 5. Τὰ κεκλιμθύα μηεία] (*sic in Turneb. edit.*) Craſſus legit μόεια & meliús.

LIV. 6. Τὸ εἶδ🙰 (*ſic in Turneb. edit.*) ἐπ' ἐκεῖνα φοιτῇ] Scribe τὸ οἶδ🙰, *tumor*.

LIV. 7. Ὑγρᾶ τε ἢ ψυχρᾶ ἐς τὸ βάρ🙰 περίοδ🙰] Circuitum humidi intelligo, cùm humor in vaporem ſolvitur à calore, deinde vapor coërcitus denuo in humorem redit, & in partes inferiores decidit. De hôc circuitu videndus Ariſtoteles lib. 2. de ortu & interitu cap. 10. ubi ita ſcribit; οἷον τὰ ἁπλᾶ σώματα μιμεῖται τὴν κύκλῳ φοράν. Ὅταν γὰρ ἐξ ὕδατ🙰 ἀὴρ γένηται, καὶ ἐξ ἀέρ🙰 πῦρ, καὶ πάλιν ἐκ τοῦ πυρὸς ὕδωρ, κύκλῳ φαμὲν περιεληλυθέναι τὴν γένεσιν, διὰ τὸ πάλιν ἀνακάμπτειν· ὥστε καὶ ἡ εὐθεῖα τούτων φορὰ μιμουμένη τὴν κύκλῳ, συνεχής ἐστιν.

LIV. 8. Τοῦδε οὐκ ἀναχεομένου, εἶτα καταῤῥέει] Mutilus locus; quæ autem deſunt, ſupplere vix quiſquam poſſit abſque ope manuſcripti alicujus melioris iis, quæ vidi, ſi qua ejuſmodi extent.

Ἀδδηφάγοι κάρτα] Quia alimentum in habitu corporis corrumpitur, priuſquam aſſimiletur; nec partes eo refici poſſunt; penuriâ igitur laborantes, perpetuo cibi deſiderio tenentur, ut de melancholicis, quos βόρους appellat (Aretæus 36. 17.) tradit Ariſtoteles lib. de ſomno & vigiliâ.

LIV. 17. Ὕπν🙰 ἑδραῖ🙰 μὲν οὐδαμῇ] Somnum ἑδραῖον appellat Hippocrates βαθὺν, ut Galenus interpretatur ad ſect. 4. ſent. 15. 6. Epid. verba Hippocratis hæc: ὕπν🙰 ἑδραῖ🙰 ὀρθῷ νυσταγμός.

LIV. 19. Ἆσθμα ἢ ἐπὶ τοῖσδε ἡ ἀναπνοὴ] i. e. *reſpirant difficulter & modo ſuſpirioſorum.* Nam ἆσθμα medicis morbus eſt; aliis ſcriptoribus ſæpe pro reſpiratione.

LIV. 21. Ἡ σύντηξις· ἀναπνοὴ ἀνὰ σάρκα ὕδρωπα ἢ τὴν ἀσκίτην ἤγαγε] Craſſus non legit ἀναπνοὴ, neque ſanè hìc locum habet, quare expunge.

IN LIBRUM SECUNDUM DE CAUSIS & SIGNIS DIUTURNORUM MORBORUM.

Περὶ Ὕδρωπος.

LVI. 5. Ὑπ' εὐτυχίης] Fortunam ſolam hydrope correptis ſubvenire poſſe autumat, eámque à diis oblatam: quâ ſententiâ imitatus eſt planè Hippocratem, qui, libro de victu in acutis, de eodem morbo verba faciens, ei, qui evaſurus ſit, εὐτυχίῃ eſſe opus teſtatur his verbis; ὑδρώπων δύο φύσιες, ὧν ὁ μὲν ὑποσαρκίδιος ἐξχειρέων γίνεται, ἄφυκτος· ὁ δὲ μετ' ἐμφυσημάτων, πολλῆς εὐτυχίης δεόμενος. Idem lib. 1. περὶ νούσων, ἐπιτυχίην in morbis curandis celebrat: ἐπιτυχίη δὲ (inquit) τὰ τοιάδε οἱ ἰητροὶ ποιέουσιν ἐν τῇ θεραπείῃ ἀγαθά· quod dictum pluribus exemplis declarat, quæ exſcribere neceſſe non eſt. Sed & Galenus lib. 11. methodi, quibuſdam inſcitiam in morbis curandis in bonum vertere declarat; eorum exemplo, qui muſculi cujuſpiam abdominis tumorem circumſcriptum pro jecinoris inflammatione curantes relaxantibus cataplaſmatis utuntur, quæ jecori inflammato pernicioſa ſunt, muſculi abſceſſui non inutilia. Verba Galeni libet adſcribere: ἔνιοι δ', ὥς φησιν Ἱπποκράτης, οὐ σμικρὰ κερδαίνουσιν, ὅτι ἀγνοοῦσιν. Οἴονται γοῦν ἥπατος φλεγμονὴν ἰᾶσθαι χαλαστικοῖς βοηθήμασι, ἐξ ὧν ἐν τῇ διαγνώσει σφάλλονται, δόξαν ἑαυτοῖς πορίζόμενοι· φαίνεται γὰρ ἐνίοτε τοῦ καθήκοντος εἰς ὑποχόνδρια μυὸς ἐκ τῶν πλευρῶν τοῦ θώρακος ἡ περιγραφὴ, παραπλησία τῷ ἥπατι· θαυμαστὸν δ' οὐδὲν οἶμαι τοὺς μήτ' ἄλλο μηδὲν ἐν τῇ τέχνῃ καλῶς ἐκμαθόντας, μήτ' ἀσκηθέντας ἐν διαγνώσεσι πεπονθότων μορίων, τὰ τοιαῦτα κερδαίνειν. Aliter etiam fortunatus eſſe poteſt medicus, nempe eo modo, quem explicat Cardanus de vitâ propriâ cap. 40. *Si quis* (inquit) *incidat in morbum, in quo diu & feliciter verſatus fuerit, fortunatus dici poteſt; ſecus contrà.* Patet igitur ex his, caſu morbos interdum ſanari. Unde Montanus conſultatione 51. *ad curationem* (inquit) *tria requiruntur,*

tur, natura, ars, & fortuna; ut dicunt Hippocrates & Josephus lib. 15. Antiquit. de morbo Herodis regis verba faciens: medicos, postquam morbus remediis non cedebat, hunc postremò & suæ cupiditati, ut quidquid expeteret ederet, & fortunæ commendâsse testatur; πάντα οἷς ἐκεῖνος ἐπενεχθείη, παρέχειν ἠξίουν, τὸ δύσελπι τῆς σωτηρίας ἐν ἐξουσίᾳ τῆς διαίτης ἀνατιθέντες τῇ τύχῃ. Nec verò obstat, quòd Hippocrates lib. περὶ τέχνης, fortunam à medicinæ sacrario, imò à rerum naturâ excludere videtur; τὸ δὲ αὐτόματον οὐ φαίνεται οὐσίην ἔχον οὐδεμίην, ἀλλ' ἢ οὔνομα μοῦνον. Non enim his verbis fortunam excludit, sed potiùs confirmat: cùm ipsam prudentiæ atque arti ancillari asserit: quòd nimirum ea, quæ rectè aguntur, εὐτυχίη *bona fortuna* consequi soleat; ea verò, quæ temere & inconsultè, ἀτυχίη *infelicitas*. Ita igitur eodem loco scribit; ἐγὼ δὲ οὐκ ἀποστερέω μὲν οὐδ' αὐτὸς τὴν τύχην ἔργου οὐδενός. ἡγεῦμαι δὲ τοῖσι μὲν κακῶς θεραπευομένοισι νουσήμασι τὰ πολλὰ τὴν ἀτυχίην ἕπεσθαι· τοῖσι δὲ εὖ, τὴν εὐτυχίην. Latiùs igitur patet fortuna, quàm existimavit Aristoteles: qui hanc in iis tantùm esse voluit, quæ præter finem ac destinationem agentium rationalium contingunt; ut, cùm rusticus agrum pangendæ arboris causâ fodiens thesaurum invenit. Atqui & iis, quæ consilio agimus molimúrque, si optatus eventus respondeat, fortunæ id quoque esse putandum est. Atque ita Simplicius fortunam accipit com. 60. ad lib. Physic. cùm ait, fortunam per se in omni bonorum adeptione & participatione agnosci; καὶ τῆς μὲν κατ' ἀξίαν διανομῆς τὴν δίκην λέγομεν αἰτίαν· τοῦ δὲ τυχεῖν τοῦ κατ' ἀξίαν, τὴν τύχην, &c. Locum hunc Latinè exprimam: *Duæ sunt potestates in mundo; una quidem, quæ congruentia cuique distribuit, hæcque Justitia dicitur, seu Themis Dea judiciorum: altera, quæ dat unicuique bonum debitum assequi; hæc Fortuna dicitur, & tunc maximè apparet, ubi nulla alia causa particularis cognita est. Unde fortuna non est tantùm in iis, quæ rarò eveniunt, nisi quoad nos; quia tunc solùm fortunam agnoscimus, cùm causæ propriæ alicujus effectûs nos latent.* Hæc ille. Rectè meo quidem judicio, nisi Deus adspiret, prudentia frustra est, & omnis humanus labor; sicut multis exemplis demonstrari potest quorundam illustrium virorum, quos summâ prudentiâ præditos omnia fefellerunt consilia, Deo successum negante. Quare Pausanias de Aristodemo Messeniorum rege ita scribit; τὰ μὲν εἰς ἀνθρώπου λογισμὸν ἥκοντα

Μεσημβρίης σώσας· τῆ τυχῆς ἐς τὸ μηδὲν ἀγαγέσης τάτε ἔργα αὐτῦ, καὶ τὰ βυλεύματα. Quæ omnia altâ mente perſpiciens Scaliger in Tertio Poëtices, inter ea, quæ medicum perficiunt, fortunam adſcribit; *medicum* (inquit) *effinges doctum, probum, lenem, diligentem, maturum, fortunatum,* &c.

LVI. 5. Καὶ θεῶν μᾶλλον ἢ τέχνης] Fortunam deorum à fortunâ artis diſtinguit, cujus ſententiæ hanc puto eſſe vim; ut deorum ſucceſſum intelligamus, cùm præter conſilium res proſpere ſuccedunt: (cujus meminit Ariſtoteles lib. 7. Eudem. cap. 14. ubi fortunatos eleganter comparat πλοίῳ κακῶς νεναυπηγημένῳ, *navi malè compactæ,* quæ rectiùs ſæpe agitur non per ſe, ſed quia peritum gubernatorem nacta; hos ſcilicet optimum habere gubernatorem Deum, non quia is tantùm ſucceſſus à Deo, ſed quia talis nobis manifeſtior eſt:) artis verò ſucceſſum; cùm omnia ex arte, & κατὰ λόγον ποιῦντι, ut loquitur Hippocrates, proſpera ſuccedunt. Ariſtoteles eodem loco θείαν εὐτυχίαν appellat, cùm quis κατὰ τὴν ὁρμὴν διορθωτικὸς, hoc eſt, *impulſu animi citra rationem proſpere agit:* alium εὐτυχίας modum, cùm & παρὰ τὴν ὁρμὴν καὶ τὸν λόγον.

LVI. 6. Τὰ γὰρ μέζονα πάντα ἰῶνται μῦνοι θεοὶ] Eadem mens Hippocratis, cùm lib. περὶ εὐσχημοσύνης, ait medicos diis plurimum concedere: οἱ δὲ ἰητροὶ θεοῖσι παρακεχωρήκασι.

LVI. 10. Ἐστὶ δὲ ἐς ἐπομβρίην ῥεῦμα ψυχρὸν] Eàdem locutione uſus Heraclitus, cùm de hôc morbo medicos αἰνιγματώδως ſuo more conſuleret. Laertius in ejus vitâ; καὶ τῶν ἰατρῶν αἰνιγματώδως ἐπυνθάνετο, εἰ δύναιντο ἐξ ἐπομβρίας αὐχμὸν ποιῆσαι. Cæterùm non ῥεῦμα, ſed πνεῦμα legendum conjicio ex iis, quæ ſequuntur; ὁκοῖον ἡ ὁμίχλη τῷ παντὶ, *ſicut nebula per univerſum corpus.* Sed & infrà; ἢν δὲ ἐς ὁμίχλην καὶ ὕδωρ τρέπηται τὸ πνεῦμα. Nam ipſa ὁμίχλη, πνεῦμα ψυχρὸν, παχὺ, rectè dicitur, neutiquam ῥεῦμα. Galenus lib. de tremore, & palpitatione, &c. πνεῦμα παχὺ καὶ ὁμιχλῶδες appellat.

LVI. 14. Ἡ χροιὴ] Lege ἀχροίη, *facies decolor.*

LVI. 16. Ἐφ' ἕδρης ἔασι οἱ ὑδρωπιώδεες] *Manet, conſtat morbus.*

LVI. 22. Ἢν μὲν ἐπὶ λευκῷ φλέγματι] Quatuor diſtinguit ſpecies aquæ intercutis; τυμπανίαν, quâ abdomen flatibus diſtentum, tympani in modum, pulſu reſonat; ἀσκίτην, quâ idem humore, ceu uter, impletur;

tur; λευκοφλεγματίαν, quâ habitus corporis pituitâ albeſcit & tumet; ἀνὰ σάρκα, ſeu ὑποσαρκίδιον (quæ vox in 4. de victu in acutis) cùm carnes univerſæ in tenuem & aquoſum ſanguinem liquantur. Eodem modo diſtinguit & Theodorus Priſcianus lib. 5. de hydropiſi; *malignior* (inquit) *hydrops eſt tympanias.* 2. *hypoſarca.* 3. *aſcites.* 4. *leucophlegmatia:* quam diſtinctionem, etſi ex ipſo contextu ſatìs perſpicua eſt, tamen hìc proponere viſum eſt, ut minùs vulgatam, & fortaſſe falſam. Certè Galenus hanc palàm improbat, com. ad citatum lib. 4. de victu in acutis: cujus verba hæc; ἔνιοι μὲν οὖν τῶν ἰατρῶν τέτταρας λέγουσιν εἶναι διαφορὰς τῶν ὑδέρων, ὑπερβαίνοντες τὸ προσῆκον, ἀλλ' οὐ νῦν καιρὸς ἐλέγχειν αὐτούς. Et fortaſſe Galenus, cùm ait ἔνιοι ἰατρῶν, Aretæum intelligit; qui aut ipſi æqualis, aut paulò ſuperior fuit, ut oſtendi in præfatione.

LVI. 25. Οὐ *(ſic in Turneb. edit.)* κακίων δὲ πολλόν τι ἡ τῶνδε ἐπιμιξίη] Delenda eſt negatio οὐ; quæ hìc παρέλκει.

LVI. 28. Ἀσκίτου τυμπανίας χερείων] Et hoc contra aliorum opinionem, qui aſcitem omnium graviſſimum judicant; deinde tympaniam, poſtremò ἀνὰ σάρκα ſeu λευκοφλεγματίαν. Namque in aſcite & cauſa & ſymptomata deteriora ſunt. Cauſa quidem, nempe imbecillitas jecoris, quam in aſcite eſſe majorem, quàm in tympaniâ, ex eo perſpici poteſt: quòd in illo generatio ſanguinis penitus abolita ſit, ſolúmque ſerum pro ſanguine gignatur; in hôc humores in flatum ſolvantur à calore quidem naturalem modum egreſſo, à calore tamen. Calor etenim naturalis cum calore igneo conſiſtere poteſt; cum frigiditate valde intensâ, nullo modo. Quòd autem & ſymptomata ſint graviora, vel unius ſeroſi illius humoris, qui aſcitis proprius eſt, argumento conſtat: adeò enim acris ejus & maligna eſt natura, ut corpus ulceret, cutíſque interdum in cruribus tumefactis ſponte rumpatur; ut cuidam aſcite laboranti accidiſſe teſtatur Matthæus Gradus 2. part. pract. cap. 9. Averroes tamen lib. 3. Colligeti, cap. 21. hôc graviorem tympaniam cenſet; quòd medicis majus negotium faceſſat; incertis, caloríſne exceſſu, an frigoris obrepſerit. Utriuſque enim ſobolem eſſe conſtat. Verùm etiamſi tam à frigore, quàm à calore is morbus dependet, tamen ſæpius ab illo effici certum eſt; neque tam abſtruſæ cauſæ hæ ſunt, ut nequeant à ſagaci medico deprehendi.

LVII.

LVII. 8. Ὁ χῶρος γίγνεται κοῖλος] In aſcite tumenti parti ſi quis digitum imprimat, veſtigium manet ad aliquod tempus, ceu foſſa: βοθρώδης ait Galenus; & hoc ſignum certum cenſetur aquæ intercutis.

Ἐς χῶρόν τε (*ſic in Turneb. edit.*) πουλὺν] Lege ἐς χρόνον τε πουλύν; *pars cava multo tempore manet.*

LVII. 16. Ὁ δὲ ἀνασάρκα ἤδε τοῦ λευκοῦ φλέγματος] Λευκὸν φλέγμα appellat Hippocrates lib. de aëre loc. aquis, quod alii unâ voce λευκοφλεγματίαν. Sic autem ſcribe; τοῦδε ἀνασάρκα, ἤδε λευκοῦ φλέγματος. Supple τάδε: ita enim ſuprà; τάδε μὲν τὰ ἀσκίτου.

Τὰς μὲν λαγόνας ἴσχουσι κενεὰς] Alludit ad etymon vocis κενεών. Ita enim dicta hæc pars, quia κενεὴ, quâ voce dextras & ſiniſtras partes hypogaſtricæ regionis ſignificari tradit Laurentius hiſt. anat. lib. 6 cap. 2. à laxitate videlicet, quia flaccidæ ſunt: quod & Rufus teſtatur lib. περὶ ἀνθρωπ. μορ. Τὰ δὲ (inquit) ὑπὸ ταῖς πλευραῖς μαλακὰ, λαπάραι καὶ κενεῶνες. Eadem & *ilia* dici idem Laurentius affirmat, cui potiùs aſſentior quàm Celſo, qui lib. 4. cap. 1. ilia accipit pro eo intervallo, quod eſt inter coxas & pubem, imo ventre: vulgò inguina dicimus. *Ipſa* (inquit) *ilia inter coxas & pubem, imo ventre, poſita ſunt, à quibus ac pube abdomen ſurſum versùs ad præcordia pervenit:* niſi mendoſum codicem dicamus, & pro *coxas* legamus *coſtas*, quam conjecturam confirmant ſanè verba Rufi ſuprà allata. Item Galenus; cùm in com. ad 2. Prog. cap 1. text. 1. κενεῶνας appellat partem, in quâ jejunum, meſenterium, & tenuia inteſtina continentur, quas partes λαπάρας ab Homero nuncupari tradit. Cæterùm, ut κενεῶνες dicti quaſi κενεοὶ, ita & λαγόνες quaſi λαγαροί. Eſt enim λαγαρὸς, *laxus, vacuus:* quâ dictione in eundem ſenſum utitur Plutarchus in Poplicolâ de columnis loquens, præter modum limatis atque acciſis; τοῦ καλοῦ διάκενοι καὶ λαγαροὶ φανέντες.

LVII. 18. Ἐπὶ τῷ λευκῷ φλεγματίᾳ] Λευκὸν φλεγματίαν appellat, qui λευκῷ φλέγματι laborat. *Edit. Oxon.* Λευκοφλεγματίᾳ

LVII. 21. Ἀκμὴν ἐόντες ἐν εὐτυχίῃ] Craſſus vertit; *qui juvenes robuſti in ætatis proſperâ fortunâ conſiſtunt.* Quid vox ἀκμὴν hôc loco ſignificaret, non intellexit. Sumitur autem adverbialiter pro ἔτι, *adhuc*, ut apud Iſocratem oratione ad Demonicum: καὶ σὺ μὲν ἀκμὴν φιλοσοφεῖς, *tu adhuc ſapientiæ ſtudes.*

LVII.

LVII. 23. Ἰχὼρ τε αἱμάλωπος] Scribe αἱμαλωπὸς, *sanguineus, colore sanguineo* : αἱμάλωψ & αἱμαλωπὶς apud Dioscoridem reperitur, & substantivum est: αἱμάλωπος nusquam.

Ἀπὸ ἐντέρων ἕλκεσι] Ionicum est nominum loco περιφράσεις ponere, ut hìc ἐντέρων ἕλκεα *ulcera intestinorum*, pro *dysenteriâ*.

LVII. 24. Ἢν τάμῃς τι ἐπιπολὺ] (*sic in Turneb. edit.*) Crassus videtur legisse ἐπιπολῆς; ita enim vertit; *si paulùm superficiem secueris*. Nam ἐπιπολὴ Græcè est *superficies*, ut omnes sciunt, & meliorem puto hanc lectionem. Nam si multùm & altè pars quæpiam secetur, non ἰχὼρ sanguineus, sed sanguis ipse sincerus effluit; quare pro ἐπιπολὺ, ἐπιπολῆς legendum.

LVII. 26. Ὦχρος] Ὦχρος cum accentu in primâ, substantivum est, & *pallorem* significat; ὠχρὸς, *pallidum*.

LVII. 28. Ἄνικμοι] Et apud Aëtium lib. 10. cap. 20. ἀνίδρωσις inter signa aquæ intercutis; quod sanè mirum est in tantâ humoris eluvie: causa est, aut expultricis imbecillitas, aut cutis meatuum obstructiones, vel utrumque.

LVII. 29. Γυναικώδεες] Ita appellat Hippocrates, *molles & candidos* instar mulierum.

LVII. 30. Ἐπιφανέες καὶ εὐπρόσωποι καὶ καρποῖσι καὶ ἐπιγαστρίῳ] Supple φλέβες: de venis enim loquitur, quas ascite & tympaniâ laborantibus conspicuas esse in carpo brachii, & abdomine observat. Unde mendi suspecta mihi vox, εὐπρόσωποι, quæ cùm ex particulâ εὖ & πρόσωπον composita sit, *pulcrum adspectu* aut *speciosum* significat. Nam πρόσωπον *facies* dicitur. Quare mallem, εὐπρόσοπτοι: imò citra dubitationem rescribo.

LVII. 34. Ὅτι φατὸν τὴν αἰτίην θαυμάσαι] Videntur nonnulla deesse, quæ sic ex conjecturâ suppleri possint: ἔτι φατὸν διά τιν' αἰτίην, θαυμάσαι δέ ἐστι μέγα.

LVIII. 1. Γίγνεται ὕδρωψ καὶ ἐξαπίνης κοτὲ ἐπ' ἀθρόῃ ψυχροποσίῃ] Similia his Galenus lib. 5. de loc. aff. cap. 6. Postquam enim citra ullum jecoris tumorem interdum aquam intercutem ob ingentes aliarum partium affectus fieri docuit; insuper id confirmat hisce verbis: μάλιστα δ' ἐναργῶς ἐστιν εἰδεῖν τοῦτο τοῖς ἰσορῆσασιν ἐπ' ἀκαίρῳ πόσει ψυχροῦ, καταψυχθὲν ἀθρόως τὸ ἧπαρ, ὡς εὐθέως ἐργάσασθαι παρέσχυσιν ὑδερικὴν, πρὶν εἰς ὄγκον

ἀρθῆναι σκιῤῥώδη. Hippocrat. lib. de inter. affect. ὁ ἢ ὕδερος ἀπὸ τῶνδε γίνεται, ὁκόταν θέρεος ὥρῃ διψήσας ὕδωρ πολὺ πιῄς. Ἐπείπερ ἐκ τοῦδε γίνεσθαι φιλέει μάλιστα.

LVIII. 6. Καὶ βούπρηστις, ἔτεκεν ὕδρωπας] Βούπρηστις genus eſt cantharidis, ut tradunt Dioſcorides lib. 2. & Galenus lib. 11. ſimpl. med. Plin. lib. 30. cap. 4. ſcarabeo longipedi bupreſtem comparat: nomen ἀπὸ τοῦ βοῦς & πρήθειν, quod *inflare* & *inflammare* ſignificat. Plinius pro *inflammare* accipit citato loco; *Bupreſtis* (inquit) *animal eſt rarum in Italiâ, ſimillimum ſcarabæo longipedi; fallit inter herbas bovem maximè, unde & nomen invenit: devoratúmque tacto felle ita inflammat, ut rumpat.* Niſi Plinius, *inflat*, ſcripſerat. Cujus mendi ſuſpicio animum percuſſit meum, cùm hæc legerem * * * *

Hic mediam ſententiam intercipit mutilum manuſcriptum: quod quâ licuit fide & diligentiâ hactenus excuſum exhibetur. Laborem in quamplurimis locis auxit amanuenſis (quiſquis fuit ille) inſcitia vel incuria; & erratis, quæ occurrunt, eò faciliorem impetrabit veniam. Multa ex authoribus variis Petitus accerſit teſtimonia; locis verò, ubi reperiuntur, aut omiſſis, aut generaliùs indicatis: cui rei ut ſubveniatur, Index proximus, authorum (ubi opus eſt) cùm editionem, tum paginam lineámque commonſtrabit. In eodem præterea pauculæ in Aretæi Textum & Petiti Commentarios notulæ paſſim inſerentur.

INDEX

Vocum, Rerum & Authorum in Petiti Commentariis occurrentium.

Numerus primus paginam, proximus lineam Commentariorum indicat. In citatis authorum locis, litera p. *paginam,* f. *folium,* a. *faciem folii adversam,* b. *aversam,* l. *lineam, litera majuscula paginæ partem significat.*

S Ali-

* P. 622. C. Ibi Lucianus memorat Eudamidam & Aretæum Corinthios. Hinc credo vocem Ἀρεταῖος magìs ad Doricam (quâ etiam Corinthii cum aliis compluribus Græciæ populis utebantur) Dialectum, quàm ad Cappadocum linguam barbaram (uti censet Petitus, Præfat. p. xx. l. 12.) referri oportere.

" Anti-

" Antiquissimus scriptor & diu ante Cæsarum " tempora clarus visus est doctissimo Vossio " de vitiis sermon. p. 419. 782. & lib. de Phi- " losophiâ p. 96. & 107. Sed argumentum, " quo hoc evincere conatur, quòd nimirum " Ionicè scribat, atque Ionismus & Dorismus " ante Cæsarum tempora usurpari desierint, " abunde confutatur ex Arriani Indicis, quæ " Ionicâ dialecto exarata sunt, & exemplo " Cephalionis atque Dionysii Milesii, quos " Ionicè scripsisse Suidas testatur. Unde à " Vossii sententiâ discedit Ægidius Menagius " in amœnitatibus juris p. 223. In Lindenio " renovato G. Abr. Merklini p. 87. legas A- " retæum Strabonis & Gregorii Nazianzeni " esse coætaneum, quæ perspicuè inter se " pugnant, cùm trecentis ampliùs annis Stra- " bone junior fuerit Gregorius. Igitur hanc " librarii vel typographi hallucinationem mit- " tamus. Sed neque illud, quod additur, " Aretæum sub Augusto Cæsare vixisse, ferri " facilè potest. Sanè Aretæum * Pneumati- " cæ sectæ addictum esse observavit Daniel " Clericus V. C. parte 2. Hist. Medicinæ lib. " IV. sect. 2. c. 3. Atqui hujus sectæ auctor " Athenæus Attalénsis non multo antiquior " fuit Plinio, vel ad summum sub Nerone " scripsit, ut eidem viro docto observatum. " Nusquam quoque Aretæi meminere vel " Plinius vel Galenus, vel auctores ejus ætatis " alii: verùm à Paulo Æginetâ semel atque " ab Aëtio aliquoties laudatur. Quin Aretæ- " us ipse meminit antidoti ab Andromacho " Neronis archiatro inventi: Symphonis quo- " que ac Philonis & Vestini (Βηστίνου) an- " tidotum commemorat II. 5. Θεραπευτ. " χρονίων νόσων p. 265. edit. Henischii. " Laudari Aretæum à Dioscoride Kœnigius " in Bibl. annotavit. Et sanè Aretæi mentio " in lib. 2. ‡ εὐποριστῶν, quæ sub Dioscoridis " nomine leguntur p. 112. Sed illa junioris " esse scriptoris, & supposita Dioscoridi jam " suprà monui. Latinè Aretæi libros vertit " Junius Paulus Crassus, Medicus Patavinus, " non optimis codicibus usus Venet. 1552. " 4. Deinde Græca vulgata sunt à Jacobo " Goupylo Medico Paris. 1554. 8. apud Adr. " Turnebum typographum Regium, quæ " editio è codice Regio auctior est capitibus " quinque II--VI. in libro postremo, licèt ea " genuina esse ambigit Henischius, quoniam " in capite de diabete non leguntur ea, quæ " ex Aretæo Aëtius de illo morbo agens re- " petit. Eandem † editionem habeo locis " variis manu viri docti emendatam. Mox " Crassi versio recusa est formâ minore Pa- " ris. apud Guil. Morelium & Jacobum Pu- " teanum, passim castigata, & additis à Gou- " pylo capitibus, quæ Crassus non verterat. " Hinc suam iterum interpretationem sub in- " cudem revocavit ipse Crassus, atque ex " Regiâ Græcâ editione plurimis emendavit " locis, & capita illa quinque ipse quoque " addidit A. 1555. De Goupylo autem con- " queritur his verbis: *Cùm id opus ego jam* " *moliri constituissem, à Medico quodam* ‡‡*Gal-* " *lo, viro ut conjicere licuit non inerudito, du-* " *dum factum fuisse cognovimus, quod ipse* " *non detrahendi nobis studio se fecisse testatur,* " *sed ut admoneret & ad inchoatum opus eli-* " *mandum absolvendúmque incitaret. Me* " *præterea bonum interpretem appellare non re-* " *cusavit, & à nostrâ versione, quam ipse* " *doctam meditationem vocat, se in edendis* " *Græcis non mediocriter fuisse adjutum con-* " *fitetur. Hisce quidem verbis amicum ergà* " *nos animum præ se tulit, sed amici operam* " *nequaquam exhibuit. Quapropter ipsi ego ob* " *bona verba gratias agere non debeo, cùm* " *opus verbis repugnare cognoverim, ut in Æ-* " *sopi apologo lignatori vulpecula respondit.* " *Nam si amico in me animo fuisset, me per* " *literas commonefacere, & nonnulla errata* " *mihi detegere, neque ea priùs, quàm à me re-* " *sponsionem acciperet, vulgo patefacere debu-* " *it. Ego enim aut me purgâssem, ac errorum* " *mihi objectorum rationem attulissem: aut si* " *excusari non potuissent, eos ingenue, qui me-* " *us est animi candor, amico fassus essem, mé-* " *que ad castigationem paravissem. Sed illud* " *profectò, quod plerisque hominibus accidere* " *consuevit, hominem impulit, ut in alienam* " *segetem falcem immitteret; studium videli-* " *cet captandæ gloriolæ & alienis detegendis vi-* " *tiis, (quo nihil facilius ac jucundius esse po-* " *test) ostentandi ingenii affectatio.*" Aretæi ætas, Præfat. p. xv. Secta, ibid. p. xviii. l. 3. dialectus Ionica, ibid. l. 19. omnifaria eruditio, ibid. p. xix. l. 23. nomen, ibid. p. xx. l. 2. institutum in his libris, ibid. l. 14. elo-

* Lege Oxon. de Aret. sect. ‡ Lege Oxon. de Aret. ætat. p. xii. † Quâ usus est Oxon. editor: Vide Præfat. p. vii. ‡‡ Videtur itaque Crassus Goupylo adjudicâsse notas illas, quæ tamen authorem præferunt G. M. T. & quibus indicatur *Gulielmus Morelius Tilianus*; nisi quis putaverit sub literâ G latere Goupyli nomen; aut Goupylum voluisse eas annotaiones sub nomine potiùs typographi quàm suo evulgare. At si in animo habuerit illas, non pro suis palàm, edere; quid opus fuerat illas indices literas majusculas adjecisse?

B

B.

C.

* Pag. xv.

Ὀδδῶνι Κασιλλιωνίῳ Καρδινάλεϊ Ἰάκωβος Γοῦπυλος ἰατρὸς εὖ πράττειν.

Χρήσιμον ἔγωγε μᾶλλον καὶ βιωφελὲς τοῦτ' εἶναι πάντας ὁμολογήσειν ἡγοῦμαι, λαμπρότατε δέσποτα, τὸ τοῖς γονιμωτέροις ζητεῖν καὶ χαριεστέροις τῶν σοφῶν ἀνδρῶν, φημὶ δὴ τῶν παλαιῶν, ἐκ τοῦ τῆς λήθης ὡσανεὶ βυθοῦ ἀνιμᾶν τε καὶ εἰς φῶς ἄγειν, καὶ τοῖς αὐτῶν ἐφιεμένοις ἐκδοῦναι, ἢ νέα τινὰ κεκιβδηλευμένα καὶ ἐκμελῆ συγγράμματα συντιθέναι πολλῷ χείρω τῶν παλαιῶν ἀεί γε τυγχάνοντα, διὰ τὴν τῶν νῦν ἀμέλειαν, καὶ τὴν τῶν βιβλικῶν φροντίδα. Τούτου γοῦν χάριν καὶ τὸν τῆς ἀρετῆς ἐπώνυμον Καππαδόκην ἐν ταῖς Καππαδοκικαῖς χιόσι πολὺ ἤδη κεχωσμένον· διὸ καὶ διερρυηκότα σχεδὸν τὰ πλείω τῶν γραμμάτων ἐτύγχανε· τῷ χρόνῳ δὲ ταῖς ἡλιακαῖς ἀκτῖσι τῆς χιόνος διαλυθείσης, εἰς τὴν βασιλικὴν κομισθέντα βιβλιοθήκην, τοῖς φιλιατροῦσιν ἐγχειρίσαι διέγνωμεν, ἐμοῦ εἰσηγουμένου τυπωθέντα τε καὶ ἐς ὅτι μάλιστα ἀπηκριβωθέντα, ἔκ τε τῶν βασιλικῶν ἀντιγράφων, καὶ δυοῖν ἑτέροιν, οὗ μὲν τῶν ἐν Ἀσκληπιάδαις ἀρίστου Καπίλλου· τὸ δὲ ἐμαυτοῦ πόνῳ καὶ δαπάνῃ κτησαμένου, ὥσπερ πάλαι καὶ περὶ τοῦ Τραλλιανοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦτο ποιῆσαι σὺν ἀνύσαμεν· ἄνδρα σοφόν τε καὶ παλαιὸν τοῖς τὰ ἰατρικὰ ποθοῦσι χαριζομένοις, Ἱπποκράτους

uii

K.

L.

M.

13.

13. 16. Craff. omifit hæc, οὔτε ξυώεσιν αὐτέοισι· βάρος τῦ θώρηκ☉.

14, 1. Γρυποί. Craff. hanc lectionem fecutus, *curvantúrque*. Henifchius, *vigilántque*: qui cum potuiffet ex Craffo emendare veterem ἄγρυπνοι, judicii expers pejorem elegit.

7. Craff. pro νειαίρην leg ἱερὴν *facrum*. At 27. 12. conjunxit utramque lectionem *imo facro*: vel expreffit καλωτάτω per *imo*.

25. Craff. *pauciffimus fanguis*; leg. μὴ pro ἦν.

15. 16. Craff. *qui expuitur fanguis, eft*—— leg. ἦν pro ἦν.

19. Craff. vert. δασυτέρην *fordidum*. An legit ῥυσοτέρην? Morel. *afperius*. Oxon. *afperum*. Henifchius cur utrumque *(fordidum, afperius)* pofuerit, non video.

26. Craff. leg. φθορῆς *corruptionis*. Morel. mavult φορῆς *eruptionis*. Quam lectionem firmat Oxon. verf. *profufio*.

16. 1. Oxon. verf. non exprimit ἀπὸ σπληνὸς καὶ ἥπατ☉, quafi fortè hæc verba, quæ ante 15. 35. leguntur, repetere hìc effet fupervacaneum. Craff. *à liene & jecinore per narem illam fanguis erumpit, quæ è regione patienti vifceri opponitur*. Morel. — *per nares fanguinem emittunt, eâ fluente nare, quæ rectà vifceri refpondet*. Morelius hìc & ubique verba fequitur preffiùs, quàm Craffus.

17. 10. Craff. *Nonnullos autem & gulæ ipfius dolor invadit, ad interfcapulum ufque interdum pertinens; vomunt pituitofa*. Sic interpungit & legit, ἐγγίγνεται δὲ καὶ πόν☉ τῦ στομάχυ μετεξετέροισι, ὁ δὲ μέσφι μεταφρένυ· ἔμετοι φλεγματώδεες. Morelius editionem Turnebi fervat, ἐγγίγνεται δὲ καὶ πόν☉ τῦ στομάχυ μετεξετέροισι· οἱ δὲ μέσφι μεταφρένυ ἔμετοὶ φλεγματώδεες. *Ingeneratur autem & nonnullis dolor ftomachi: vomitus dorfo tenus pituitofi*. Oxon. ἐγγίγνεται δὲ καὶ πόν☉ τῦ στομάχυ, μετεξετέροισι δὲ καὶ μέσφι μεταφρένυ· ἔμετοὶ φλεγματώδεες. Henifchii verfio abfurdiffima eft, redundans, confufa & ἀσύντακτος; *Nonnullos autem & gulæ ipfius ingeneratur & nonnullis dolor ftomachi, vomitus dorfo tenus pituitofi. Vomunt pituitofa*. Sed non hìc folùm, verùm paffim erroribus hujufmodi fcatet Henifchiana interpretatio.

17. 12. Craff. τυτέων ἀπότιτιν, πλῆθος πολὺ revellit à præcedentibus, & fimul copulat; *cibos fummopere faftidiunt*.

31. Craff. pro καταπίνη legit καταπορῆν *Si in pectore noxa fit*.

35, 36. Craff. vert. πλεύρη, *membrana coftas veftiens*, & *membrana fuccingens*. Vide Comm. Petit. p. 101. l. 15.

18. 21. Morel. (Ocyphon) exclamatio eft indignantis, *dii veftram fidem, cujus mali nomen eft!* Cum Morelio errat etiam Henifchius, qui ubique verfionem Morelianam (charactere Italico, ut à Craffi verfione diftinguatur) obfervavit; pauciffimis exceptis.

19. 2. Craff. pro αὐτέων pofuit *cutis*, quafi legeret κυρῇ αὐτέων καὶ τέγξι αὐτέυ, nempe δέρματος, quod proximè præceffit.

33. Ἐναγέες Oxon. *lucentes*. Craff. *puri*. Morel. *mobiles*. (Vid. Græc. Ind. Aret.) Vox εὐαγὴς fignificationis utriufque capax eft: κόσμος λαμπρότητι εὐαγέστατος (nota interim Aretæum etiam junxiffe εὐαγέες & λαμπροὶ) Arift. de mund. p. 14. l. 13. (Var. lect. τηλαυγέστατος. Apul. *fplendore perlucidus*) ἐυαγέες μέλισσαι. Anthol. lib. 1. cap. 60.

20. 25. Morel. obfervat in codic. quibufd. haberi ἐξιερωμένης, id eft, quafi confecratæ, & non jam humanæ fed divinæ.

21. 8. Craff. omifit καταψύξις, quafi καταψυξις in ψυχρῷ comprehenderetur. Morel. *perfrigefcunt*.

26. Craff. omifit, καὶ πυλὺ τὸ ὑπογάστριον ὑπερέχῃ. Morel. *multúmque imum ventrem fuperaverit*. Oxon. *multúmque ima pars ventris exftet*.

22. 11. Craff. vert. πλάδος *humiditas fuperans*; & 20. 14. *aliena humiditas*. Morel. *mador*.

18. Ἔλατμα Craff. *acum*. Morel. *fegmentum*. Oxon. *lamellam*.

23. 29. Διάστασις κενεή. Craff. *vomere fruftra conantur*. Morel. *inaniter diftenduntur*. Oxon. *inani intentione*.

24. 6. Σὺν πλῆθος (Vatic. πλήθυς) ὡρέων καὶ ποικίλων ἀπεψίη (Oxon. ἀπεψίη). Legerem fortè πλῆθος, ὡρέων καὶ ποικίλων σὺν ἀπεψίῃ. Vel, fi quis malit πλήθυς, quid obftat, quin σὺν regat dativum ἀπεψίῃ, & ἀπεψίη regat genitivum πλήθυς? Craff. *multorum variorúmque fructuum*. Morel. *tempeftivorum & variorum*——Henifch. *horeorum*

reorum——barbaré. Oxon. *horariorum*——quasi ὡραίων. Equidem retinerem vocem ὡρίων, quæ occurrit, 58. 9.

24. 24. Craff. omittit vocem ἔλασμα, & jungit διελάσαι in infinitivo cum ἐθέλοι; mox vertit ἄνοδος per duas voces, *descensum ascensúmque*.

25. 1. Craffus (& ex eo Henifchius) inferit textui definitionem vocis κεδμάτων; *sunt autem cedmata diuturni affectus ex defluxu materiæ provenientes*. Sic Galen. in Exegef. κέδματα, τὰς ἐκ ῥεύματος χρονίας διαθέσεις.

5. Morel. legere mavult, ἢν δὲ——& jungere fenfum cum fequenti fententiâ: *quòd si venter sanguine plenus sit, inflammatióque nascatur circa venam*, &c.

13. Craff. *arteria secundùm dorsum inflammatur*——At in Græco nulla inflammationis mentio.

19. Craff. pro ξανθὰ ponit *acre*; ex 26. 25. ubi legitur ὑγρὸν δριμὺ καὶ δακνῶδες.

26. 25. Craff. pro δὴ legit μὴ; *quicumque verò non moriuntur (plures enim liberantur) hi aut calculo*, &c. & in fine addit, *discrimen evadunt*, quafi oporteret fubaudiri aut repeti περιγίγνονται.

27. 13. Προστῶτα τῶ θώρηκος. Craff. leg. πρὸς ὦτα τῶ θώρηκος, & vert. *ad aures thoracis*.

21. Craff. pro ἢ *aut* habet *et*.

28. 30. Ἀμβλωθριδίω Craff. *amblothridii*.

29. 11. Craff. *nequaquam*. leg. ἥκιστα pro ὠκίστη.

30. 3. Craff. pro ἄμφαδον leg. ἄφοδον, *in alvo exonerandâ*. Sic etiam 38. 28.

13. Craff. *vomitus non absque discrimine effuderit*. Repetit οὐκ ἄνευθεν κινδύνου ex proximâ fententiâ.

34. 15. Craff. pro ποτὶ leg. κοτὲ feu ποτὲ *interdum*.

19. Ἄδοξος Craff. *mirabilis & præter hominum opinionem*. Morel. & Oxon. *ignominiosa*. Vox δόξα & *opinionem* & *gloriam* fignificat. Sed Craffi verfio pertinet ad compofitum παράδοξος, non ἄδοξος.

Ξυμφορή Craff. *morbi origo*. Morel. *species*. Oxon. *genus*.

35. 21. Craff. pro θυμηδίην leg. ἀθυμίην. *animi angore*; quæ lectio Morelio magis probatur. Lege Oxon. Not. in Var. lect.

36. 2. Ἀνδρῶν ἐλάσσους. Morel. *viris juniores*. Oxon. *minores*. Sed Craff. jungens ἐλάσσους cum γυναῖκες; *rariùs autem quàm viri, sed deteriùs mulieres*, &c.

9. Craff. *quotquot enim à naturali statu valde aliena sunt* (ὑπερεκτρέποντα, quod per comma feparat à fequentibus) *ea non protinus huic malo insunt*. Morel. *quæ enim cunque refugiunt & aversantur, nondum in malo*. Oxon. *quodcunque enim futuri mali supra modum horrent*.

27. Craff. omifit, οὔτις οὔτε μὴν ἣν ἔρωτα ἐγιγνώσκων.

37. 4. Ἐπὶ χεδίε. Morel. *temeré*. Craff. *repenté*. Oxon. *subitó*.

18. Οἶσι πάντων ἡ ἀκμή. Morel. *quibus omnium vigor est*. Ita & Oxon. Craff. unâ voce, *viri*.

27. Craff. poft ἰδέη add. *Ita se habet hujusmodi furoris species*.

38. 5. (Lege comment. Petit.) Morelii interpretationem Henifchius fequitur. Morelius autem primò verfionem dat verbalem; *eadem mentis quæ loci dilatio*. ἀμβολὴ θανάτε 46. 16. ἀμβολή, *procrastinatio, mora*. *Quamdiu in loco morabatur, tamdiu mens sana morabatur, perstabat*.

7. Ξυντιμωρεῦντα. Craff. *altero alterum invicem lædente*. Morel. *alterum alteri opitulantia*. Oxon. *sibi invicem labem communicant*. Simplex τιμωρεῖν fignificat *opitulari* & *ulcisci*. Compofitum συντιμωρεῖν, συμπράττειν, λυσιτελεῖν. Vid. Aret. Indic.

19. Ἀσώδεες. Craff. *anxii*. Morel. *fastidiosi*. Oxon. *nauseant*.

28. Ὁμιλίης Craff. pro *colloquio*, non *libidine* (uti fenfus poftulat) accipit.

41. 30. Craff. pro ἐντὸς leg. ἐκτός.

33. Et pro ἐμπύη, ἔμπυοι *empyi*. ex 43. 14.

42. 6. Δυσφορίη Craff. *angor*. Morel. *fastidium*. Oxon. *molestia*. Hæc vox etiam occurrit 44 6. ubi Craff. *inquies*.

30. Poft οἰδαλέοι Craff. add. *excarnis*. ex lin. 32.

32. Poft ἰσχνοὶ *tenues* Craff. add. γὰρ *enim*.

43. 5. Craff. pro οὖν leg. οὐ; *senes in hoc malum frequenter non incidunt*.

44. 3. Βάρος, ἢ πόνος. Morel *gravitas aut certè dolor*. Oxon. *gravitas vel dolor*. Craff. *gravitas potiùs quàm dolor*. Leg. comment. Petit.

46. 13. Κολλώδεα Morel. & Oxon. *glutinosi.* Craff. *interiùs abditi*, leg. κολπώδεα. Omittit autem ὑγρά.

19. Μελλισμᾶ. (Vide Aret. Indic.) Henifch. *imminentis morbi.*

25. Morel. In Græco fi ἐπιθυμίῃ dandi cafu legatur, aptius erit hôc fenfu; *multi & frigidi aëris cupiditate commoti, in locum fub dio proficifcuntur.*

46. 16. Craff. poft ἀπόφελκτοι puncto diftinguit.

Ἐυνὴν θανάτα Crafs. *perniciem.* Morel. *lecto, in quo mortem obeant.*

49. 9. Ξηρὴ Crafs. *fquallet.* Morel. & Oxon. *ficca.*

52. 7. Craff. addidit pro fuo more ad explicandam vocis ἰκτίδων fignificationem, *quas Græci* [ictidas] *Latini viverras, aliqui martes vocant; & fylveftris muftellæ fpecies eft.* Sic paulò antè 51. 37. in auribus cypfelis *Græcè dicta, Latini aurium marmorata, feu cerumina vocant.* (ex Cælio Aureliano). Hæc additamenta folet Henifchius fuæ editioni etiam infercire.

52. 11. Craff. *& ipfius bilis caufa eft.* Pro εἴδη δὲ leg. ἤδε. Morel. *ea verò & genera bilis funt.* Vide Oxon. verf. & Comment. Petit.

12. Craff. omitt. ἢ ἐς τὸ πελιδνὸν καὶ μέλαν ——quæ putavit redundare, quippe repetita ex lin. 10.

53. 15. Ἀπόγονοι Oxon. *procreantur* ex hôc morbi omnes. Sic mox. l. 26. *enafcuntur.* 64. & 26. ex voluptate *nafcitur, &c.* Sed Craff. in loco priore accipit ἀπόγονοι activè (ficut & Petitus, qui igitur legit ἀποτόκοι) *propagatur* & emanat ab omnibus morbis: (nempe hunc morbum omnes morbi *gignunt*) in pofterioribus, paffivè; uti Oxon. Certè ἀποτόκος fenfu activo nondum mihi occurrit: habes in Indic. Aret. quæ fenfui paffivo favent. Morelius tamen 64. 26. activè fumit; *voluptatem hæ pariunt.* Hunc locum 53. 15. indicat Morelius, fed (quod miror) pro interpretatione, quam adjungere debuerat, ftatim addit ex lin. 28. *morbus autem in multum tempus extrahitur.* [quam quafi verfionem lineæ 15. craffiffimo errore appofuit Henifchius] *Inteftinorum difficultas adeft continua.* Craff. leg. μακρή. cum puncto diftinctionis. Morel. *morbus ifte parva quædam dyfenteria eft continua.*

54. 6. Craff & Oxon. leg. μοῖρα, fed Morel. ex Turneb. μηρία.

57. 24. Ἐπιπολῆς leg. Craff. & Oxon. *fuperficiem.* Sed Morel. ex Turneb. ἐπιπολὺ—*fi quam partem multùm*—

61. 28. πολλὸν ὑπὸ τῦ αἵματος Morel. *multum à fanguine.* Sed Craff. omit. ὑπὸ *multum fanguinis.*

65. 2. Morel. *in cibis ore conterendis angor, in devorandis dolor major adeft.* Craff. aliter diftinguit; *— id multo pejus eft. Labor quidem famis eft, cre conterere, in devorando dolor & major conflictatio.*

28. Morel. *quibus molle eft cubile humi finè ftragulis, vile indumentum.* Craff. *quibus molle cubile eft nuda humus, ftragula veftis, ignobilis.* Videtur expreffiffe ἄστρωτος per *nuda*: fed quid opus eft voce *ftragula?*

29. Morel. *divitiæ autem, divinæ intelligentiæ atque copiarum abundantiæ ufus.* Craff. *divitiæ autem adeptio atque ufus divinæ fapientiæ.* Leg. περιουσίη δὲ καὶ χρῆσις; fenfu fanè meliore. Conful. Oxon. Var. lect. & Not. & verf.

33. Οὐδὲ σαρκῶν περιβολή. Craff. *carnium circumpofitio.* Sed quid hoc fibi velit, non affequor. Morel. *non fiunt carnulentiores.* Oxon. optimè; *neque fatìs quidem veftiunt.* Nam περιβολὴ eft *amictus.*

67. 30. Νῦσος *morbus.* Craff. *dolor*, & add. *propofiti inteftini.*

68. 19. Craff. leg. ῥυτέων, *potio ryteon appellata.* Morel. *Gryteon; ut fuprà lib.* 1. *cap.* 9. *quæ potio ex floccibus feu vinaceis conficitur.*

69. 22. Craff. omit. ἀσινέες. Morel. *noxâ foluti.*

72. 19. Craff. *minimè autem puellis, quibus magìs albi nocent.* Hæc verba *quibus magìs nocent* nec funt in Græco, & fenfum confundunt. Videtur poft νεηνίσι interpunxiffe, & κακίονες repetendo cum λευκοὶ junxiffe.

73. 23. Γυνὴ, ἢν — Craff. *fi*— Morel. *ut.* leg. ἵν' ex Turneb.

75. 8. Καὶ μύες. Craff. *& mufculi in capite*— repetit verba τῆς κεφαλῆς ex proximâ fententiâ.

30. Γυναικῶν δὲ ἐλαφρότεροι. Craff. *& ex mulieribus agiliores.* leg. ἐλαφρότεραι. Morel. *mulieribus leviùs torquentur.*

75.

75. 37. Δωροδόκοι Morel. & Oxon. *munifici.* Crass. *avari.* Lege Aret. Indic. Oxon.

76. 1. ἐκ θανάτου αὖθις ἐσόμενοι Morel. & Oxon. *iterum mortem evasuri.* Crass. contrà, *mortem rursus subituri.* ἐκ θανάτου, id est, *extra mortem*; sic Homer. Ἰλ. ξ. vers. 130. ἐκ βελέων, Schol. ἔξω τῶν βελῶν. At unde Crassus sensum contrarium potuerit elicere, non conjicio.

83. 14. Crass. *aut septimo die superveniat,* (*venæ sectio dimittenda est*, non in Græco) *multo enim ante* &c.

87. 2. Κύαθον πικρῦ τῦ χυλῦ Crass. *succi ad amaræ fabæ magnitudinem.* leg. κύαμον πικρόν.

88. 25. Ξυνεψείσθω. Crass. *utitor.* leg. ξυσχρήσθω.

37. Crass. *manus ad humeros usque & pedes usque ad inguina*; quasi legisset ἐκ pro ἀπὸ; sed sensus eódem recidit.

91. 6. Crass. omit. καὶ ὑγρῆναι.

14. Ἅπαντα γὰρ ἐστι νεκρώδεες. Crass. *nam in omnibus exanimes sunt,* [& add. exegeticè] *quorum & corpus & mens stupet.*

100. 12. Crass. *igne vitium adurere, cùm in superiore parte sit, imprudentis esse propter isthmum judico.* Pro ἀρωγὸν leg. ἄνω γ' ὄν.

106. 4. Crass. *repletio pulmonis.* Pro πρῆσις leg. πλῆσις.

110. 12. Crass. *cum plantâ porri, & spinæ lachryma.* leg. φύτῳ πράσου καὶ τῆ— lege Oxon. Not.

117. 13. Crass. omit. συχνόν.

35. Crass. *Itellinæ aqua*—Pro — ἢ τελλίνης. Ὕδωρ—leg. ἰτελλίνης ὕδωρ——

37. Crass. *at si dolor absit.* Leg. ἄπυρος pro ἄπυος. Crassi lectio probatur in Oxon. Not.

121. 22. Crass. *si pauperes ægroti sint.* Leg. ἄποροι (uti & Turneb.) pro ἄπυοι.

29. Crass. *quæ bistimus appellatur.* Turneb. τῦ βιςίμου καλεομένης. Morel. *quæ Bistimi* [medici cujuspiam hujus medicamenti auctoris] *nuncupatur*; nisi mavis legere *Bistini*; cujus confectionis multis locis Aretæus meminit. Vid. Oxon. Not.

122, 12 Ἄρης——miror Henischium in versione habere *Mors*, cùm Morelius in textu versionis Junianæ habeat *Mars* (uti & H. Steph. in edit. Art. Med. Princ.) & in Not. observet *Mars* pro *Mors* reponendum.

125. 3. Καὶ τὴν πληχάδα——Crass. *& locos inter femina & inguina* (*plechada Græci vocant*) Deinde add. *& locum inter anum & scrotum* (*perineos Græcè dicitur*). Morelius notat id interpretem fefellisse, quòd quidam τῆ πληχάδα interpretans ad marginem adnotâsset τὸ περίνεον.

127. 25. Crass. *porrò quorum vires* — pro ἐν leg. ὧν.

129. 21. Γεγράψεται Crass. *descripsimus.* Morel. *describemus.*

130. 4. Πισσοὶ καὶ ὦχροι καὶ δόλιχοι. Oxon. *pisa tam pallida quàm longa.* Crass. *pisa, & quæ à Græcis ochri, & dolichi nuncupantur.* In his vocibus accentus varius variat significationem; nam ὠχρὸς & δολιχὸς sunt nomina adjectiva, ὦχρος & δόλιχος substantiva. Turneb. & Henisch. ὠχροὶ καὶ δολιχοί. Oxon. Text. ὦχροι καὶ δόλιχοι. Aretæus videtur (καὶ εἰς τὰ τῦδε εἴδεα, scil. τῦ κυάμου) tres diversas species indicare, πισσοὶ, ὦχροι, δόλιχοι. De quibus consule Hippocr. p. 356. l. 38, 39. Galen. lib. 1. de facult. aliment. Theophr. Plant. lib. 8. cap. 3. In libris editis quibusdam accentûs varietas negligitur: at verò cum accentu variari sensum docet Eustathius in Homer. p. 254. l. 34. & p. 1556. l. 1. & p. 377. l. 42.

131. 16. Crass. *Vena cubiti* (pro μετώπῳ leg. ἀγκῶνι) *recta, aut nasi arteriæ utrinque in angulis secandæ; cucurbita vertici affigenda: caput radendum.* Videtur Crassus trajecisse voces ἐκκόπτειν τὰς ἀρτηρίας ad superiorem clausulam, sic; ἢ τὰς ἑκατέρωθεν τῆ ῥινὸς ἀρτηρίας πρὸς τοῖσι κανθοῖσι ἐκκόπτειν· σικύην τῇ κορυφῇ προσβάλλειν· ξυρεῖν τῆ κεφαλήν.

131. 28. Ἐς μεγέθος ἄμης——Crassus, *ad magnitudinem amæ, id est, placentulæ.* Morelius notat, si placentulam significâsset, ἄμητος (ab ἄμης) scripsisse; itaque vertit, *ad magnitudinem hamæ, quod instrumenti nomen videtur.* Utraque versio refellitur in Oxon. Not. ad Var. lectiones: ubi proponitur χήμης pro ἄμης: quæ χήμη est mensura, 2 scr. gr. 4⅔. Mihi videtur μέγεθος ἄμης non intelligendum esse de dosis pondere, cujus proportio mox præscribitur, σταθμὸς ὁλκῆς, &c. sed de magni-

magnitudine frustulorum, in quæ oportet helleborum secare τετμηκέναι. Opinionem meam firmat observatio (in Oxon. Not. ad Var. Lect.) quòd *particulæ hellebori incisæ* rei cujusdam, quam minimam esse oportet, *magnitudini* comparentur. Præterea χήμη inter liquidarum quantitatum mensuras censetur (Neand. p. 25.) Hìc autem in primâ dosi, agitur de aridis. Liceat igitur in medium afferre lectionem aliam, scil. ἄμμιος pro ἄμης: (ἄμμι est genus seminis cumino minus) & totam sententiam sic explicare. *Hellebori dandi modus est diversus, pro diversis ægrorum viribus. Helleborum oportet secare in frustula ammios magnitudinem æquantia, vel paulò crassiora. Si ægri vires satìs valeant, dosis fiat cum alicâ elotâ vel lente, ad pondus drachmarum duarum. Si autem æger infirmior fuerit & tenuior, fiat decoctio cum melle, ad mensuram mystilarum duarum vel trium.* Sic apud Oribasium (edit. H. Steph. 1567. p. 337.) legimus helleborum in pulte & lente conteri, duarum drachmarum pondere, &c. aut in ramenta deradi, & cum melle ecleгma fieri; & dari, quantum mystri magnitudinem impleat. Verùm quid sit μυστίλη, quid μύστρον, haud ita facile est definire. Μυστίλη apud nonnullos (Athen. lib. 3. cap. 37.) & μύστρον non differunt, nisi quòd vox μύστρον sit usûs recentioris. Μυστίλη (Polluc. lib. 6. cap. 12.) est propriè buccella panis excavata: vel mensuræ genus, quod cochleare vel cochlearium vocatur. Pro vase cochleari dicto usurpavit Aretæus, 93.25. Κοχλιάριον juxta Cosmetic. Cleopatr. capit drachmam unam. Ibidem cochlearium à mystro distinguitur; nam mystrum majus capit drachmas 3 ½ ¼: minus, drachm. 2. scrup. 2. siliq. 1½. Pollux (in loco citato) scribit κοχλιάριον vocari posse μυστιλάριον: quæ cùm vox diminutiva sit, oportet μυστίλην esse κοχλιαρίω sive drachmâ unâ majorem. Neque mirum sit in hellebori dosi infirmioribus exhibendâ duas vel tres mystilas imperari, in valentioribus duas tantùm drachmas; nam quantitas liquida majoris spatii capax est, quàm arida. Hæc omnia, quasi meram in rebus dubiis controversísque conjecturam, offero, à sagacioribus discutienda & ad certæ veritatis trutinam reducenda.

132. 11. Εὐπαράγωγος ἡ γνώμη Oxon. *(mentem) alienationi opportunam reddit.* Crass. *mentem labefactat.* Morel. *mens facilè perverti potest.* Suid. εὐπαράγωγος, εὐπειθής. Ἀριστοφάνης. Vid. Aret. Ind.

24. Crass. *superioribus locis gestationes fiant.* Morel. observat interpretem legisse ὑπέρτατοι pro οἱ περίπατοι. Henischius utramque lectionem jungit, — *deambulationes ac superioribus locis gestationes fiant.*

25. Crass. *Siquidem ita assueti sint, optimum panem solum assumant.* scil. jungit ἄριστα tanquam adjectivum cum ἄρτα. Henischius ridiculè, ut & alibi solet, utramque versionem copulat; *siquidem prandere assueti sint, optimum panem,* &c.

133. 7. Τάριχος ὡραῖον. Crass. *salsamentum rectè conditum.* Henisch. *salsamentum rectè conditum (oportunum).* Morel. *salsamentum tempestivum & veris tempore conditum.* Oxon. *salsamentum vetus.* Athen. p. 120. F. ταρίχη ὡραῖα.

136. 24. Χῶρος Oxon. *sedes.* Crass. *prædium.* Pro quo malè antea legi *prælium* notat Morelius. Sed errati hujus, ut & aliorum complurium, tenacissimus est Henischius.

140. 26. Εὐηγέες. Crass. *illud purum sincerúmque sit.* Oxon. eodem sensu. Sed vide conjectur. de aliq. Aret. loc. Morel. *puri tum sincerique sint.* Quasi εὐηγέες idem esset ac εὐαγέες 19.33. (η pro α posito Ionicè) quæ si placeat significatio, Crassus singulari numero usus videtur legisse εὐηγές.

29. Crass. omit. καὶ φȣ̃. scil. in edit. Morel. nam in H. Steph. edit. Medic. Art. Princip. reponitur *phu.*

149. 34. Οἴνῳ κρήσιος Crass. & Oxon. *vini Cretici.* (Vid. Oxon. Not. in Var. Lect.) Morel. *vini diluti ac temperati*; quasi à κρῆσις pro κρᾶσις à κεράννυμι. Henisch. utrumque miscet, *vini diluti Cretici.* Mihi placet magìs nomen proprium; & levi mutatione legerem Κρησίῳ. Illud enim Gentile Κρήσιος apud Steph. de urbib. legitur sub Κρήτη. & Sophoc.

* Hóc enim eodem anno 1554 Aretæus & Rufus Græcè apud Adrianum Turnebum prodierunt; quem in illorum editione à Morelio adjutum ex fuis verbis conftat.

P.

Syncope